วารสารไทย
THAI JOURNAL

ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๒๔

การพัฒนาชนบท ก็เพื่อความปลอดภัยของบ้านเมือง เพื่อความก้าวหน้านอกเหนือจากมนุษยธรรม เพราะว่าถ้าบ้านเมืองเรามีความเจริญ มีความมั่นคง ก็ทำให้เราอยู่ได้ ทั้งผู้ที่อยู่ในกรุง ทั้งอยู่ในเมือง ทั้งผู้ที่มีฐานะดี หรือฐานะ

ภาพพระราชทาน

ปานกลางก็อยู่ได้ เมื่อประเทศมีความสงบสุข มีความมั่นคง ความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญคือความมั่นคงของประชาชนทั่วไปในชนบท เพราะประชาชนในชนบทเป็นประชาชนส่วนใหญ่ เป็นประชาชนส่วนรวม และประชาชนส่วนรวมหรือประชาชนทั้งหมดนั้นคือชาติ เราจึงต้องปฏิบัติให้ชาติ คือให้ประชาชนในส่วนรวมมีความมั่นคง

พระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน

พระราชทานแก่คณะผู้บริหารงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน
วันศุกร์ ที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๒

วารสารไทย
THAI JOURNAL
ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม-กันยายน ๒๔

ปกหน้า
อนาคตของชาติในชนบท
ปกหลัง
พี่น้องชาวใต้นั่งเรือไปตลาดเช้า
ภาพ: ทอม เชื้อวิวัฒน์

สารบัญ

จากบรรณาธิการ ๒

พระราชดำรัส
พระราชทานในวันปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ ๓

ยุวเกษตรกรกระดูกสันหลังรุ่นใหม่ของประเทศ ๑๓

โซดาแอช ๑๗

อยากไปซาอุดแท้น้อ ๒๓

สภาพความยากจนในชนบท ๒๖

งานศิลปาชีพพิเศษโครงการในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ เพื่อช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาผู้ยากไร้ ๓๒

คุยกับ พันเอกจำลอง ศรีเมือง ๓๗

ความรักชาติ ๔๑

ระวังจะถูกแย่งที่ดิน ๔๓

ลงแขก ๔๖

รางวัลที่ 1 ๔๘

ก๊าซชีวภาพพลังงานในยุคประหยัด ๕๑

เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น ๕๙

จากผู้อ่าน ๖๕

จาก บรรณาธิการ

ไทยเป็นประเทศชนบท ประชากรร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในชนบท ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีเพียงร้อยละ 10 และที่เหลืออีกร้อยละ 10 กระจายอยู่ในตัวเมืองใหญ่ ๆ

ทรัพยากรเกือบทั้งหมดที่เลี้ยงคนทั้งประเทศก็มาจากชนบท เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา พืชผักผลไม้อื่น ๆ ตลอดจนแร่ธาตุที่ส่งเป็นสินค้าออก

แต่ชาวชนบทส่วนใหญ่กลับมีชีวิตอยู่ในสภาพทุกข์ยากลำเค็ญมาก กว่าชาวเมือง สภาพดังกล่าวคือ

- *ความยากจน แร้นแค้น ขาดแคลนสิ่งที่ช่วยเพิ่มคุณภาพให้แก่ชีวิต*
- *ความไม่รู้ ด้อยการศึกษา ไม่รู้ช่องทางทำมาหาเลี้ยงชีพที่ดีกว่าเดิม*
- *ความเจ็บไข้ได้ป่วย ขาดบริการด้านสุขภาพอนามัยที่ดี*
- *ความเดือดร้อนจากภัยที่คุกคามความมั่นคงและสวัสดิภาพของชีวิตและทรัพย์สิน เช่น โจรผู้ร้าย ผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่บ้านเมืองบางคนที่เบียดเบียนราษฎร*

เพียงอย่างเดียวที่ชาวชนบทมีโอกาสดีกว่าชาวเมือง คือการเข้าเฝ้าแทบเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้อย่างใกล้ชิด ด้วยล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงอุทิศเวลามากที่สุดในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขและบำรุงขวัญของพสกนิกรทั่วราชอาณาจักร ทรงแสวงหาหนทางให้ราษฎรพ้นจากความอดอยากยากจน การเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่รู้ และภยันตรายต่าง ๆ

ปัญหาบางอย่างของราษฎรเมื่อทรงทราบพระองค์ทรงแก้ไขในทันทีอย่างเงียบ ๆ โดยอาศัยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการบำบัดชั่วคราวจนกว่ารัฐจะสามารถมาช่วยรับพระราชภาระต่อไปได้ ทรงพระราชทานคำแนะนำให้แก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขราษฎรให้นำแนวทางใหม่ ๆ ไปปรับปรุงแก้ไขวิธีดำเนินงาน เป็นการแบ่งเบา ส่งเสริมและสนับสนุนภาระเศรษฐกิจของรัฐบาล มิใช่เฉพาะในระยะเวลาไม่กี่ปีมานี้เท่านั้น แต่นับเป็นเวลานานปีมาแล้ว ที่ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในฐานะ *"พระบิดา"* และ *"พระมารดา"* แห่งการพัฒนาชนบทตลอดเวลา

คณะผู้จัดทำ *วารสารไทย* รู้สึกเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ *วารสารไทย* ฉบับนี้ ลงพิมพ์พระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสที่เสด็จฯ ไปทรงปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2524 ความเฉียบคมแห่งพระราชดำรัสนี้ ท่านผู้อ่านจะได้ประจักษ์ด้วยสายตาของท่านเองต่อไป

เป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาล ได้ตระหนักถึงปัญหาและความผิดพลาดของแนวนโยบายพัฒนาชนบท ซึ่งมุ่งแต่จะเพิ่มผลผลิตมากกว่าเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท เพื่อให้ยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง จึงได้กำหนดนโยบาย "ทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท" ขึ้น เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 นับว่าสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 12 ปีมาแล้ว ที่ได้อัญเชิญมาลงพิมพ์ไว้ ณ ปกหน้าด้านในของวารสารฉบับนี้

ความสามัคคีคือกุญแจแห่งความสำเร็จ *วารสารไทย* สนับสนุนแนวนโยบาย ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ตามสาส์นเนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ที่ผ่านมานี้ว่า

รัฐบาลตระหนักดีว่าชนบทไทยคือหัวใจของประเทศชาติ ถ้าชนบทอยู่ไม่ได้ประเทศก็อยู่ไม่ได้ รัฐบาลนี้จึงถือว่าการพัฒนาชนบทเป็นภาระหน้าที่ที่พี่น้องประชาชนชาวไทยทุกกลุ่มทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาลหรือเอกชน จะต้องร่วมมือร่วมใจกันทำให้บังเกิดผลอย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดไปอย่างน้อยก็ในระยะ 10 ปีข้างหน้า

วารสารไทย ฉบับที่ 3 นี้ จึงเน้นการพัฒนาชนบทเป็นพิเศษ

ร่วมใจกันพัฒนาชนบท เพื่อสร้างสรรค์อนาคตสังคมไทย

พระราชดำรัส

พระราชทานในวันปิดสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ

ณ สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จ. เชียงใหม่

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2524

ที่ได้เชิญมาในวันนี้ ตามกำหนดการได้เชิญมาปิดการสัมมนา ถ้าไม่ได้ขอให้มีข้อสังเกตบ้าง ก็คงจะบอกว่าขอปิดสัมมนา เพราะว่าท่านได้ทำงานมาอย่างเหน็ดเหนื่อย และดุเดือดมาเป็นเวลาหลายวันก็สมควร แต่เมื่อขอคำวิจารณ์บ้าง ก็ขอแสดงความคิดบางอย่างอาจจะไม่ต่อเนื่องกันเท่าไหร่ เพราะว่ารายงานเองก็ไม่ค่อยต่อเนื่องกัน พูดถึงเรื่องโน้นแล้วก็มาพูดถึงเรื่องนี้ ไม่ค่อยเป็นระเบียบนัก

ประการแรก การที่ได้แบ่งภาคเหนือออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่มีภูเขาเป็นจำนวนมากกว่าที่ราบ และส่วนที่มีที่ราบมากกว่าภูเขา ข้อนี้ถ้าอยากทำสถิติก็สมควรที่จะแบ่ง แต่รู้สึกว่าในทางปฏิบัติไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย เพราะว่าในจังหวัดที่ถือว่าเป็นที่ราบมาก เช่น อุทัยธานีก็มีภูเขามาก และจะต้องปฏิบัติงานแบบเดียวกับที่ ๆ มีภูเขามาก เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ในจังหวัดเชียงรายมีภูเขามาก แต่ก็มีที่เป็นที่ราบจำนวนมาก ถึงเรียกว่าเชียงรายเป็นอู่น้ำอู่ข้าวของภาคเหนือ ฉะนั้น การแบ่งเป็น 2 ส่วนนี้จึงไร้ประโยชน์ ถ้าจะแบ่งก็จะต้องแบ่งปัญหา ปัญหาของที่ทั่วประเทศที่จะเป็นเกษตรกรรมหรือกสิกรรม คือ แบบลุ่มน้ำใหญ่ แบบถ้าดูในเชิงชลประทานเป็นโครงการชลประทานใหญ่ มีเขื่อนทดน้ำใหญ่และมีคลองส่งน้ำยาว กับส่วนที่เป็นภูเขามากกว่าจะต้องทำโครงการย่อมลงมา จะเรียกว่าขนาดกลางก็ได้ คือก็ยังเป็นโครงการนับว่าใหญ่อยู่ และมีโครงการขนาดเล็กซึ่งเป็นหุบเขาเป็นส่วน ๆ อาจจะว่าได้ว่าเป็นหุบเขาที่จะทำกิน

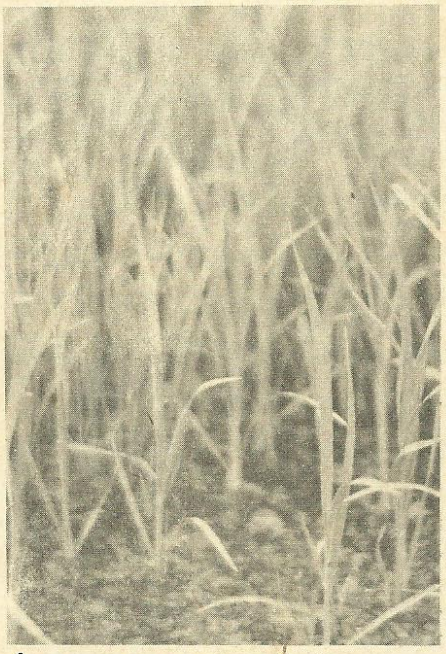

ต่ำกว่า 5 พันไร่ แล้วมีโครงการขนาดจิ๋วที่เป็นหุบเขาหรือเป็นลำธาร ซึ่งจะทำกินได้ประมาณร้อยไร่ หรือแม้จะทำเป็นส่วนที่จะทำได้เพียง 50 ไร่ 40 ไร่ อันนี้ก็ควรจะแบ่งอย่างนี้

ประการที่สอง เกี่ยวข้องกับเรื่องสถิติที่ได้นำมาพิจารณา พูดถึงว่าเกษตรกรมีที่ดินน้อยจึงทำให้ยากจน อันนี้ก็เป็นความจริงและรายได้น้อย ถ้าเปรียบเทียบรายได้ของเกษตรกรก็จะต้องเปรียบเทียบในลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวในประการที่ 1 แต่ว่าที่ได้เปรียบเทียบรายได้ตามรายงานนี้ ไม่รู้ว่าเป็นต่อครอบครัว หรือต่อคน บางทีก็บอกคน บางทีก็ครอบครัว อันนี้ไม่แน่ชัด แสดงให้เห็นว่ารายงานนี้ไม่ค่อยละเอียดนัก แต่ถ้าพูดถึงรายได้ในกรุงเทพฯ บุคคลหรือครอบครัวปฏิบัติงานซึ่งต้องลงทุนแบบอุตสาหกรรม หรือแบบห้างร้าน หรือแบบบริษัท ฉะนั้น รายได้จึงไม่เหมือนกันกับรายได้ของผู้ที่ปฏิบัติงานแบบเป็นเจ้าของไร่เจ้าของนา หรือทำไร่ทำนาแม้จะไม่เป็นเจ้าของ เป็นเศรษฐกิจหรือเป็นวิธีที่จะคิดเลขเป็นคนละอย่างแล้วแต่ทฤษฎีเศรษฐกิจที่จะนำมาใช้ ฉะนั้น การที่บอกว่ามีที่ดินน้อยแล้วมีรายได้น้อย ก็อาจจะไม่สอดคล้องกัน การที่คิดดูว่า ถ้าเป็นต่อคนมี 2 ไร่ หรือต่อครอบครัวมี 5 ไร่ หรือ 10 ไร่ ถ้าทำงานจริง ๆ อย่างเป็นการกสิกรรมที่ประหยัดที่สุด หมายความว่าไม่อาศัยการทำงานแบบมีนายทุน จะทำแบบเอกชนทำหรือจะรวมกลุ่ม

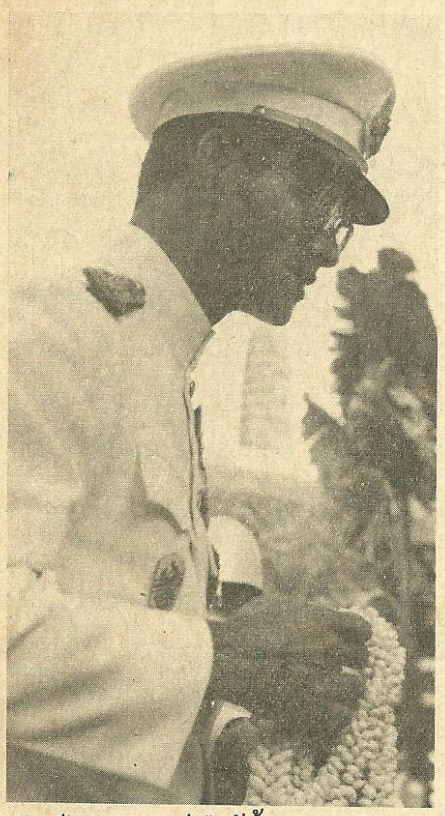

กันเป็นสหกรณ์ก็ได้นั้น 10 ไร่ครอบครัวหนึ่งทำแล้วหนักมาก แล้วถ้าทำอย่างหนักจริง ๆ โดยมีหลักวิชาที่ถูกต้อง 10 ไร่นั้น จะรวยมีเงินพอที่จะบำรุงความสุขของครอบครัวแน่นอน เพราะได้เห็นแล้วว่าบางแห่งเขามีที่ดินไม่ถึง 10 ไร่ งานที่เขาทำ เขาทำไม่ไหวจึงต้องให้คนอื่นมาทำ ข้อนี้จึงขอคัดค้านนิดหน่อยว่า การที่มีที่ดินน้อยไม่ได้หมายความว่าจะยากจน ถ้าปฏิบัติงานอย่างดี แล้วได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีวิชาการ ทุกกรมกองทุกกระทรวง ทุกองค์การ เข้ากันมาช่วย ก็แบบที่ได้รายงานอันนี้เห็นด้วยว่าทุกคนจะต้องร่วมแรงผนึกกำลังขึ้นมาทำโดยไม่เกี่ยงงอนกัน ก็จะทำให้ประชาชนที่ยากจนมีอยู่กินได้ และอันนี้จะทำให้ประเทศชาติเป็นส่วนรวมมีความอยู่ดีกินดี และเมื่อมีความกินดีอยู่ดีแล้วก็ไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่จะต้องเดินขบวนหรือประท้วง หรือทำให้เขย่าประเทศพังเป็นชิ้น ๆ และจมลงไปในทะเล

ต่อเนื่องจากความคิดนี้ก็ขอมาพิจารณาถึงประเด็นประการที่สาม คือเรื่องที่จะตั้งองค์การหรือตั้งกรรมการหรือหน่วยที่จะบริหารทั้งหมดมาครอบหัวหน่วยราชการหรือหน่วยงานจะเป็นทางการหรือเอกชนที่กำลังทำงานอยู่ อันนี้เป็นปัญหาหนัก เพราะว่าได้เห็นมามากแล้วว่า การที่จะมีอะไรมาครอบหัวคนคนไม่ค่อยชอบ มันมืด มันขาดความรับผิดชอบ มันขาดความรู้สึกเป็นเกียรติในงานของตัว การประสานงานจำเป็นที่จะมี และการช่วยเหลือส่งเสริมในด้านงบประมาณมีความจำเป็น แต่ว่ามีวิธีอื่น กรรมการนี้อาจจะมีได้ แล้วก็สำหรับเงินทองที่เป็นงบประมาณก็สมควรที่จะมี แต่ควรจะทำไม่ใช่ในรูปการงบประมาณที่ขอมาจากกระทรวงหรือจากรัฐบาล มาตั้งเอาไว้ที่สำนักงานหรือหน่วยควบคุมนี้ เพื่อที่จะจ่ายให้แก่หน่วยงานที่กำลังทำงานอยู่ ความจริงหน่วยงานที่กำลังทำอยู่ ก็มีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นขึ้นไปถึงกระทรวง ไปถึงคณะรัฐบาล และงบประมาณก็ได้มาจากตามลำดับขั้นเหมือนกัน แต่ส่วนใหญ่ปัญหามีอยู่ว่า เราทำอะไรหมายความว่าหน่วยงานเฉพาะเขาทำอะไรก็ตาม บางทีเป็นงานประจำแต่งบประมาณได้ตั้งเอาไว้ ก็ต้องของบประมาณตั้งแต่ก่อนที่พิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณในสภาที่ออกในเดือนตุลาคม ก็จะต้องวางแผนไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ด้วยข้อมูลซึ่งมีอยู่ตั้งแต่ต้นปีเสร็จแล้วผ่านหรือไม่ผ่านงบประมาณ ถ้าสมมุติว่าผ่านงบประมาณไปก็จะต้องคอยเงินนั้นอีก 3–4 เดือน หรือกว่าจะลงมือได้ก็หมายความว่าโครงการที่ทำนั้นมันล้าสมัยแล้ว ฝรั่งไม่ค่อยชอบคำว่าล้าสมัย โดยเฉพาะคำว่า Obsolete ไม่ค่อยชอบ ที่จริงโครงการนั้นมัน Obsolete ไปแล้ว เพราะมันช้าไปปีหนึ่งเป็นอย่างน้อยที่สุดอย่างโครงการที่จะทำ เราศึกษาโครงการในเดือนสมมุติว่าเดือนกุมภาหรือมีนานี้ทำโครงการแล้วก็ส่งไปให้ทางกรมกองพิจารณา แล้วตั้งงบประมาณ สมมุติว่าได้ในเดือนตุลา เริ่มทำ กว่าจะถึงเดือนพฤษภาต่อไปหมายความว่าเสียปีหนึ่ง อันนี้พูดอย่างนี้คนก็จะไม่ชอบทั้งฝ่ายงบประมาณ ทั้งฝ่ายรัฐบาล หรืออาจจะหาว่าไขโพย แต่ว่าเป็นอย่างนี้จริง ๆ ฉะนั้นวิธีที่จะทำ คือทำเสียก่อนวันก่อนนี้ไปที่สันกำแพง แล้วก็ไปพูดถึง ท.ส.ก. ถ้าย่อจากคำย่อก็บอกว่าทำเสียก่อน คือเห็นสภาพที่ไหนที่ควรจะทำก็ลงมือทำเลย บางทีศึกษาในท้องที่นั้น จะทำอะไรศึกษาเพียงวันเดียวก็ได้ ทำได้ทันทีเลย ถ้ามีคนใจดีแบบว่า เอา เอาไปพันบาท เอาไป ไปทำเลยก็ทำได้ เพียงพันบาทก็ทำสำเร็จได้ผล อาจจะทำภายใน 2 อาทิตย์ โครงการนั้นเสร็จแล้ว โครงการนั้นถ้าทำเรียบร้อยมัน

อาจจะได้ผล ให้ผลผลิตออกมาเป็นเงินหมื่น แต่ว่าถ้าทำตามโครงการตามระเบียบการธรรมดา จะต้องทำในเดือนพฤษภาปีต่อไป เพราะว่าเงินจะตกมาเวลานั้น ถ้าทำเวลานั้นพันบาทก็ทำไม่ได้แล้วต้องสองพัน เพราะน้ำมันมันแพง เราจะโทษรัฐบาลว่าน้ำมันแพงก็ไม่ได้ เพราะว่าโลกมันเป็นอย่างนี้ น้ำมันมันหมดไปและผู้ที่คุมน้ำมันเขาก็ต้องถือโอกาสขึ้นราคา ถือโอกาสหรือเป็นผลประโยชน์ของเขา เพราะว่าถ้าเขาขายน้ำมันหมดแล้ว เขาก็ไม่มีอะไร เขาก็จะจนเหมือนกัน ฉะนั้นเขาก็ต้องขึ้นราคาน้ำมันทางผู้ที่ใช้น้ำมันก็แย่ ฉะนั้นที่บอกว่าถ้าคอยไปปีหนึ่ง ราคาสิ่งของต่าง ๆ มันก็แพงขึ้นไป 2 เท่า โครงการนั้นก็จะเป็นสองพันบาท แต่ว่าในระหว่างนั้น ผลที่จะได้จากโครงการซึ่งทำได้เพียง 2 อาทิตย์ทำเสร็จ ซึ่งเป็นมูลค่าเป็นหมื่นต่อเดือนก็จะไม่ได้ทำ ไม่ได้ทำหมายความว่าปีหนึ่งเต็ม ๆ สมมุติว่าหมื่นหนึ่งมันก็จะเป็นมูลค่าแสนสองหมื่นบาท ที่ไม่ได้ทำหมายความว่าไม่ได้เกิดประโยชน์แสนสองหมื่นบาท เท่ากับขาดทุนแสนสองหมื่นหนึ่งพัน ถ้าอธิบายอย่างนี้ฟังแล้วอาจจะฉงนนิดหน่อย แต่ว่าลองไปคิดว่าถ้าเงินพันบาทนั้นนำมาได้ทันทีแล้วก็ทำไป ก็อาจจะได้กำไรถึงแสนสองหมื่นหนึ่งพันบาทง่าย ๆ โดยไม่ได้ไปโกงใคร ไม่ได้ขูดรีดใคร ไม่ได้ไปทำบัญชีผีบัญชีอะไรเลย ได้จริง ๆ ฉะนั้น พันบาทนั้นนะ ถ้ามีคนที่มีใจบุญที่จะ ให้หรือเป็นคนที่ยอมเสี่ยงให้ก็ได้ผลอย่างนี้ ฉะนั้น ถ้ามกรรมการเกิดขึ้น แล้วก็กรรมการนี้มีเงิน มีเงินก็มีงบประมาณส่วนหนึ่งซึ่งจ่ายออกไปได้ จ่ายทดรองไป ถ้าเห็นว่าสมควรก็จ่ายไปเลย ถ้าโครงการนั้นทำไปแล้วได้ผลก็แจ้งไปทางงบ ประมาณ แล้วงบประมาณก็ตั้งขึ้น มาได้ ก็จะได้มาในปีต่อไป เมื่อได้ในปีต่อไปก็เอาเงินที่ได้ในปีต่อไปเข้ามาชดเชยในกองทุนที่จะตั้งเป็น กองทุนทดรองจ่าย คราวนี้ปัญหาว่า ถ้าสมมุติว่าลงทุนพันบาท แล้วกลายเป็นความคิดโคมลอย ไม่ได้เรื่องเสียไป เสียไปแล้วก็ไม่ได้ คือไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร ความคิดนั้นเป็นความคิดที่ทำไม่ได้แต่ลองทำไปแล้ว แล้วก็ทำไม่ได้ประโยชน์ แต่เชื่อว่าพันบาทนั้นคงไม่เสียหมด คงได้กลับคืนมาเป็นวัสดุ หรือเป็นสิ่งที่เป็นรายได้จากพันบาทนั้นว่าจะกลับคืนมา 500 บาท ก็หมายความว่าขาดทุน 500 ขาดทุน 500 บาทนี้ถ้าทำตามวิธีของงบประมาณธรรมดา หรือการมาสอบบัญชีธรรมดาก็หาว่าเป็นทุจริต จึงต้องมีระเบียบการว่า 500 บาทที่เสียไปนี้เท่ากับเป็นการวิจัย เรารู้แน่ว่าโครงการพันบาทนั้นที่ทำแล้วเรารู้แน่ว่าทำไม่ได้ อันนี้ก็เป็นผลแล้ว เป็นผลอย่างหนึ่งของการวิจัย เพราะว่าการวิจัยทุกอย่างในด้านวิทยาศาสตร์ก็ตาม ในด้านเกษตรศาสตร์ก็ตาม ย่อมมีการวิจัยที่ได้ผลและมีวิจัยที่ไร้ผล ส่วนมากนักวิจัยก็ทราบดีว่าการวิจัยนั้นใช้เวลานาน บางทีเป็นแรมปีและไม่ได้อะไรเลย วันหนึ่งวันดีคืนดีเกิดพบอะไรมีประโยชน์ได้มาก ไปปฏิบัติแล้วได้รวยมาก ไม่ใช่รวยเท่านั้น มีผลประโยชน์ต่อส่วนรวมได้มาก พันบาทที่ลงนั้นก็ถือว่าเป็นวิจัย แล้วยังได้กลับคืนมา 500 บาทก็นับว่าถูกมาก ได้ทราบว่าวิธีนั้นทำไม่ได้

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้ไปที่บนภูเขาที่บนดอยอินทนนท์ที่หมู่บ้านใกล้ที่ ป่าไม้ขุนวาง ได้ไปฝึกไปแนะนำให้เจ้าหน้าที่เขาทำฝายแบบโปเก แต่ว่าฝายแบบโปเกนั้นจะได้ผลถ้าเขาทำจริง ไม่ทราบว่าเดี๋ยวนี้ทำแล้วหรือยัง ถ้าเขาทำจริงเชื่อได้แน่ว่า ขอยืมท่อจากท่านภีศเดชมา ประมาณกิโลเมตรหนึ่ง มูลค่า 1–2 แสนบาท ขอยืมมาได้แล้วก็หาผ้าใบมาแล้วก็หาไม้ท่อนหาหินที่อยู่ในแถวนั้นมาจำนวนหนึ่ง ถ้าทำตามที่ว่านี้ เอาผ้ามาใส่ในลำธารแล้วก็ให้ใครเย็บเป็นเหมือนแขนเสื้อแล้วก็สวมเอาท่อนั้นต่อมา 1 กิโลเมตร มาไว้ข้างบนที่ที่กำลังปลูกผักสำหรับทำพันธุ์ ทำเมล็ดพันธุ์ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ทำเมล็ดพันธุ์เขาจะทำได้ทันทีและก็บอกเขาว่าวันนี้บอกวันนี้พรุ่งนี้คงทำได้แล้ว แต่ก็ให้เวลาสัก 3 วัน 4 วัน เชื่อว่าทำเสร็จ สมมุติว่าได้น้ำมาไม่เท่าไร หรือภายในไม่กี่เดือนมันก็พังไม่เป็นไร เพราะว่าทุกวันนี้ต้องเอารถบรรทุกน้ำจากห้วยขึ้นมาสำหรับรดผักทุกวัน ถ้าโครงการที่ว่านี้ผ้าใบหรือท่อนไม้และก้อนหินนั้นนะ มีมูลค่า

ถ้าตีราคาให้สูงหมื่นบาท ไม่ถึง ไม่กี่พัน ไม่กี่ร้อย แต่สมมุติว่าหมื่นบาท คำนวณดูว่าทุกวันที่บรรทุกน้ำใส่ในถัง 400 แกลลอน สำหรับรดผักที่กำลังทำอยู่นั้น มันเป็นมูลค่าเท่าไร แล้วก็ทำได้เพียงส่วนเดียว เพราะว่าไม่มีน้ำพอ แต่ถ้าทำอย่างนั้นเอาน้ำมาแล้วก็จะขยายที่ทำการทดลองได้ 2 เท่า ถ้าทำได้เป็นเวลา 6 เดือน ก็เชื่อว่ามูลค่าจะถัวกันได้แล้ว ไม่ได้นึกถึงผลประโยชน์ ผลผลิตที่ได้มา ผลผลิตที่ได้มาจะได้ขึ้นไปอีกหลายเท่าตัว อันนี้เป็นต้น แต่ว่าเงินนั้นจะเอามาจากไหน ก็ขอยืมจากรัฐมนตรีขอยืมได้ท่านใจดีก็ขอยืมมา แต่ว่าถ้าจะตั้งกรรมการก็ตั้งกรรมการที่จะบริหารการให้ยืมเงิน ก็เอาหน้าได้บอกว่าทำ ทำไปของบประมาณจากกรมกองขึ้นไปเข้าสำนักงบประมาณแล้วก็จ่ายมาก็จ่ายมาในปีงบประมาณ 25 แต่ว่าทำแล้วก่อนทำแล้วและก็ได้ผลแล้วอย่างนี้ ถ้าตั้งกรรมการที่จะเป็นการสนับสนุนกรมกองที่กำลังทำงานอยู่เดี๋ยวนี้ในท้องที่ กรมกองต่าง ๆ นั้น เขาก็จะสะดวกใจ จะเป็นป่าไม้ จะเป็นชลประทาน จะเป็นคมนาคม หรือจะเป็นอะไรก็ตาม เขาก็จะมีกำลังใจที่จะทำและก็ทำได้โดยไม่ผิดระเบียบ ไม่ต้องไปขูดรีดใคร ไม่ต้องบอกบุญใคร แต่ว่าเขาเป็นคนทำ ไม่ใช่เป็นโครงการที่มาครอบหัวไว้ ถ้าเป็นโครงการที่มาครอบหัวแล้วก็จะต้องตั้งกรรมการใหญ่โตมาก ก็จะต้องมีผู้แทนไปทุกแห่งทุกหนเพราะว่าถ้าเจ้าหน้าที่ในกรมกองที่ทำรับผิดชอบอยู่ในที่นั้น เขาก็บอกว่าจะทำได้ก็ต้องขออนุมัติจากกรรมการศูนย์กลาง ลงท้ายความรับผิดชอบก็ไม่มี ความภูมิใจก็ไม่มี อันนี้ก็เป็นประการหนึ่งที่จะได้มีข้อสังเกต

วันนี้ ก็จำไม่ได้แล้วว่าตั้งใจจะมีข้อสังเกตในรายงานที่ทำมานี้อีกหลายอย่าง แต่จำไม่ได้ อยากจะพูดเป็นการท้วงติงบ้าง ชมเชยบ้าง แต่ถ้าพูดถึงรวม ๆ แล้วที่ทำรายงานนี้ก็หมายความว่า ท่านทั้งหลายได้พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะที่เน้นหนักก็คือเกี่ยวข้องกับเกษตรที่สูง ก็จะพูดถึงว่าปีก่อนนี้มาพูดถึงการประชุมที่ใช้เครื่องถ่ายภาพทางอากาศ 4 ช่วงแสง แล้วก็ได้ให้ข้อคิดบางอย่าง ตั้งแต่ที่พูดนั้นก็มีข้อคิดที่เกิดขึ้นมาใหม่บ้าง คราวก่อนนี้ก็เกี่ยวข้องกับเรื่องป่า 3 อย่าง เดี๋ยวนี้ทุกคนก็คงเข้าใจแล้วว่าป่า 3 อย่างคืออะไร แต่ก็ไม่เข้าใจว่าป่า 3 อย่างนี้มีประโยชน์ 4 อย่างไม่ใช่ 3 อย่าง ป่า 3 อย่างที่บอกว่าไม้เป็นไม้ใช้สอย คือไม้ฟืน ไม้ผล แล้วก็.. อะไร...(ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน ไม้ฟืน พุทธเจ้าข้า, รมต. ตอบ) คือไม้ฟืนกับไม้ใช้สอยก็อันเดียวกัน ไม้สร้างบ้านกับไม้ใช้สอยก็อันเดียวกัน แต่เราแบ่งออกไป ไม้ทำฟืน ไม้ทำสร้างบ้าน หรือไม้ทำศิลปหัตถกรรมก็ได้ และก็ไม้ผล แต่ประโยชน์ที่ 4 นั้น ที่ครั้งนี้ต้องขอคัดค้านรายงานต่อ คิดออกแล้ว คือบอกว่าจะทำป่า 3 อย่างนั้นในที่ที่ไม่ใช่เป็นต้นน้ำลำธาร อันนี้คิดแล้วต้องเปลี่ยนใหม่ เพราะว่าป่าเหล่านี้ต้นน้ำลำธารทั้งนั้น ถ้าไปบอกต้นน้ำลำธารไม่ทำป่า 3 อย่าง เป็นอันว่าต้นน้ำลำธารนั้นจะต้องโกร๋นแน่ เพราะว่าป่า 3 อย่างนี้มีไว้ทำไม มีไว้สำหรับให้เป็นประโยชน์ขึ้นมา และเมื่อเป็นประโยชน์แก่ราษฎร ราษฎรก็ไม่ไปตัดหรือใครจะมาตัดก็หวงแหนไว้ อันนี้ก็ข้อสำคัญ ที่ไหนที่เป็นป่าที่เรียบร้อย ที่ยังไม่

เสด็จทอดพระเนตรโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำเข็ก อ. หล่มสัก จ. เพชรบูรณ์

โกร๋น ราษฎรก็จะไม่ตัดเพราะรู้ ไปหลายแห่งแล้ว ไปถามราษฎรว่าป่าตรงนั้นเป็นอย่างไร เขาบอกว่าป่าเก่า ป่ายังดี และก็ถามว่าจะไปตัดไหม เขาบอกว่าไม่ตัด ถ้าไปตัดเฮาแย่ เขาเข้าใจ ถ้าตัดไม้แล้ว เขาจะแห้งแล้ง แล้วดินจะทะลายลงมา ถ้าเป็นที่ทำนาก็จะเสียหมด เขารู้เรื่อง เพียงแต่อธิบายนิดหน่อยเขาก็ อ้อ อ้อ อ้อ เข้าใจ ๆ ๆ ถ้าเราพูดให้เขาเข้าใจ เขาเข้าใจ แต่ถ้าเราพูดภาษาไม่เข้าใจ เขาก็ไม่เข้าใจ ฉะนั้น ถ้าเราทำให้ป่า 3 อย่างนี้ ซึ่งมีประโยชน์ 4 อย่าง และประโยชน์ที่ 4 นี้ สำคัญ คือรักษาอนุรักษ์ดินต้นน้ำลำธารเป็นต้น ชาวบ้านเขาจะรักษาให้เราด้วย ดูอะไรก็ไม่ได้ เพราะว่าไม่ไหวจริง ๆ ฉะนั้น ถ้าหากว่าเราทำป่า 3 อย่างให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ ใช้ประโยชน์ ก็จะรักษาประโยชน์ เขาไม่ทำลายและใครมาทำลายเขาก็ป้องกัน หมายความว่าชาวบ้านนั้น ถ้าเราให้โอกาสเขามีอยู่กินพอสมควรก็จะเป็น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้เราเป็นจำนวนมาก อย่างในร่องหุบเขาเล็ก ๆ ที่แกมีที่เพียง 50 ไร่ ก็จะทำเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านมาอยู่ คำว่าชาวบ้านนี้จะเรียกว่าชาวบ้านก็ได้ ชาวเขาก็ได้ ก็เป็นชาวบ้านทั้งนั้น เคยไปถามชาวเขา พูดถึงเรื่องว่าจะทำโครงการอย่างไรเราก็ต้องช่วยกันรักษานะ เขาบอกว่าหมู่เฮาก็เป็นคนไทยเหมือนกัน ก็เป็นบุคคลไทย หมายความว่าเป็นคนไทย เป็นชาวบ้านทั้งนั้น เขาอยากอยู่ในกฎหมาย ทำอะไรที่สุจริต อันนี้ ถ้าเราทำอะไรที่มีเหตุผล เขาก็จะรักษาป่า 3 อย่างให้เราถ้าจะถือว่าป่า 3 อย่างนี้ไม่ใช่รักษาต้นน้ำลำธารแล้วก็เป็นความคิดที่ผิด เพราะว่าต้นไม้จะเป็นต้นอะไรก็ตามมีประโยชน์ทั้งนั้น ใช้ประโยชน์จากต้นไม้นั้น และมีประโยชน์ในทางประโยชน์ที่ 4 นี้ คืออนุรักษ์ดินและอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ฉะนั้น เรื่องนี้ก็ขอท้วงนิดหน่อย

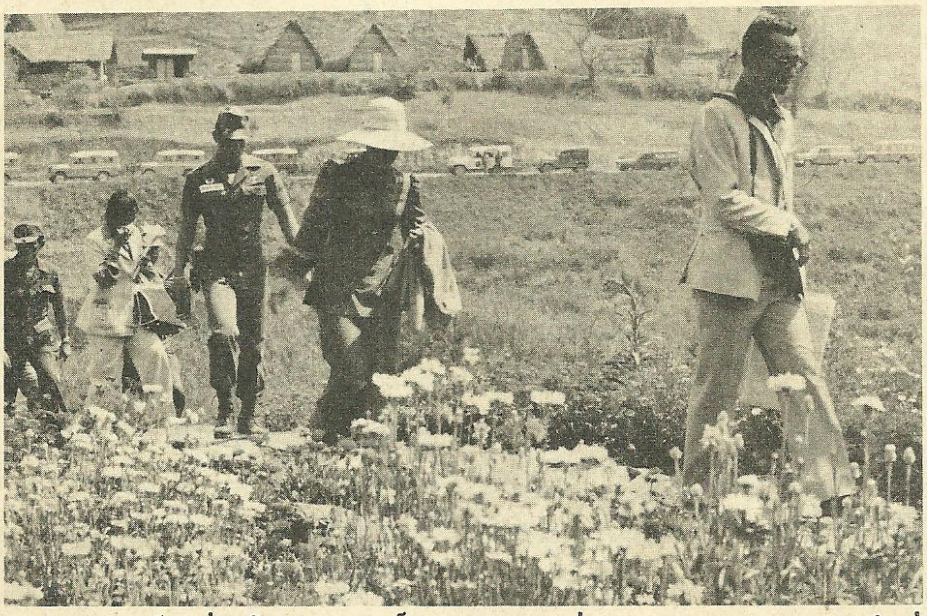

เสด็จเยี่ยมโครงการศูนย์เกษตรหลวง อ่างขาง อ. ฝาง จ. เชียงใหม่

นี้ รายงานอันนี้ดูถูกชาวบ้าน ดูถูกประชาชน ประชาชนฉลาด ประชาชนมีความรู้ทั้งคนที่อยู่บนภูเขา ทั้งคนที่อยู่ในที่ราบ เขามีความรู้ เขาทำงานมาตั้งหลายชั่วคนแล้ว เขาทำกันอย่างดี เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรจะทำกสิกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรจะเก็บไม้ไว้ แต่ว่าที่เสียไปเพราะว่าพวกที่ไม่รู้เรื่องไม่ได้ทำนามานานแล้ว ทิ้งนามานานแล้ว ทิ้งกสิกรรมมานานแล้ว ก็ไม่รู้เรื่อง แล้วก็มาอยู่ที่ที่มีความสะดวกก็เลยทำให้ลืมว่าชีวิตมันเป็นไปได้โดยที่ทำกสิกรรมที่ถูกต้อง แต่ชาวบ้านหรือชาวเขามีความรู้พอที่พูดถึงเราก็หมายความว่าพูดถึงป่าไม้ กรมป่าไม้นั้นมีหน้าที่รักษาป่าให้อยู่ให้ดี เป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่ง แต่บางทีไปถามเจ้าหน้าที่ป่าไม้ว่าใครจะรักษา เขาก็บอกว่า เขาจะรักษา ถ้าใครมาตัดจะทำยังไง ก็บอกตำรวจซี ตำรวจมีกี่คน อำเภอหนึ่ง ๆ ซึ่งใหญ่ สมมุติว่าเป็นอำเภอที่มีภูเขามีป่าไม้มากดูแลไม่ไหว อำเภอหนึ่ง ๆ มีตำรวจสัก 50 คน อันนี้ก็พูดตามที่ได้ฟังมา แต่ที่ดินที่ที่เป็นป่ามันมีกี่แสนไร่ ก็หมายความว่าในที่แห่งหนึ่งจะมีตำรวจสักเศษหนึ่งส่วนสี่คน ซึ่งทำอะไรไม่ได้ เพราะว่าไม่ถึงคน ไม่ถึงก็เดินไม่ได้

มาถึงเรื่องที่ จะทำอย่างไรสำหรับให้สำเร็จ ให้มีการรักษาป่าจากบุคลากร โดยมีบุคลากรพอเพียง เจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่ละบริเวณมีจำนวนน้อยมาก ตำรวจก็มีน้อยมาก เปรียบเทียบกับป่าก็ไม่สามารถที่จะเข้าไป

ดูแล วันก่อนนี้บอกเห็นไฟไหม้ บอกทิศทาง บอกระยะแล้วก็ไปดูบนแผนที่ว่าอยู่ตรงไหนบอกหมดให้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไป นี่ป่าอุทยานนะ ข้างบนนี่เอง ให้ไปดู เขาบอกกำลังไปดู ไฟไหม้ก็ลุกลามไปแล้ว เสร็จแล้วมันก็ดับเอง รายงานมาเดี๋ยวนี้ดับแล้ว แต่แท้ที่จริงดับเองเพราะมันหมดเชื้อเพลิง ไม่ได้ทำอะไร เพราะทำอะไรไม่ได้ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่มีเครื่องมือ อย่างต่างประเทศหลายประเทศที่เขามีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นเรื่องเป็นราว เขามีทางเข้าไป เขามีเครื่องบิน และก็มีวัสดุต่าง ๆ ที่จะใช้สำหรับดับเพลิง เขาก็ยังทำไม่ไหว ฉะนั้น วิธีที่จะทำก็ต้องให้ชาวบ้านที่อยู่ดีกินดีพอสมควรเป็นผู้ดูแลป่า จะดูแลทั้งไม่ให้ใครมาตัด ดูแลถ้ามีไฟไหม้ป่าเขาก็จะช่วยกันดับ เช่น ที่อำเภอแม่แจ่ม ที่วัดจันทร์มีป่าสนซึ่งใหญ่โตมาก แล้วก็สนนี้ก็ไวไฟอย่างยิ่ง แต่ไม่ค่อยมีไฟไหม้ ทำไม เพราะชาวบ้านเขาดูแลของเขาเอง ตอนแรกนี้ไม่ใช่ทางการไปสั่งสอนว่าต้องทำอย่างโน้น ทำอย่างนี้ เขาทำเอง เขาทำให้ข้างในป่านั่น เขาทำให้สะอาดไม่มีเชื้อเพลิงที่จะทำให้ไฟไหม้ หรือถ้าเริ่มไฟไหม้นิดหน่อยเขาก็ดับ อันนี้เพราะเป็นผลประโยชน์ของเขา เขาทำกิน คือ เขาได้ยางสนนั้น เขาทำเป็นรายได้เป็นล่ำเป็นสันของเขา ทำตามมีตามเกิดของเขา แต่ถ้าอยากช่วยเราก็ต้องช่วยเขาว่าวิธีที่จะไปทำให้ยางสนนั้นออกมา คุณภาพดี มาปรับปรุงอย่างไร แล้วก็มาจำหน่ายให้ถูกต้องอย่างไร อันนี้ เป็นข้อสำคัญที่ควรจะทำ แต่ความฉลาดของชาวบ้านเขามีอยู่แล้วในหลักการเป็นวิชาการทีเดียวที่จะรักษาป่าไม่ให้มันพังไป ไม่ให้มันวอดไป นี่แหละการที่ที่ทำให้ป่านี้อยู่ได้ ซึ่งอันนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญของการสัมมนา ก็ต้องทำให้หมู่บ้านเหล่านั้น ชาวบ้านเหล่านั้นสามารถที่จะดูแลด้วยตนตนเอง บางแห่งยาก เพราะว่าเป็นที่ป่าไม้ที่ทึบหน่อยเข้าไปตัดก็เป็นการตัดป่าสงวน แต่เราควรจะไปดูว่ามีที่ไหนที่จะสามารถที่จะไปตั้งหมู่บ้านให้ชาวบ้านนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของเรา ฉะนั้น จึงสนับสนุนหมู่บ้านป่าไม้

แต่คราวนี้หมู่บ้านป่าไม้ที่ได้เห็น หมู่บ้านป่าไม้ที่เคยทำนั้นค่อนข้างจะไม่ได้ผล เพราะว่าให้สิทธิเขาทำกิน ทำกินใต้ต้นไม้ หรือระหว่างต้นไม้ที่กำลังปลูกที่ยังไม่เติบโต ก็ให้ปลูกพืชไร่หรือทำกินหลักได้ ชาวบ้านเขาก็ไปทำกิน คือ พวกที่สวนป่านั้น เขาไปทำกินแล้วก็ไม่ค่อยอยากให้ต้นไม้ที่เราปลูก คือ กรมป่าไม้หรือองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ไปปลูก ไม่อยากให้มันโต เพราะถ้าโตแล้ว ตามนโยบายหรือตามแบบของหมู่บ้านป่าไม้ ถ้าต้นไม้เหล่านั้นโตแล้วชาวบ้านหรือผู้ที่ไปทำกสิกรรมที่ระหว่างต้นไม้หรือใต้ต้นไม้จะต้องย้าย อันนี้เป็นข้อสำคัญ ถ้าต้องย้ายแล้วเขาก็ไม่อยากย้าย ต้นไม้นี่จึงไม่มีวันโต อันนี้เป็นเหตุผลอย่างหนึ่ง เหตุผลอื่น ๆ มีอีกเยอะแยะ แต่ว่าอันนี้ เป็นเหตุผลอย่างหนึ่ง ก็เกิดไฟไหม้เกิดอะไรก็ตาม บางทีเขาปลูกข้าวโพดแล้วหรือปลูกพืชอะไร เขาก็เผามันก็เผาต้นไม้ของเราไป หรืออีกอย่างหนึ่ง อย่างที่เคยเห็น อันนี้ไม่ใช่ภาคเหนือ ภาคอีสาน ปลูกมันสำปะหลัง แล้วก็งามมาก มันสำปะหลังนั้นจะขึ้นสูงหลายเมตร และปลูกเสียทึบหมด ต้นไม้ข้างล่างที่ปลูกเอาไว้มันก็อยู่ไม่ได้ ต้นไม้ที่อยู่ระหว่างมันสำปะหลังมันหายใจไม่ออกมันก็ตาย เพราะว่าให้สิทธิเขาไปปลูกในที่ที่ปลูกต้นไม้ อันนั้นมันก็ไม่ถูก ฉะนั้น ได้คิดว่าควรจะทำหมู่บ้านป่าไม้แล้วต้องวงเล็บแผนใหม่ ปิดวงเล็บ อันนี้เป็นศัพท์อย่างหนึ่ง แบบเดียวกับคำว่าป่า 3 อย่างที่มีประโยชน์ 4 อย่าง อันนี้เป็นหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ หมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่นี้ มีหลักการที่ต่างกันหน่อยกับหมู่บ้านป่าไม้อยู่ตรงที่ที่ตรงไหนทำกินได้ อันนี้ก็ทำตามรายงานที่ได้มีอยู่ที่ได้อ่านตะกี้ว่าที่ตรงไหนที่เป็นที่ที่ไม่ลาดชันมากเกินไปก็ควรจะทำให้เป็นที่เพาะปลูกสิกรรมได้ แม้จะเป็นการทำนาก็ได้นาจริง ๆ โดยที่อาจจะทำขั้นบันไดเล็กน้อย แล้วก็ทำอย่างถูกต้องตรงนั้นนะเราไม่ปลูกต้นไม้ ถ้าไปปลูกต้นไม้แล้วชาวบ้านก็ไม่มีที่ที่ทำกินอย่างดีที่ถูกต้อง แล้วเขาก็ไม่รักที่หรือไม่รักต้นไม้ ถ้าไปปลูกต้นไม้แล้วชาวบ้านก็ไม่มีที่ที่ทำกินอย่างดีที่ถูกต้อง แล้วเขาก็ไม่รักที่หรือไม่รักต้นไม้ แต่ว่าถ้าทำที่ให้เขาแล้วก็พยายามที่จะหาทรัพยากรน้ำ

ให้เขา ซึ่งสังเกตดูแล้ว ถ้าดูดี ๆ ใช้วิชาที่ดี ๆ อาจจะแหวกแนวเล็กน้อย อาจจะไม่ได้อยู่ในตำรา อยู่ในตำราก็มีแต่ว่าไม่ค่อยชัดว่าอย่างนั้นมันควรจะทำได้ เคยคิดอะไรแหวกแนวเสร็จแล้วไปถามช่าง ช่างเขาบอกว่ามีในตำราแต่ว่ามีเพียงบรรทัดเดียวหรือสองบรรทัด มีทั้งนั้นหลักวิชาที่จะทำให้ที่ดินเป็นที่ราบพอสมควรสำหรับทำกสิกรรมหรือทำนาได้ ถ้าไม่ใช้ทำนาทำไร่ข้าวก็ได้ ให้ชาวบ้านที่เรารวบรวมเป็นหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ยังอยู่ในปกครองของกรมป่าไม้ ให้เขาทำด้วยความร่าเริงใจ เพราะว่าเขารู้ว่าตรงนั้นเขาทำได้โดยไม่ต้องมาถูกไล่ แล้วก็ไม่ต้องถูกปลูกต้นไม้ ที่ใช้คำว่าถูกปลูกต้นไม้ในที่นาขอยกตัวอย่างที่เกิดปัญหามาหลายแห่ง คือ ถ้าที่ไหนที่เขาถูกปลูกต้นไม้แล้วก็บอกว่าไม่เป็นไร จะไปหาที่ทำกินให้ ลงท้ายก็ไปหาที่ทำกินที่มันไม่มีน้ำ ที่มันเป็นทะเลทรายให้ เพราะว่าปลูกต้นไม้ก็ยังไม่ขึ้น ก็ให้จะให้ไปทำข้าวไร่เพื่ออะไร มันไม่ได้ เขาก็หนีไปโดยที่ตำรวจมีน้อยและมีเจ้าหน้าที่น้อย เขาก็เข้าไปในป่าลึก เขาก็ไปตัดต้นไม้สวย ๆ งาม ๆ ตัดหมดเรียบเลยเป็นพัน ๆ ต้น แล้วก็ทำกสิกรรมต่อไป อันนี้ เราก็ต้องวิ่งไล่จับปูใส่กระด้ง ไปบอกว่านี่แกทำผิดนะ แกตัดต้นไม้ เอาจับใส่คุก คุกก็ไม่มีแล้ว หรือมีคุกแล้วก็เสียข้าวสุก ก็ต้องเลี้ยง ไม่งั้นเดี๋ยวเกิดมีกรรมการอะไรเพื่อสวัสดิการของชาวคุกของสหประชาชาติมาตรวจ แล้วมาบอกว่า สภาพคุกของเมืองไทยนี่เลวทรามมาก ใช้ไม่ได้ ลงท้ายเราก็แย่อีก เราก็ต้องหาข้าวมาเลี้ยงพวกที่อยู่ในคุก เอาพวกที่อยู่ในคุกนี้ให้เขาผลิตข้าวดีกว่า เขาก็กิน เขาก็ผลิตข้าวสำหรับกินเอง บางทีก็มีมากพอสำหรับขายต่างประเทศด้วยซ้ำ เศรษฐกิจของชาติก็จะดีขึ้น ฉะนั้นตรงไหนที่มันมีที่ราบพอ แล้วก็ทำการกสิกรรมได้สำเร็จรูปแล้ว ไม่ต้องไปตัดต้นไม้ที่อื่น คือไม่ต้องไปนี่ใช้คำดูไม่ค่อยสุภาพ ต้องไปปอกเปลือก คือ โดยมากเวลาจะไปทำโครงการที่ไหนก็ไปปอกเปลือกภูเขา หมายความว่าไปตัดให้เรียบราบไปหมด แล้วที่ที่ยังมีต้นไม้ก็ต้องตัดต้นไม้เพื่อปลูกต้นไม้ อันนี้ไม่ได้เรื่อง ฉะนั้นที่ไหนที่เรียบแล้ว หรือไม่มีต้นไม้แล้ว ก็ให้เขาทำกินได้ อันนี้ก็เป็นหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ คือทำที่ที่ทำกินให้เขา แล้วก็หาทรัพยากรน้ำให้เขา ซึ่งไม่ยากนัก อาจจะต้องลงทุนมากหน่อยบางแห่ง แต่ไม่ยากมันหาได้ทั้งนั้น แม้ดินอาจจะไม่ค่อยดีนัก เราสามารถพัฒนาดินนั้นขึ้นมาด้วยราคาที่จะถูกกว่าที่ต้องไปปลูกต้นไม้ใหม่ในที่ที่เขาต้องไปตัดต้องไล่พวกนั้นหรือจับใส่คุก แล้วต้องเอาข้าวมาเลี้ยงเขา อันนี้จะแพงกว่า ฉะนั้น ถ้าตรงไหนที่สามารถที่จะทำกินได้ก็ให้เขาทำกิน ปลูกบ้าน สนับสนุนการปลูกบ้าน สนับสนุนการสวัสดิการบ้าง อีกอย่างหนึ่งหมู่บ้านป่าไม้แบบเก่า พวกที่เป็นสมาชิกหมู่บ้านเป็นคนงานคือเป็นกรรมกรขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ หรือกรมป่าไม้ เลยทำให้พวกนั้นรู้สึกตัวว่าเป็นกรรมกร เป็นกรรมกรเป็นคนงานเขาอาจจะชอบส่วนมากก็ชอบ เพราะว่าเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ได้ แต่ว่าวิธีทำหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่นี้เราสร้างหมู่บ้านให้และให้แกอยู่ ปลูกผักปลูก

เสด็จทอดพระเนตรโครงการชลประทานตามพระราชดำริ อ่างเก็บน้ำแม่หยวก อ. ร้องกวาง จ. แพร่

ข้าวปลูกอะไรให้พอกิน พอกินไม่ใช่ร่ำรวย แล้วเราก็ตั้งสถานีอยู่ไว้ไม่ไกลจากที่นั้นในบริเวณเดียวกัน คือเอาสักแปลงหนึ่งเป็นของป่าไม้หรือของหน่วยงานปลูกสิ่งที่จะมีรายได้ดี ปลูกสิ่งที่อาจจะยากกว่าหน่อยแต่มีรายได้ดี เพราะว่าต้องเอาใจใส่มากขึ้น และก็เป็นที่ที่ให้ปลูกดอกไม้หรือพันธุ์ดอกไม้ที่จะทำเป็นสินค้าทีเดียว เราทำไม่รู้ไม่ชี้เราไปปลูกพอไปปลูกแล้วชาวบ้านเหล่านั้นถือว่าเป็นชาวบ้านเต็มที่ไม่ได้เป็นคนงานของเรามาดู เอ้อมันดีนี่ ขายได้เท่าไร ขายได้เป็นพันหลายพันบาทรายได้ขึ้นพรวดเลย เขาก็บอกว่าขอหน่อยได้ไหม เราก็บอกว่าได้ต้องมาทำเอง ก็มา เราก็ส่งเสริมโดยที่แนะนำเขา เขาไปทำเราไม่ต้องจ้างเขา เขาไปทำเอง และเสร็จแล้วเมื่อได้แล้วเราก็พยายามช่วยเกี่ยวข้องกับด้านการตลาดให้เขา หรือเขาจะทำเองก็ได้ รายได้เขาก็มากขึ้น ผู้ที่ทำงานเหล่านั้น ในศูนย์เหล่านั้น ในหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่เหล่านั้น ไม่ได้เป็นคนงานของเรา แต่ว่าถ้าต้องการก็อาจจะไปจ้างเขาในเวลาที่เขาว่างจากงานกสิกรรมให้เขาช่วยปลูกเป็นรายวัน หรือแล้วแต่จะตกลง แต่ไม่ใช่คนงานประจำ ฉะนั้น ก็เป็นราษฎรเต็มที่ ใครจะมารังแกก็มารังแกชาวบ้าน ไม่ได้มารังแกหน่วยราชการ อย่างนี้โดยมากก็เป็นอย่างนี้ ไปในที่ที่ล่อแหลมพวกก่อการร้ายเข้ามา เข้ามาฆ่าคนงาน นี่แกทำงานให้รัฐบาล แกทำงานให้พวกนายทุน จึงต้องฆ่า ถ้าแกไม่ทำงานให้นายทุนไม่เป็นไรไม่ฆ่า แต่อย่างนี้ หมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่นี้ ชาวบ้านจะเป็นชาวบ้าน จะเป็นชาวบ้านจริง ๆ ไม่ใช่เป็นคนงานของรัฐบาล จึงจะทำให้แก้ปัญหาได้อีกหลายอย่าง มีจิตใจ มีความรักที่แล้วก็ไม่ต้องไปไหนแล้ว เขาก็จะต้องรักษาหมู่บ้านของตัว แล้วรักษาต้นไม้ 3 อย่างที่เราจะต้องไปปลูกรอบ ๆ ที่แถวนั้น ในวิธีการทำหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่นี้ก็จะต้องอนุโลมไปกับหมู่บ้านชนิดอื่น อาจจะเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ หรือหมู่บ้านที่เป็นส่วนของกระทรวงอื่น มหาดไทย หรือเป็นอย่างเช่น ไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ ทุ่งเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศก็ไม่ใช่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ เกี่ยวข้องกับทางกระทรวงทางกรมปศุสัตว์ก็ตาม หรือทางกระทรวงมหาดไทย กรมปกครอง หรืออื่น ๆ แต่ก็ต้องทำแบบเดียวกัน

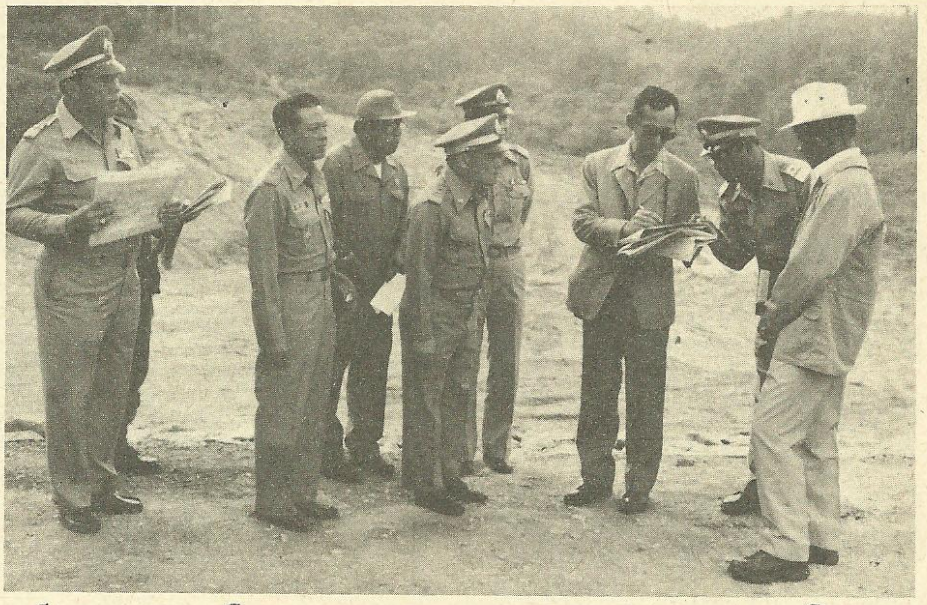

เสด็จทอดพระเนตรโครงการชลประทานตามพระราชดำริ และโครงการปลูกป่า ของงองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ อ. สันกำแพง จ. เชียงใหม่

ก็มาถึงประเด็นหรือเรื่องที่สามที่ตั้งใจจะมาพูดถึงมีอยู่ในรายงานอยู่แล้วคือ "สทก." สำหรับให้ทำหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านป่าไม้ทั้งหมู่บ้านธรรมดาที่มีอยู่มาตั้งนานแล้ว ที่ขอ นส. 3 ขอโฉนด ขอให้เป็นเจ้าของ ก็เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ว่า ทำอย่างไรสำหรับให้คนที่อยู่ในป่าสงวนสามารถที่จะทำกินโดยถูกต้องตามกฎหมาย แล้วก็ไม่เอาเปรียบทางราชการ ไม่ทำให้ป่าสงวนนี้พังลงไปมากกว่าที่เป็นอยู่ สทก.นี้เกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 10วันนี้ เกิดขึ้นที่บ้านห้วยตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่นี้เอง คือเราไปหลายแห่ง ไปในเขตแม่แจ่ม แล้วก็มาในเขตสันป่าตอง ก็มีชาวบ้านห้วยตองมาขอ นส. 3 ผู้ว่าบอกว่าไม่ไหว พวกนี้นส. 3 ที่หลังป่าก็พัง หลังป่าก็ถล่มหมด ใช้ไม่ได้ ก็มาคิดดูว่าถูกต้องเพราะว่าถ้าให้ไปเขาก็ขาย ขายเสร็จแล้วเขาก็

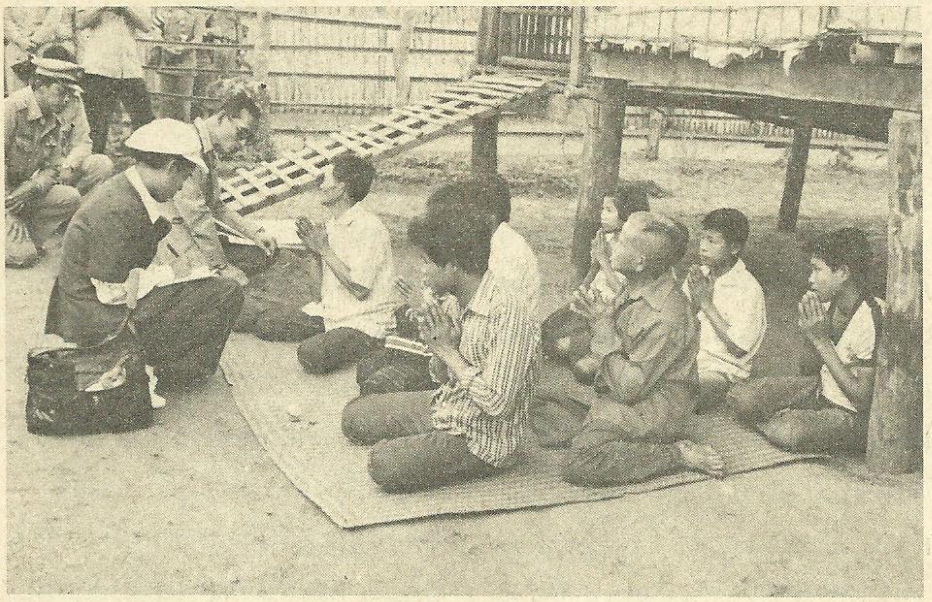

ทรงเยี่ยมและมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎร อ. สันกำแพง จ. เชียงใหม่

บุกเบิกเข้าไปอีก บุกเบิกเข้าไปอีกก็ขายสิทธิต่อไป แม้จะไม่มี นส.3 ก็ยังขายสิทธิ ที่ผู้ว่าว่าอย่างนั้นก็ถูกต้อง ก็ต้องหาวิธีที่จะทำ เราก็คิดดูสมมุติว่าทางการยังไม่ถือว่า เป็นเขตที่เพิกถอนป่าสงวน แต่ว่าให้ดูว่าเขาทำกินโดยมีการควบคุม อย่างเช่นโครงการหลวงไปควบคุมให้เขาทำถูกต้อง ไม่ทำลายป่าเพิ่มเติม หรือไม่ทำให้เสียหาย แต่เขามีสิทธิ เขาเลยเกิดคิดว่าก็ให้เป็นในว่ามีสิทธิทำกินก็กลายเป็น สทก. สิทธิทำกินนี้ถ้าให้เป็นตัวบุคคล เขาก็เอาไปขาย จึงนึกว่าจะต้องทำให้เป็นหมู่บ้านหรือกลุ่มที่หมู่บ้านนั้นเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ มีหัวหน้า มีกรรมการ แล้วก็มีองค์การหน่วยใดที่ไปช่วย เช่น โครงการหลวงหรือเป็นป่าไม้เอง หรือจะเป็นกรรมการอะไรอย่างที่สำหรับในส่วนนั้น ร่วมระหว่างป่าไม้ กรมป่าไม้ กรมที่ดิน และก็อำเภอหรือจังหวัด ให้เป็นเขตของหมู่บ้านนั้น ๆ ที่จะทำกิน รวมทั้งป่าไม้ด้วย ให้อย่างนั้นแล้วก็ให้อยู่ในควบคุม สทก.นั้นจะขายไม่ได้ เพราะถ้าไม่อยู่ที่นั่นก็ไม่มีสิทธิ ถ้าไม่ได้ทำกินก็ไม่มีสิทธิทำกิน เรียกว่าเป็นสิทธิของหมู่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งถ้าตั้งขึ้นมาได้มีกฎหมายขึ้นมาก็เป็นหมู่บ้านสหกรณ์ได้ เขาก็เป็นเจ้าของ แล้วต่อไปกรรมการกลุ่มนั้นหรือกรรมการสหกรณ์นั้นก็จะทำใบจำลองจาก สทก.ของหมู่บ้านนั้นเป็นบุคคลให้เหมือนโฉนด คล้าย ๆ โฉนด หรือ นส. 3 ให้แต่ละคนที่ทำตรงนั้น ๆ เราทำแผนที่ให้ดูเลย อันเป็นขั้นแรก ยังคงเป็นป่าสงวนบริหารอยู่ในกฎเกณฑ์ของป่าสงวน แต่ป่าไม้ให้สิทธิทำกิน ต่อไปเมื่อโครงการขยายดีขึ้นแล้ว คือหมายความว่าตรงไหนที่ทำนาได้ก็จำแนกออกไปเป็นที่นา ตรงไหนทำไร่ได้ก็จำแนกออกไปเป็นที่ไร่ ตรงไหนที่ปลูกป่า 3 อย่างชนิดใดก็จำแนกเป็นป่า 3 อย่างชนิดนั้น ๆ แล้วก็ส่วนไหนที่จะต้องเป็นที่ที่จะต้องทำทรัพยากรน้ำ ซึ่งบางทีก็ต้องเข้าไปอยู่ในป่าสงวนเหมือนกัน คือทางเขื่อนอยู่ข้างนอกป่าสงวน แต่ว่าน้ำจะท่วมเข้าไปในป่าสงวนก็ต้องถือว่าอยู่ในเขต สทก.เหมือนกัน อันนี้สทก. 1 อยู่ในปกครองของป่าไม้ ต่อไปเมื่อทำให้เรียบร้อยขึ้นเขตต่าง ๆ มีแน่นอนแล้วก็ให้ สทก. จะหดลงมาจากส่วนที่เป็นป่าไม้แท้ ๆ คือ ตัดส่วนที่เป็นป่าสงวนยังคืนสภาพเป็นป่าสงวนซึ่งคืนได้ไม่เป็นปัญหา เพราะว่า สทก. นั้นไม่ได้ทำให้สภาพของป่าสงวนเสียไป ถ้าเป็น นส. 3 ไม่เป็นป่าสงวนแล้ว เป็นป่าสงวนไม่ได้ แต่ว่าเป็น สกท.นี้เป็นป่าสงวน ถ้าเป็นสทก. 2 ก็ปรับลงมาให้ส่วนที่แน่นอนที่ทำกันได้จริง ๆ ส่วนที่ต้องเป็นป่าไม้ก็ยังคืนเข้าไปในบัญชีของป่าสงวน แล้วต่อไปถ้าเรียบร้อยจริง ๆ ก็อาจจะให้ สทก. 3 ที่ที่ดินนั้นจะเป็นเหมือนโฉนดก็มาขึ้นกับกรมที่ดิน

ไม่ได้ขึ้นกับกรมป่าไม้ แต่ที่ต้องเป็นระยะ ๆ อย่างนี้ ก็เพราะว่าบางแห่งสมมุติว่าทำแล้ว ตรงนี้ขีดเส้นบนแผนที่มันไม่แน่ ตรงนี้ควรจะทำกินได้ แต่ที่เราขีดเส้นเราขีดเส้นเข้าไปคือว่าเป็นป่าสงวน ลงท้ายก็ต้องทำกฎหมายใหม่เพิกถอนอีกที ก็ยุ่งกันใหญ่ ฉะนั้น เวลาเป็นสทก. 1 นั่น เขตแดนยืดหยุ่นมาก สทก. 2 เขตแดนก็ยังยืดหยุ่นได้มาถึง สทก. 3 เขตแดนก็เป็นที่แน่นอนแล้วไม่มีการบุกรุกต่อไป ที่คิดเรื่องสทก.

นี้เพราะเหตุว่าเคยเกิดเรื่องที่เพชรบุรี ไปเยี่ยมกะเหรี่ยง แล้วก็กะเหรี่ยงเขามาฟ้อง บอกว่ามีคนมาในที่ของเขา เอาแทรกเตอร์มาขุดในที่ ๆ เขาทำกิน เราก็สอบดูบอกว่าที่นี่เป็นป่าสงวน แต่ทำไมเอาแทรกเตอร์มาขุดแล้ว ก็เข้าใจว่าเป็นป่าสงวนที่ กำลังเพิกถอนความเป็นป่าสงวน เป็นป่าเปิดที่ที่จะจับจองได้ พวกกะเหรี่ยงเขาก็ไม่รู้เรื่อง เขาทำกินมาแล้วหลายชั่วคนในที่นั้นที่โป่งกระทิง เขาก็จะฆ่า ที่จริงเขาอยากจะฆ่าพวกที่ขับแทรกเตอร์ แต่เขาก็ไม่กล้า แต่เกือบ ๆ จะเป็นอย่างนั้น เราก็จะกลายเป็นบอกว่าพวกกะเหรี่ยงเหล่านั้นเป็นก่อการร้าย กะเหรี่ยงนี่เขาไม่ได้เป็นก่อการร้ายแต่ประการใด แต่เขาเคยทำงานทำกินในที่ตรงนั้น ตรงนั้น แล้วใครมาบุกรุกในที่เขา เขาก็ถือว่าเป็นโทษถึงประหาร คือโทษประหารคนที่มาบุกรุกอย่างนั้น ถ้ามาขอก็ไม่ว่ากะเหรี่ยงเขาเป็นอย่างนั้น สมมุติว่าเราเดินไปแล้วก็ผ่านไร่ข้าวโพดเขาแล้วหิว แล้วเด็ดเม็ดข้าวโพดมาฝักหนึ่งแล้วก็ทำให้ใบข้าวโพดนั้นงอลงมา แปลว่าขอยืม ขอยืม เราหิวเต็มทน ขอยืมเขาไม่ว่า แต่ถ้าไปขโมยเขา ไปโกงเขาโทษถึงประหาร อย่างเช่น มีกะเหรี่ยงคนหนึ่งเข้าคุกเพราะว่าไปฆ่าคน สอบไปสอบมาเพราะว่ามีคนหนึ่งมาจากกาญจนบุรีมาว่าจ้างให้เขาไปช่วยล่าสัตว์ เขาก็ไป แล้วก็สัญญาว่าจะให้ครึ่งหนึ่งเวลาล่าสัตว์เรียบร้อยแล้วกลับมาก็ไม่ให้ ให้เพียงนิดเดียว ก็กลับบ้านกะเหรี่ยงคนนั้น เขาไปกับพรรคพวกล่าคนนี้เลย ไปถึงบ้านเรียกตัวลงมา ไปที่ต้นกล้วยแล้วก็บอกว่าแกโกง แล้วยิงโป้งตายเลย อันนี้นะเขาประหารก็ยังดีที่คนที่ไปขับแทรกเตอร์เข้าไปไม่ได้ถูกประหาร แต่ว่าคนที่จะขับรถแทรกเตอร์นั้นเป็นเจ้าของเป็นเจ้าของได้อย่างไรก็เพราะว่าเวลาป่าสงวนมีสภาพเสื่อมโทรมแล้วก็ทางป่าไม้เพิกถอนความ เป็นป่าสงวน วันรุ่งขึ้นหรือวันนั้นเองกลายเป็นนายทุนเข้าไปแล้ว ก็เพราะว่าเขารู้เส้น เขารู้ใส้ เขาไปไปที่อำเภอ ไปที่พนักงานที่ดิน เขาบอกว่าที่ตรงนั้นตรงนี้จะเพิกถอน ขอจอง พนักงานที่ดินอาจจะบอกว่าจองไม่ได้เดี๋ยวนี้ยังไม่เพิกถอนไม่เป็นไร เซ็นเอาไว้ก่อนเมื่อเพิกถอนปั๊บลายเซ็นนั้นเรียบร้อย พนักงานที่ดินเซ็นลงไปตอกตราเรียบร้อย เป็นอันว่ากะเหรี่ยงที่อยู่ในนั้นที่เคยอยู่ที่เรียกว่าถูกป่าสงวนล้อม ก็ไม่ได้ทำไม่ได้กิน กลายเป็นผู้บุกรุก กะเหรี่ยงจะทำอย่างไร กะเหรี่ยงก็ต้องเป็นผู้ก่อการร้าย อันนี้เป็นสิ่งที่เป็นอยู่ และก็ที่โป่งกระทิงก็มีก่อการร้ายเกิดขึ้นตลอดแนว แต่ว่าก่อการร้ายลงไปจากภาคเหนือไปภาคกลาง หรือก่อการร้ายขึ้นมาจากภาคกลางก็ไม่ทราบ แต่เป็นอย่างนี้ทั่วประเทศ ฉะนั้น เราจึงต้องหาทางที่ปฏิบัติได้ สร้างบ้านป่าไม้แผนใหม่ เพื่อให้ประชาชนอยู่ได้ และในที่สุดก็เป็นการรักษาป่าไม้ให้ดี รักษาต้นน้ำลำธารให้ดี และทำให้เพิ่มที่ทำกิน ให้ประชาชนอยู่ดีกินดีตามเป้าหมายที่ได้รายงาน ที่รัฐมนตรีได้อ่านเมื่อตะกี้นั้น เป้าหมายก็คือรักษาต้นน้ำ เป้าหมายคือการขยายให้มีที่ดินทำกินมากขึ้นด้วยขยายที่ดิน และด้วยการเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปช่วย เรื่องของเทคโนโลยีสมัยใหม่ท่านทั้งหลายเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งนั้นก็ควรจะรู้ดี แล้วทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้สัมมนามาก็จะเป็นประโยชน์ได้ มีข้อท้วงติงอีกนิดหนึ่งเป็นสุดท้ายว่า ที่มีในรายงานนี้มีบางส่วนที่สำคัญ แต่ว่าพูดเพียงครึ่งบรรทัด บางส่วนที่อาจจะสำคัญรองลงไปแต่พูดมาเป็นหลายบรรทัด ถ้าเอารายงานนี้ไปย่อยไปพิจารณาให้ดี เอาส่วนไหนที่มีความสำคัญแล้วก็พูดสั้นมากไป ขยายความแล้วไปคิดให้ดี ๆ แล้วไปปฏิบัติก็จะเป็นประโยชน์มาก

วันนี้ ก็เป็นความผิดของท่านเองที่ได้ขอให้มีข้อสังเกต ถ้าไม่ขอก็ไม่บอก ไม่พูด แต่ว่าเมื่อขอก็พูดไป แล้วก็เพลิน แต่เชื่อว่าที่ท่านสัมมนานี้มีประโยชน์ทั้งนั้น แล้วก็ถ้าสัมมนาเพื่อไปสัมมนาคราวหน้าก็ไม่เป็นประโยชน์ สัมมนากันแล้วก็ให้ออกไปดูในภูมิประเทศ และดูว่าการที่สัมมนานี้ถูกต้องหรือไม่ หรือจำมาจากที่ได้เห็นในภูมิประเทศแล้วมาพิจารณาดูว่าที่สัมมนานี้เข้าเรื่องหรือไม่เข้าเรื่อง หรือพูดเพียงสำหรับพูด ฉะนั้น บัดนี้ถ้าในส่วนตัวส่วนหน้าที่ของตัวแล้ว ก็เชิญมาปิดก็ขอปิดการสัมมนา

อนันต์ ขุมสิน

หย่อนไปกว่าเยาวชนในระบบโรงเรียน เพราะเขาเหล่านี้จะกลาย

ยุวเกษตรกร
กระดูกสันหลังรุ่นใหม่ของประเทศ

ไปเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในอนาคตนั่นเอง

สภาพในเมืองที่มีแต่ความแออัด รีบร้อน แก่งแย่งแข่งขัน และอันตรายรอบด้าน เทียบไม่ได้กับสภาพในชนบทที่ผู้คนดำเนินชีวิตไปอย่างสงบเรียบง่าย เอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน และบรรยากาศมีแต่ความเขียวชะอุ่มไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร และนี่คือสิ่งที่ทุกคนยอมรับว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนกว่าร้อยละ 80 เป็นเกษตรกร ขณะเดียวกันเมื่อมองต่อไปอีกเราก็จะพบว่า เยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน อาศัยอยู่ในชนบทและส่วนใหญ่ทำการเกษตรร่วมกับพ่อแม่ หรือยึดอาชีพทางการเกษตรสืบต่อไป จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องให้ความสนใจกับเยาวชนเหล่านี้ไม่ยิ่ง

จากนักเรียน..ถึงยุวเกษตรกร

การดำเนินงานรวมกลุ่มเยาวชนพร้อมกับปลูกฝังนิสัยให้รักการเกษตรนั้นได้เริ่มทำมานานแล้ว แต่ที่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของงานพัฒนาเยาวชนอย่างจริงจังก็คือ การรวมกลุ่มเด็กนักเรียนในโรงเรียนพรหมมานุเคราะห์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เข้ารับการอบรมฝึกหัดให้รู้จักการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เมื่อปี พ.ศ. 2496 และต่อมารัฐบาลโดยความร่วมมือขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ องค์การยูนิเซฟ และยูเนสโก ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในชนบทขึ้นในจังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี รวม 4 กลุ่ม มีสมาชิกชาย-หญิงรวม 179 คน เรียกชื่อว่า "โฟร์-เอช คลับ" และภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น "หน่วยยุวกสิกร" โดยให้กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมกสิกรรม ในขณะนั้นเป็นผู้ดำเนินงาน จนกระทั่งมาถึงปี พ.ศ. 2510 รัฐบาลได้จัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นมา การส่งเสริมหน่วยยุวกสิกรจึงได้โอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของ กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และเปลี่ยนชื่อมาเป็น "กลุ่มยุวเกษตรกร" ซึ่งมีสมาชิกทั่วประเทศในขณะนี้กว่า 90,893 คน หรือมี

จำนวนกลุ่มประมาณ 2,960 กลุ่ม

ยุวเกษตรกรทำอะไร

เด็ก ๆ ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกยุวเกษตรนั้น จะต้องมีอายุ 10-25 ปี ยังโสดและเป็นผู้มีความสนใจงานด้านเกษตรมากพอสมควร พร้อมกับต้องได้รับคำยินยอมจากผู้ปกครอง มีการรวมตัวกันประมาณ 15-30 คน จัดตั้งเป็นกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นมา เมื่อรวมตัวกันแล้วก็ต้องทำงาน หรือทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม ซึ่งจะแยกเป็นงานส่วนบุคคล และงานรวมของกลุ่ม

งานส่วนบุคคล คือ งานที่เกี่ยวข้องกับเกษตร หรือเคหกิจเกษตรที่สมาชิกแต่ละคนสนใจและเลือกทำด้วยตนเองแยกออกจากส่วนของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง การปลูกฝังให้ยุวเกษตรกรเหล่านี้ทำงานด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเองก็เพื่อจะทำให้เด็ก ๆ รู้จักรับผิดชอบเกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

งานรวม คืองานที่สมาชิกทุกคนต้องช่วยกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งส่วนมากจะเป็นงานเกี่ยวกับเกษตร เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสถานที่ที่จะทำนั้นอาจจะเป็นของบ้านสมาชิกเอง หรือที่สาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้การทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีกันในหมู่สมาชิก และที่สำคัญคือ รายได้จากการขายผลผลิตที่เกิดจากงานรวมนี้ ส่วนหนึ่งจะนำมาเป็นเงินกองทุนของกลุ่มฯเพื่อใช้ ลงทุนและดำเนินงานต่อไป และอีกส่วนหนึ่งจะแบ่งปันให้สมาชิกเป็นการตอบแทน นับเป็นเงินที่เกิดจากความเหน็ดเหนื่อยของพวกเขาโดยแท้จริง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้วางไว้ด้วย กล่าวคือ ต้องการส่งเสริมให้เยาวชนในชนบทใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการเกษตรและเคหกิจเกษตรที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่เป็นอยู่ ฝึกหัดให้เยาวชนมีขีดความสามารถในทุก ๆ ทาง เพื่อเป็นเกษตรกรที่ดีในอนาคต ปลูกฝังความรู้สึกให้เยาวชนมีความภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมและยอมรับว่าอาชีพนี้มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ และเศรษฐกิจของชาติ อีกประการที่สำคัญคือ เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักอยู่ร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เพราะในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นย่อมเป็นมติที่ออกมาจากมวลสมาชิก

รางวัลความเหนื่อยยาก

เพื่อเป็นกำลังใจและเร่งเร้าให้เด็ก ๆ เหล่านี้ พากเพียรที่จะแสวงหาความรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสนใจในการทำงาน และเพื่อเผยแพร่ผลงานที่ดีเด่นให้เป็นที่รู้จักของประชาชน และเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนสมาชิกด้วยกัน กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดให้มีการประกวดยุวเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ และสมาชิกยุวเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศขึ้นมา โดยถือเอาผลงาน ความขยันขันแข็งในการทำงาน ความประพฤติ และความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการตัดสิน และสำหรับปี 2523 ที่ผ่านมา กลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศคือ กลุ่มยุวเกษตรกรบ้านแพงพวย ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และสมาชิกยุวเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศคือ นางสาวกัลยา สะเทิน สมาชิกยุวเกษตรท่าสะท้อน ตำบลท่าสะท้อน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มยุวเกษตรกรตัวอย่างบ้านแพงพวย

พืชผักต่าง ๆ ถูกนำมาปลูกเป็นรายได้เสริมในพื้นที่ที่เหลือ ทำให้สามารถใช้ที่ดินเวลา และแรงงานได้ตลอดทั้งปี

ห่างไกลจากความวุ่นวาย และจอแจของเมืองหลวงออกไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่บ้านแพงพวย ตำบลนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ชาวบ้านกล่าวขวัญถึง "กลุ่มยุวเกษตรกร" ด้วยความภาคภูมิใจ เพราะเด็ก ๆ เหล่านั้นเป็นลูกหลานของเขาที่สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้อย่างน่าสรรเสริญ..."ศาลายุวเกษตร" ตั้งเด่นอวดความภาคภูมิอยู่ริมถนนตัดใหม่ผ่านหมู่บ้านและรายล้อมไปด้วยแปลงพืชไร่ และพืชผักต่าง ๆ ในเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ ซึ่งแต่ก่อนที่ตรงนี้เป็นเพียงที่สาธารณะที่รกร้างไม่มีใครใช้ประโยชน์ แต่เด็ก ๆ เหล่านี้ได้มาบุกเบิกให้มันกลายเป็นที่ที่ทำเงินทำทองให้.....

บทสนทนาต่อไปนี้ เกิดขึ้นท่ามกลางความเขียวชะอุ่มของแปลงมะเขือเทศ และใต้ต้นไม้ใหญ่ที่ให้ความร่มรื่นพอสมควร ผู้ตอบคำถามในบทสนทนานี้คือ คุณสุกิจ ดำเสนา ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรบ้านแพงพวย

คุณสุกิจ ในฐานะที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรบ้านแพงพวยนี้ได้ให้คำแนะนำกับเด็ก ๆ อย่างไรบ้าง

เมื่อก่อนผมเคยทำงานรับจ้างเก็บผลผลิต จึงได้เห็นว่าเด็ก ๆ ที่มาทำงานรับจ้างนี้ไม่เกิดผลดีชอบเที่ยวเตร่ด้วย พอดีทางสำนักงานเกษตรได้ออกมา จัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรซึ่งผมมองเห็นผลดีของกลุ่มยุวเกษตรกร และได้รับคำชี้แจงจากเกษตรอำเภอด้วยว่า การตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรนั้นเป็นผลดีแก่เด็ก ทำให้เด็กได้ใช้แรงงานอยู่กับบ้าน กับพ่อแม่ และเป็นงานพื้นฐานระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีความสนใจทางด้านการเกษตรมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ผมมองเห็นปัญหาสำคัญ ผมจึงได้ปลุกระดม และเรียกร้องให้เด็กมาตั้งกลุ่มยุวฯ ขึ้น

กลุ่มยุวเกษตรกรบ้านแพงพวย จัดประชุมพิจารณาวางแผนดำเนินกิจกรรมลวงหน้า เป็นประจำ

ศาลายุวเกษตรกรบ้านแพงพวยที่สมาชิกกลุ่มช่วยกันสร้างขึ้น ใช้เป็นที่ประชุมและเป็นที่ประสานงานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

ตอนแรกมีเด็กสนใจเข้ามาในกลุ่มกี่คน

วันแรกที่รับสมัครกันที่ศาลาวัดบ้านแพงพวยมีเด็กเข้ามา 30 คน พอดีหาสถานที่ที่จะปลูกแถวหมู่บ้านไม่ได้ จึงมาปลูกข้างอ่างน้ำซึ่งไกลจากหมู่บ้านมาก จึงเหลือเด็กแค่ 16 คน

ตอนนี้เพิ่มมาบ้างไหม

ตอนนี้เพิ่มมาอีก มีอยู่ทั้งหมด 21 คน

เริ่มแรกคุณสุกิจมีความคิดให้เด็ก ๆ ทำกิจกรรมอย่างไรบ้าง

ในปีแรกได้นำเด็กขุดคลองส่งน้ำยาวประมาณ 40 เมตร เป็นเหมืองส่งน้ำอีก 150 เมตร และปลูกข้าวโพดที่สวนนี้ 5 ไร่ ขายได้เงินประมาณ 2 หมื่นบาทเป็นข้าวโพดหวาน ซุปเปอร์สวีท แต่มีปัญหาอยู่ที่ว่าข้าวโพดหวานนี้ไม่เป็นที่นิยมของชาวบ้าน จึงขายยากทำให้ขายได้ราคาไม่ดีนัก

ปลูกอย่างอื่นอีกหรือเปล่า

ปี 20 ไม่ได้ปลูกอย่างอื่น แต่พอปลายปี 20 ต้นปี 21 ได้ปลูกอย่างอื่นขึ้นมาเยอะเหมือนกัน ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วลิสง และผักสวนครัวอื่น ๆ ผักสวนครัวนี่ก็ให้เด็กปลูกเป็นส่วนตัวด้วย

ศาลายุวเกษตรกรที่เห็นอยู่นี้ เงินที่ใช้ก่อสร้างเอามาจากไหน

ศาลากลุ่มยุวเกษตรกรปลูกขึ้นมาโดยเอากำลังของเด็กที่นี่ และชาวบ้านมาช่วยส่วนหนึ่ง คือตอนแรกไปช่วยป่าไม้เขาปลูกป่า ทางป่าไม้เขาให้ไม้มา และอีกส่วนหนึ่งเด็กยุวฯ เขาเลื่อยกันเอง

ตอนเริ่มแรกกลุ่มยุวเกษตรกรนี้มีเงินทุนอยู่เท่าไร

ตอนเริ่มแรกนี่ไม่มีทุนเลย ทางราชการ

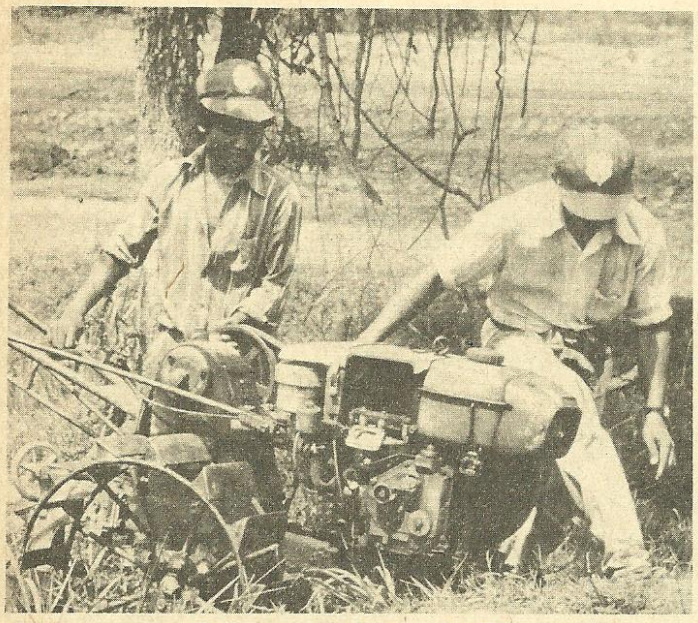

รถไถเดินตาม ที่ใช้เงินรายได้ซื้อมาช่วยให้สามาชิกทุ่นแรง และสามารถทำงานได้มากขึ้น

แตงโม เป็นพืชหารายได้เข้ากลุ่ม เคยทำเงินสูงถึง ๘๐,๐๐๐ บาท ต่อการปลูกหนึ่งครั้ง

ให้แปลงสาธิตมาทดลอง หลังจากนั้นเก็บผลกำไรไว้เป็นส่วนกลาง ส่วนที่เหลือก็แบ่งให้เด็กไป ปีแรกแบ่งให้เด็กได้ไม่เท่าไร ได้คนละ 400-500 บาท

แล้วตอนนี้กลุ่มฯ นี้มีเงินอยู่เท่าไร

ที่เป็นตัวเงิน ขณะนี้มีอยู่ประมาณ 6,000 บาท และเป็นทรัพย์สิน เป็นสิ่งของมีอยู่ประมาณ 5 หมื่นบาท

ทรัพย์สินเหล่านี้มีอะไรบ้าง

มีรถไถเดินตามเป็นเครื่องยนต์ราคาประมาณ 3 หมื่นบาท เป็นเครื่องพ่นยาแบบเครื่องยนต์ 6,000 บาท รถไถเปิดสองทางราคาหลายพันบาท เครื่องพ่นยาธรรมดามีอยู่หลายอันราคาอันละประมาณ 5-600 บาท

ปัจจุบันพืชอะไรที่ทำรายได้ให้กับกลุ่มมากที่สุด

พืชที่ทำรายได้ให้กับกลุ่มตามที่วิเคราะห์และสรุปออกมาก็มี แตงโม รองลงไปก็เป็นข้าวโพด และถั่วลิสง

นำผลผลิตเหล่านี้ไปขายที่ไหน

ข้าวโพด แตงโม ไม่ต้องนำไปขาย มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่สวนนี่เลย ชาวบ้านก็มาซื้อไปบริโภคด้วย

ราคาดีไหม

พูดถึงราคาแล้วเราไม่ขายแพงเหมือนตลาด ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านซื้อกินได้อย่างสบาย

คุณสุกิจมีวิธีอย่างไรที่สามารถทำให้เด็ก ๆ เหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำงานจนมีรายได้เป็นหมื่น ๆ บาทเช่นนี้

วิธีการทำให้เด็กมีความสามัคคีกันก็ต้องอาศัยให้เด็กวิจารณ์กันเอง คือเด็กคนนี้ทำผิดให้เด็กเขาวิจารณ์กันในที่ประชุม เพื่อให้เด็กมีสิทธิมีเสียงระหว่างหญิง และชาย มีสิทธิเท่าเทียมกัน และก่อนที่จะทำอะไรให้เด็กเขาพิจารณาถึงสิ่งที่จะทำให้สมกับฤดูกาล ว่าจะปลูกแตงโม ถั่วลิสง หรือข้าวโพด มากน้อยเท่าไรก็อยู่ที่เด็ก ความสมัครใจของเด็ก เราให้เด็กมีสิทธิเต็มที่ ถ้าทำไปจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ อันนี้เป็นอันหนึ่งเราพยายามให้เขาทำ ที่ปรึกษาไม่มีอะไรมาก เพียงแต่นำเขาทำ และทำเป็นตัวอย่างแก่เด็ก พยายามทำงานให้มากกว่าเด็ก นี่เป็นปัญหาสำคัญที่ที่ปรึกษาต้องมีจิตใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อเด็กไม่พูดเคร่งเครียดต่อเด็กใช้ท่วงทำนองและท่าที ที่ถูกต้องกับเขา

ในการให้ความรู้แก่เด็ก ๆ ที่ปรึกษามีส่วนมากน้อยแค่ไหน

การให้ความรู้แก่เด็กทางราชการก็มีส่วน ที่ปรึกษาก็มีส่วน เช่นการพ่นยา การเพาะปลูก ที่ปรึกษาต้องลงมือทำก่อน และปัญหาไหนที่เด็กไม่สามารถทำได้ ที่ปรึกษาต้องพยายามบอกและพยายามศึกษาจากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ทางเกษตรอำเภอ เกษตรตำบลก็มีความสนใจ ติดตามผลงานและสรุปผลให้เป็นที่น่าพอใจมาก

คุณสุกิจ มีอะไรฝากถึงเด็ก ๆ หรือผู้ปกครองของเด็กบ้างไหม

ในส่วนลึกของหัวใจผมเป็นห่วงเด็กเด็กมีลักษณะอย่างหนึ่ง คือไม่มีส่วนรับผิดชอบอะไรมากถ้าหากขาด พ่อแม่ผู้ปกครอง รับผิดชอบหรือพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจ เด็กรู้สึกจะไปไม่รอด ปัญหาสำคัญ คือตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรที่ไหน ผู้ปกครองจะเป็นปัญหารองลงมาคือผู้ปกครอง ไม่ค่อยให้ความอุปถัมภ์ หรือสนใจ แต่กลุ่ม ผมอยู่ได้ก็เพราะผู้ปกครองให้ความสนใจ เด็กไม่มาผู้ปกครองก็มาช่วยแทน ถ้าเราจะให้เด็กไม่รู้จักรับผิดชอบอะไร เด็กก็จะไปตามประสาของเด็ก หรือถ้าเราให้งานไม่ถูกต้องแก่เด็กแกก็ไม่สามารถทำได้ เช่น หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ทำการเกษตร ปลูกพืชผักเยอะ ๆ ถ้าให้เด็กไปเย็บปักถักร้อยก็ไปไม่ได้ การตั้งกลุ่มฯ ในหมู่บ้านไหนก็ตามต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของหมู่บ้าน ผมเชื่อว่าจะไปได้

ศาสตราจารย์ ดร.กำจร มนุญปิจุ

โซดาแอช

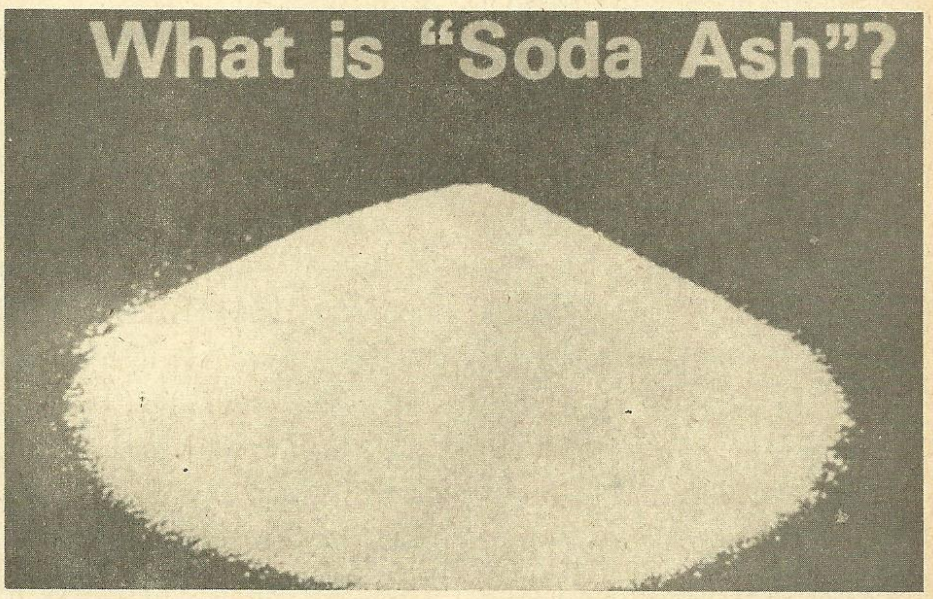

ขี้เถ้าโซดา หรือโซดาแอช นี้ วงการเคมีและอุตสาหกรรมทั่วโลกรู้จักกันมานานแล้ว แต่ในเมืองไทยเราดูเหมือนโซดาแอชจะเพิ่งมีชื่อลือลั่นกันขึ้นเมื่อปีที่แล้วมานี้เอง เมื่อมีข่าวว่าจะมีการจัดตั้งโรงงานผลิตโซดาแอชขึ้นในเมืองไทยเป็นโครงการร่วมระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศอาเซียน พูดถึงเรื่องโซดาแอชแล้ว คนทั่วไปมักจะเกิดความกลัวคือกลัวว่าผลที่เกิดจากการผลิตโซดาแอชจะทำให้เกิดปัญหามลภาวะปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นความกลัวที่เกิดจากความไม่เข้าใจ ความไม่รู้นั่นเอง แท้จริงแล้วไม่ว่าจะเป็นตัวโซดาแอชเองหรือกรรมวิธีการผลิตโซดาแอชนี่ หากทำให้ถูกวิธีในระบบใหม่ของเขาแล้วก็ไม่ได้เป็นพิษเป็นภัยอย่างที่พูด ๆ กันไว้เลย

อะไรคือโซดาแอช

ท่านที่ไม่เคยเห็นโซดาแอช ถ้าจะให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ก็ลองเดินเข้าไปในครัวของท่านแล้วลองหยิบกล่องที่บรรจุผงฟูที่เขาใส่ขนมขึ้นมาสักกล่อง หรือถ้าไม่มีก็ลองหยิบเกลือป่น เกลือแกงป่นเป็นผงนั่นแหละเอามาดู ก็คงพอจะมองเห็นภาพรูปร่างหน้าตา ของเจ้าโซดาแอชนี่ได้ตามสมควร เพราะดูผิวเผินก็คล้าย ๆ กันมากทีเดียว

ท่านผู้อ่านหลายท่านคงจะยังมีความรู้สึกเป็นห่วงอยู่บ้างว่า การทำอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสารเคมีที่มีชื่อโซดาๆ นั้น คงจะมีพิษภัยแก่ประชาชนได้ง่าย เพราะเคยได้ยินได้ฟังพิษภัยของสารปรอทที่เกิดจากการผลิตสารเคมีพวกโซดาไฟกันมาบ้างแล้ว ก็ออกจะทำให้มีความแกรงกลัว สารพิษที่เกิดจากปรอทที่ทำให้เกิดโรคมินามาตะอย่างที่ประเทศญี่ปุ่นเขาเคยเจอมาแล้ว จากของเสียที่ถูกทิ้งออกมา ตามโรงงานเปโตรเคมิคอลทั้งหลายแหล่นั้นด้วย จึงอาจจะยังเกรงกลัวอยู่บ้างว่า การผลิตโซดาแอชนั้น ก็อาจจะเกิดมลพิษอย่างนั้นบ้างกระมัง

โซดาแอชกับโซดาไฟนั้นไม่เหมือนกัน

เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง เห็นจะต้องขอทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเสียก่อนว่า โซดาแอชกับโซดาไฟนั้นไม่เหมือนกัน คำว่าโซดานั้นเป็นคำย่อมาจากสารประกอบของธาตุโซเดียม แต่โซดาไฟคือโซเดียมไฮดรอกไซด์ ซึ่งเป็นด่างอย่างแรก ใช้ในการทำสบู่และใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกหลายอย่าง โซดาไฟ ผลิตได้จากการแยกน้ำเกลือด้วยไฟฟ้า โดยมีปรอทเป็นส่วนหนึ่งของขั้วไฟฟ้า ส่วนโซดาแอชนั้นคือ สารโซเดียมคาร์บอเนต หรือ วอชชิ่งโซดา ผลิตได้จากปฏิกริยาของน้ำเกลือโซเดียมคลอไรด์กับแอมโมเนีย และ

ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยไม่ต้องใช้ไฟฟ้า และไม่ต้องใช้สารปรอทเป็นตัวเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเลย จึงเป็นอันแน่ใจได้ว่าจะไม่มีมลพิษจากสารปรอทเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ใคร ๆ ก็รู้ว่าในน้ำทะเลมีเกลือแกง หรือสารโซเดียมคลอไรด์ละลายอยู่ เมื่อทำให้น้ำระเหยด้วยแดด เกลือก็จะตกผลึกเป็นของแข็งเกลือแกงที่ว่านี้เป็นสารเคมีชนิดหนึ่ง และเป็นชนิดเดียวกับเกลือหินที่อยู่ใต้ดินหลายพื้นที่ในจังหวัดภาคอิสาน และเป็นชนิดเดียวกับเกลือสินเธาว์ ซึ่งได้มาจากการเกรอะดินเค็มชั้นบนบริเวณที่มีเกลือหินอยู่นั่นเอง เกลือหินมีอยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากมาย หากจะขุดออกมาใช้ปรุงอาหารกันทั่วประเทศ ก็คงจะหลายร้อยชั่วอายุของคนไทยจึงจะใช้หมด และการที่จะขุดมาใช้เพื่อปรุงอาหารอย่างเดียวนั้นก็จะไม่คุ้มค่า ด้วยราคาจะแพงกว่าที่จะได้จากเกลือที่ทำจากน้ำทะเล เพราะจำต้องเสียเวลาขุด เสียค่าใช้จ่ายสูงด้วยต้องใช้อุปกรณ์แพง ๆ ใช้แรงงานมาก และยังจะต้องนำมาทำให้สะอาด ก่อนที่จะนำไปทำเกลือปรุงอาหารได้ด้วย

แต่เราก็มีวิธีที่จะทำให้เกลือแกงที่กล่าวนี้ กลายเป็นสารเคมีที่มีประโยชน์อย่างอื่นได้มากมายและมีคุณค่ามหาศาล โดยการแปลงให้เป็นสารเคมีอื่นเช่นทำโซดาไฟ โดยการใช้กระแสไฟฟ้าผ่านให้เกิดปฏิกริยากับน้ำเกลือ ซึ่งในประเทศไทยเราได้มีโรงงานผลิตสารเคมี "โซดาไฟ" นี้แล้ว แต่ก็ยังมีสารเคมีอีกสารหนึ่งคือโซดาแอช ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้มากมาย เป็นที่ต้องการของวงการอุตสาหกรรมแก้ว สบู่ อุตสาหกรรมกระดาษ และอื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่างที่ทั่วโลกต้องการใช้กันอยู่ ขณะนี้ปีละประมาณ 28 ล้านตัน โซดาแอชนี้เป็นสารที่เราสามารถจะใช้วิธีการทางเคมี มาเปลี่ยนจากเกลือหินหรือเกลือแกงให้เป็นโซดาแอชได้ไม่ยากนัก โซดาแอชนี้มีชื่อทางเคมีว่าโซเดียมคาร์บอเนต

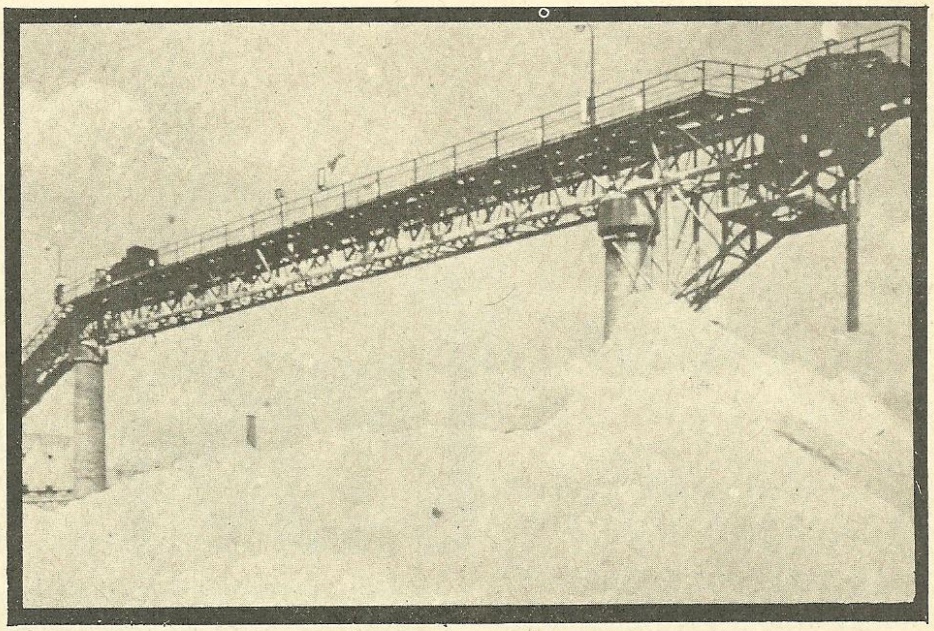

โซดาแอชหรือสารโซเดียมคาร์บอเนตที่ผลิตได้จากเกลือหินหรือเกลือแกง

ความจริงโซดาแอชนี้ สามารถจะทำมาจากเกลือแกงได้หลายวิธีในห้องทดลอง แต่ในการผลิตเพื่อให้ได้จำนวนมากนั้น จะต้องทำเป็นการใหญ่แบบอุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องหาวิธีการทำที่ไม่ยากนัก เพื่อให้สิ้นเปลืองทั้งทางเศรษฐกิจและสิ้นเปลืองเวลาน้อยที่สุด ทั้งจะต้องระวังไม่ให้เกิดมลภาวะเป็นพิษเป็นภัยต่อประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปด้วย คือไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและไม่เป็นพิษหรือโทษภัยต่อผู้อยู่ใกล้เคียง หรือถ้าหากว่าไม่สามารถจะหาวิธีการที่ประหยัด และราคาถูกได้ ก็จะต้องหาวิธีการที่สามารถจะป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมได้จริง ๆ จึงจะยินยอมให้ดำเนินการได้

เราจะผลิตโซดาแอชกันด้วยกรรมวิธีใด

กรรมวิธีที่ใช้ผลิตสารเคมีนี้ เรียกตามชื่อของนักวิทยาศาสตร์ที่ค้นพบวิธีการ เช่น กรรมวิธีโซลเวย์ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตโซดาแอชที่ใช้กันมานานแล้ว และยังมีบางประเทศที่คงใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เพื่อที่พวกเราชาวไทยจะได้ทราบพอเป็นความรู้ไว้บ้างว่าเขาผลิตโซดาแอชกันด้วยสารเคมีอะไร และเกิดอะไร มีสารอะไรที่เป็นพิษเป็นภัยแก่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงบ้างหรือไม่ จึงจะขอกล่าวถึงกรรมวิธีโซลเวย์ไว้ด้วยพอสังเขปดังนี้ คือ

เมื่อให้น้ำเกลือที่มีเกลือแกงหรือเกลือหิน ซึ่งก็คือโซเดียมคลอไรด์นั่นแหละละลายอยู่จนอิ่มตัว รวมกับแอมโมเนียและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แล้ว ก็จะเกิดสารเคมีขึ้นสองชนิด คือโซเดียมไบคาร์บอเนตและ แอมโมเนียมคลอไรด์ ซึ่งถ้าแยกออกจากกัน สารเคมีสองชนิดนี้จะใช้ประโยชน์ได้ต่างกันโซเดียมไบคาร์บอเนตนั้น ใช้ในการทำผงฟูที่ใช้ทำขนมปังและขนมต่าง ๆ ทำยาแก้กรดถ้ามีกรดในกระเพาะมากเกินไป สารนี้นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า โซดาไบขาบ แต่ถ้าเอาโซดาไบคาร์บอเนตนี้คั่วให้ร้อนได้ที่ ก็จะเกิดสารเคมีขึ้นใหม่อีกตัวหนึ่ง คือโซดาแอช หรือโซเดียมคาร์บอเนตนั่นเอง โซดาแอชนี้ใช้ในอุตสาหกรรมการทำสบู่ ทำเครื่องแก้ว ทำผงซักฟอก อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมผลิตสารเคมี และการกำจัดของเสียในน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ด้วย นับว่ามีประโยชน์มากมาย

ส่วนอีกสารหนึ่ง คือ แอมโมเนียมคลอไรด์ นั้น ใช้เป็นปุ๋ย เพิ่มธาตุไนโตรเจนให้แก่ต้นพืชได้ดีมาก ดังนั้นเราจึงสามารถที่จะทำเกลือแกงนี้ให้เป็น สารที่จะใช้ทำแก้ว หรือ สบู่ และที่จะใช้เป็นปุ๋ยได้พร้อม ๆ กันด้วย ในการผลิตโซดาแอชนี้ นอกจากจะได้โซดาแอชแล้ว เรายังจะได้ปุ๋ยแอมโมเนียม

คลอไรด์ด้วยน้ำหนักสารละลายเกือบจะเท่ากับน้ำหนักของเกลือแกงที่ใช้ เช่นใช้เกลือแกง 1,000 ตัน จะได้โซดาแอช และปุ๋ย อย่างละประมาณ 900 ตัน

ตามความจริงนั้น ถ้าเราทำการแยกทั้งสองสารออก มาให้หมดดังกล่าวข้างต้น ก็จะไม่เหลือสารอะไรไว้ นอกจากเกลือแกงที่ยังทำปฏิกริยาไม่หมด หรือมีสิ่งสกปรกที่ติดมากับเกลือแกงอยู่บ้างเล็กน้อยเท่านั้นเอง ซึ่งถึงแม้เกิดจะทิ้งกลับลงไปในทะเล ก็จะไม่ทำให้เกิดสิ่งสกปรกเป็นมลพิษหรือน้ำทะเลเน่า แต่ถ้าแยกสารที่เกิดออกไม่หมด การทิ้งของเหลือจากการแยกทิ้งไปอย่างเช่น การผลิตโซดาแอชด้วยกรรมวิธีโซลเวย์นั้น ย่อมเป็นการทิ้งสารทั้งสองนี้ไปด้วย ซึ่งก็คงจะทำให้เกิด มลพิษ แก่สิ่งแวดล้อมนี้ได้เหมือนกัน อันนี้เราก็เห็นจะ ต้องระวังกันไว้ พยายามหลีกเลี่ยงอย่าให้เกิดขึ้น

ในการผลิตตามกรรมวิธีของโซลเวย์นั้น ใช้แอมโมเนียเพียงเล็กน้อย วนเวียนกันไปเพราะวิธีนี้ไม่ได้ใช้แอมโมเนียเอาไปผลิตปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์เลย ดังนั้น เมื่อเกิดแอมโมเนียมคลอไรด์ขึ้น ก็ต้องแปลงให้กลับเป็นแอมโมเนียใหม่ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก การแปลงนี้ใช้ปูนขาวหรือแคลเซี่ยมออกไซด์เป็นตัวสำคัญในการทำปฏิกริยา ซึ่งจะทำลายแอมโมเนียมคลอไรด์ ให้เกิดเป็นแอมโมเนียใช้หมุนเวียนได้อีก ดังนั้นเจ้าตัว คลอไรด์ของปุ๋ย ที่เหลืออยู่มากมายไม่รู้จะทำอะไรนั้น ก็จะจับคู่กับสารแคลเซี่ยมจากปูนขาว เกิดเป็นแคลเซี่ยมคลอไรด์ เป็นมลพิษ ส่วนเกินที่ทิ้งออกไป ซึ่งเคยประโคมเป็นข่าวเกรียวกราวชวนให้กลัวกันอยู่พักใหญ่ เมื่อปลายปีที่แล้วนี้นั่นเอง

สารแคลเซี่ยมคลอไรด์นั้น ไม่มีประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมโดยตรงเท่าใดเลย จะมีก็น้อยมาก เช่น อาจเอาไปใช้โรยทำผิวถนนในชนบทกันไม่ให้มีฝุ่นฟุ้งก็ได้ดีเหมือนกัน โดยทั่วไปแล้วแคลเซี่ยมคลอไรด์เป็นสารที่ละลายน้ำได้ดีมากเมื่อทิ้งลงในน้ำ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของแข็ง หรือเป็นสารละลายในน้ำแล้วก็ตาม มันก็จะกระจายไปในน้ำได้รวดเร็ว จะทำให้มีแคลเซี่ยมคลอไรด์เพิ่มมากขึ้นในน้ำนั้น ทำให้น้ำกระด้างขึ้น ถ้าใช้ในการซักฟอกก็จะเปลืองสบู่ น้ำที่เรียกว่ากระด้างมากนั้นจะมีแคลเซี่ยมคลอไรด์อยู่เกินกว่า 200 ต่อล้านส่วนขึ้นไป ในการผลิตโซดาแอชโดยกรรมวิธีโซลเวย์จะต้องทิ้งสารประกอบนี้แน่ ๆ ถ้าทิ้งลงไปในทะเลก็จะทำให้น้ำทะเลนั้นมีปริมาณแคลเซี่ยมมากขึ้น ในช่วงแรก แต่แล้วก็จะลดลง เพราะว่าแคลเซี่ยมคลอไรด์นี้จะแผ่กระจาย เหมือนที่หยดหมึกใส่ในชามอ่าง หยดไปแล้วสักครู่น้ำในนั้น ทั้งหมดก็จะมีความเข้มกระจายเท่ากันทั้งชามอ่าง จนไม่รู้เลยว่ามีหมึกหยดลงไป

กรรมวิธีโซลเวย์นี้ เป็นกรรมวิธีที่ต้องใช้ปูนขาว ที่ได้จากการเผาหินปูน และต้องทิ้งแคลเซี่ยมคลอไรด์ไป เป็นกรรมวิธีที่ต้องการเฉพาะแต่โซดาแอชเท่านั้น ไม่ต้องการได้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์เลย แต่ก็เป็นกรรมวิธีการผลิตที่ไม่ต้องสิ้นเปลืองมาก เพราะว่าไม่ต้องใช้แอมโมเนียซึ่งมีราคาแพงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากใช้หมุนเวียนต่อเนื่องกันไปได้ ส่วนคาร์บอนไดออกไซด์ ที่ใช้ใส่กับเกลือและแอมโมเนีย เพื่อให้เกิดสารเคมีทั้งสองคือ โซดาแอช และแอมโมเนียมคลอไรด์ ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น ก็ได้มาจากการเผาหินปูนซึ่งมีราคาถูก และจะได้ปูนขาวและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นวิธีที่ประหยัด กรรมวิธีนี้จึงยังคงมีบางประ-

แผนผังการผลิตโซดาแอชตามกรรมวิธีโซลเวย์

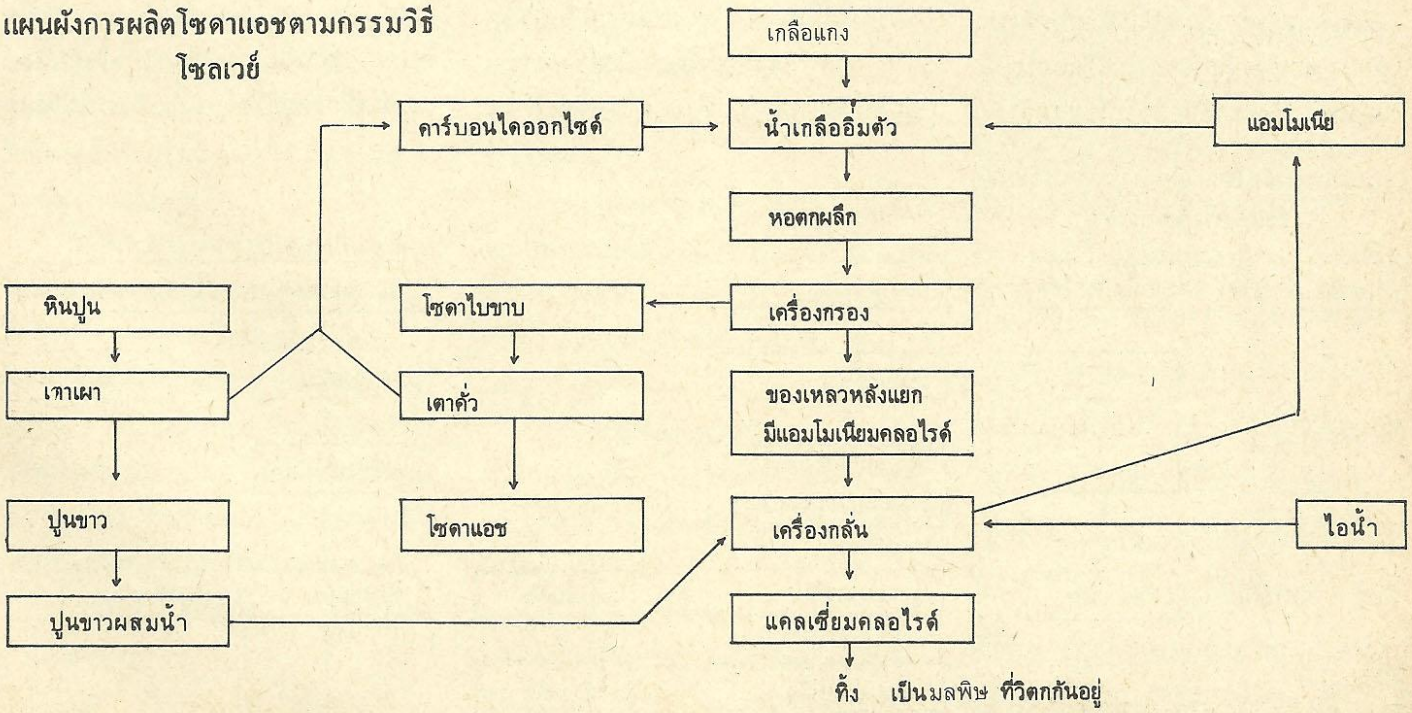

เทศ ใช้ในการผลิตโซดาแอชกันอยู่เหมือนกัน ถ้าเขาไม่ต้องการผลิตปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ ซึ่งกรรมวิธีนี้ไม่เหมาะกับประเทศไทยเลย เพราะเรายังต้องการใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ในการเกษตรอีกเป็นจำนวนมาก และเราก็มีหินปูนอยู่อย่างมากมาย

จากในแผนผังนี้พอจะสรุปง่าย ๆ ได้ว่า กรรมวิธีนี้ใช้แอมโมเนียปนเข้าในน้ำเกลือที่อิ่มตัว แล้วพ่นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไปผสมด้วยความกดดันสูงจนน้ำเกลืออิ่มตัวเต็มที่ จะเกิดปฏิกริยาขึ้น เกลือนั้นจะเกิดเป็นโซดาไบขาบและแอมโมเนียมคลอไรด์ โซดาไบขาบจะตกเป็นของแข็งละเอียด ส่วนแอมโมเนียมคลอไรด์ ยังคงละลายอยู่

ทำการกรองเจ้าโซดาไบขาบที่เป็นของแข็งออก ทำให้สะอาดขึ้นโดยการล้างด้วยน้ำเย็นแล้วคั่วให้แห้งและให้ร้อนพอที่ทำให้สารเคมีนี้สลายตัว ก็จะได้เป็นโซดาแอช และก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โซดาแอชเป็นของแข็ง นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ส่วนคาร์บอนไดออกไซด์ก็นำกลับไปใช้ผสมกับน้ำเกลืออิ่มตัวที่มีแอมโมเนียอยู่ เพื่อทำปฏิกริยากับน้ำเกลืออิ่มตัวต่อไปใหม่

ของเหลวที่เหลือหลังจากกรองเอาโซดาไบขาบออก จะมีเกลือที่ปนอยู่กับแอมโมเนียมคลอไรด์ เมื่อเอาไปคลุกกับปูนขาวผสมน้ำ จะเกิดปฏิกริยาทำให้ได้แอมโมเนียขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะกลั่นออกไปใช้ผสมกับน้ำเกลืออิ่มตัว และคาร์บอนไดออกไซด์ ทำโซดาไบขาบต่อไปใหม่ แอมโมเนียนี้จึงใช้วนเวียนอยู่ในกรรมวิธี จะมีสูญหายไปเพียงเล็กน้อย ซึ่งต้องซื้อหามาใส่เพิ่มทดแทนให้บ้าง ส่วนปูนขาวที่ผสมกับแอมโมเนียมคลอไรด์ นอกจากจะทำให้เกิดก๊าซแอมโมเนียแล้ว ยังเกิดแคลเซี่ยมคลอไรด์ ซึ่งเจ้าแคลเซี่ยมคลอไรด์นี่เองแหละ ที่เป็นตัวการมลพิษ ที่ถูกกล่าวหาและเป็นที่รังเกียจของชาวแหลมฉบังอยู่เมื่อปลายปีที่แล้วนั้น

สำหรับคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากจะได้จากการคั่วโซดาไบขาบ ที่จะทำให้กลายเป็นโซดาแอชแล้ว ยังจะต้องนำมาจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย เช่น จะต้องมีโรงผลิตจากการเผาหินปูนหรือแคลเซี่ยมคาร์บอเนต เพื่อจะให้ได้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ กับปูนขาว ซึ่งเป็นแคลเซี่ยมอ๊อกไซด์และเป็นของแข็ง เอาไปผสมกับน้ำแล้วใช้ในการทำให้แอมโมเนียมคลอไรด์ เกิดเป็นแอมโมเนียใช้ในกรรมวิธีนี้ต่อไปได้อีก

แต่ถ้าต้องการทั้งโซดาแอช และปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ด้วยละก็ การผลิตโซดาแอชด้วยวิธีการแยกเอาทั้งโซดาไบขาบแอมโมเนียมคลอไรด์ ซึ่งจะไม่ให้มล

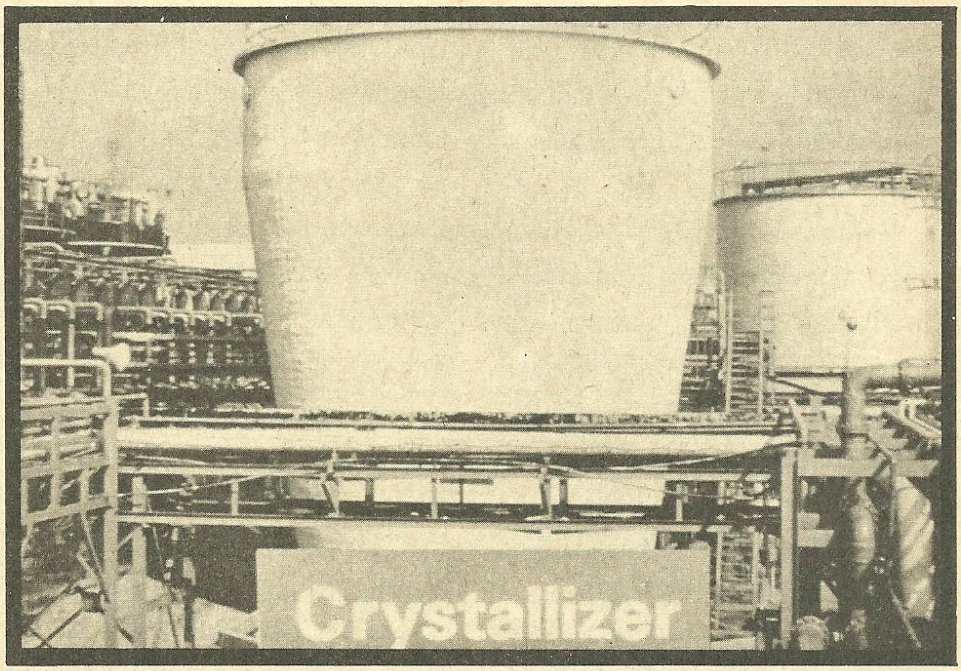

หอตกผลึก (ดูรายละเอียดจากแผนผังการผลิต)

แผนผังการผลิตโซดาแอชตามกรรมวิธีผลิตควบคู่ หรือระบบ เอ ซี

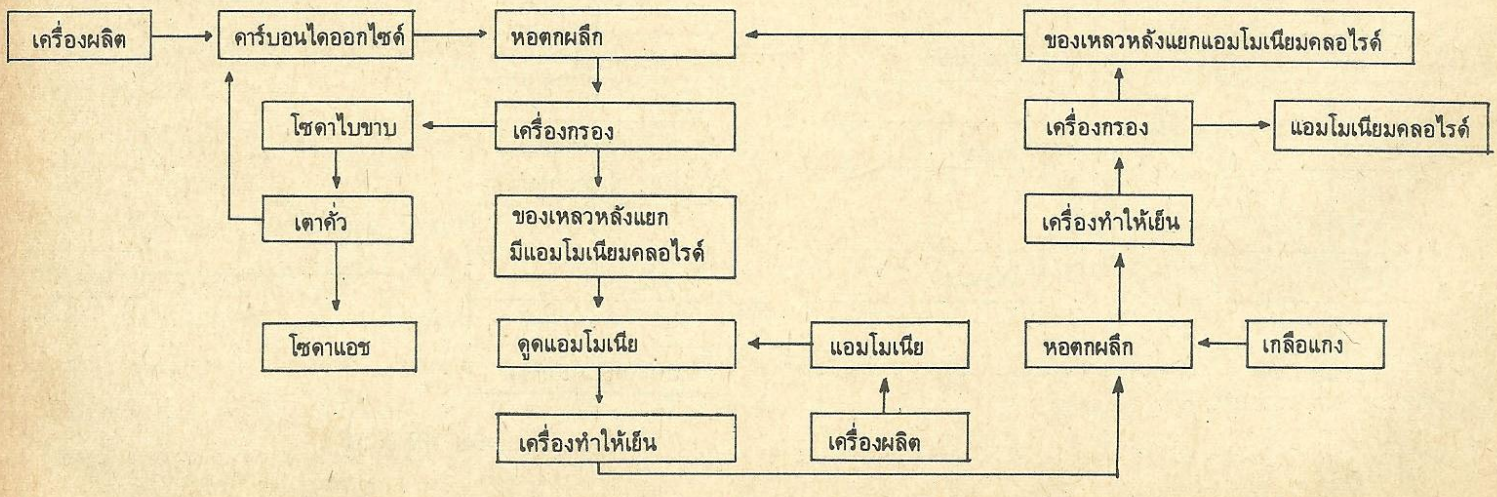

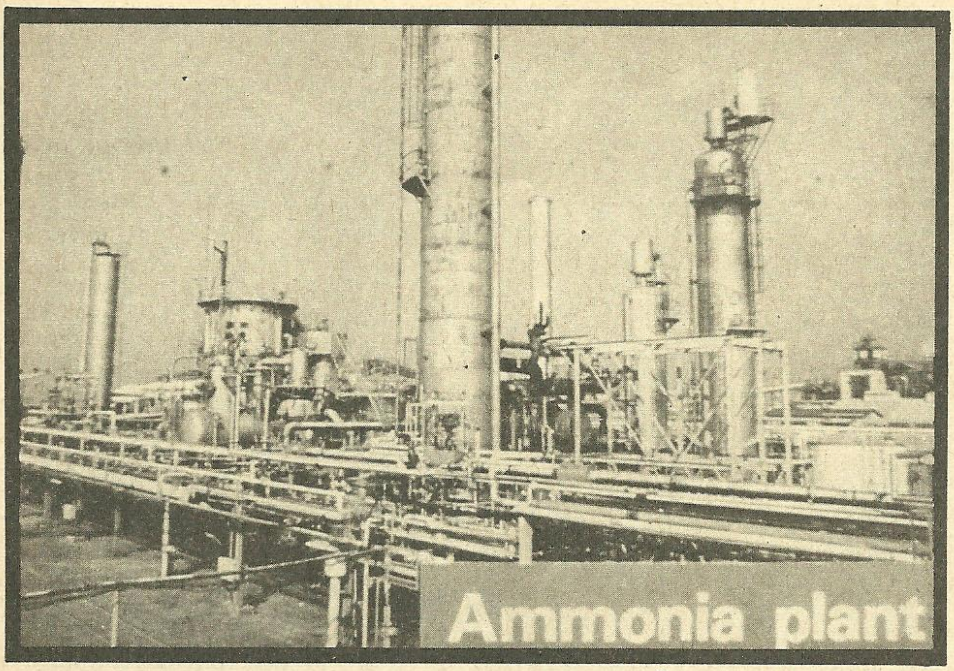

โรงงานผลิต แอมโมเนีย

พิษ หรือสารพิษใด ๆ เลยนั้น จะต้องใช้แอมโมเนีย หนักประมาณ 1 ใน 3 ของเกลือแกงที่ใช้ และจะต้องหาทางนำเอาคาร์บอนไดออกไซด์จากที่ใดก็ตาม มาใช้หนักประมาณ 2 ใน 5 ของน้ำหนักเกลือ ส่วนอีก 2 ใน 5 มาจากการคั่วโซดาไบขาบ แต่ก็จะได้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์มีน้ำหนักประมาณ 9 ใน 10 ของน้ำหนักของเกลือที่ใช้ และปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ที่ได้นี้จะมีเปอร์เซ็นต์ธาตุไนโตรเจนสูงถึง 25% เหมาะทั้งที่จะใช้เป็นปุ๋ยสำหรับใส่ในนาข้าว และใช้ทำปุ๋ยผสมได้เป็นอย่างดี

กรรมวิธีที่ไม่ต้องทิ้งของเสีย คือ แคลเซี่ยมคลอไรด์ออกไปเป็นมลพิษนี้ เรียกว่ากรรมวิธีผลิตควบคู่ (ซึ่งภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า Dual Manufacturing Process คือว่าเราต้องการผลิตโซดาแอช แต่ก็จะได้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์มาด้วย เลยเรียกวิธีนี้ว่ากรรมวิธีผลิตแอมโมเนียมคลอไรด์ร่วม หรือการผลิตควบคู่ (ภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า Ammonium Chloride Co-Production Process) ซึ่งเรียกย่อว่าระบบ เอ ซี หรือ เอ ซี โค-โปรดักชั่น (A.C. Co-Production)

เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่าง ระหว่างกรรมวิธีโซลเวย์และกรรมวิธีผลิตควบคู่ หรือระบบ เอ ซี ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น จึงขอแสดงแผนผังการผลิตโซดาแอชวิธีนี้อย่างคร่าว ๆ ให้ดูกันไว้ด้วยพอสังเขป

ในกรรมวิธีผลิตควบคู่หรือระบบ เอ ซี นี้ ก็คงใช้เกลือหินหรือเกลือแกง และก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ กับแอมโมเนียอย่างเดิม เหมือนกับวิธีของโซลเวย์ที่กล่าวแล้วนั้นแหละ หากแต่กรรมวิธีควบคู่นี้จะต้องนำก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มาจากแหล่งอื่น และจะต้องมีโรงผลิตก๊าซแอมโมเนียมาใช้เองด้วย ซึ่งก็เหมาะกับเมืองไทยเรามาก ด้วยเรามีทรัพยากรทั้ง 2 ส่วนที่จำเป็นนี้อยู่แล้วอย่างเพียงพอ และในการผลิตด้วยกรรมวิธีดูแอล โปรเซสนี้ จะไม่มีปัญหาทางด้านภาวะมลพิษทางน้ำเลย เนื่องจากระบบนี้ใช้น้ำจืดเป็นน้ำหล่อเย็น หมุนเวียนอยู่ในลักษณะของระบบปิด ซึ่งหากการสำรวจและการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติมเตรียมไว้เพียงพอแล้ว ก็จะทำให้โรงงานผลิตโซดาแอชนี้ไม่จำเป็นต้องตั้งอยู่ใกล้ทะเลก็ยังได้

การผลิตโดยกรรมวิธีผลิตควบคู่ หรือระบบ เอ ซี หรือที่เรียกว่ากรรมวิธีดูแอล โปรเซส (Dual Process) นั้น สรุปได้ง่าย ๆ ก็คือว่า เมื่อนำเกลือหินที่ขุดขึ้นมาใช้ต้องบดให้ละเอียด และชะล้างด้วยน้ำให้สะอาดเพื่อให้มีความบริสุทธิ์ของเกลือโซเดียมคลอไรด์สูง แล้วละลายในน้ำจนอิ่มตัว เป็นการเริ่มกรรมวิธีการผลิต

จากนี้ผสมแอมโมเนีย และคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไป ก็จะเกิดโซดาไบขาบ และแอมโมเนียมคลอไรด์ได้เหมือนกับกรรมวิธีโซลเวย์ เมื่อทำการกรองก็จะได้โซดาไบขาบ ซึ่งเอาไปทำโซดาแอชเช่นเดียวกับที่ได้จากกรรมวิธีโซลเวย์ ของเหลวที่เหลือหลังจากกรอง ก็จะมีเกลือที่เหลือจากปฏิกริยาและแอมโมเนียมคลอไรด์เอามาทำให้เย็น และเติมแอมโมเนียลงไป หลังจากนั้นเติมผงละเอียดของเกลือหินลงไปให้ละลายพออิ่มตัว เมื่อทำให้ส่วนผสมนี้เย็นลง จะทำให้มีของแข็งสีขาวเป็นเกล็ดเล็ก ๆ ตกแยกออกมา ของแข็งนี้คือแอมโมเนียมคลอไรด์ ซึ่งเมื่อกรองออก ก็จะไปใช้เป็นปุ๋ยได้

ของเหลวที่กรองเอาปุ๋ยชนิดนี้ออกไปแล้ว จะเหลือเป็นสารละลายอิ่มตัวของเกลือแกง และแอมโมเนีย ซึ่งเมื่อผสมคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไป ก็จะเกิดเป็นโซดาไบขาบและแอมโมเนียมคลอไรด์อีก ทำเช่นนี้หมุนเวียนกันไปไม่รู้จักจบสิ้นจากการป้อนเกลือหินกับแอมโมเนีย และคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไปเรื่อย ๆ ตามกรรมวิธีนี้ ก็จะได้ทั้งโซดาแอช และปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ชั้นดีมาใช้ได้ในปริมาณเท่า ๆ กัน คือประมาณ ปีละ 4 แสนตัน โดยใช้เกลือหินประมาณ 4 แสน 5 หมื่นตัน

สารแอมโมเนียมคลอไรด์ สามารถนำเอามาใช้เป็นปุ๋ยนาได้อย่างดี นอกจากนั้นก็ใช้ได้ดีกับพืชไร่ทั่ว ๆ ไปด้วย เช่น ข้าวโพด ฝ้าย หรือแม้แต่อ้อยก็ใช้ได้ผลดี เว้นแต่พืชบางชนิด เช่น ยาสูบซึ่งต้องการใช้ใบไม่ควรใช้ปุ๋ยนี้ เพราะตัวคลอไรด์ในปุ๋ยจะทำให้คุณภาพของใบยาไม่ดี ส่วนพืชสวนบางชนิด พืชผักและไม้ผลต่าง ๆ นั้น ถ้าเกษตรกรรู้จักใช้ให้พอเหมาะพอดี ก็จะได้ผลดี ไม่มีผลเสียหาย ต่อคุณภาพของพืชผลแต่อย่างใด กลับจะช่วยเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นเสียอีกด้วย ซ้ำไป ประเทศไทยเราเป็นประเทศเกษตร

กรรม ขณะนี้ปุ๋ยเคมีมีราคาค่อนข้างแพง จึงทำให้การใช้ปุ๋ยยังมีจำกัดน้อยมาก จึงเชื่อมั่นว่าถึงแม้จะผลิตได้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์มาถึงปีละ 4 แสนตัน เราก็ใช้หมดแน่ กลัวจะไม่พอเสียอีกน่ะซี อยากขอให้ทางราชการช่วยกันทำให้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ที่ว่านี้ ขายให้กับเกษตรกรทั้งหลายได้ในราคาถูกกว่าปุ๋ยอื่น ๆ สักหน่อยเท่านั้นเกษตรกรจะมีทางเอาไปใช้ผสมกับปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก บำรุงพืชผลในไร่นาได้อย่างดี อาจช่วยให้ต้นทุนการผลิตพืชผลการเกษตรหลายอย่างลดลง จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้บริโภคได้อย่างดีด้วย

โซดาแอชที่ผลิตได้ในประเทศจะช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยเรา ต้องสั่งซื้อปุ๋ยเคมีจากต่างประเทศปีละประมาณ 8-9 แสนตัน เป็นมูลค่าก็ประมาณ 4,000 กว่าล้านบาท และในปุ๋ย 8-9 แสนตันนี้ มีส่วนที่เป็นปุ๋ยไนโตรเจน คิดเป็นตัวอาหารธาตุไนโตรเจนนี้แล้วก็ตกประมาณ 171,000 ตัน นี่เป็นตัวเลขเมื่อปี 2521 เท่านั้นในปี 2524 นี่คงต้องจ่ายเงินซื้อเพิ่มกว่านี้ไม่น้อยเชียวละ

ทีนี้จากกรรมวิธีที่ ผลิตควบคู่กับโซดาแอช ที่จะได้ปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ 4 แสนตันนั้นก็จะมีอาหารธาตุไนโตรเจนอยู่ประมาณเพียง 1 แสนตันเท่านั้น จะเห็นได้ว่า ยังน้อยกว่าที่ต้องการใช้ในปี 2521 เสียด้วยซ้ำ ซึ่งปริมาณการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนนี้ ได้มีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ จึงเป็นเรื่องที่วงการเกษตรเราน่าจะยินดีที่จะได้มีปุ๋ยซึ่งเป็นวัตถุพลอยได้ จากการผลิตโซดาแอชนี่มาใช้กันด้วย

นักวิชาการทางปุ๋ยได้คาดคะเนกันไว้ว่า กว่าโรงงานผลิตโซดาแอชที่ว่าจะสร้างขึ้นกันอยู่นี้ จะเริ่มทำการผลิตได้จริง ๆ ก็คงจะต้องใช้เวลาอีกราว 4-5 ปีข้างหน้า ซึ่งในระยะนั้นผู้เชี่ยวชาญขององค์การไอเอฟดีซีของสหรัฐอเมริกา และผู้เชี่ยวชาญของ อีซีเอฟอี ของญี่ปุ่น เขาได้รายงานไว้ว่า ประเทศไทยเราจะต้องการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนสูงถึง 270,000 ตัน หรือคิดเป็นตัวปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ก็เท่ากับ 1,080,00 ตัน

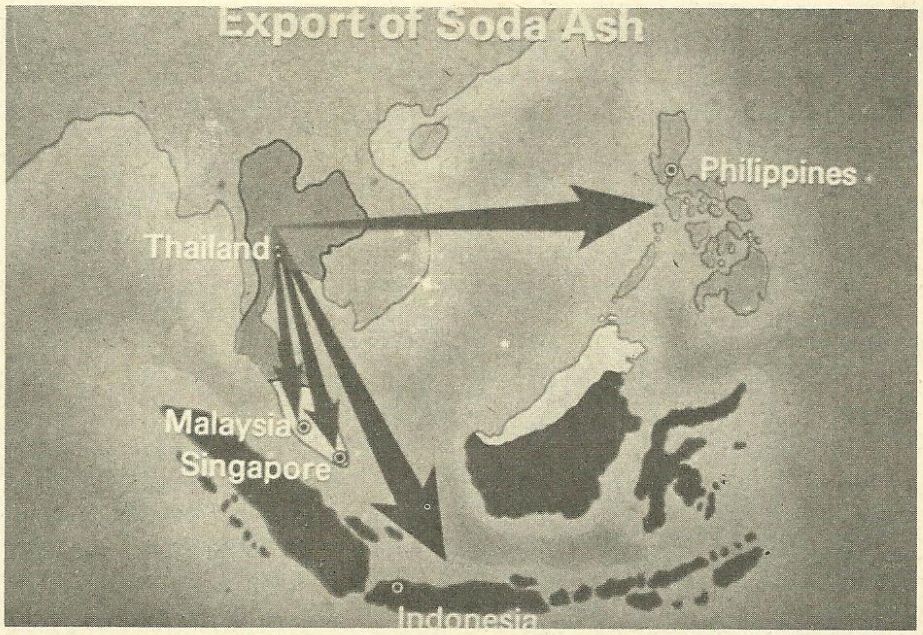

ประเทศในกลุ่มอาเซี่ยน (ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย) จะสั่งซื้อโซดาแอช จากไทย

ฉะนั้น ถ้าเราได้มีการผลิตปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ จำนวนปีละ 4 แสนตันดังกล่าวนี้มาใช้เอง นอกจากจะเป็นผลดีในการช่วยลดเงินตราออกนอกประเทศแล้ว ยังจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ที่สำคัญหลายชนิด เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเราทุกวันนี้ ได้มีโอกาสใช้ปุ๋ยที่เป็นผลพลอยได้จากการผลิตโซดาแอชนี้ ช่วยปรับปรุงดินให้สมบูรณ์ดีขึ้นได้ โดยไม่ต้องละทิ้งที่ดินไปบุกรุกทำลายป่าหาที่ดินใหม่ที่อุดมกว่ากันอีกต่อไป ดังนั้นเราจะทิ้งปุ๋ยที่ดีมีค่าอย่างนี้ไปทำไมเล่า?

เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติในระยะยาว นับว่าเป็นความคิดที่ถูกต้องแล้วที่รัฐบาลได้ตัดสินใจดำเนินการตามโครงการร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซี่ยนในโครงการผลิตโซดาแอชนี้ขึ้นโดยด่วน ตามโครงการที่ชะงักอยู่เมื่อปี พ.ศ. 2523 นั้นจะลงทุน 8,100 ล้านบาท เป็นเงินกู้จากญี่ปุ่น 70% ที่เหลืออีก 30% นั้นเป็นเงินทุนของไทยเรา 60% ฟิลิปปินส์กับมาเลเซียและอินโดนีเซียประเทศละ 13% ส่วนสิงคโปร์คงร่วมทุนเพียง 1% โซดาแอชที่ได้นี้ส่วนหนึ่งเราจะได้เอาไว้ใช้เองภายในประเทศ ส่วนที่เหลือประเทศอาเซี่ยนเขาก็จะขอรับซื้อกันได้หมด

ปัจจุบันนี้ทั่วโลกต้องการใช้โซดาแอชถึงปีละ 28 ล้านตัน ถ้าโครงการนี้สำเร็จ ไทยเราจะสามารถส่งเกลือหินที่ขุดได้ออกไปขายต่างประเทศ ได้ปีละ 1 ล้านตัน และจะขายโซดาแอชได้อีกปีละ 2 แสน 8 หมื่นตัน ยังมีปุ๋ยแอมโมเนียมคลอไรด์ อีก 4 แสนตันไว้ใช้เองด้วย เป็นผลดีแก่บ้านเมืองของเรา ไม่ต้องซื้อเข้ามาอย่างแต่ก่อน ๆ อีกแล้ว ในอนาคตอันใกล้นี้ จะมีส่วนช่วยแก้ไขภาวะการขาดดุลการค้าได้ดีขึ้นไม่น้อย และประโยชน์ที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ จะช่วยให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออกบางส่วน ได้มีงานทำเพิ่มขึ้นอีกจำนวนไม่น้อย ทั้งเมื่อได้มีการนำเกลือหินใต้ดินออกมาใช้ประโยชน์แล้วนี้ จะมีประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาปรับปรุงดินในแหล่งนั้น เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรได้อีกไม่น้อยเลย เมื่อรู้ได้อย่างนี้ เราเห็นจะเลิกหวาดกลัวโซดาแอชกันได้เสียที

อยากไปซาอุดแท้น้อ

คนภูธร

● เบี้ยวส่งคนไปซาอุจำคุก 8 ปี

ขั้นตอนการดำเนินคดีกับนายหน้าที่หลอกลวงประชาชน โดยเปิดรับสมัครคนงานไปทำงานที่ประเทศแถบตะวันออกกลาง และเรียกค่าบริการในราคาสูง ที่สำคัญที่สุดคือ "เบี้ยว" ไม่ส่งไปตามที่ได้สัญญากันไว้ ได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลแล้วเมื่อวานนี้ (20 พ.ค.) โดยอัยการได้เป็นโจทก์ฟ้อง นายศิริ เถกิงสุข อายุ 31 ปี อยู่บ้านเลขที่ 79/20 ซอยองครักษ์ ถนนสามเสน แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กทม. เมื่อวันที่ 18 ม.ค. 23 ในข้อหาฉ้อโกงประชาชนและจัดหางานโดยไม่ได้รับอนุญาต

จำเลยคดีนี้ได้ร่วมกับพวกอีกหลายคนที่หลบหนีอยู่ ตั้งสำนักงานเถื่อนขึ้นมา เพื่อรับสมัครคนงานไปทำงานที่ประเทศตะวันออกกลางโดยเฉพาะ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนกรมแรงงาน สำนักงานดังกล่าวตั้งอยู่ที่ 100/51 ถนนสุทธิสาร เขตห้วยขวาง และที่อาคารพิทักษ์เกษตรกรชั้น 3 ซอยเกษมสันต์ เยื้องสนามกีฬาแห่งชาติ เขตปทุมวัน รวมเป็น 2 แห่ง นอกจากนี้ยังได้โฆษณาลงหน้าหนังสือพิมพ์ในข้อความอันหลอกลวงนี้ด้วย

ประชาชนจำนวนมากได้พากันหลงเชื่อ ในจำนวนนี้มี นายสงบ ศรีวิโรจน์ กับพวกอีกหลายสิบคน ได้เสียค่าบริการในอัตราคนละประมาณ 2 หมื่นบาทให้แก่จำเลย รวมแล้วจำเลยได้หลอกเอาเงินผู้สมัครไปทั้งสิ้นประมาณ 7 แสนบาทเศษ ภายหลังจากที่ผู้สมัครไปทำงานรู้ตัวว่าถูกหลอกแล้วได้แจ้งความดำเนินคดีต่อจำเลย และตำรวจจับกุมตัวจำเลยได้เมื่อ 27 พ.ย. 22 ให้การรับสารภาพ

ศาลได้พิจารณาคดีแล้วจึงมีคำพิพากษาว่าจำเลยทำผิดตามฟ้องจริง ให้ลงโทษฐานจัดหางานโดยไม่ได้รับอนุญาต จำคุก 1 เดือน ฐานฉ้อโกงประชาชน จำคุก 16 ปี ให้การรับสารภาพลดโทษกึ่งหนึ่ง คงลงโทษจำคุก 8 ปี 15 วัน และให้คืนเงินที่โกงมาแก่โจทก์ด้วย

ตาเหล็กตื่นขึ้นมากลางดึกแล้วนอนไม่หลับอีก จึงปลุกเมียรักขึ้นมานอนคุยด้วย

"นี่แม่อีหนู เราอยู่ด้วยกันมาก็ 30 ปีเศษแล้ว ฐานะของเราก็ยังเหมือนเดิม นะแม่นะ ทำนาก็ได้ข้าวแต่พอกินไปปีปี ร่างกายสังขารมันก็แก่ลงทุกที เมื่อไรเราจะเห็นความสมบูรณ์พูนสุขกับเขาบ้าง" ตาเหล็กปรารภกับเมียเบา ๆ

"ทิดแพงลูกของเรามันก็อยู่เปล่า ๆ ให้มันไปซาอุดกับเขาไม่ดีหรือพ่อ" ยายมีตอบผัวด้วยน้ำเสียงที่ครุ่นคิด

"ไปซาอุดไม่ใช่ไปง่าย ๆ นะแม่นะ ต้องมีเงินให้บริษัทจัดหางานอย่างน้อยสองหมื่นห้าแล้วเราจะเอาเงินที่ไหนไปให้ตาเหล็กตอบเมียด้วยความสิ้นหวัง

"ก็ยืมเขาไปก่อนซีพ่อ เถ้าแก่ลั้งที่ตลาดนั่นไง เขายืมกันออก ดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อเดือน เราสู้ทนเสียดอกเบี้ยเพียง 2 เดือนก็ใช้คืนเขาได้" ยายมีให้ความเห็นแก่ผัวรัก

"โธ่, เขาไม่ให้ยืมง่าย ๆ ดอกนะแม่นะ เราต้องเอาที่ดินไปการันตีเขาด้วย" ตาเหล็กตอบเมียด้วยความกังวล หลังจากอึ้งคิดอยู่ชั่วครู่แกพึมพำต่อไปว่า "ถ้าเผื่อหลุดไปเราจะเอานาที่ไหนทำกิน"

"ถ้าไม่ลองเสี่ยงเราก็อยู่ยังงี้แหละน้อ" ยายมีย้ำ

รุ่งเช้าตาเหล็กได้ไปหาครูดำซึ่งเป็นครูมาก่อน แต่ออกมาเป็นนายหน้าหาคนงานไปตะวันออกกลางให้บริษัทในกรุงเทพฯ

"พี่เหล็กมีธุระอะไรรึ มาแต่เช้าวันนี้" ครูดำทัก

"โอ้ย ผมอยากจะให้ลูกชายไปซาอุด ได้ข่าวว่าน้องรู้ช่องทางก็เลยมาหา" ตาเหล็กตอบพร้อมกับยกมือไหว้ครูดำ

"สบายมาก พี่เหล็ก แต่ต้องมีเงินนะ อย่างน้อย 26,500 บาท สองหมื่นห้านั้น

ให้บริษัทเขาอีกพันห้าเป็นค่าทำหนังสือเดินทาง เถ้าแก่ลั้งให้ยืมเงิน แต่ต้องมีที่ไปจำนำ" นายดำตอบด้วยความดีใจที่จะได้ลูกค้าใหม่ไปส่งบริษัท

วันนั้นเอง ตาเหล็กได้ไปยืมเงินเถ้าแก่ลั้ง 26,500 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อเดือน และได้จดทะเบียนขายฝากนาแปลงเดียวที่แกมีอยู่ 70 ไร่ ไว้เป็นประกัน มีกำหนดไถ่คืน 1 ปี สำหรับค่าเดินทางเข้ากรุงเทพฯ แกได้ขายข้าวเปลือกอีก 20 ถัง

วันรุ่งขึ้นครูดำได้พาตาเหล็กและญาติพี่น้องเพื่อนบ้านที่ต้องการไปทำงานในประเทศตะวันออกกลางอีก 7-8 คน เข้ากรุงเทพฯ เพื่อไปสมัครงานที่บริษัทเอสเอ เค ขึ้นรถไฟที่สถานีห้วยเก้ง ถึงกรุงเทพฯ เย็น แต่บริษัทยังไม่ปิด ผู้จัดการบริษัทเอสเอ เค ต้อนรับขับสู้ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส สำนักงานของบริษัทตกแต่งอย่างหรูหรา ผู้จัดการแต่งตัวดีน่าศรัทธา ผู้จัดการชี้มือไปที่ใบอนุญาตที่ทางการออกให้ซึ่งแขวนอยู่ข้างฝาสำนักงานบอกให้ตาเหล็กกับพวกดู "โน่นไงครับ ใบอนุญาตที่ทางการออกให้ บริษัทผมไม่ใช่บริษัทเถื่อนนะครับไว้ใจได้ ไม่มีการโกง งานของเรามีอยู่แล้ว ถ้าสมัครวันนี้ก็จะเรียบร้อยบินได้ใน 10 วัน" พูดเสร็จผู้จัดการก็หยิบกระดาษปึกหนึ่งขึ้นมาเปิดทางออกให้ตาเหล็กกับพวกดูแต่ไม่มีใครอ่านออก เพราะเป็นภาษาฝรั่งทั้งนั้น มันเป็นตารางอัตราค่าแรงของคนงานประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้จัดการอธิบายให้ตาเหล็กและพรรคพวกเข้าใจด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยนและฉะฉาน ทุกคนเห็นด้วยและตกลงใจสมัครตำแหน่งเลเบ้อ คือตำแหน่งกรรมกร เพราะไม่มีใครมีความชำนาญในทางช่างอะไรเลย นอกจากขุดดิน ทำนา

"เอ้าหนูเขียนใบสมัคร" ผู้จัดการหันไปสั่งเสมียนสาวสวย แล้วหันมาทางตาเหล็กกับพวก

"คุณลุงต้องเสียกันคนละ 25,000 บาทนะครับ เป็นค่าบริการ เก็บเท่ากับบริษัทอื่นเขา ทางการให้เก็บยี่สิบห้าเปอร์เซนต์ของค่าแรงคนงานเดือนหนึ่ง แต่ไม่มีที่ไหนเขาทำได้หรอก เชื่อผมเถอะ" ผู้จัดการอธิบาย

"แล้วอีก 1,500 บาท เป็นค่าทำหนังสือเดินทางต่างหากด้วย"

"พวกผมเข้าใจแล้วครับ ครูดำบอกตั้งแต่ตอนอยู่บ้านโน่น" ตาเหล็กตอบ

"ถ้าใครอายุไม่ถึง 18 ปี ต้องเสียเพิ่มอีก 500 บาทนะครับเป็นค่าแก้ไข" ผู้จัดการแนะนำ

หลังจากเซ็นใบสมัครกันทั่วทุกคนแล้ว เสมียนสาวได้พาผู้สมัครไปถ่ายรูปที่ร้านทันใจโฟโต้ข้างสำนักงานภายในเวลาไม่ถึงชั่วโมงทุกสิ่งทุกอย่างก็เสร็จเรียบร้อย

"นี่ครับ ใบเสร็จรับเงิน" ผู้จัดการยื่นใบเสร็จรับเงินให้ผู้สมัครพร้อมกับเรียกชื่อทีละคน รับใบเสร็จไป ผู้สมัครก็ส่งเงินให้ผู้จัดการ 26,500 บาทตามที่ตกลงกันไว้ ทุกคนส่งเงินให้ผู้จัดการด้วยมืออันสั่นเทา เพราะเกิดมาก็ไม่เคยเห็นเงินหมื่น ไม่เคยได้กำมันเต็มไม้เต็มมือ พอได้มันมากำอยู่ไม่กี่วันต้องหยิบยื่นให้คนอื่น จะได้คืนมาเมื่อใดหรือไม่ก็ไม่รู้ ผู้จัดการโยนเงินเข้าลิ้นชักโต๊ะทำงานทีละปึก ๆ ชั่วอึดใจได้เงินเต็มลิ้นชัก แล้วกล่าวกับผู้สมัครว่า

"พี่น้องทั้งหลาย พวกท่านจะได้บินภายใน 10 วันนี้แน่นอน ขอให้กลับไปเตรียมข้าวของไว้ผมจะโทรเลขบอกไปอีกทีหนึ่ง รับโทรเลขผมแล้วพวกพี่น้องจะได้เดินทางเลยไม่มีความขลุกขลัก"

จากนั้นผู้จัดการก็ยกมือไหว้ผู้สมัครเป็นเชิงอำลา แล้วเดินเข้าไปในห้องทำงานส่วนตัวอันมิดชิด

ครูดำได้พาผู้สมัครกลับบ้าน หลังจากได้รับค่าคอมมิชชั่นจากบริษัท เย็นวันนั้นครูดำเลี้ยงลาบก้อยตาเหล็กกับพวกจนอิ่มหนำสำราญกันทั่วทุกคน

ตาเหล็กกับพรรคพวกพากันตั้งหน้าคอยรับโทรเลขด้วยความดีใจ จวนวันนัดก็ได้พากันสู่ขวัญหมู่ตามประเพณีภาคอิสาน เมื่อจะต้องจากบ้านไปทางไกล

แต่สิบวันผ่านไปแล้วก็ไม่เห็นมีโทรเลขสักฉบับเดียว ความกังวลของตาเหล็กและพรรคพวกเริ่มเกิดขึ้น ข้าวปลากินไม่ลงนอนไม่หลับ ในที่สุดได้พากันมาหาครูดำ แต่ครูดำบอกว่าช่วยไม่ได้ ให้ไปถามผู้จัดการเอง

ตาเหล็กกับพวกต้องขายข้าวในยุ้งเป็นค่ารถเดินทางไปกรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่ง แล้วพากันออกเดินทางไปกรุงเทพฯ ในตอนเย็นวันนั้น ไปถึงสำนักงานบริษัทตอนเช้าตรู่ ตาเหล็กกับพรรคพวกพากันนั่งคอยอยู่ที่ประตูสำนักงานบริษัท จนกระทั่งสองโมงเช้า สำนักงานบริษัทจึงเปิด แต่ผู้จัดการบริษัทยังไม่มา จึงพากันแก้ห่อข้าวเหนียวกับปลาร้าปลาปิ้งออกมารับประทานระหว่างรอผู้จัดการ

เกือบสองโมงเช้าครึ่งรถเก๋งคันงามวิ่งปราดเข้ามาจอดที่หน้าสำนักงาน แล้ว

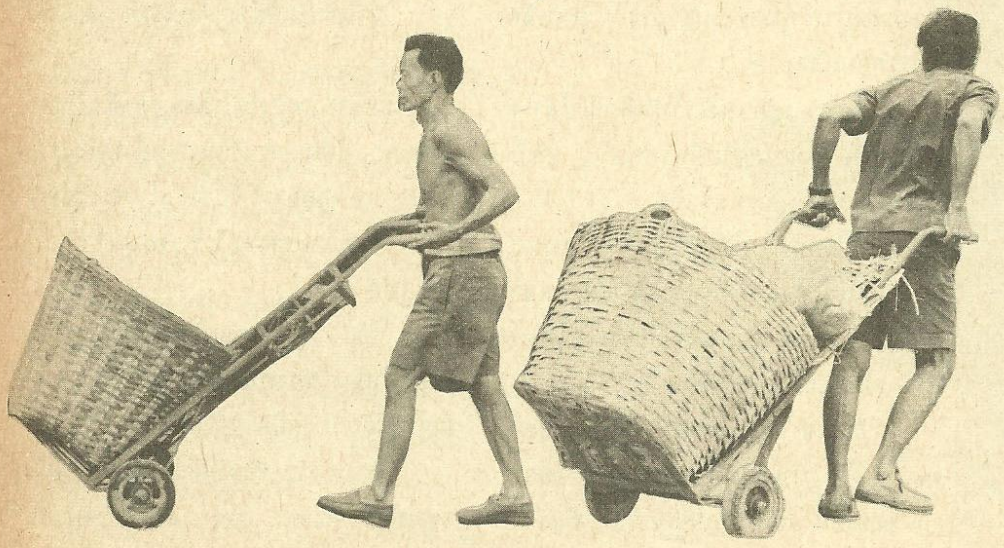

ประตูรถด้านหลังเปิดผลั๊วะออกพร้อมกับผู้จัดการแต่งตัวชุดสากลก้าวออกมาจากรถ พอเห็นตาเหล็กกับพวก ผู้จัดการรีบทักและพูดเป็นเชิงออกตัวว่า

"ผมเพิ่งกลับจากต่างประเทศ ไปดูงานตามคอนแทรกมา รู้สึกว่าสวัสดิการของคนงานไม่ค่อยดี ผมไม่อยากให้คนไทยไปลำบาก จึงตกลงใจไม่ส่ง เอาไว้คอนแทรกหน้าเถอะนะครับ คุณลุง" ผู้จัดการกล่าวจบก็เชิญตาเหล็กกับพวกเข้าไปดูหนังสือเดินทางที่ตนทำไว้ให้เรียบร้อยแล้ว

"นี่ไงครับ หนังสือเดินทางก็ทำให้แล้ว" ผู้จัดการงัดเอาปึ้งหนังสือเดินทางของผู้สมัครออกมาจากลิ้นชักส่งให้ตาเหล็กกับพวกดูทั่วทุกคน

"คอนแถกหน้าหมายความว่าอะไร ขอรับท่านผู้จัดการ พวกผมไม่เข้าใจ" ลูกชายตาเหล็กถาม

"คือสัญญาจ้างที่ส่งมาจากเมืองนอกไงครับ ต้องมีงานทางโน้นจึงจะรับคนงานทางนี้ได้" ผู้จัดการกล่าวด้วยน้ำเสียงอันหนักแน่นไม่ไยดี

"โธ่ แล้วเมื่อไหร่ละครับ ท่านผู้จัดการ" อีกคนสอดขึ้นด้วยความขุ่นเคือง

"คริสต์มาสล่วงแล้ว" ผู้จัดการตอบพร้อมกับลุกขึ้นเดินเข้าไปในห้องทำงานส่วนตัว

ตาเหล็กกับพรรคพวกมองหน้ากันด้วยความงงงัน ทิดน้อยพูดขึ้นว่า

"ถอนใบสมัครดีไหม ขอเงินคืน ขอหนังสือเดินทางคืน"

"ถอนไม่ได้" เสมียนสาวของผู้จัดการพูดสวนขึ้นพร้อมกับโยนปึ้งหนังสือเดินทางเข้าลิ้นชักใส่กุญแจแล้วพูดต่อไปว่า

"สมัครที่ไหนก็ต้องรอเหมือนกันแหละค่ะ ไปสมัครที่อื่นอาจนานกว่านี้อีก และต้องเสียค่าป่วยการให้เราด้วย เพราะเราได้ทำงานให้แล้ว"

"คิดสะมาด...อีกกี่เดือนครับ คุณ" ทิดแพงถาม

"ก็ธ้นวาแหละค่ะ" เสมียนสาวตอบพลางก้มหน้าเขียนหนังสือไปพลาง

"ตายแล้ว อีกตั้ง 6 เดือน" ตาเหล็กกับพวกอุทานออกมาดัง ๆ พร้อมกัน

ตาเหล็กกับพวกไม่รู้จะทำอย่างไรดี จึงพากันไปแจ้งตำรวจที่ป้อมยามข้างถนนใกล้ ๆ สำนักงานตำรวจที่ป้อมยามได้แนะนำให้ไปแจ้งที่โรงพักโดยมีตำรวจนำไปคนหนึ่ง

"มีอะไรหรือ ลุง" ร้อยเวรที่โรงพักถาม

"พวกผมถูกบริษัทเอสเอเคโกงครับท่านสารวัตร" ตาเหล็กกับพวกได้เล่าเรื่องให้ตำรวจฟังโดยตลอด ต่างคนต่างควักหลักฐานที่บริษัททำไว้ให้ออกมาให้ตำรวจดู

"ตามใบเสร็จรับเงินที่เขาออกให้นี่นะครับ มันมีข้อความว่า พวกคุณลุงฝากเงินเขาไว้เท่านั้นเอง และตามใบสมัครก็ระบุว่าถ้าไม่ได้งานเขาก็จะคืนเงินให้ ถ้าจะเอาผิดเขาลำบากนะครับ พวกลุงคอยไปหน่อยก็แล้วกัน อีกไม่กี่เดือนก็ถึงคริสต์มาส" ผู้หมวดกล่าวคำสุดท้ายแล้วเปิดเครื่องพิมพ์ดีดออกมาพิมพ์คำให้การพยาน คดีปล้นทรัพย์ซึ่งค้างสอบสวนอยู่

ตาเหล็กกับพวกได้ลาตำรวจเดินลงจากโรงพักด้วยความผิดหวัง นัยน์ตาเหม่อลอยเหมือนคนไร้สติ เดินกันมาจนถึงสถานีขนส่งหมอชิต แล้วขึ้นรถขนส่งกลับบ้านตอนสายของวันนั้น ทุกคนครุ่นคิดถึงดอก-เบี้ยเงินกู้เถ้าแก่ลั้ง เดือนตั้งสองพันกว่าบาทมากเหลือเกินสำหรับชาวนา ถ้าหลั้งธ้นวาดอกก็จะปาเข้าไปเป็นหมื่นเศษ ถ้าไม่ได้ไปแล้วจะเอาเงินที่ไหนไปให้เถ้าแก่ลั้ง แต่ก็ต้องจำใจรอตามที่ผู้จัดการบริษัทนัด

หลังคริสต์มาส แล้วยังเงียบอยู่เหมือนเดิม ตาเหล็กกับพวกจึงพากันขายข้าวในยุ้งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งมันเหลืออยู่อีกไม่กี่กระบุง แล้วพากันเดินทางกระเซอะกระเซิงเข้ามากรุงเทพฯ มุ่งหน้าไปยังบริษัทเอส เอ เค แต่พอไปถึงบริษัทก็ได้ทราบว่า ผู้จัดการไปธุรกิจต่างประเทศอีก กว่าจะกลับก็ราวหนึ่งสัปดาห์ และปรากฏว่า มีผู้สมัครไปรอคอยผู้จัดการทำนองเดียวกันกับพวกตาเหล็กอีก 40 คนเศษ บางคนบอกว่ารอมาปีกว่าแล้ว ตาเหล็กรู้สึกเสียวสันหลังวาบแล้วล้มฟุบเป็นลมสลบไป

ชะตากรรมของตาเหล็กและพวกผู้สมัครอื่นจะเป็นอย่างไร ผู้อ่านคงพอจะเดาออก เฉพาะตาเหล็กเอง นาก็ถูกเถ้าแกลั้งยึดปีต่อมาต้องเช่าเขาทำ และเช่าเขาทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีเงินไถ่ ถ้าเขาใจดียอมให้ไถ่ เพราะเป็นการขายฝากหลุดเป็นสิทธิเถ้าแก่ลั้งไปแล้ว ผู้เขียนขอวิงวอนผู้อ่านทุกท่านได้โปรดบอกกล่าวกันต่อ ๆ ไป ให้ประชาชน ระมัดระวังกันในเรื่องนี้ให้มากด้วย เพื่อจะได้ไม่ถูกหลอกสิ้นเนื้อประดาตัว อย่างตาเหล็กกับพวก ขัดข้องอาจสอบถามเจ้าหน้าที่กรมแรงงาน หรือแรงงานจังหวัดได้ เชื่อว่าจะไม่ถูกหลอก

แม่นเจ้าได้ขี่ช้างกั้งฮ่มเป็นพญา
อย่าสิลืมความหลัง
เมื่อขี่ควายคอนกล้า

(ได้ดีแล้วอย่าลืมตัว)

ภาษิตอีสาน

สภาพความยากจนในชนบท

โฆษิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

ในการที่จะพูดถึงสภาพความยากจนในชนบท ซึ่งเป็นเรื่องที่สับสนค่อนข้างมากนี้ ผมมีความรู้สึกว่า ควรจะพูดในแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุด ในตอนแรกคิดว่าควรมีตัวเลขและข้อมูลด้วย แต่เมื่อมาคิดอีกทีหนึ่ง การเต็มไปด้วยข้อมูลแบบนักเศรษฐศาสตร์อาจทำให้เกิดผลเสีย คืออาจทำให้เกิดความสับสนมากกว่าที่จะช่วยขยายความก็ได้ ดังนั้นสิ่งที่ผมจะกล่าวต่อไปนี้เป็นผลของการศึกษาติดต่อกันมาเป็นเวลา 5 ปี ในเขตชนบทของประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ 9 สำหรับในสิ่งที่จะกล่าวนั้น จะไม่มีการอ้างอิงถึงใครหรืออะไรที่ไหน เป็นความเข้าใจของบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจเป็นเรื่องถูกหรือผิดก็ได้ สุดแท้แต่จะพิจารณาความแตกต่างภายในชนบทด้วยกัน

ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องความยากจน ผมอยากจะเรียนชี้แจงสภาพชนบทปัจจุบันของไทยสักเล็กน้อย สภาพชนบทปัจจุบันนี้มีปัญหาอยู่ค่อนข้างมากระหว่างนักวิชาการที่สนใจในเรื่องชนบท กล่าวคือบางครั้งการระบุถึงชนบทนั้น มักจะเป็นการระบุไปในแง่ที่ว่าชนบทเป็นคู่แข่งของเมือง หรือว่าชนบทเป็นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับเมือง จึงมีนักวิชาการจำนวนมากพูดถึงความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผมจะพูดนี้ไม่เกี่ยวกับประเด็นความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง แต่อย่กจะชี้ให้เห็นว่าในบรรดาชนบททั้งหลายของไทยเรา ซึ่งกว้างใหญ่ไพศาลนั้น ก็มีความแตกต่างอยู่มากเช่นกัน ดังนั้นสิ่งที่ผมอยากจะพูดในวันนี้ จึงเป็นเรื่องความแตกต่างภายในชนบทด้วยกันเอง ซึ่งมีอยู่ค่อนข้างจะมาก

ความแตกต่างระหว่างภายในชนบทนั้นอาจจะชี้ให้เห็นได้จากข้อมูลหลาย ๆ เรื่องด้วยกัน เรื่องแรก เกี่ยวพันกับความแตกต่างระหว่างภาคต่าง ๆ ซึ่งหากนำตัวเลขรายได้ของคนจนที่มีรายได้ 150 บาทต่อเดือนต่อคน มาวัดดูว่าความยากจนมีอยู่ที่ไหนบ้างแล้วก็จะพบว่าคนเหล่านี้อาศัยอยู่ในชนบทมากกว่า 11 ล้านคน และในจำนวนมากกว่า 11 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในชนบทนั้นกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่รองลงมาอาศัยอยู่ในภาคเหนือกับภาคใต้ ส่วนในชนบทภาคกลางมีสัดส่วนความยากจนเพียงประมาณ 10% เท่านั้น

จึงเห็นได้ชัดว่า ถ้าหากจะพูดถึงจำนวนคนยากจนแล้ว คนเหล่านี้อาศัยอยู่ในภาคอีสานประมาณครึ่งหนึ่ง และอยู่ในภาคเหนือกับภาคใต้อีกประมาณกว่า 30% รวมกัน ส่วนภาคกลางมีจำนวนคนยากจนน้อยที่สุด ดังนั้น ประเด็นนี้จึงชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัญหาความยากจนได้รับส่วนแบ่งเฉลี่ยไปตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไม่สู้จะเท่าเทียมกันนัก

ถ้าหากว่าเราจะมองตัวเลขในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้นไปอีก จากการสำรวจหมู่บ้านในหลาย ๆ เขตโดยตั้งคำถามว่าในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ ครอบครัวที่มีรายได้เกิน 10,000 บาทต่อปี มีจำนวนคิดเป็นร้อยละเท่าไรของจำนวนครอบครัวทั้งสิ้น คำตอบที่ได้รับก็คือ ในภาคกลางที่มีความอุดมสมบูรณ์นั้นครอบครัวที่มีรายได้เกิน 10,000 บาทจะมีจำนวนถึง 70 - 80% รองลงไปคือภาคเหนือ ซึ่งครอบครัวที่มีรายได้เกิน 10,000 บาท ยังมีจำนวนเกินครึ่ง แต่พอลงไปอีสาน ตัวเลขจากหลายหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของครอบครัวที่มี

รายได้เกิน 10,000 บาท มีไม่ถึง 10% ของหมู่บ้านนั้น ดังนั้นความรุนแรงของปัญหาความยากจนมีส่วนที่แตกต่างกันค่อนข้างจะเห็นเช่นชัด ไม่ว่าจะใช้อะไรเป็นเครื่องชี้วัดก็ตาม

อีกประเด็นหนึ่ง แม้อาจจะเรียกได้ว่าเป็น "น้ำเน่า" หน่อย แต่ก็น่าสนใจ เพราะเป็นสิ่งที่นักพัฒนาใช้เป็นเครื่องวัดสภาพความยากจนในชนบท กล่าวคือ หมู่บ้านแห่งใดที่เจริญแล้ว จะต้องเห็นอย่างชัดเจนว่ามีอุปกรณ์บำรุงบำเรอความสุข ในเรื่องนี้ ผมอยากจะให้ตัวเลขซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านในภาคกลางกับหมู่บ้านในภาคอีสานโดยเปรียบเทียบหมู่บ้านโภคาวิวัฒน์ จังหวัดสิงห์บุรีกับหมู่บ้านหนองแขม อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

ผล ปรากฏว่า จำนวนผู้ที่มีรถยนต์กับรถจักรยานยนต์ในหมู่บ้านโภคาวิวัฒน์ซึ่งอยู่ในภาคกลางนั้น มีรวมกันประมาณ 20% แต่พอไปที่หมู่บ้านหนองแขม ที่โคราชมีอยู่เพียง 2% คือพูดง่าย ๆ ว่าทั้งหมู่บ้านมีจักรยานยนต์อยู่เพียง 2 คัน และทั้งสองคันนั้นเป็นของครู ซึ่งก็ไม่น่าสงสัยอะไรและถ้าจะดูจากจำนวนโทรทัศน์ 1 ใน 4 ของบ้านที่โภคาวิวัฒน์ จะมีโทรทัศน์ ในขณะที่ครอบครัวซึ่งอาศัยอยู่อยู่ในหมู่บ้านหนองแขมมีโทรทัศน์กันเพียง 2% และเจ้าของโทรทัศน์ทั้ง 2 เครื่องนี้ก็เป็นของครูทั้งสองคนเดิม ซึ่งก็ไม่น่าแปลกอะไรอีกเช่นกัน พอมาเปรียบเทียบอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น จักรเย็บผ้า ครอบครัวในหมู่บ้านภาคกลางมีจักรเย็บผ้า 31% ในขณะที่หมู่บ้านหนองแขมมีจักรเย็บผ้าเพียงเพียง 3% นี่เป็นเพียงตัวอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ

ความแตกต่างดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะใช้สิ่งใดเป็นเครื่องบ่งชี้ก็ตาม จะเห็นได้ชัดเจนว่าปัญหาความยกจนในชนบทนั้น มีสภาพและขอบเขตความรุนแรงไม่เท่าเทียมกัน และความรุนแรงนั้นมีค่อนข้างหนักมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉะนั้น จึงอาจสรุปประเด็นแรกในชั้นต้นนี้ว่า หากจะพิจารณาปัญหาชนบทโดยนำมาเปรียบเทียบกับเมืองนั้น อาจไม่เป็นประโยชน์มากนัก ทั้งนี้เพราะแนวความคิดซึ่งพยายามพัฒนาชนบทให้เจริญใกล้เคียงกับเมืองนั้น ได้ปรากฏผลในรอบ 20 ปีที่ผ่านมาว่า ชนบทส่วนหนึ่งเจริญก้าวหน้าขึ้นไปใกล้กับเมืองมากขึ้นจริง แต่ชนบทอีกส่วนหนึ่งยังไม่ได้ไปไหน และไม่ว่าจะวัดด้วยวิธีใด ๆ ของนักวิชาการสาขาใดก็ตาม ปรากฏผลอย่างเดียวกันก็คือ "ไม่ไปไหน"

ดังนั้น หากเราจะจับประเด็นชนบทกับเมืองนั้น จะเป็นประเด็นที่ถูกต้องหรือไม่ ในความคิดเห็นส่วนตัวแล้ว ผมมีความรู้สึกว่าการจับประเด็นชนบทกับเมืองนั้นทำให้เกิดความไขว้เขวและมีผลร้ายค่อนข้างมาก ประการแรก เป็นการพูดถึงเรื่องที่ไม่มีแนวทางชัดเจน เพราะชนบทนั้นกว้างเกินไป และการพัฒนาในรอบ 20 ปี ที่ผ่านมาก็ขาดความชัดเจนในเรื่องชนบทอยู่มาก ประการที่สอง เมื่อพูดถึงชนบทแล้ว ส่วนมากไม่ได้คิดถึงปัญหาความยากจนในชนบทที่มีความรุนแรง ฉะนั้นการที่จะพูดกว้าง ๆ ในเรื่องชนบท และประโยชน์ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น อาจมีไม่มากนัก ดังที่ได้มีการพิสูจน์ให้เห็นแล้วในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา

สภาพความยากจนในชนบทกับ "แนวความคิดทางด้านการพัฒนา"

หากท่านทั้งหลายมีโอกาสอ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษาเรื่องความยากจนในชนบท ท่านอาจมีความรู้สึกเหมือนผมว่า ความสับสนที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาความยากจนนี้ เกิดจากการที่มีนักวิชาการหลายแง่ หลายมุมเสนอแนวความคิดว่าความยากจนนั้นเป็นปัญหาในแขนงวิชาชีพที่ตนได้ร่ำเรียนมากล่าวคือ นักเศรษฐศาสตร์จะมองปัญหาความยากจนในเรื่องที่เกี่ยวกับรายได้ นักการศึกษาก็บอกว่าปัญหาความยากจนก็คือ การไร้และด้อยการศึกษา ในขณะที่นักโภชนาการก็บอกว่าเป็นเพราะการขาดความรู้ในหลักโภชนาการ อะไรทำนองนี้ เพราะฉะนั้นถ้าอ่านหรือทำการทบทวนเรื่องต่าง ๆ ที่มีคนเขียนเกี่ยวกับความยากจนมาก ๆ เข้าก็อาจจะเกิดความรู้สึกเช่นที่ผมได้กล่าวมาแล้ว คือ อาจจะเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดความสับสน และเรื่องนี้เป็นเรื่องหลักที่ผมอยากจะมาเรียน พยายามที่จะทบทวนให้ท่านทั้งหลายได้ทราบว่า แง่มุมทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่มีคนพูดถึงชนบทและความยากจนนั้นมีอะไรบ้าง

ประการแรก เป็นแนวความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ ซึ่งมักจะยึดถือตัวเลขทางด้านรายได้เป็นเครื่องวัดความยากจน ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้วัดกันมากก็คือว่าถ้าหากรายได้ต่ำกว่า 150 บาทต่อคนต่อเดือนในราคาของปี 2519 ก็คือความยากจนนักเศรษฐศาสตร์บางคนก็ว่ารายได้ไม่ใช่เครื่องมือในการวัดความยากจนที่ถูกต้อง เพราะรายได้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ปีไหนฝนฟ้าดี ปีนั้นชาวนาก็มีรายได้สูง ปีไหนฝนฟ้าไม่ดี รายได้ก็ต่ำ จึงมีการเสนอให้ใช้รายจ่ายเป็นเครื่องวัดความยากจนแทนก็มีซึ่งอาจารย์ขวัญใจ สมิธ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้ศึกษาในเรื่องรายจ่ายไว้มาก

นักเศรษฐศาสตร์บางท่านก็ติงว่าใช้รายจ่ายมาวัดก็ไม่ได้อีก เพราะว่ารายจ่ายนี้จะวัดกันอย่างไร จะกำหนดกฎเกณฑ์อย่างไร จะเอารายจ่ายของใครมาเป็นมาตรฐาน ทางที่ดีควรจะต้องเอาหลักรายได้เทียบกับราย

จ่ายจึงจะถูกและจะต้องสัมพันธ์กัน คือ ถ้ารายจ่ายไม่พอกับรายได้เขาก็จน แต่ถึงจะใช้วิธีการใดก็ตาม ยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ และในความรู้สึกของผมเอง ก็รู้สึกว่าเป็นการถกเถียงที่ไม่ได้ประโยชน์มากนัก เพราะฉะนั้นการที่จะวัดหรือกำหนดมาตรฐาน จึงจำเป็นต้องใช้การ "ประมาณค่า" เพราะการที่จะมุ่งศึกษาลึกลงไปในเครื่องวัดนั้น ประโยชน์ที่ได้รับอาจมีไม่มากนัก ซึ่งนอกจากมีประโยชน์ไม่มากแล้วยังจะมีโทษ คืออาจทำให้เกิดความไขว้เขวได้หลายอย่าง เช่นนักวิชาการในสมัยนี้มีหลายส่วนที่ไขว้เขวระหว่าง "ความยากจนอย่างสมบูรณ์แบบ" กับสิ่งที่เรียกว่า "ความไม่เพียงพอ" ถ้าหากจะถามใครในประเทศไทยบ้างยังมีไม่เพียงพอ ผมเกรงว่าจะนับไม่หมดและสำหรับสาเหตุของความไม่เพียงพออาจมาจาก รูปแบบของการดำรงชีพ การบริโภค อัตราเงินเฟ้อ ภาวะการจ้างงาน ค่าจ้าง ค่าเช่า ฯลฯ แต่สาเหตุของความยากจนขาดแคลนนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เพราะฉะนั้น โดยทางเศรษฐศาสตร์แล้ว ผมอยากจะสรุปว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยากจนในชนบท คือปัญหาการที่มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำเกินไป ต่ำกว่าที่จะสามารถมีฐานะอยู่ได้ และแนวความคิดนี้ก็เชื่อมโยงไปสู่เรื่องของการผลิต ตามหลักเศรษฐศาสตร์นั่นเอง แต่หลายท่านที่อยู่ในสาขาวิชาอื่น ๆ อาจบอกว่าไม่ยุติธรรม ไม่สมบูรณ์ หรือไม่ถูกต้อง

ประการที่สอง เป็นแนวความคิดทางด้านสังคม ซึ่งมีประโยชน์มากในการวัดความยากจนโดยวัดจากปัจจัยทางสังคม ในเรื่องนี้ก็มีการศึกษาบทบาทของปัจจัยทางสังคมหลาย ๆ อย่างที่มีผลต่อความยากจน อาทิ อาจารย์เอื้อย มีสุข ซึ่งความจริงเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ก็ได้ศึกษาถึงบทบาทและอิทธิพลของการศึกษาที่มีผลต่อความยากจน หรือคุณหมอไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ ท่านก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีผลงานมาก ทางด้านการศึกษาปัจจัยทางสาธารณสุขที่มีต่อความยากจน ในเรื่องการศึกษานั้น ถ้าหากให้ตัวผมซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ให้ความเห็นก็คงอธิบายให้ชัดเจนไม่ได้มากนัก เราจะต้องพัฒนากันอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นในเรื่องคุณภาพ แม้ว่าบุคคลจะจบการศึกษาสูงถึงในระดับใดก็ตาม ทุกคนก็ยอมรับว่า "คุณภาพ" กับ "ระดับของการศึกษา" เป็นสิ่งที่ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ และมิใช่แต่ในเฉพาะชนบทเท่านั้น แม้กระทั่งพวกที่จบปริญญาเอกด้วยกัน ก็อาจจะเป็นอย่างนั้นเช่นกันในเรื่องสาธารณะสุขนั้น ผมเคยได้ยิน อาจารย์คุณหมอประเวศ วะสี หรืออาจารย์คุณหมอไกรสิทธิ์ฯ ท่านให้ข้อมูลบางอย่างซึ่งผมอยากจะถ่ายทอด เช่นเรื่อง โรคโลหิตจาง ซึ่งโดยปกติก็มีข้อสันนิษฐานกันเป็นส่วนใหญ่ว่าโรคโลหิตจางนั้นไม่ได้เกิดขึ้นในนักเรียนแพทย์เลย แต่ถ้าต่ำกว่าระดับนักเรียนแพทย์นิดหนึ่ง คือนักเรียนพยาบาล ซึ่งอาจจะมาจากครอบครัวที่ดีเช่นกัน ก็ปรากฏว่า 11% ของนักเรียนพยาบาลมีปัญหาเรื่องโลหิตจาง และถ้าเราดูต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงอำเภอ หรือจังหวัดที่ยากจนที่สุด มหาวิทยาลัยมหิดลได้เคยทำการศึกษาไว้ว่า จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุดในประเทศไทย เฉพาะในกรณีสตรีมีครรภ์ในตำบลต่าง ๆ พบว่าโรคโลหิตจางสูงระหว่าง 50 - 70% ซึ่งสูงมาก

ถ้าเราไล่จากระดับอย่างนี้ไป ก็พอเห็นได้เช่นกัน และถ้าหากเรามองดูให้ลึกซึ้งไปกว่านั้นอีก เราก็จะพบว่าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ที่จริงมีความสัมพันธ์กัน แต่ความสัมพันธ์นั้น ค่อนข้างจะเป็นเรื่องใหญ่โตและเป็นเรื่องยากเย็นแสนเข็ญที่จะทำการศึกษาให้ได้ละเอียด เพราะฉะนั้นถ้าหากให้ผมสรุป หลังจากที่อ่านแนวความคิดทางด้านสังคมมาก ๆ ผมก็อยากจะสรุปว่าในระยะที่ผ่านมานั้นตัวเลขทางสังคมต่าง ๆ เช่น โรคโลหิตจางซึ่งคุณ หมอไกรสิทธิ์ฯได้พูดไว้ชัดเจนว่าโรคนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วมันทำให้พลังในเรื่องการรับรู้เรียนรู้ต่ำลง ทำให้ร่างกายอ่อนแอ หญิงมีครรภ์อาจจะติดเชื้อหรืออะไรผมก็จำไม่ได้ แต่ผลที่เกิดขึ้นจากโรคนี้มีมาก เพราะฉะนั้นในทางสังคม ผมอยากจะสรุปว่า ประเด็นที่เพ่งเล็งไปสู่จุดวัดระดับความสามารถในการพึ่งตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษาหรือสาธารณสุขก็ดี ถ้าว่ามีปัญหาความยากจนแล้ว ระดับความสามารถในการพึ่งตัวเองก็ต่ำ ไม่ว่าจะวัดจากข้อมูลใดก็ตาม

เมื่อนำแนวความคิดของด้านเศรษฐศาสตร์ที่ผลิตภาพต่ำเกินไปจนกระทั่งไม่สามารถมีฐานะดำรงชีพได้พอควรแก่อัตตภาพกับแนวความคิดทางสังคม ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความไม่สามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้โดยเหตุผลร้อยแปด ผมก็พยายามจะนำ 2 อันนี้มารวมกัน แล้วเรียกว่า **แนวความคิดทางด้านการพัฒนา** เพราะฉะนั้นความยากจนที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทางด้านการพัฒนานั้น ผมอยากจะพูดว่าเป็นปัญหาของความที่ไม่สามารถแก้ไขการขาดแคลนขั้นพื้นฐาน โดยตัวเองได้และไม่สามารถเข้ามามี "ส่วนได้" ในกระบวนการพัฒนาปกติ

ข้อสังเกตที่ผมจะชี้ในที่นี้ก็คือว่า ผมใช้แต่คำว่า "ส่วนได้" เพราะว่าพวกที่ไม่สามารถเข้ามามีส่วนได้ในกระบวนการพัฒนานี้ บางทีก็ได้รับ "ส่วนเสีย" คือนั่งอยู่ดี ๆ ก็มีคนเอายาชูกำลังอะไรก็ไม่รู้ให้ลองกินเหมือนหนูตะเภาที่ถูกทดลอง "ส่วนเสีย" จากระบบเศรษฐกิจของเราทุกวันนี้มันแพร่กระจายไปหรืออยู่ดี ๆ ไม่เคยกินเปปซี่โคล่า เดี๋ยวนี้ถ้าเป็นงานบ้านนอก ถ้าไม่มีน้ำอัดลมแหมเชย เสียศักดิ์ศรีของชาวชนบทอย่างยิ่ง "ส่วนเสีย" ซึ่งเกิดจากอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะไปถึงชาวชนบทที่ยากจนเหล่านั้นได้ แต่ "ส่วนได้" ไม่มี แม้ว่ารัฐบาลจะจริงใจในเรื่องของการพัฒนาชนบทอย่างทุกวันนี้ อยากจะให้ราคาสินค้าเกษตรมีราคาสูงขึ้นโดยวิธีการอะไรก็แล้วแต่ แต่พวกชนบทยากจนอย่างแท้จริงจะไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการเหล่านี้ เพราะเขาไม่มีจะขาย เพราะฉะนั้นในสภาพความยากจนนั้น พวกเขาแตะต้องกับผลประโยชน์

ของการพัฒนาในระบบปัจจุบันต่ำมาก

สิ่งเหล่านี้ คือ ข้อสรุปจากการอ่านแนวความคิดโดยทั่วไป แต่เป็นข้อสรุปที่ค่อนข้างจะมีปัญหาอยู่มาก ปัญหาหลักที่ผมโดนโจมตีก็มีอยู่ 2 เรื่อง เรื่องแรก เป็นเรื่องที่พูดกันเพียงกว้าง ๆ เกินไป สำหรับเรื่องชนบท ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมากกับอีกเรื่องหนึ่ง คือมันไม่ชัดคล้าย ๆ กับเป็นปรัชญา คือไปตีความอย่างนั้นอย่างนี้แล้ววัดไม่ได้ ซึ่งก็ไม่เป็นไร เพราะมันมีประโยชน์ในแง่วิชาการ ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างสาขาวิชาการต่าง ๆ อย่างน้อยทำให้เกิดจุดร่วมกันว่า ถ้านักวิชาการ 100 สาขาพูดถึงความยากจนอาจจะพอพูดกันได้ในระดับนี้อย่างน้อย ๆ น่าจะพอพูดกันรู้เรื่องในระหว่างสาขาต่าง ๆ นั่นคือ ความยากจน คือปัญหาที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานโดยพึ่งตัวเองและไม่ได้ผลประโยชน์จากการพัฒนา

แนวความคิดทางด้านการพัฒนากับ "ภาพลวงตา"

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาในทำนองเช่นนี้ว่า แนวความคิดเหล่านี้เป็นแนวความคิดในระดับบุคคล คือการวัด วัดจากบุคคลหรือ หน่วยครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ เช่น นาย ก. จนเงินขั้นต่ำ 150 บาทต่อเดือนก็หาไม่ได้ หรือครอบครัวนี้จนเพราะว่ามีรายได้ไม่ถึง 900 บาทต่อเดือน เพราะฉะนั้นแนวความคิดนี้มุ่งบุคคลและครอบครัว ผมมีความรู้สึกว่า ถ้าหากเรามายึดแนวความคิดนี้จะมีปัญหาเช่นกัน เพราะว่าจะนำไปสู่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกันอย่างมหาศาล เพราะแต่ละคนจะมีปัญหาไม่เหมือนกัน และถ้ามีคนยากจน 12 ล้านคนก็จะมี 12 ล้านปัญหา ซึ่งอาจจะไม่ถึงขนาดนั้น แต่ก็คงมากพอดู เพราะฉะนั้นความคิดที่เป็นคนหรือครอบครัวนั้น ผมมีความรู้สึกว่าในทางวิชาการเราอาจจะจัดการลำบาก

ประเด็นอีกอย่างหนึ่งที่เราเป็นห่วงก็คือ ถ้าคิดกันเช่นนี้เรื่อย ๆ ฝังหัวอย่างนี้ ในทางนโยบาย อาจจะพูดได้สวย ๆ แต่ในทางปฏิบัติลำบากมาก เพราะว่าเป็นเรื่องที่จะต้องวางกลวิธีเพื่อจะจัดการกับปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ เพราะฉะนั้นก็เกิดปัญหาขึ้นอย่างเช่น 20 ปีที่ผ่านมา คือปัญหาของความสับสน ความไม่ชัดเจน การแก่งแย่งกันระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ที่จะขจัดความยากจน คนนี้ก็บอกว่าดู นาย ก. ซิเป็นปัญหาการศึกษา ดู นาย ข. ซิเป็นปัญหาทางสังคมวิทยา คือสามีเล่นม้า ฯลฯ ก็พูดกันอย่างนี้ไปได้เป็นล้าน ๆ เรื่อง แน่ละ ประโยชน์หามีไม่

แต่ที่น่าห่วงที่สุด คือในด้านการปฏิบัติ เพราะว่าคำพูดพวกนี้หรือว่าการศึกษาในทำนองนี้ไม่เชื่อมโยงไปสู่สาเหตุที่เป็นรูปธรรม บางทีคือรู้ก็แก้ไม่ได้ในระยะสั้น เพราะไม่มีอะไรที่โยงไปสู่การวางนโยบาย ฉะนั้นถ้าหากจะยึดถือหลักที่เรียกว่าเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการกำหนดนโยบาย แนวความคิดนี้อาจใช้ประโยชน์ได้น้อยกว่าอีกแนวความคิดหนึ่ง ซึ่งผมจะเรียนให้ทราบต่อไป เพราะฉะนั้น 20 ปีที่ผ่านมาเราพูดกันถึงความยากจนอย่างนี้ และเกิดปัญหาความสับสนและความไม่รวมตัวกันไปขจัดปัญหาความยากจน และเกิดปัญหาความเข้าใจไม่ตรงกัน เช่น เมื่อเราพูดถึงปัญหาความยากจนบางประการว่าเป็นสาเหตุแห่งความยากจนที่ต้องแก้ก่อน นักวิชาการที่ทำงานทางด้านนโยบายไม่มากก็น้อยชี้ไปที่ปัจจัยบางประการ แต่เมื่อได้ไปพิจารณาทบทวนเป็นเวลาหลายปีจากการตรวจสอบพบว่าหลายประเด็นที่เชื่อมโยงกันอยู่เป็น **"ภาพลวงตา"** โดยเฉพาะปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผู้ยกขึ้นมาเช่น ภาวะหนี้สิน ภาวะการเช่า การไร้ที่ทำกิน ฯลฯ ซึ่งเมื่อพูดอย่างนี้แล้วก็ต้องยอมรับในความโอหังของตัวเองที่บอกว่าเรื่องพวกนี้เป็นภาพลวงตา เพราะว่าไปตรวจสอบดูข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในเขตชนบทของไทยแล้วรู้สึกว่า ถ้าจะจับเรื่องพวกนี้เป็นสรณะ อาจจะเกรงว่าผิดเป้าและผิดทาง ด้วยเหตุผลต่าง ๆ กล่าวคือ

ประเด็นแรก สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องชี้ เช่น หนี้สิน การเช่า การถูกขูดรีด ฯลฯ หลายกรณีที่เราค้นพบเป็นอาการของโรค **ความยากจนไม่ใช่สาเหตุความยากจน** ด้วยเหตุผลที่เขายากจน เขาจึงเป็นหนี้ เขาจึงเสียกรรมสิทธิ์ สาเหตุนั้นจึงอยู่ที่เรื่องอื่น ๆ แต่ว่าเมื่อมีความยากจนเกิดขึ้นแล้วอาการของโรคเป็นอย่างนี้ ซึ่งอันนี้จริง ถูกต้อง แต่ถ้าไปแก้อาการโดยไม่คำนึงถึงสาเหตุก็จะไม่หายโรคภัยไข้เจ็บนั้นจะหายเพียงชั่วคราว หรือจำเป็นต้องใช้เงินทองมหาศาล เพื่อที่จะแก้ปัญหา แล้วในที่สุดก็แก้ไม่ได้ เพราะว่าเมื่อมีการเช่าลดลงในจุดหนึ่ง ในอีกจุดหนึ่ง การเช่าจะเพิ่มขึ้น จะเป็นวัฏฏจักรในทำนองรูปแบบอย่างนี้

เหตุผลประการที่สอง ในหลายกรณีเราพบว่าเครื่องชี้พวกนี้นั้น ถ้าเราทึกทักว่าเป็นเครื่องชี้ความยากจนแล้ว เราผิดสิ้นเชิง การศึกษาพบว่าปัญหาการเช่า ปัญหาการไร้ที่ทำกินนั้นมีมาก ในภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาอันนั้นออกมาชัดเจนว่า ในเขตที่ดินอุดมสมบูรณ์นั้น ผู้เช่าเขาผลิตจะมีรายได้สูงกว่าผู้ที่มีที่ดินของตัวเองในถิ่นชนบทยากจน หรือถ้าท่านไม่อยากใช้รายได้ดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะใช้เครื่องวัดอย่างอื่น เช่น จักรเย็บผ้า วิทยุ เครื่องบำเรอความสุขต่าง ๆ เป็นอย่างนั้นทั้งสิ้นว่าเขามีมากกว่าในเขตชนบทยากจน ในหลายกรณีผู้เช่านั้นเช่าเพราะว่าเขาเก่งและขยัน เขามีอยู่บ้างแล้วและเช่าเพิ่มเติมอีก ซึ่งทำให้พวกนั้นมีฐานะดีมากในหมู่บ้านของตัวเอง การที่มีการเช่าที่นาทำกิน จึงไม่ใช่เครื่องชี้ขนาดของความยากจน และยังมีอีกหลายกรณีที่เราพบชัดเจนว่าแม้ผู้ไร้ที่ทำกินในเขตชนบทที่ก้าวหน้านี้ก็มีโอกาสจะหางานทำตลอดปี ด้วยค่าจ้างแรงงานซึ่งสูงกว่าในเขตชนบทยากจนมาก และเมื่อรวมรายได้ของเขาก็จะมากกว่าคนยากจนในเขตชนบทยากจนมาก นี่คือ ข้อเท็จจริง เพราะฉะนั้นถ้าเรายึดติดว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องชี้วัดความยากจน เราอาจจะมีส่วนผิดได้หลายสิบเปอร์เซนต์

อีกประการหนึ่ง ที่เราเพ็งเล่งสงสัยในกิจกรรมพวกนี้ ก็คือแนวความคิดในเรื่องเครื่องชี้ต่าง ๆ นั้นไม่ว่าจะเกี่ยวกับหนี้สิน การเช่า ฯลฯ เป็นเรื่องศัพท์วิชาการเศรษฐศาสตร์เรียกกันว่า "การวิเคราะห์ในภาวะคงที่" เพราะว่าบางคนนั้นมีหนี้สิน โดยการส่งลูกไปเรียนหนังสือ เพื่อจะได้จบปริญญามหาวิทยาลัยและหากวิเคราะห์ในแง่เคลื่อนที่แล้ว หนี้สินอันนั้นจะเป็นผลิตผลอย่างหนึ่ง คือทำให้เขาดีขึ้นในระยะยาว ในทางตรงข้ามประชาชนในเขตชนบทยากจนนั้น ไม่มีสิทธิ์และไม่มีหนี้เลยด้วยซ้ำไป เพราะไม่มีใครจะให้กู้ ดังนั้นแทนที่จะกู้หนี้สินได้ก็ต้องใช้วิธีขายชีวิตตนเองไปวัน ๆ โดยการอด โดยการสู้เผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เพราะฉะนั้นถ้าเรายึดหนี้สินเป็นเครื่องชี้ คนที่ไม่มีหนี้เลยก็จะตายวันตายพรุ่ง คนที่มีหนี้นั้นมีส่วนเยอะที่มีสิทธิจะหลุดพ้นจากบ่วงกรรมที่เรียกว่าหนี้สินของเกษตรกร เช่นเดียวกับการสูญเสียที่ดินนั้น เพราะว่าเขาฉลาด เพราะเขารู้ว่าเขาย้ายที่ไปอีก 4-5 จังหวัดในภาคอีสาน หรือในภาคเหนือตอนใต้นั้น เขาจะมีที่ที่จะได้จากการหักล้างถางพง เพราะฉะนั้นเขาก็เสียไป เขาขายไปก็เพื่อให้ได้เงินมาตั้งตัวก่อน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจริงในเมืองไทย

เพราะฉะนั้นประเด็นนี้อาจเป็นประโยชน์ได้น้อยอีก เพราะว่าสัดส่วนภาพลวงตาอยู่อีกหลาย 10% ทีเดียว ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ได้เรียนแล้ว อย่างไรก็ดี การยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องสำคัญเป็นเรื่องที่เราสนใจมาก แต่ว่า **เรายอมรับในฐานะที่ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องชี้ถึงสิ่งที่เราเรียกว่า "อัตราการขูดรีด" ซึ่งมีอยู่จริงในสังคมไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ และไม่ได้มีอยู่เฉพาะสังคมชนบท สังคมในเมืองก็เช่นกัน** เรายอมรับว่าเรื่องพวกนี้มีความหมายในแง่นั้น แต่อาจจะมีความหมายน้อยลง ถ้าเราใช้เรื่องพวกนี้มาสัมพันธ์กับความยากจน แต่หากว่าเรายังไม่ทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องนี้ โดยจะนำไปใช้เป็นสรณะแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทนั้น ผมอยากจะชี้ทางว่า จะทำให้เกิดความไขว้เขวเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับปัญหาความยากจนที่แท้จริงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ประการที่สอง การกระทำสิ่งเหล่านี้จะไม่แก้ต้นตอของสาเหตุความยากจน ซึ่งบางทีเป็นเรื่องของความฟุ่มเฟือย สมมุติว่าผมเล่นม้า ท่านหาที่ดินให้ผมอีกกี่สิบครั้งผมก็รักษาของไว้ไม่ได้ หรือว่าบางครั้งผมลงทุน โดยขาดความรู้ ผมก็คงต้องสิ้นเนื้อประดาตัว เป็นต้น และประเด็นสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับภาพลวงตานั้นเป็นปรากฏการณ์หลายกรณี ที่เป็นปรากฏการณ์ชั่วคราวในชีวิตของคน ๆ หนึ่งอาจจะเผชิญโดยเฉพาะในวัยกลางคน ซึ่งกำลังสร้างรากฐาน ถ้าเรามองทั้งชีวิต และเฉลี่ยกันตามแบบนักวิชาการ จะพบว่าความสำคัญของปัจจัยนี้น่าจะมีน้อยกว่าปัจจัยอื่น และนี่คือสภาพความยากจนเท่าที่เรารู้จักจากเอกสารทางวิชาการมากมายมหาศาล และดูทางเศรษฐศาสตร์ก็มี ทางด้านสังคมก็มี ซึ่งก็จะพบว่ามีภาพลวงตาต่าง ๆ มากมาย

ผลประโยชน์ของการพัฒนา

สิ่งที่ผมจะเรียนต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ของคนกลุ่มหนึ่ง ที่ได้มาจากชนบทของประเทศไทย ตลอดเวลา 5 ปี เราอาจจะผิดอย่างสิ้นเชิงก็ได้ แต่นี่ก็คือประสบการณ์จากการออกไปศึกษาจากทุกระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ซึ่งครอบคลุมไปทั่วทุกภาค แต่ไม่ครบแน่นอน เพราะว่าไม่มีสติปัญญาจะทำให้ครบ

จุดแรกที่เราพิจารณาปัญหาความยากจนอย่างกว้างขวางในทรรศนะของเรา คือการเพ่งเล็งไปยังสิ่งที่เรียกว่า **"ผลประโยชน์ของการพัฒนา"** เราสังเกตว่า ที่ใดก็ตามได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นไม่ว่าจะโดยการใด จะมีฐานะดีว่าพื้นที่ที่เราเรียกว่า **"พื้นที่ชนบทยากจน"** ซึ่งดูแล้วไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการพัฒนา นี่คือ **ความรู้สึกของเรา เรายิ่งเดินทางมาก เรายิ่งพบมาก ยิ่งพบมากยิ่งรู้สึกว่าเราอยู่กันได้อย่างไร 20 ปี โดยปล่อยให้พื้นที่มหาศาลในชนบทได้ประโยชน์น้อยเหลือเกิน บางพื้นที่ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย** เพราะฉะนั้นนี่คือข้อสังเกต จึงทำให้เรามาคิดรูปแบบทางวิชาการว่า เราจะตีความหมายของคำว่า "ผลประโยชน์ของการพัฒนา" อย่างไรบ้าง อะไรคือผลประโยชน์ของการพัฒนาที่บางคนได้ บางคนไม่ได้ เราจึงได้รูปแบบมาดังนี้

ประเด็นแรกที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาในรอบ 20 ปี ก็คือ การปรับปรุงทรัพยากรหลักของประชาชนเช่น ที่ดิน เรามีระบบชลประทานไปสู่ที่ดินแห่งใด ที่นั่นก็จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ป่าไม้เรายังมีอยู่ มีการแกะสลักมีไม้มาปลูกบ้านชนบทไทยจึงไม่มีปัญหาเรื่องบ้าน เรื่องที่อยู่อาศัย ในชนบทอินเดียนั้น จะต้องใช้นักวิชาการจำนวนมาก มาคิดถึงเรื่องบ้านชนบท ในชนบทบ้านเรามีการปรับปรุงทำนุบำรุงแหล่งน้ำธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ และใครก็ตามที่อยู่ในเขตพัฒนานี้ก็จะได้ประโยชน์ แต่ชนบทจำนวนมากไม่เคยได้รับประโยชน์จากการพัฒนานี้เลย ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ป่าไม้ ทรัพยากรต่าง ๆ แล้วมิหนำซ้ำยังได้ผลลบจากเรื่องพวกนี้ เช่นแหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน คนเคยมีปลาร้าจากแหล่งน้ำใกล้บ้าน กลับไม่มีกินจำนวนเฉลี่ยการบริโภคปลาของคนในชนบทอีสานต่ำลง จนกระทั่งขณะนี้เราประมาณว่าเหลือเพียง 10 กก. ต่อคน แต่ถ้าจะให้เขากิน 40 กก.ตามมาตรฐาน อีก 30 กก. เขาจะต้องใช้เงินซื้อ เพราะฉะนั้นในแง่ของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาคนชนบทพวกนี้ บางพวกนอกจากจะไม่ได้ผลตอบแทนจากการพัฒนาแล้วยังเสียประโยชน์อีกด้วย

ประเด็นที่สอง เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยี เรามีปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งมีผลงานเช่นข้าวโพดพันธุ์สุวรรณ 1 ก็ทำประโยชน์มหาศาลต่อคนปลูกข้าวโพด เทคโนโลยีใน

เขตชลประทานของเราก็ค่อนข้างสมบูรณ์มาก ในเขตจัดรูปที่ดินนั้นผลผลิตของเราก็เท่ากับญี่ปุ่นและไต้หวัน อ้อยของเราก็ไม่ย่อย อัตราความหวานก็เพิ่มขึ้น เหล่านี้ยังประโยชน์ให้ชนบทส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งไม่ได้เลย

ประเด็นที่สาม คือราคาผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ผมมีตัวเลขที่เห็นชัดว่า ถ้าคนหนึ่ง ๆ จำเป็นต้องใช้ที่ดินของตัวเองเพื่อปลูกข้าวโดเฉลี่ยแล้วเขาจะได้กำไรคิดในแง่ของเศรษฐศาสตร์ในปี 2519/2520 นี้ 71 บาท แต่ถ้าที่ผืนนั้นเอาไปปลูกข้าวโพดเขาจะได้ 200 บาทต่อไร่ ถ้ามีสิทธิจะไปทำมันสำปะหลัง เขาก็ได้ 400 บาทต่อไร่ ถ้ามีสิทธิจะไปทำอ้อยได้ 800 บาทต่อไร่ ก็เห็นได้ชัดว่าผลประโยชน์ตอบแทนจากที่ดินจำนวนเท่ากันนี้ หาได้เท่าเทียมกันไม่

อีกประเด็นหนึ่งก็คือ ผลการพัฒนาที่เกิดจากโอกาสในการทำงานและอัตราค่าจ้างเท่าที่ได้ทำการสำรวจ เมื่อปีที่แล้วมีต่ำสุดจากการทำงานในโรงบ่มทำงานในไร่รับจ้างปลูกพืชไร่ คือมีรายได้ประมาณวันละ 10 - 15 บาท จนกระทั่งไปรับจ้างเกี่ยวข้าวที่พิจิตรจะได้ค่าจ้างถึงวันละ 55 - 60 บาท สวนยางปักษ์ใต้ถ้าเรากรีดได้จะมีรายได้ต่ำกว่าวันละ 100 บาท เห็นหรือไม่ว่าประโยชน์นั้นตกแก่คนกลุ่มไหน ในพื้นที่อย่างไรและคนปักษ์ใต้สมมุติบอกว่ายากจน โอกาสในการกรีดยางนั้นมีปีละ 200 วัน คนอีสานยากจน โอกาสในการรับจ้างทำนามีรวมแล้วไม่เกิน 90 วัน แน่ละ มีคนอีสานที่อพยพไปอยู่ภาคใต้กันบ้าง เพราะฉะนั้นประโยชน์ในเรื่องพวกนี้ไม่เหมือนกัน บางคนได้ประโยชน์จากการพัฒนามาก บางคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาน้อย บางคนไม่ได้เลย

ประเด็นสุดท้ายคือ บริการขั้นพื้นฐานทางสังคม ทางการศึกษา สาธารณสุข ผมจะไม่กล่าวลงไปในรายละเอียด เพราะฉะนั้น เราจะให้ให้คำจำกัดความ ประโยชน์ของการพัฒนาในประเด็นดังต่อไปนี้คือ เรื่องการปรับปรุงทรัพยากรหลัก เทคโนโลยี ราคาผลผลิต โอกาสในการทำงาน อัตราค่าจ้างและบริการขั้นพื้นฐานทางสังคม การศึกษา สาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้เราก็ไปดูว่าชนบทยากจนที่ไหนบ้าง ที่ไม่ได้ประโยชน์จากพวกนี้เลย และเพราะว่ามีเยอะมาก เมื่อมีมากเราก็พยายามจะศึกษาต่อไปว่าสภาพเป็นอย่างไร สภาพของชนบทยากจนเป็นอย่างไร

จะเอาเรื่องอาชีพก่อน อาชีพของคนจนในประเทศนั้น ถ้าเห็นที่ไหนก็รู้ว่าจนแน่ ๆ คือ คนที่ทำนาน้ำฝน ย่อมมีผลิตภาพการผลิตต่ำกว่าไร่ละ 25 ถังนั้นไม่มีประตูสู้แน่ ๆ ส่วนคนที่ทำการเกษตรที่สูงคนที่ปลูกพืชไร่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปลูกข้าวโพดและถั่วได้เพียง 1 ครั้งต่อปี คนปลูกปอในภาคอีสาน ชาวประมงขนาดย่อมที่เรียงรายอยู่สองฟากชายฝั่งทะเลภาคใต้ พวกเหล่านี้ย่อมจะไม่มีสิทธิที่จะลืมตาอ้าปากได้แน่ ๆ นอกจากจะแยกเป็นอาชีพแล้ว จะแยกเป็นภาคก็ได้ ถ้าเป็นปัญหาความยากจนชนบทภาคอีสานส่วนใหญ่แล้วจะเป็นน้ำฝนหรือน้ำบ่อ ถ้าเป็นภาคใต้แล้วส่วนใหญ่จะเป็นพืชไร่อายุสั้น และชาวประมงขนาดย่อมมีชาวนาบ้าง มันก็ชัดขึ้นมาบ้างว่า นี่คือสภาพความยากจน เราไม่ได้วัดกันตรง ๆ แต่เราวัดกันทางอ้อม เพราะว่าทางอ้อมนั้นนำไปสู่สาเหตุและสภาพที่เห็นอยู่ชัด ๆ ถ้าจะถามว่าหลังจากเดินทางไปมากมาย ลักษณะคนจนในพื้นที่ยากจน เป็น อย่างไร มันก็มีหลายลักษณะแล้วแต่จะตอบ แต่อาจจะดูได้จากสองเรื่องใหญ่ด้วยกันคือ

ประการแรกความเสี่ยงภัยของเขาว่าเขาเสี่ยงต่ออะไรบ้าง เสี่ยงต่อการไม่มีข้าวจะกิน อันนี้ชัดเจนมาก ชาวนาน้ำฝนฝนไม่ตกก็เสียหายเสี่ยงต่อภาวะบางอย่างซึ่งแม้จะมีที่ดินแล้วก็ทำไม่ได้ เช่นเขาไม่มีควาย กว่าจะไปเจรจาเช่าควายมากินเวลาแล้วเจ้าของควายในภาคเหนือของไทย เขาขอเช่าก่อน ไม่มีควาย ไม่มีทุนก็เสี่ยง ปีนี้จะทำนาได้หรือเปล่าก็ไม่รู้ บางทีท่านเห็นที่ดินว่าง ๆ อาจจะบอกว่าที่ว่างเปล่ามีอีกเยอะ ความจริงแล้วลองไปดูว่าปัญหาภายใต้ที่ดินที่ว่างเปล่านั้น หลายกรณีไม่ใช่เพราะว่าความขี้เกียจ เขาไม่มีของพวกนี้ เขาเสี่ยงต่อโรคภัยไข้เจ็บ เสี่ยงต่อความไม่รู้เพราะว่าไม่มีบริการสาธารณสุขและปัจจัยต่าง ๆ

อีกประการหนึ่งได้แก่การขาดโอกาส เพราะฉะนั้นลักษณะของความยากจนก็คือมีปัญหาความเสี่ยงภัย การขาดโอกาสหมายความว่า เขาจะต้องต่อสู้ต่อการว่างงานตามฤดูกาล เขาไม่มีปัญญาที่จะหาอาชีพทำได้ในตอนนั้น เขาขาดโอกาสที่จะได้รับค่าแรงสูง เพราะว่าไปที่ไหนในตอนนั้นก็ไม่ได้ ซึ่งถ้าเป็นเด็กไปทำยาสูบ ที่ไร่ของบริษัทยาสูบ ก็ได้แล้ววันหนึ่ง 9 บาท นี่ผมพูดเรื่องจริง บางทีก็ต้องเสี่ยงต่อ การที่ว่าไม่มีแหล่งงานที่ถาวร บางทีต้อง โยกย้ายภูมิลำเนาจากจังหวัดหนึ่งไปยังอีก จังหวัดหนึ่ง บางทีเข้ากรุงเทพฯ เพราะฉะ นั้นโอกาสพวกนี้ไม่ใกล้เขา ซึ่งความจริงไกล เขาและการจะได้โอกาสเหล่านี้เต็มไปด้วย การเสี่ยงภัย

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานาที่ได้เรียนมาแล้วข้างต้น เราจึงได้มีความรู้สึกนึกคิดว่า **การมองสภาพความยากจนที่เราเห็นประโยชน์ในแง่ของการเข้าไปขจัดได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นเราต้องจัดพื้นที่เป็นหลัก** เพราะว่ามันเกี่ยวข้องกับสภาพของพื้นที่ จริงอยู่อาจจะบอกว่า พื้นที่ยากจนนั้นก็มีคนรวยใช่ในพื้นที่ที่รวยก็มีคนจน อีกประเด็นที่เราพูดถึงเป็นประเด็นเกี่ยวกับความหนาแน่นของความยากจน เราสืบสาวราวเรื่องต่อไปว่าความหนาแน่นของความยากจนนั้นเป็นเพราะว่าไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาด้านใดเลย

• บทความนี้ถอดจากเถบบันทึกเสียงจากการบรรยายพิเศษในการประชุมทางวิชาการเรื่อง "บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการแก้ไขปัญหาความยากจน" ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 6 — 7 กุมภาพันธ์ 2524

งานศิลปาชีพพิเศษ โครงการในพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ

เพื่อช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาผู้ยากไร้

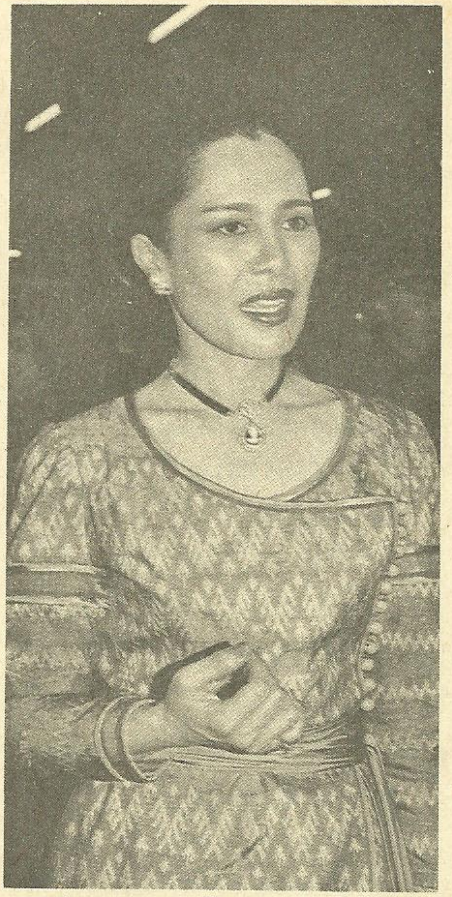

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงชุดไหมมัดหมี่

พระราชปณิธานในพระองค์

ร่มเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ มีพระราชปณิธานอันสูงส่งและแน่วแน่ในอันที่จะทรง เผด็จทุกข์ ผดุงสุข ให้แก่พสกนิกรทั้งผองของพระองค์ โดยเฉพาะในหมู่ชาวไร่ชาวนาผู้ยากไร้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยมากในเรื่องไร้ที่ดินทำมาหากิน และการทำไร่ทำนาไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย พระองค์จึงพระราชทานพระราชดำริเป็นโครงการอาชีพหลักของชาวไร่ชาวนาอยู่มากโครงการด้วยกัน อันได้แก่โครงการปฏิรูปที่ดิน และโครงการเพื่ออนุเคราะห์ชาวไร่ชาวนาโดยทั่วไป และทั่วประเทศอีกเอนกประการ เช่น โครงการชลประทานต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร โครงการฝนหลวง โครงการนาสาธิต ริเริ่มทดลองเพาะพันธุ์พืชจากต่างประเทศ ปรับปรุงคุณภาพพันธุ์พืชพื้นเมืองปรับปรุงการใช้ปุ๋ย นอกจากนั้น ยังมีสายพระเนตรไกล ทรงเห็นว่าระบบสหกรณ์นั้น เป็นระบบเศรษฐกิจที่จะเอื้ออำนวยให้ชาวไร่ชาวนาผู้มีรายได้น้อยพึ่งตนเองได้ โดยมีฐานะพอกินพออยู่ด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ได้พระราชทาน พระราชดำริโครงการอาชีพเสริม อันได้แก่งานศิลปหัตถกรรม ต่าง ๆ เคียงคู่กันไป เพื่อช่วยเหลือชาวไร่ ชาวนาให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก และขาดแคลนด้วย อีกทางหนึ่ง.

โครงการปฐมฤกษ์

จำเดิมมา ท้องที่หนึ่งซึ่งแห้งแล้งและกันดารมาก คือ หุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในสภาพของท้องที่ และความทุกข์ร้อนของชาวบ้านในละแวกนั้นเป็น อย่างดี ในปี 2507 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสรรที่ดินที่หุบกะพงให้ราษฎรได้อาศัยทำไร่เป็นอาชีพ พร้อมทั้งโปรดให้จัดระบบการส่งน้ำ เพื่อการเพาะปลูกจนได้ผลสำเร็จดียิ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงทราบ ถึงความต้องการหารายได้เพิ่มเติมจากทางฝ่ายแม่บ้าน ซึ่งบางคนก็พอมีเวลาว่าง บางคนก็ไม่แข็งแรงพอจะออกไปสู้งานหนักกลางแดดแต่ใคร่จะบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดการอบรมประดิษฐ์สิ่งของจากป่านศรนารายณ์ ซึ่งเป็นกอไม้ขึ้นง่ายในพื้นที่ดินปนทราย เช่นที่อำเภอชะอำและหัวหิน และทรงมอบให้นางสนองพระโอษฐ์ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามโครงการขอความร่วมมือจากทางราชการ ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้สนองพระราชดำริ โดยจัดส่งครูจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมไปช่วยฝึกอบรมชาวบ้านหุบกะพง จนสามารถประดิษฐ์ป่านศรนารายณ์เป็นสินค้าออกจำหน่ายได้หลายอย่าง เช่น กระเป๋า หมวก เข็มขัด รองเท้า ที่ใส่ผลไม้ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันตลอดมา และนำรายได้ที่พอใจสู่ชาวบ้านด้วย และเพื่อเป็นหลักประกันว่า ชาวบ้านจะสามารถเลี้ยงตนได้ มีตลาดของตนเองมีฐานะพอกินพออยู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จัดระบบสหกรณ์การเกษตร ขึ้นเป็นแห่งแรกที่หุบกะพงด้วย คือ สหกรณ์หุบกะพงจำกัด.

โครงการปฐมฤกษ์ที่หมู่บ้านหุบกะพงเป็นโครงการบุกเบิกตามพระราชดำริในร่มเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ซึ่งดำเนินการมาด้วยดีตราบเท่าทุกวันนี้

หลังจากที่เริ่มโครงการปฐมฤกษ์ที่

บทความนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์

ชีวิตชนบท

ภาพชุดนี้
ได้รับความเอื้อเฟื้อจาก
ทอม เชื้อวิวัฒน์

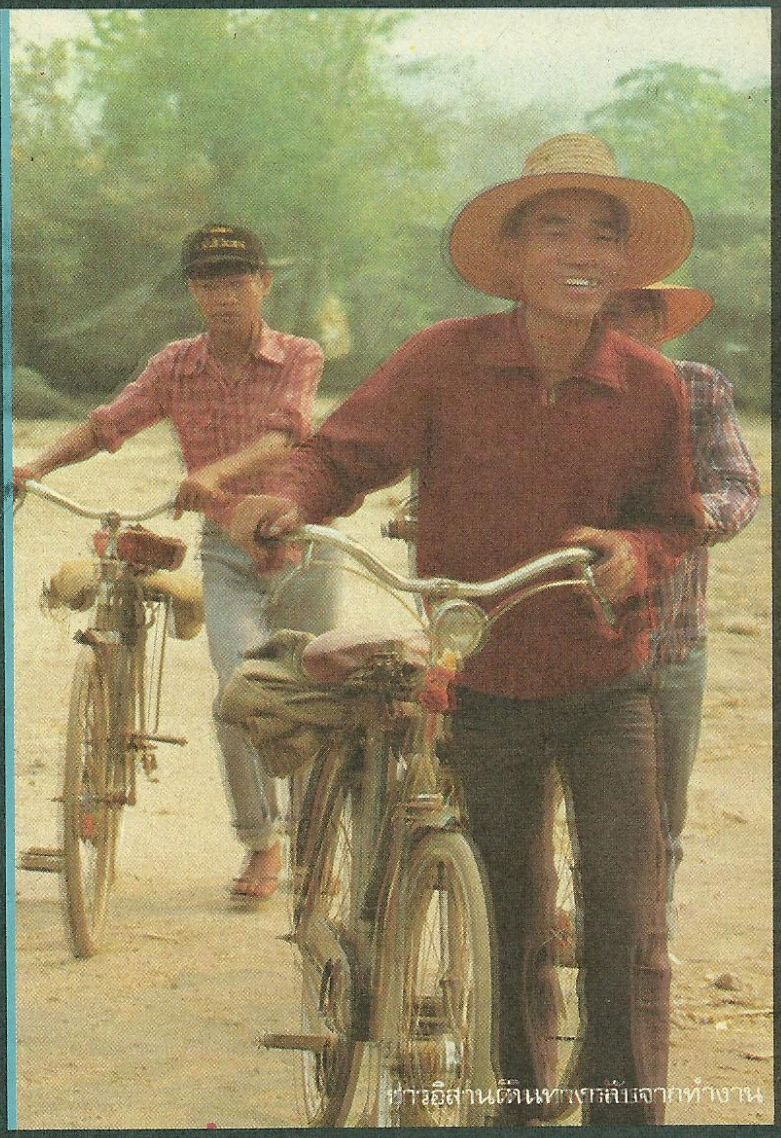

ชาวอีสานเดินทางกลับจากทำงาน

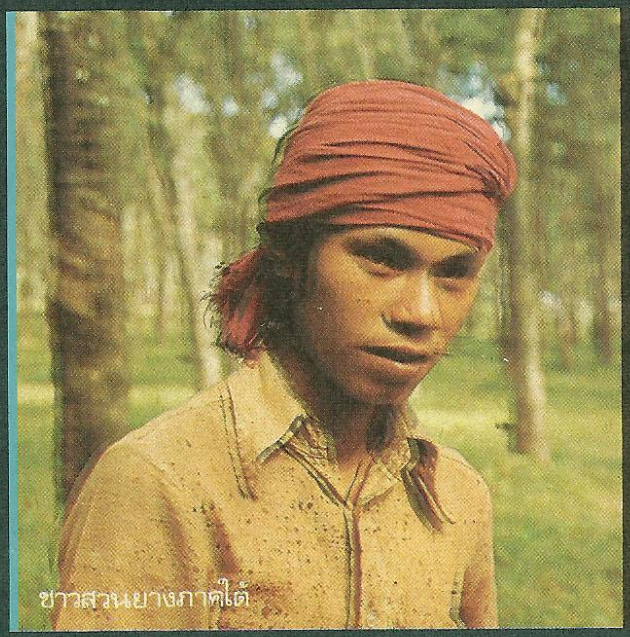

ชาวสวนยางภาคใต้

ชาวเขาเผ่าอีก้ากำลังปักลายผ้า

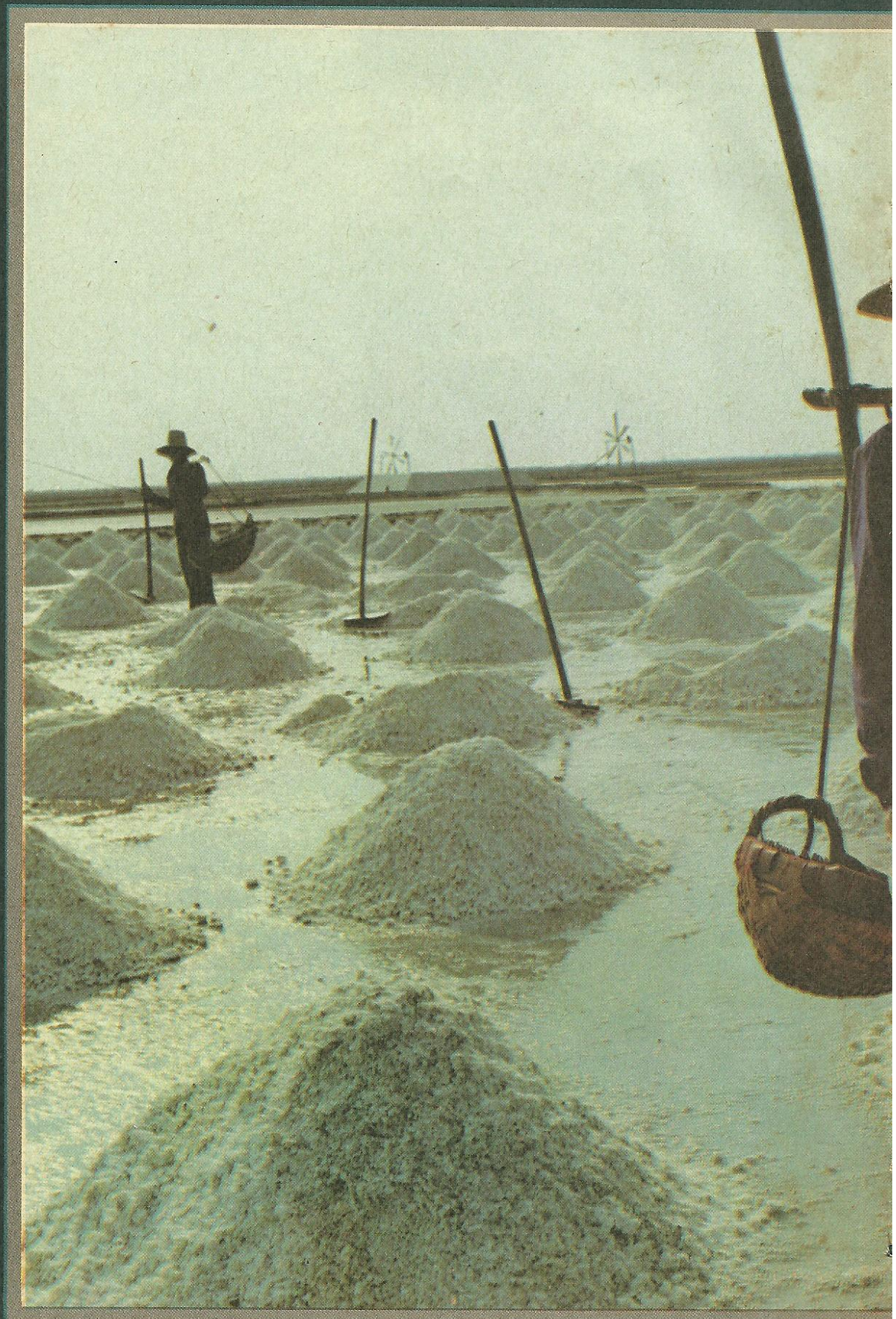

ชาวนาเกลือ สมุทรสาคร

วารสารไทย
THAI JOURNAL

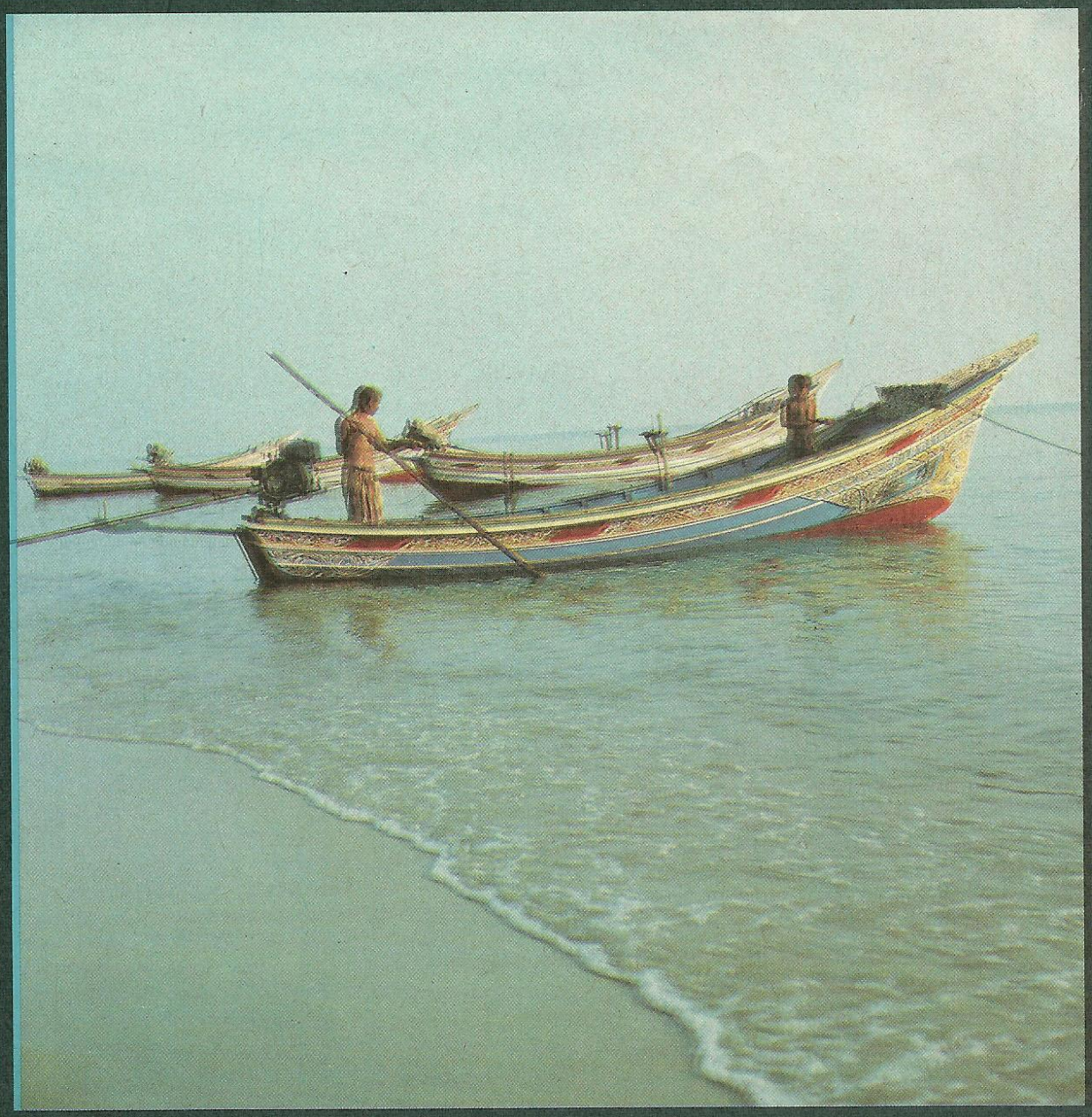

ชาวประมงไทยมุสลิม ปัตตานี

หุบกะพงแล้ว ก็ยังมีโครงการพัฒนาที่ดินแบบสหกรณ์ในทำนองเดียวกันนี้ ที่ดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ที่หนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ทุ่งลุยลาย จังหวัดชัยภูมิ และที่อื่นอีกหลายแห่ง โดยมีโครงการฝึกอบรมอาชีพเสริมของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เคียงคู่ไปด้วยทุกแห่ง.

ปัญหาอันใหญ่หลวงของเกษตรกรไทย ในปัจจุบัน

ตามหลักฐานของทางราชการใน พ.ศ. 2519 ปรากฏว่า ประเทศไทยมีเกษตรกรทั้งสิ้นจำนวน 5,000,000 ครอบครัวเศษ ในจำนวนนี้ ประมาณ 4,000,000 ครอบครัว เป็น ลูกหนี้บุคคลอื่นอยู่ ในอัตราถัวเฉลี่ยครอบครัวละ 4,000 บาท เกษตรกร ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตรานอกกฎหมาย ถึงร้อยละ 29 ต่อปี ผลของการที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงเช่นนี้ ก็คือ เกษตรกรต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่เจ้าหนี้ปีละหลายหมื่นไร่ ยิ่งล่วงมาถึงสมัยนี้ ซึ่งเป็นสมัยที่ค่าครองชีพสูงขึ้นมาก แต่ราคาผลิตผลที่เกษตรกรได้รับมิได้เพิ่มขึ้นตามอัตราส่วน ประกอบกับชาวไร่ชาวนายังต้องผจญกับความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ เช่น น้ำท่วม และฝนแล้งเป็นต้น ด้วย ที่ดินจึงตกไปอยู่ในมือของเจ้าหนี้มากขึ้นเป็นลำดับ เกษตรกรได้กลายเป็นผู้เช่าที่ดิน และต้องเสียค่าเช่าในอัตราที่สูงเกินสมควร หรือ มิฉะนั้น ก็ต้องรับจ้างทำการเกษตรให้เจ้าของที่ดินซึ่งมิได้มีที่ดินไว้ประกอบอาชีพทางการเกษตรเอง เกษตรกรซึ่งมีที่ดินเหลืออยู่บ้าง ที่ดินนั้นก็มักจะขาดการ บำรุงรักษา อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม มีศัตรูพืชรบกวนจึงทำให้ผลิตผลเกษตรกรรมอยู่ในอัตราต่ำ ชาวไร่ชาวนาส่วนใหญ่ชักหน้าไม่ถึงหลัง หนี้สินเพิ่มพูนขึ้นทุกเมื่อเชื่อวัน

เราจะหาช่องทางแก้ไขปัญหาอันใหญ่ยิ่งของชาวไร่ชาวนา ผู้เป็นกระดูกสันหลังของประเทศนี้ได้อย่างไร?

เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ในปัจจุบัน เราได้จัดให้มีการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมขึ้น โดยมีพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 เป็นหลักในการปฏิบัติ ขณะนี้ก็ได้เริ่มปรับปรุงสิทธิและการถือครองที่ดิน และพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และ ปัจจัยในการผลิตบ้างแล้ว โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานที่นาของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทั้งหมดจำนวน 51,967 ไร่ 96 ตารางวา เพื่อให้ทางรัฐบาลวางโครงการปฏิรูปที่ เป็นโครงการตัวอย่างก่อน ทั้งยังมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานค่าที่ดินที่จะได้รับตอบแทนตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด ให้เป็นกองทุนสำหรับดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรตามแบบสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ต่อไปด้วย รัฐบาลก็ได้เร่งรัดดำเนินการตามพระราชดำริ ในด้านการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ทั้งนี้รวมทั้งที่ดินพระราชทานและในที่อื่นอีกหลายแห่ง แต่งานนี้ เป็นโครงการใหญ่ระดับชาติ และเป็นโครงการระยะยาว ต้องอาศัยเวลานาน และ งบประมาณเป็นจำนวนมาก เท่าที่ได้จัดทำกันมาแล้วนั้น เป็นระยะของการ

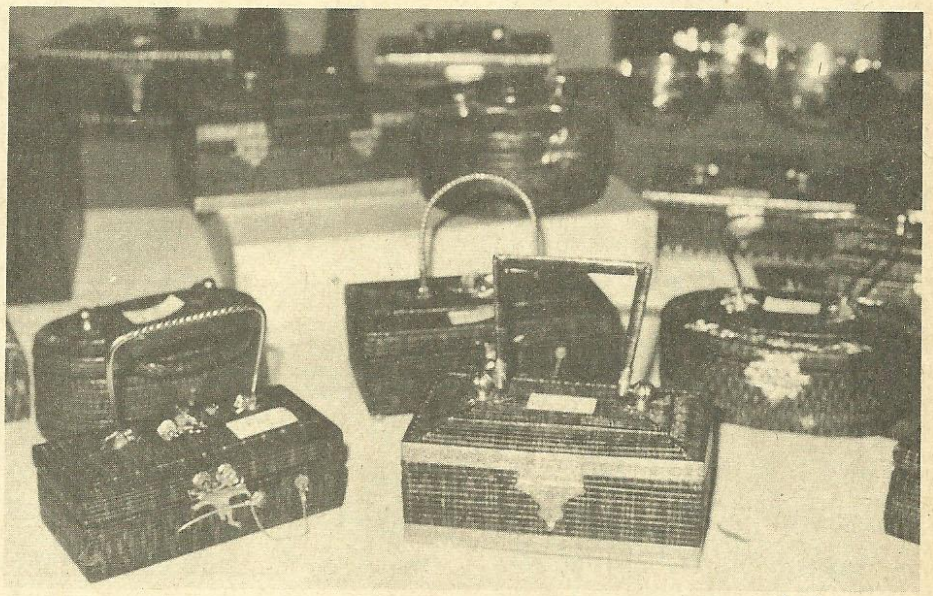

กระเป๋าย่านลิเพา

เครื่องเงิน

บุกเบิกเท่านั้น อนึ่ง แม้ว่าจะมีการจัดปฏิรูปที่ดินตามโครงการนี้แล้วก็ตาม ในบางท้องที่ชาวไร่ชาวนาก็ยังมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวตามควรแก่อัตภาพ เช่นในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก นั้น ดินเปรี้ยว ถ้าไม่ใส่ปูนมาร์ล จะทำนาได้ข้าวเพียงไร่ละ 8 ถัง ต่อปีเท่านั้น อย่างไรก็ดี เมื่อใส่ปูนมาร์ล จำนวนหนึ่งแล้ว ก็จะทำนาได้ข้าวเพียงไร่ละ 28 ถังต่อปี ซึ่งจำนวนเพียงเท่านี้ หากไม่มีรายได้พิเศษแล้วก็ย่อมจะไม่พออยู่ พอกินอยู่นั่นเอง.

เราจะหาช่องทางขจัดอุปสรรคนานัปการ ของชาวไร่ชาวนาผู้ยากไร้เหล่านี้ได้อย่างไร?

โครงการศิลปาชีพพิเศษ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรทุกท้องถิ่นโดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร ทรงมีพระราชดำริสอดคล้องต้องด้วย กระแสพระราชดำรัในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ตลอดมาว่า ทุกข์สุขของพสกนิกร ก็คือทุกข์สุขของพระองค์เองด้วย โครงการปฐมฤกษ์และโครงการอื่น ๆ เพื่อ เผด็จทุกข์ ผดุงสุข ของราษฎรที่ทรงจัดมาแล้ว และได้ผลสำเร็จอย่างงดงาม นั้น ทรงตระหนักอยู่ว่าจักต้องขยายการส่งเสริมออกไปอีก อย่างเร่งด่วน และกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ผู้มีอาชีพหลักในการทำไร่ทำนาทั่วราชอาณาจักรมีอาชีพเสริมจากอาชีพเกษตรกรรม และมีพระราชเสาวนีย์รับสั่งให้ข้าราชบริพารในพระองค์รับผิดชอบในโครงการ ซึ่งเรียกว่า "โครงการศิลปาชีพพิเศษ" โครงการใหม่นี้อาศัยโครงการปฐมฤกษ์หุบกะพง เป็นประสบการณ์และรากฐานมีการจัดหาครูเพื่อสอนศิลปหัตถกรรม หลายสาขา ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานอุปกรณ์และวัสดุทั้งหมด ตลอดจนค่าแรงงาน รางวัลผู้ที่มีผลงานดีเด่น และทรงจัดหาตลาดทั้งในและต่างประเทศให้ด้วย ทรงถือว่าการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม และ การติดตามความก้าวหน้าของโครงการศิลปาชีพพิเศษอย่างใกล้ชิด เป็นพระราชกิจวัตรที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งยังได้พระราชทาน แนะนำ และโปรดใช้สอยของที่พสกนิกรประดิษฐ์ขึ้นทุกประเภท เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไปได้ ทั้งสามารถจะมีและรักษาที่ดินไว้ได้ ตลอดจนสามารถปลดเปลื้องหนี้สินที่มีอยู่ให้หมดสิ้นไปด้วย.

ตัวอย่างงานในโครงการศิลปาชีพพิเศษ

ในภาคเหนือ โปรดเกล้าฯ ให้ฝึกอบรมการเย็บปักถักร้อย การทอผ้า ทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าปักภูไท ผ้ายก ผ้าตีนจก การทำไม้แขวนเสื้อ การทำเครื่องประดับเงิน และทองของชาวไทยภูเขา

ในภาคอีสาน ผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปะเฉพาะถิ่นที่เก่าแก่ และมีชื่อเสียง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริว่า ผ้าไหมจะมีอนาคตดี ในตลาดโลก จึงมีพระราชเสาวนีย์ โปรดเกล้าฯ ให้ราชเลขานุการในพระองค์ออกไปติดต่อกับราษฎรในท้องถิ่นแนะนำให้ทอผ้าไหมมัดหมี่ให้เป็นลำเป็นสัน เพื่อให้มีรายได้พิเศษ และเพื่อสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรม อันมีค่าเฉพาะถิ่นนี้ไว้มิให้สูญสิ้นไปด้วย แต่ให้ปรับปรุงวิธีการทอและการย้อมสีให้ได้มาตรฐาน ทั้งยังทรงส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมด้วย

ในภาคกลาง โปรดเกล้าฯ ให้สอน การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การจักสาน ด้วยหวาย ป่าศรนารายณ์ และไม้ไผ่ ทอผ้าฝ้าย ปั้นตุ๊กตาชาววัง แกะสลักไม้ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปักซอยแบบไทย การตัดเย็บเสื้อ และการถนอมอาหาร

ส่วนในภาคใต้ โปรดเกล้าฯ ให้มีการทอผ้า การปักซอยแบบไทย จักสาน ด้วยหวาย ไม้ไผ่และย่านลิเพา ทอเสื่อกระจูดเย็บปักถักร้อย และ ทำถมทอง เป็นอาทิ

โครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประกอบกับความร่วมมือจากหน่วยราชการต่าง ๆ ทีเกี่ยวข้องมากหน่วยด้วยกัน โครงการเหล่านี้มุ่งหมายที่จะสงวนรักษาศิลปหัตถกรรม งานฝีมือ และเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวไร่ชาวนา โครงการเหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือโครงการส่งเสริมสนับสนุนงานศิลปหัตถกรรมที่ชาวบ้านทำเป็นอยู่แล้วในหมู่บ้าน เช่น การทอผ้าไหมมัดหมี่ และโครงการฝึกอบรมชาวบ้านให้ทำงานฝีมือที่ตนไม่เคยทำมาก่อน เช่น การปั้นตุ๊กตา และการทอผ้า เป็นต้น.

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยให้ชาวนาชาวไร่หลายพันครอบครัว ทั่วประเทศ มีอาชีพเสริม เพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัวเป็นอันมากมาเป็นเวลาสิบปีเศษ บางรายมีรายได้เพิ่มจากงานศิลปาชีพพิเศษมากจนตั้งเนื้อตั้งตัวได้ และหันมาประกอบธุรกิจประเภทนี้ เป็น งานหลักก็มีด้วยผลงานอันกว้างขวางของโครงการศิลปาชีพพิเศษนี้ ได้มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิขึ้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2519 โดยพระราชทานนามว่า "มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ" ในการนี้ ได้ทรงรับเป็นองค์ประธานกรรมการบริหารของมูลนิธิ และทรงรับมูลนิธินี้ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ด้วย

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิก็คือ เพื่อสงวนรักษา สนับสนุน ปรับปรุง และให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับการประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เป็นอาชีพเสริมแก่ชาวไร่ชาวนา ในยามว่างจากฤดูทำไร่ ทำนา หรือในยามที่พืชผลเสียหาย เพราะดินฟ้าอากาศไม่อำนวย หรือราคาตกต่ำก็จะมีการประกอบ

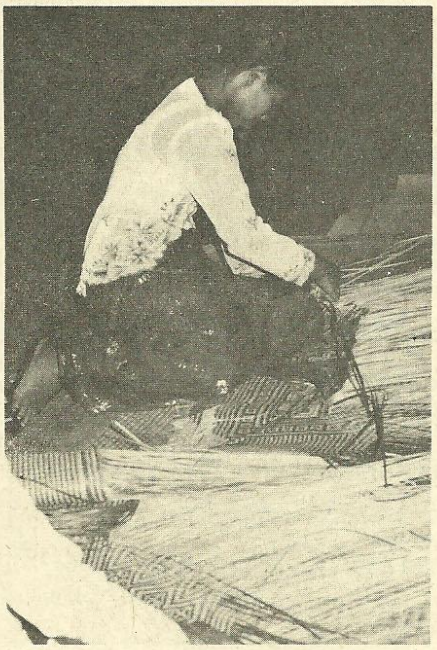

สานเสื่อกระจูด

จักสาน

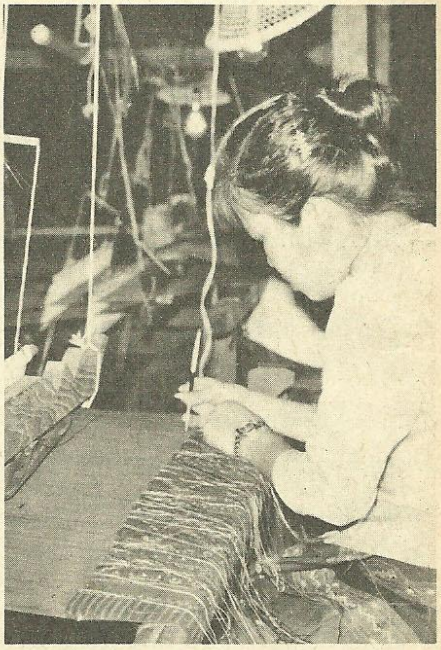

ทอผ้าจก

อาชีพเสริมได้รายได้ทดแทน

นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษจึงได้เป็นผู้จัดดำเนินงานตามโครงการศิลปาชีพพิเศษมาจนกระทั่งบัดนี้ งานตามโครงการได้แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางมาก โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ชาวไร่ชาวนาอัตคัดขัดสน มีรายได้ไม่พอที่จะเลี้ยงครอบครัว

อนึ่ง ในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกาสภากาชาดไทย ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ผู้อพยพของสภากาชาดไทยขึ้นที่บ้านเขาล้าน จังหวัดตราด ในการนี้ ได้มีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯให้บุคคลากรพิเศษส่วนพระองค์ไปจัดโครงการฝึกอบรมศิลปาชีพพิเศษ ให้แก่บรรดาผู้อพยพจากอินโดจีนซึ่งไร้แผ่นดินด้วย ทั้งนี้เพื่อว่าในวันข้างหน้า ผู้อพยพเหล่านี้ จะได้มีโอกาสหาเลี้ยงชีพตนเองได้ในถิ่นที่จะไปตั้งรกรากอยู่ต่อไป.

ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ

โครงการใหม่ที่น่าสนใจโครงการหนึ่งของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ได้แก่ โครงการฝึกอบรมเกษตรกรใน ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ ซึ่งกำลังจัดสร้างขึ้นในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในที่ดินซึ่งเดิมเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ อันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเพื่อรัฐบาลดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และจัดให้ราษฎรเข้าประกอบอาชีพเกษตรกรรม พร้อมทั้งให้การสนับสนุนในด้านการพัฒนาพื้นที่และสนับสนุนการผลิตและการจำหน่ายด้วย

ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษนี้จะใช้พื้นที่ประมาณ 700 ไร่ เพื่อทำการฝึกอบรมเกษตรกร ในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงในด้านศิลปาชีพ นานาชนิด ตามความเหมาะสมกับสภาพแห่งท้องถิ่น ในด้านการจัดหาวัสดุ และความถนัดของเกษตรกร ซึ่งบางชนิดก็อาจจะ เป็น ศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นอยู่แล้ว และบางชนิดก็อาจจะนำมาหรือดัดแปลงมาจากท้องถิ่นอื่นก็ได้ในบริเวณศูนย์ฝึกอบรมนี้จะได้จัดให้มีศาลาเอนกประสงค์ โรงฝึกงาน เรือนพักผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากต่างท้องที่ และจัดเป็นสถานที่สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพของบรรดาผู้รับการฝึกอบรมแก่ผู้ซึ่งมาเยือนศูนย์ฝึกอบรมนี้ทั้งไทยและเทศด้วย สำหรับบริเวณนั้นจะได้จัดให้สะอาดสวยงาม และ ร่มเย็น โดยจัดสร้างเป็นสวนผลไม้นานาพันธุ์ทั่วบริเวณศูนย์ศิลปาชีพแห่งใหม่นี้จะเริ่มดำเนินการฝึกอบรมได้ในเร็ววันนี้

หน่วยราชการ และ พสกนิกร สนับสนุน และ ให้ความร่วมมือ

การจัดดำเนินงานศิลปาชีพพิเศษ ตามโครงการในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยนี้ ได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากรัฐบาล และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ต่างก็ชื่นชมในโครงการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเหล่านี้ และเต็มใจให้ความช่วยเหลือ และประสานงานอย่างดีที่สุดตลอดมา

พสกนิกรทั้งหลายต่างก็ศรัทธาในงานตามโครงการนี้เป็นอย่างยิ่ง ได้แสดงออกซึ่งความจงรักภักดี ด้วยการบริจาคทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศลในด้านศิลปาชีพพิเศษนี้ตลอดมา และบัดนี้ชาวต่างประเทศก็เริ่มให้ความสนใจ ทั้งในด้านโครงการ และผลิตภัณฑ์ตามโครงการศิลปาชีพนี้มากขึ้นเป็นลำดับ.

ร้านจิตรลดา

ในแง่ของเกษตรกรเอง อุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตน ในด้านตลาด

จำหน่ายผลิตภัณฑ์นี้ ทรงสนพระทัยมาก และได้ทรงรับเป็นพระราชภาระของพระองค์ด้วย ในระยะแรก ๆ ได้มีการนำผลิตภัณฑ์ของเกษตรกรเหล่านี้ออกจำหน่ายเป็นครั้งคราวในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพระราชสมภพ และวันประสูติ แต่ก็เป็นการจัดจำหน่ายในวงแคบและในเวลาจำกัด เลขาธิการมูลนิธิฯ เห็นว่าควรที่จะให้มีการจำหน่ายอย่างกว้างขวางเพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานของเกษตรกรตามโครงการของมูลนิธิฯ จึงได้มีการเปิดร้านจำหน่ายสินค้าของโครงการขึ้น และได้รับพระราชทานชื่อร้าน "จิตรลดา"

ร้านจิตรลดา 1 เริ่มเปิดเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2520 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในวันเปิด "ร้านจิตรลดา"

ขณะนี้ มีร้านจิตรลดาในพระบรมราชินูปถัมภ์อยู่ ณ สถานที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ร้านจิตรลดา 1 อยู่ที่โอเรียนเตลพลาซ่า ใกล้โรงแรมโอเรียนเตล ร้านจิตรลดา 2 อยู่ชั้นล่างของศาลาเครื่องราชอิสริยยศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง ร้านจิตรลดา 3 อยู่ในบริเวณหมู่บ้านไทยที่สวนสามพราน และ ร้านจิตรลดา 4 อยู่ที่พัทยา สำหรับสถานที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของร้านจิตรลดา 1, 3 และ 4 นั้น เจ้าของสถานที่จัดให้ด้วยศรัทธาในพระราชกรณียกิจ มิได้คิดค่าตอบแทนแต่อย่างใด นอกจากนั้น ยังได้ช่วยรับภาระในด้านต่าง ๆ ของมูลนิธิฯ อีกหลายด้านด้วยแรงศรัทธาเช่นเดียวกัน ร้านจิตรลดาทุกแห่งมีอาสาสมัครหมุนเวียนกันมาช่วยดูแลความเรียบร้อยเป็นเวรประจำแต่ละวันในสัปดาห์ อนึ่งในไม่ช้านี้ ร้านจิตรลดาจะได้เปิดขึ้นที่สนามบินเชียงใหม่ เป็นร้านที่ 5 ต่อไป

บรรดาเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าได้ราคาจากการจำหน่ายอย่างงดงาม เพราะไม่ต้องผ่านคนกลาง ส่วนกำไรที่ทางร้านจิตรลดาจำหน่ายสิ่งเหล่านี้ได้ ก็ได้ส่งสมทบเข้าไปในมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดซื้อเครื่องมือในการผลิตสินค้าให้เปล่า หรือจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคาทุน และเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมเกษตรกรในงานศิลปชีพรุ่นต่อ ๆ ไป สำหรับผลิตภัณฑ์เหล่านี้เท่าที่ผ่านมาเป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไป และผลิตออกจำหน่ายไม่พอกับความต้องการแม้ภายในประเทศเราเอง

คุณภาพผลิตภัณฑ์

การที่ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จำหน่ายได้ดีมาก ก็เพราะสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในอันที่จะรักษามาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีเด่น กู้เกียรติเอกลักษณ์ของสินค้าไทยให้เป็นที่นิยมและ ยอมรับนับถือ ในบรรดาผู้ที่ซื้อหาทั้งไทยและเทศ ในการฝึกอบรมด้านศิลปาชีพพิเศษนี้ ทรงพถีพิถันในเรื่องเล็งผลเลิศ มีการพระราชทานรางวัล แก่ผู้ที่มีผลงานดีเด่นเป็นเลิศ ในศิลปาชีพสาขาต่างๆ ผลิตภัณฑ์ ทอ ถัก จัก สาน เหล่านี้ ราคาพอสมควร หลายชนิดคิดใหม่ แปลกและเฉิดฉันสีสันสดสวย ฝีมือประณีต เห็นแล้วชวนมอง ซื้อแล้วชวนใช้ ทนทานนานปี ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ ผ้าไหมหมัดหมี่ ผ้าฝ้ายทอมือ เสื้อพระราชทาน ของที่ระลึก สิ่งละอันพันละน้อย ขอให้เราหวังกันว่า เมื่อการฝึกอบรมแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางแล้ว คงจะมีผลิตภัณฑ์มากพอที่จะจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศตลอดไป.

พระมหากรุณาธิคุณ

อันพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นั้นหาได้ปรากฏแจ้งประจักษ์ในบรรดาพสกนิกรของพระองค์เท่านั้นไม่ แต่ได้ขจรขจายไปทั่วทุกสารทิศ แม้ในต่างประเทศ ซึ่งสักขีพยานในเรื่องนี้ก็คือองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญ เซเรส* พร้อมด้วยแผ่นเงินสลักคำประกาศสดุดีพระเกียรติของพระองค์ว่า ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในด้านการอนุเคราะห์เกื้อกูลพสกนิกรชาวไทยทั้งมวล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ขัดสนจนยากในท้องถิ่นชนบท ทรงทุ่มเทอุทิศทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกำลังพระวรกาย หรือพระราชทรัพย์ โดยมิได้คำนึงถึงพระองค์เองเลยแม้แต่น้อย ทรงรับเอาเป็นพระราชภารกิจ ที่จะกำหนดและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้านตามชนบท เพื่อช่วยให้สตรีในชนบทสามารถช่วยเหลือ ครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ด้วยการเพิ่มพูนรายได้จากผลงานของตนอีกทางหนึ่ง.

พร้อมกันโดยเสด็จพระราชปณิธาน

เราท่านคงจะเห็นพ้องต้องกันว่า งานศิลปาชีพพิเศษอันเป็นโครงการในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นโครงการสำคัญอย่างยิ่งในการเกื้อกูลชาวไร่ชาวนา ผู้ยากไร้ให้มีอาชีพเสริม ในอันที่จะได้มีฐานะพอกินพออยู่ตามอัตภาพ แต่โครงการนี้เป็นโครงการระดับชาติที่กว้างขวางเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนครูผู้ฝึกอบรม และ เงินทุนหมุนเวียนซึ่งจำเป็นต้องใช้จ่ายในการนี้ และเงินทุนนี้จะได้มาก็ด้วยแรงศรัทธา ในหมู่เราท่าน เหล่าพสกนิกร ซึ่งมีความจงรักภักดี และมีเมตตาจิต มุ่งมั่นที่จะได้เห็นทุกคนอยู่ร่วมกัน ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขเท่านั้น

ในวโรกาสแห่งวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2524 นี้ พวกเราพสกนิกร จึงชอบที่จะพร้อมกัน โดยเสด็จพระราชปณิธาน ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโครงการศิลปาชีพพิเศษ เพื่อความวัฒนาสถาพรของบ้านเมืองเราสืบไป.

---

* *เหรียญเซเรสนี้องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้สร้างขึ้น โดยใช้ชื่อเทพธิดาโรมันแห่งการเกษตรเป็นสัญญลักษณ์เพื่อยกย่องสตรีผู้อุทิศชีวิต และ งานเพื่อยกระดับและสถานภาพของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท*

คุยกับ พันเอก จำลอง ศรีเมือง

พัฒนาชนบทต้องใช้คุณธรรม

● *บทความที่ปรากฏต่อไปนี้ "วารสารไทย" ได้จากการสัมภาษณ์ พันเอกจำลอง ศรีเมือง เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 21 พฤษภาคม 2524 ณ ทำเนียบรัฐบาล โดยถอดจากแถบบันทึกเสียง คำต่อคำ*

ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาสำคัญของชนบท

ปัญหาสำคัญอาจจะพูดยาก ว่าอะไรเป็นปัญหาสำคัญ คนหนึ่งก็อาจจะมองไปอย่างหนึ่ง เราลองมามองปัญหากันอย่างกว้าง ๆ ก่อนดีกว่าว่า พัฒนาแล้วชนบททำไมถึงยังไม่เจริญเท่าที่ควร คือตลอดระยะเวลา 20 ปีที่แล้วมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง 4 นี้ เราไปเน้นในเรื่องรายได้ประชาชาติ ไปเน้นในเรื่องการขยายความเติบโตทางเศรษฐกิจมากไปหน่อย ย่านใดก็ตามที่เขาพอจะเลี้ยงตัวเองได้อยู่แล้ว จะเป็นย่านเกษตรกรรมซึ่งมีความก้าวหน้าบ้างตามสมควร หรือย่านอุตสาหกรรมก็ตาม เราก็ทำถนนเข้าไป เอาน้ำเข้าไปเอาประปาเอาโทรศัพท์เข้าไป ซึ่งเป็นการลงทุนมากทีเดียว ทั้ง ๆ ที่เขาช่วยตัวเองได้อยู่แล้ว เราตั้งความหวังความต้องการกันไว้ว่า จะให้ได้กำไรมาก ๆ เมื่อได้กำไรมาก ๆ เอาจำนวนคนทั้งหมดมาเฉลี่ย รายได้ประชาชาติมันก็สูงขึ้น ก็เป็นความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ซึ่งเราก็หลงภูมิใจว่า เออ มันสูงขึ้นนะ เราไม่แพ้กับต่างประเทศเขา ในย่านเอเซียเราไม่แพ้หลายประเทศหรอก แต่ทีนี้เมื่อเรามาพิจารณาถึงว่า รายได้ต่าง ๆ ที่ได้มานี้มันไปอยู่ที่ไหน ผลก็คือ ไปอยู่ที่คนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพอจะเลี้ยงตัวเองได้อยู่แล้ว มันไม่ลงไปถึงชาวชนบท

อันนี้ผมหมายถึงนโยบายกว้าง ๆ ในการพัฒนาชนบทเท่าที่ผ่านมา ยังไม่เหมาะสมนัก เพราะเหตุดังกล่าวนี้ คนที่จนจริง ๆ ก็ยังจนอยู่อย่างนั้น ในขณะเดียวกันช่องว่างก็มากขึ้น เพราะกลุ่มที่ได้ประโยชน์หรือได้กำไรนี่ เงินมันก็กองอยู่ตรงนี้ มันไม่ได้ไปถึงชาวชนบท อันนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่ง เราน่าจะทุ่มการพัฒนาชนบทไปที่ตัวชนบทจริง ๆ แล้วชะลอการพัฒนาในเมืองลงบ้าง โดยที่จะต้องตัดใจเสียหน่อยหนึ่งว่าอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมันอาจจะน้อยลงไปหน่อย แต่อย่าได้ตกอกตกใจ แต่มุ่งไปสู่ชนบทให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นี่หมายถึงว่าการทุ่มเท เราอาจจะทำไม่เหมาะสมก็ได้ที่แล้ว ๆ มา

แต่เศรษฐกิจของเราไม่ใช่อยู่เฉพาะในประเทศ เราต้องผลิตเพื่อส่งออก

ก็ใช่ ที่แล้ว ๆ มา เราเน้นหนักตรงนั้น เพื่อว่าจะส่งเสริมการส่งออกให้ได้มากที่สุด แต่ผลตอบแทนที่ได้รับจากการส่งออก จากการขายสินค้าไปต่างประเทศ มันไปกระจุกอยู่ที่คนเพียงกลุ่มน้อย ไม่ถึงมือกลุ่มใหญ่ในชนบท

แล้วสาเหตุอื่น

สาเหตุอื่น ๆ เป็นสาเหตุปลีกย่อย อย่างเช่นว่าการพัฒนาชนบทนี่ เราทำโดยวิธียัดเยียด

ไปถึงก็เอารถเข้าไปไถ ทำถนนเข้าไป สร้างคู คลองส่งน้ำเข้าไป ประชาชนก็ได้แต่แบมือรับ ถึงเวลาเขาก็แบมือรับต่ออีก โดยที่ว่าเขาไม่ได้มีส่วนในการที่ทำให้เกิดสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นมา เวลาเขาต้องการ เขาก็เรียกร้อง อีกอย่างหนึ่งก็คือว่าการพัฒนาชนบท ส่วนใหญ่แล้วดำเนินการโดยข้าราชการ แต่ตัวข้าราชการเองไม่ได้รู้หนาวรู้ร้อนว่าชนบทจะมีรายได้ดีขึ้นหรือไม่ดีขึ้น เพราะว่าความดีความชอบของเขาไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่เพิ่มขึ้น อันนี้ก็รู้ ๆ กันอยู่ พูดมากไปก็ไม่ดีเพราะฉะนั้นที่แล้ว ๆ มาชาวชนบทที่อยู่ในท้องถิ่น ไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทด้วยเลย

อีกสาเหตุหนึ่งตัวชาวชนบทเองไม่รู้จักความเหมาะสมในการใช้จ่ายของตน อย่างเช่นเมื่อราคาข้าวดีในปีที่แล้ว ก็เอาไปอีลุ่ยฉุยแฉกทางอื่นเสียหรือว่าไปทุ่มเทกับประเพณีต่าง ๆ ซึ่งมันเสียเงินเสียทองไปมากมายก่ายกอง ที่จะเอามาซื้อเครื่องไม้เครื่องมือ หรือว่าเอามาลงทุนในเรื่องของการผลิต มีน้อยมาก

ก็สรุปว่าแนวความคิดของท่านในการพัฒนาชนบทจะต้องพัฒนาคน เพื่อให้คนสามารถช่วยตัวเองได้

อันนั้นก็เป็นแนวหนึ่ง เราทำได้เท่าไหร่ก็จะเป็นผลดี เราจะต้องไม่มุ่งไปที่ผลผลิตอย่างเดียว โดยที่ไม่คำนึงถึงความสามารถในการช่วยตัวเองซึ่งรัฐบาลก็กำลังทำอยู่แล้ว

ปัญหาหนึ่งที่สื่อมวลชนและประชาชนทั่วไปพูดกันมากก็คือ ปัญหาชนบทที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นเพราะว่าคนในเมืองไปสร้างปัญหาให้ชาวชนบทหรือไม่ อย่างเช่นธนาคารซึ่งเป็นหน่วยกลาง ซึ่งแม้ว่าจะเป็นหน่วยงานที่สร้างความเจริญให้ประเทศมากก็จริง แต่ว่าความร่ำรวยไปอยู่กับธนาคารเสียเป็นส่วนมากไม่ได้ไปถึงมือคนยากคนจน

ก็มีส่วน เรื่องธนาคารที่พูดกันมากก็คือว่าธนาคารเป็นเสือนอนกิน เอากำไรมาก รับฝากมาด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป อันนี้อาจจะมีส่วน อีกส่วนหนึ่งก็คือ ธนาคารอยู่ในความควบคุมของคนเพียงไม่กี่ตระกูล อันนี้ก็อาจจะมีความจริง ทางรัฐบาลกำลังแก้อยู่ในเรื่องนี้ ก็ในแง่ว่า พยายามที่จะให้ธนาคารเป็นธนาคารของมหาชน กำหนดเลยว่าหุ้นส่วนแต่ละคนมีหุ้นได้ไม่เกินเท่าไหร่ มีได้ไม่เกินกี่เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมด แล้วก็แต่ละธนาคารจะต้องมีผู้ถือหุ้นไม่ต่ำกว่าเท่าไหร่ ธนาคารของมหาชนก็คือจะเปิดกว้างให้คนทั่ว ๆ ไปมีส่วนเข้ามาเป็นเจ้าของธนาคาร เข้ามาถือหุ้นในธนาคารได้

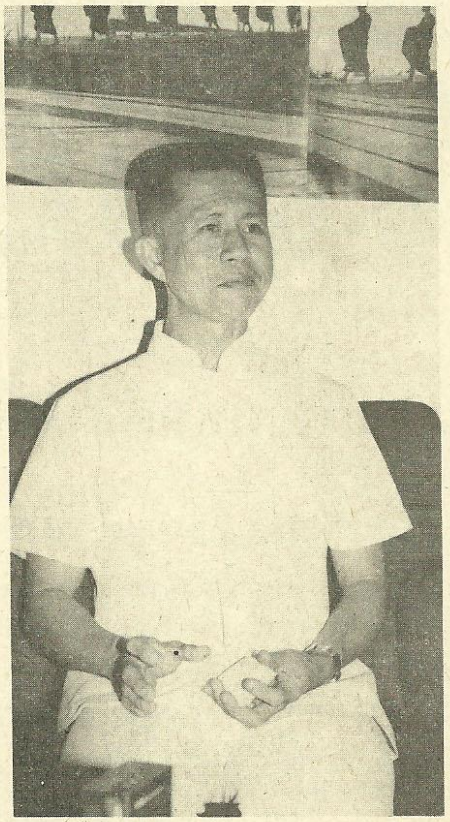

เพราะฉะนั้นการแก้ปัญหาเช่นว่านี้ก็คงจะช่วยชนบทได้

ช่วยได้บ้าง แต่ว่าปัญหามันไม่ได้อยู่ตรงนั้นทีเดียว เพราะยังไง มันก็ต้องมีธนาคารอยู่ ธนาคารนี่จะตัดออกไปไม่ได้

แล้วด้านอื่นที่กำลังทำกันอยู่ เช่นสหกรณ์ ปฏิรูปที่ดินอะไรอย่างนี้ รัฐบาลมีแนวทางที่จะช่วยสนับสนุนอย่างไรหรือไม่

ทั้งหมดนี้ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์หรือปฏิรูปที่ดิน ก็เป็นเรื่องของการพัฒนาชนบท เมื่อเราพิจารณางบประมาณในแง่ส่วนรวม ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ก็คงจะได้ทุ่มเทงบประมาณลงไปมากขึ้นให้ถึงคนในชนบท ไม่ใช่มาขยายหน่วยงาน ขยายตำแหน่ง ขยายอัตรากันตรงส่วนกลาง ซึ่งไม่ไปถึงชนบท

มีประเด็นหนึ่ง ที่ท่านเลขาธิการฯ ว่าอุปสรรคข้อหนึ่งก็คือขณะนี้หน่วยงานหรือตัวข้าราชการเอง บางทีไม่ตระหนักถึงปัญหา และอาจจะไม่ทุ่มเทเท่าที่ควร ที่เราพบกันมากคือ ขณะนี้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านพัฒนามีมากเหลือเกิน ไม่ใช่หน่วยเดียว มันเยอะแยะ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือการประสานงานระหว่างหน่วยเหล่านั้น รู้สึกเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ที่พูดนี้ถูกต้อง มันอาจจะไม่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยประสานงาน ซึ่งขณะนี้ทางรัฐบาลก็กำลังคิดอยู่เหมือนกัน แต่มันเป็นลักษณะนิสัยของคนไทย เวลาตั้งหน่วยขึ้นมาแล้ว ไม่ยุบไม่เลิก ชื่อมันเพี้ยน ๆ กัน หน้าที่มันเหมือนกัน ก็จะต้องพยายามใช้ที่มีอยู่นี้ให้ประสานกันอย่างที่ว่านั้นถูกต้อง แต่ที่ขาดอันใหญ่ก็คือมันจะต้องมีสักหน่วยหนึ่งที่เป็นหน่วยกลาง ที่จะเป็นหน่วยประสานงานในด้านการพัฒนา

บางคนเคยอภิปรายไว้ว่า เหตุผลอันหนึ่งที่การประสานงานน้อย เพราะนโยบายหรือว่าวิธีการที่เราจะให้ความดีความชอบกับข้าราชการนั้น เราเน้นผลงานของตนเอง แทนที่จะเน้นว่าถ้าหน่วยใดประสานกับใครมากแล้ว หน่วยนั้นถือว่าทำงานได้ผล คือว่าผลงานแทนที่จะเป็นของตัวเอง กลับเอาผลงานร่วมกันมาพิจารณา ถ้าเราเปลี่ยนแนวได้ ทุกคนก็คงอยากจะช่วยคนอื่น

อันนี้ก็มีส่วน ผมเห็นด้วย ว่าไม่เคยมีนโยบายมาก่อนในเรื่องนี้ ในการที่จะให้ความดีความชอบว่าหน่วยไหนประสานกับหน่วยไหน ได้ผลมากน้อยแค่ไหน โดยที่ว่าไม่พิจารณาจากผลงาน แต่ก็รู้สึกว่ามันเป็นเรื่องที่พิจารณาได้ยากเหมือนกัน เราอาจจะพูดได้ แต่ว่าเวลาทำแล้วทำได้ยาก เราไม่รู้ว่าเราจะเอาอะไรไป

วัด อย่างผลงานนี่วัดได้ใช่ไหม หน่วยที่เขาพัฒนานี่ เขาตัดถนนไปได้เท่าไหร่ เขาสร้างคูคลองไปได้เท่าไหร่ อันนี้วัดได้ ส่วนการประสานงานจะออกมาในรูปนามธรรมมากกว่า เพราะฉะนั้นผมว่าถ้าจะให้ออกมาในรูปนามธรรม ก็ต้องมีหน่วยกลางสำหรับประสานงาน และหน่วยกลางนี้จะต้องสามารถชี้ได้ทันทีเลยว่า หน่วยไหนทำได้ผลไม่ได้ผลแค่ไหน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ผมว่าถ้าเราช่วยกันในระยะแรก ๆ ช่วยกันดู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละจังหวัดจะรู้ว่าจังหวัดของตัวต้องการพัฒนาตรงไหน มีหน่วยงานไหนมาทำกันอยู่แล้วบ้าง แต่ต้องเปิดหูเปิดตา บางจังหวัดอาจจะไม่รู้น่ะว่าขณะนี้หน่วยพัฒนาอะไรอยู่ตรงไหน เพราะว่าหน่วยที่มาพัฒนาก็ไม่บอก เพราะว่าขึ้นอยู่กับส่วนกลาง จังหวัดก็ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย อันนี้ก็อาจจะเป็นอีกปัญหาหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าหน่วยที่เข้าไป ได้ทำตามระเบียบแบบแผน คือแจ้งให้ทางจังหวัดเจ้าของที่ทราบ ทางจังหวัดก็จะสามารถติดตามผลงานได้ จะได้รู้ว่าไอ้ตรงนั้นมันพอแล้ว ตรงนี้มันใกล้กันเกินไป น่าจะขยับขยายตรงนี้ มันอาจจะพอได้ แต่ตอนนี้ผมคิดว่าเมืองไทย ยังกว้างใหญ่สำหรับการพัฒนา เพราะฉะนั้นคงจะยังไม่ซ้ำซ้อน เพราะมันมีที่ให้พัฒนาอีกเยอะ

หน่วยงานกลางอะไรที่ท่านคิดว่าควรจะมี เพื่อให้ทำหน้าที่ประสานงานในด้านการพัฒนาชนบท หรือว่าสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้ทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว

ยัง ยังไม่มีอะไรแน่ชัดนะครับ ที่เราทำเราทำในการแก้ไขปัญหาของชาวชนบทตามฤดูกาล แต่เมื่อกี้ที่เราพูดมาทั้งหมดนี้ เป็นโครงการโดยต่อเนื่องปกติ แต่ที่ทำโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) นั้นทำเฉพาะฤดูกาล ฤดูว่างงานจากการทำนาทำไร่ ซึ่งโครงการนี้ยังมีต่อไปอันนี้ต้องแยกพิจารณากัน

ท่านคิดว่าจะต้องตั้งหน่วย หรือตั้งเป็นโครงการใหม่ขึ้นมาหรือเปล่า

สร้างหน่วย เดี๋ยวกลัวว่าหน่วยจะมากเกินไปหรือเปล่า ไม่ยอมยุบยอมเลิก อันนี้คณะที่ปรึกษาของท่านนายกรัฐมนตรีกำลังคิดอยู่ โดยที่ถือหลักว่าหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาซึ่งมี 20 – 30 หน่วย ผมก็ไม่รู้นะว่ากี่หน่วยจะไม่ยุบจะไม่เลิก ในระยะต้นนี้จะคงไว้ แต่จะเอามาร้อยกรอง เอามาผสมผสานกันว่า หน่วยไหนควรจะทำหน้าที่อะไร เพราะว่าถ้ามีความคิดที่ว่า ยุบหน่วยนั้น เลิกหน่วยนี้ก็จะเกิดการต่อต้าน ซึ่งมันเป็นหลักในการบริหารที่ว่า เมื่อใดก็ตามที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ก็จะต้องมีการต่อต้านขึ้นมา อ้างว่าเสียขวงเสียขวัญ เลยไม่ต้องทำอะไร ตั้งหน้าตั้งตาเอาแต่ต่อต้านท่าเดียว

โครงการ กสช. ได้ผลเป็นประการใดบ้าง

ทราบแล้วใช่ไหมว่า แต่เดิมนั้นโครงการ กสช. ทำกันตอนฤดูว่างงาน ประโยชน์ที่ได้นี้ได้หลายอย่าง อย่างแรกที่เห็นชัด ๆ ก็คือ ในตอนฤดูแล้งนี้ ชาวชนบทเขาไม่มีงานจะทำแต่เขามีกำลังวังชา เขามีเวลาว่าง แทนที่จะให้ไปกัดปลา ตีไก่ หรืออะไรทำนองนั้น หรือลักเล็กขโมยน้อยขโมยใหญ่ ก็หันมาทำงาน อีกอย่างหนึ่ง อันนี้เรารู้กันโดยแน่ชัดแล้วว่า เป็นการยับยั้งการหลั่งไหลของคนชนบทเข้าสู่กรุงเทพฯ และสู่ตัวเมืองใหญ่ในช่วงเวลาว่างจากการทำนา ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปัญหาใหญ่ติดตามมาดังที่ทราบกันอยู่แล้ว อีกเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องสำคัญก็คือ ทำให้สภาตำบลต่าง ๆ ได้มีโอกาสที่จะเป็นผู้จับจ่ายใช้สอยงบประมาณของตำบล ซึ่งแต่ก่อนนี้มีเฉพาะหน่วยกลางเท่านั้นที่จะพิจารณาโครงการที่จะใช้จ่าย แต่ไม่ได้คำนึงว่าประชาชนในชนบท ซึ่งก็มีส่วนในการเสียภาษี มีส่วนในการดำรงคงอยู่ หรืออยู่รอดของชาติ ก็น่าจะได้มีสิทธิมีส่วนในการใช้เงินงบประมาณบ้าง โครงการ กสช. จึงช่วยให้เขามีสิทธิโดยแน่ชัด สามารถตั้งกรรมการขึ้นมาเพื่อดำเนินโครงการ จะใช้สอยอะไรเขาดูแลกันเองหมด

นอกจากนี้ยังช่วยในด้านการพัฒนาประชาธิปไตย ทำให้สภาตำบลแข็งขึ้น สภาตำบลถ้ามันมีแต่ชื่อ ไม่มีกิจกรรม ก็เหมือนกับมวลชนต่าง ๆ ตั้งขึ้นมาแต่ไม่มีกิจกรรม นับวันมันก็ฝ่อไปหงอยเหงาไป อันนี้ได้แสดงให้เห็นเลยในหลายแห่งที่ผมไปดูนั้น กำนันมีความสามารถมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการ พอถามปั๊บแกรู้ทันที สามารถชี้แจงเหตุผลได้ทันที ทำไมทำยังงั้น ทำยังงี้ อันนี้ก็เป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไปด้วย เพราะฉะนั้นกได้ผลพอสมควร เรามีตัวเลขในเรื่องเหล่านี้ ไม่ใช่ว่าผมพูดในฐานะที่ผมเป็นกรรมการและเลขานุการ กสช. ก็หาไม่ เราได้มีการประเมินผล ประเมินโดยนักวิชาการและนักศึกษาที่อยู่วงนอก เขาประเมินมาแล้วว่ามันได้ผล มีคนที่ทำงานนี้ไม่ต่ำกว่า 3 ล้านคน และมีเหตุผลอื่น ๆ อีก เล่มหนาปึกเลยที่เขาประเมินผลไว้

ทราบจากข่าวหนังสือพิมพ์ว่าโครงการนี้มีการรั่วไหลการทุจริตอยู่บ้าง ก็คงเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับโครงการใหญ่ ๆ ท่านได้คิดหาวิธีป้องกันแก้ไขสำหรับปีต่อ ไปอย่างไร

ครับ เราก็พัฒนามาจากปีที่แล้วว่ามีจุดรั่วไหลอะไรบ้าง ปีนี้ก็พัฒนาขึ้นมา พยายามทำให้รัดกุมในเรื่องการเบิกการจ่ายในเรื่องการควบคุมเท่าที่ทราบมีอยู่ประมาณ 25 จังหวัด ซึ่งไม่มีการร้องเรียนแม้แต่รายเดียว แล้วที่ร้องเรียนมา ส่วนใหญ่แล้วเพราะเข้าใจผิด โดยที่ว่าไม่ได้ไปสอบถามกับเจ้าของโครงการหรอกว่าได้งบประมาณมาเท่าไหร่ ยังไม่ทันสืบสาวราวเรื่องก็ร้องมาเลยว่า ไอ้นี่ขี้โกงล่ะ ไอ้นั่นโกงเรื่องนี้ ไอ้นี่โกงเรื่องนั้น พอเราส่งคนไปสอบปรากฏว่าเขาทำตามระเบียบ ส่วนที่ทุจริตจริงก็มี ก็ได้มีการลงโทษไปแล้ว ทั้งหมดนี้มันก็ขึ้นอยู่กับเรื่องคุณธรรม อย่างที่ผมพูดไว้บ่อย ๆ ถ้าเราไม่เอาคุณธรรมเข้ามาจับ การป้องกันการรั่วไหลนี่มันเป็นไปได้ยาก ใช้กฎหมายโดยเคร่งครัดอย่างเดียว ก็เลี่ยงได้ตลอดเวลา แต่ถ้ามีธรรมะมันเลี่ยงไม่ได้

ผมก็อยากกราบเรียนทานเลขาธิการฯ ว่ารู้สึกว่ามีสัมมนากันบ่อยว่า เดี๋ยวนี้คุณธรรมของสังคมเสื่อมลงไปมาก สภาพทางเศรษฐกิจก็กดดันมาก ทำให้สภาพจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไป มิทราบว่ารัฐบาลมีนโยบายที่จะยกระดับหรือพัฒนาทางด้านจิตใจอย่างไร อย่างที่ท่านได้ทำไปบ้างแล้ว

ผมทำในเรื่องเอกชนน่ะ อย่างเช่นการฟื้นฟูวันวิสาขะบูชา ขณะนี้ก็ได้มีการพูดจากันในคณะทำงานฟื้นฟูวันวิสาขะบูชากันว่า จะขอให้ทางราชการเปิดการอบรมแล้วก็สนับสนุนการปฏิบัติ เพื่อให้มีคุณธรรมอย่างจริงจังในระดับข้าราชการเสียก่อน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ผมอยากจะเรียนว่า การสัมมนาที่แล้วมาน่ะ บางทีเราไปพูดถึงเรื่องคุณธรรมว่าหมายถึงอะไร ก็หมดไปแล้ว 2 วัน กับ 2 คืน ก็แทบไม่

ได้อะไรขึ้นมา หมดในเรื่องถ้อยคำ เราไม่มีเวลาที่จะเถียงกันในเรื่องถ้อยคำแล้วเมื่อรู้ว่าอย่างนี้เป็นของดีก็รีบปฏิบัติเข้าไป เกินเลยกว่านี้แล้วค่อยไปศึกษาต่อ ส่วนมากแค่นี้ก็ยังปฏิบัติกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นผมว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องจำเป็นเรื่องสำคัญ แล้วเรื่องนี้ถ้าเราทำแล้ว เราจะสามารถประหยัดเงินของชาติได้เยอะแยะเลย เราไปอีลุ่ยฉุยแฉกกับการนักถือศาสนาในแนวทางที่ผิด ๆ ไปใช้จ่ายเกินตัว หรือว่าไปมั่วสุมกับอบายมุข ละเมิดศีล โครงการนี้จึงจะช่วยได้เยอะ เป็นการพัฒนาจิตใจ

ผมเคยลองไปพัฒนาชนบทก่อนที่ผมจะมารับหน้าที่นี้ ผมทำในฐานะเอกชน ถึงแม้เราจะคำนึงถึงเรื่องการพัฒนาจิตใจแล้วก็ตาม คือพัฒนาจิตใจก่อนแล้วถึงมาพัฒนาด้านวัตถุ แต่ปรากฏว่าในตอนที่เราชักชวนเขามาพัฒนาหมู่บ้านในวันเสาร์วันอาทิตย์นั้น ส่วนหนึ่งเขายังนั่งเชียร์มวยตู้อยู่เลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้มีส่วนในการรับไอ้ความยากแค้นอะไรเหมือนอย่างเขาเลย เราเพียงเข้าไปช่วย จึงทำให้มีความรู้สึกว่าการพัฒนาจิตใจมันจะต้องทำให้ถึงขั้น ต้องทำก่อน มิฉะนั้นการพัฒนาวัตถุก็ไปไม่ได้อย่างที่เคยพูดให้ทราบแล้ว ย่านใดก็ตามที่เราไปพัฒนาทางด้านวัตถุให้เขามีรายได้ดีขึ้น แต่แทนที่เขาจะทานน้ำเปล่า เขาก็มาทานแม่โขง บางคนก็ไปทานเบียร์ มันก็ไม่มีอะไรดีขึ้น รสนิยมมันหนีขึ้นไป รสนิยมมันสูงกว่ารายได้ ก็จนอยู่อย่างนั้น

ท่านเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่เท่าที่ลองศึกษาดูในเค้าโครงของ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ปรากฏว่า เรื่องนี้แทบว่าจะไม่ได้กล่าวไว้เลย

นั่นเขาเน้นหนักพัฒนาด้านวัตถุ อันนี้เป็นการโต้แย้งทางความคิด ซึ่งตัวผมเองบางครั้งมีสิทธิมีเสียง แต่ว่าเสียงมันน้อย กำลังจะสร้างคนให้เสียงเยอะ ๆ แล้วชี้ให้เห็นว่ามันไปไม่ได้ ถ้าขืนพัฒนาทางด้านวัตถุเพียงด้านเดียว พัฒนาทางด้านจิตใจไม่มีทางตามได้ทัน เพราะรสนิยมมันหนีไปเรื่อย

ท่านคิดว่าในกรณีอย่างนี้ เนื่องจากว่าแผนฯ นั้นครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ถ้าเราจะถือว่าการพัฒนาจิตใจนั้น มันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมจะถูกต้องหรือไม่

มันก็ถูกต้องเหมือนกัน แต่ก็ไม่เป็นไร ถึงแม้ว่าเขาจะไม่เน้นหนักลงไปในแผนพัฒนาฯ ก็ตาม เนื่องจากว่าเรามีหน่วยงานเอกชนเยอะแยะ ถ้าเราช่วยกันระดมทางนั้น ก็เป็นการช่วยกันด้วยเหมือนกัน แผนฯ นี้ขาวางมาเน้นหนักทางวัตถุ แล้วก็ได้ผลในทางวัตถุมาก เราก็ระดมในด้านอื่นที่จะไปช่วยพัฒนาจิตใจอย่างเช่นในด้านศาสนาเรามีพระตั้ง 320,000 กว่ารูป ซึ่งหน้าที่ของพระนั้นก็คือการพัฒนาจิตใจนั่นเอง ศึกษาปฏิบัติแล้วก็เผยแพร่ ถ้าพระท่านกระโดดลงมาช่วยอย่างจริงจังในการพัฒนาจิตใจอย่างแท้จริง คือปฏิบัติตามพระพุทธองค์ ตั้งหน้าตั้งตาช่วยประชาชน ไม่ใช่ว่าเอาแต่สร้างหรือสะสมมากขึ้น ๆ ส่วนประชาชนจนลง ๆ การพัฒนาจิตใจก็ไม่ได้ผล

ท่านคิดว่าจะฝากอะไรถึงชาวชนบทบ้างในแง่ของการพัฒนาชนบท ซึ่งท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อยู่มาก

สำรับชาวชนบทแล้ว ผมเห็นว่า เขาจะต้องช่วยตัวเองให้มากขึ้นไปกว่าเดิม แล้วก็อย่าไปโทษสิ่งนั้น สิ่งนี้ จะเสียเวลาโทษกันเปล่า ๆ ไอ้นั่นไม่ดีเพราะคนนั้น ไอ้นั่นไม่ดีเพราะคนนี้ จะต้องดูที่ตัวเอง ตัวชาวชนบทด้วย จะต้องพยายามทำให้ดีที่สุด ทั้งขยัน ทั้งประหยัด ทั้งซื่อสัตย์ ทั้งเสียสละ ไม่ใช่มาโทษว่าอันนั้นทำไมรัฐบาลไม่ทำ อันนี้ทำไมไม่ทำ เพราะว่าทรัพยากรเรามีจำกัด ถ้าชาวชนบทได้รวมตัวกันแล้วก็มีความขยันขันแข็ง ปรับปรุงตัวเอง อันนี้จะช่วยได้เยอะ ถ้ารัฐบาลเข้าไปช่วย แล้วตัวเองไม่พยายามช่วยตัวเอง มันไปไม่ได้แน่ ทุ่มไปเท่าไหร่ก็หมด ที่สำคัญคือจะต้องประหยัด ไม่ใช่บอกว่าจน จนไม่มีอะไรจะประหยัดแล้ว นั่นไม่จริง ส่วนใหญ่ยังไม่ประหยัดถึงที่สุด

ในฐานะที่ท่านเข้ามารับตำแหน่งหน้าที่สำคัญ เป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญของรัฐบาลและท่านก็ได้ใช้ความพยายามส่วนตัวเป็นอันมากในการที่จะทำเป็นตัวอย่าง โดยเฉพาะในด้านสมถะ เรื่องนี้ท่านคิดว่ามันมีความจำเป็นต่อสังคมอย่างไร ที่ผู้นำจะต้องปฏิบัติ

อย่างที่ผมเรียนให้ทราบแล้ว ก็คือว่าเราจะต้องทำตัวให้ เป็นตัวอย่าง ผมเคยวิงวอนกับหลายท่านแล้วว่าไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งไหน ไม่ว่ายศชั้นแค่ไหน อาชีพอะไร รายได้แค่ไหนก็ตาม ต้องยืนหยัดออกมาว่าตัวเองนี้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม เพราะคุณธรรมนี้มันจะกระทบกระเทือนไปหมด แม้กระทั่งการพัฒนาชนบทจะได้ผลหรือไม่ได้ผล ก็ขึ้นอยู่กับคุณธรรมของข้าราชการที่ไปพัฒนา ขึ้นอยู่กับคุณธรรมของชาวชนบทที่ได้รับการพัฒนาด้วย เพราะฉะนั้นจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม จะต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่าง จะต้องประกาศออกมาว่าขณะนี้ตัวยังติดอบายมุขอะไรหรือว่าเลิกอะไรไปแล้ว มีศีลกี่ข้อ ๆ ประกาศออกมาให้รู้ การประกาศนี่ก็เพื่อตัวเองจะได้ทำดียิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วย แล้วก็เป็นกำลังใจให้คนอื่นเขาทำดีด้วย ไม่ใช่อยู่ในลักษณะสังคมที่ท้อแท้ เห็นแต่ข่าวหนังสือพิมพ์มีแต่คนชั่วทั้งนั้น สร้างความชั่วทั้งนั้น คนดีไม่โผล่ออกมาเลย เพราะว่าคนดีไม่กล้าประกาศตัวออกมา ผมเห็นว่าควรจะทำให้เป็นตัวอย่าง แล้วอย่าไปกลัวใคร อย่างที่ผมพูดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยว่า ทำดีแล้วทำเด่นไม่เป็นไร เด่นก็คือทำให้มันดียิ่งขึ้น พระพุทธองค์สอนสิ่งดี ๆ อีกเยอะ ซึ่งยังมีอีกหลายท่านรวมทั้งตัวผมด้วย ยังไม่ได้ทำ มันยังมีอีกเยอะ ไม่ใช่ว่ามาหยุดทำดีกันแค่นี้ ประกาศตัวออกมา ยิ่งถ้าผู้นำทำตัวให้เป็นตัวอย่างมากขึ้นก็จะก่อให้เกิดกำลังใจและมีการทำตามกันมากขึ้น

ท่านเลขาธิการฯ มีอุดมคติอุดมการณ์อย่างไรบ้าง ในการทำงานและการดำรงชีวิต

ก็ธรรมดาสามัญ ไม่มีอะไรผิดแปลกไป คือพยายามทำให้มาก แต่พยายามทำเพื่อตัวเองและใช้เพื่อตัวเองให้น้อย ถ้าจะพูดว่ามีอุดมคติอะไรทำแล้วมันเจริญ มันบอกไม่ได้ ไม่รู้จะบอกยังไง เดี๋ยวบอกไปคนเขาทำตามแล้วไม่เจริญ คือที่แล้ว ๆ มาผมถือย่างยิ่งก็คือความซื่อสัตย์ แล้วก็การเอาจริงเอาจังในการทำงาน ผมทำอะไรทำจริงทั้งนั้น เมื่อทำไปแล้วก็ไม่กลัวด้วย ใช้ความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญกล้าพูด ผมทำยังงี้ตลอดมา ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหน

ความรักชาติ

ในปัจจุบันนี้ทุกกลุ่มทุกฝ่าย ต่างก็พยายามเรียกร้องให้คนไทยเรารักชาติ เสียสละเพื่อชาติและสามัคคี และต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า ในยามนี้เราต้องรักชาติ เสียสละ และสามัคคีกัน จึงจะช่วยให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้นและทันเหตุการณ์

การเรียกร้อง อ้อนวอนให้คนรักกัน สามัคคีกัน มักจะไม่ค่อยได้ผลเท่าใดนัก จะต้องอาศัยวิธีการและปัจจัยต่าง ๆ หลายอย่างด้วยกัน เพราะความรักความสามัคคีกันเป็นผลที่เกิดมาจากสาเหตุหลายประการอยู่ ๆ คนเราจะรักกันได้นั้นออกจะยาก บางคนยังไม่ทันได้พูดได้จากันก็พลอยไม่ชอบหน้ากันเฉย ๆ ความรักจึงเป็นเรื่องที่ต้องเสริมสร้าง แม้แต่จะค่อนข้างยาก เมื่อมีความรักก็จะก่อให้เกิดการเสียสละเพื่อสิ่งที่เรารัก เมื่อคนรักกันความสามัคคีก็เกิดขึ้น เราจึงคิดว่าความรักนี่แหละ เป็นพื้นฐานของความดีงาม เราชาวไทยทุกคน ควรจะได้ช่วยกันเสริมสร้างความรักระหว่างคนไทยด้วยกัน และพยายามให้ภาพพจน์ของชาติไทยที่ปรากฏต่อชาวต่างประเทศคือ “สยามเมืองยิ้ม” กลับมาเป็นเอกลักษณ์ของเราอีกให้จนได้

ความหมายของคำว่า รักชาตินั้น ย่อมผูกพันกับหลักสำคัญ 2 ประการ คือประการแรก รักคนไทยด้วยกัน ประการที่ 2 รักสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ สำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น เราน่าจะทราบถึงการถวายความจงรักภักดี ในทางที่ถูกต้องกันไว้ด้วย

สถาบันกษัตริย์ เป็นสถาบันเก่าแก่ควบคู่กับประวัติศาสตร์ของชาติ ที่สืบทอดมาแต่บรรพกาล จนตราบเท่าทุกวันนี้นับได้เป็นพัน ๆ ปี เป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชาติ ในการถวายความจงรักภักดี

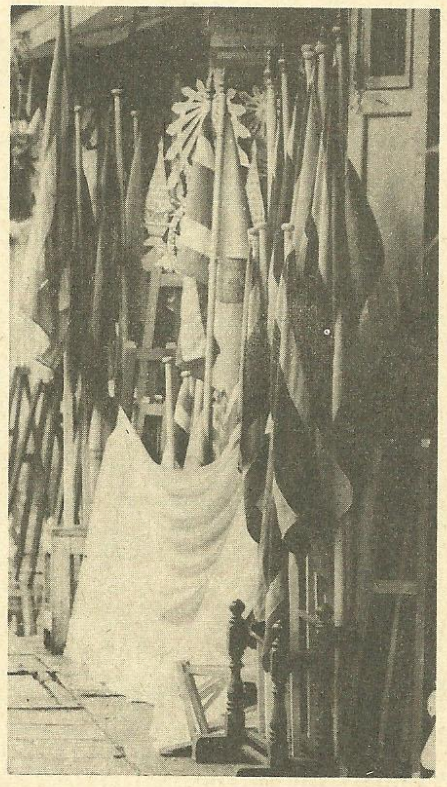

ต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นที่ยึดมั่นในจิตใจของชาวไทยอยู่แล้วนั้น อย่างไรก็ตาม จะต้องเคารพเทิดทูนให้ถูกต้อง ด้วยการทำตนให้เป็นนักประชาธิปไตย ช่วยกันสืบทอดพระราชพินัยกรรมประชาธิปไตย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานให้พสกนิกรของพระองค์เมื่อครั้งทรงสละราชสมบัติ โดยทรงมีพระราชหัตถเลขาไว้ตอนหนึ่งว่า พระองค์มีความเต็มพระทัยที่จะสละอำนาจอธิปไตยของพระองค์ให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ไม่ยินยอมยกอำนาจอธิปไตยอันเป็นของพระองค์มาแต่เดิมนั้นให้แก่คณะใดหรือบุคคลใดโดยเฉพาะ

ความรู้สึกของชาวไทยที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มิได้หมายถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์แต่เพียงพระองค์ใดพระองค์หนึ่งเท่านั้น แต่คนไทยเราเคารพเทิดทูนในฐานะเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งของชาติด้วย เราต้องการรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ทั้งก่อนและภายหลังรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งล้วนแต่ทรงมีพระวิญญาณประชาธิปไตยทุกพระองค์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน แม้พระองค์จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบปริมิตตาญาสิทธิราช เพราะการใช้อำนาจอธิปไตยได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญบัญญัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งเปรียบเสมือนพ่อเมืองของชาวไทย ก็ยังทรงใช้พระวิญญาณประชาธิปไตย ในขอบเขตจำกัดแห่งอำนาจภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเต็มที่ นับตั้งแต่แรกที่พระองค์ท่านเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ โดยทรงมีพระราชดำรัสต่อเสนาอมาตย์ราชบริพารและประชาชน ซึ่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม” พระราชดำรัสที่ว่าพระองค์จะปกครองโดยธรรมนั้น เป็นการสืบทอดพระราชประเพณีของอดีตพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตโดยแท้

ราชธรรม คือ ธรรมของพระมหากษัตริย์ไทย ในการปกครองบ้านเมืองซึ่งประกอบด้วย.-

1 ทศพิธราชธรรม 10 ประการ
2 จักวรรดิวัตร 12 ประการ และ
3 สังคหวัตถุ 4 ประการ

นับเป็นการสืบทอดมรดกทางใจที่สอดคล้องเข้ากับระบอบประชาธิปไตย เกิดเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประชาชาติไทย

ในสมัยหนึ่งที่เกิดมีความสับสนขึ้นในหมู่นักวิชาการที่คงจะร่ำเรียนประชาธิปไตยมาจากตำราฝรั่ง ในคำว่า **“ประชาธิปไตย”** จึงได้มีผู้ไปทูลถามพระราชวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ ว่าประชาธิปไตยแบบไทยที่พูด ๆ กันนั้น มีความหมายว่า

อย่างไร ก็ทรงตอบว่า ท่านยังมิได้คิดให้ละเอียดว่ามีอะไรบ้าง แต่ที่แน่นอนอย่างหนึ่งก็คือ ต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ นี่คือคำตอบสั้น ๆ ความจริงคำว่าประชาธิปไตยแบบไทย ก็มีความหมายว่าประชาธิปไตยที่เราเห็นว่าเหมาะสมกับสภาวการณ์ของไทย ดังนั้น จึงต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐธรรมนูญของไทยจึงเขียนไว้ว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

คนไทยต้องการสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง เมื่อเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตยก็ต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะหาประมุขที่ไหนอีกเล่า ในเมื่อพระมหากษัตริย์ไทยก็ทรงเป็นประมุขที่มีแต่การให้ราษฎรมาโดยตลอด ขึนไปเอาระบอบประชาธิปไตยซึ่งไม่ใช่พระมหากษัตริย์เป็นประมุขขึ้นมา คนไทยก็ไม่เอาด้วย นี่เป็นลักษณะพิเศษของประชาธิปไตยของไทย อาจจะมีคนบางกลุ่มคิดให้ประเทศไทยเป็นสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ ต้องจัดว่าคนพวกนี้ไม่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ไทย การที่พระมหากษัตริย์เป็นประมุขในระบอบประชาธิปไตยของไทย ไม่ใช่กำหนดเอาเอง แต่เป็นการกำหนดที่เป็นวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เป็นมรดกตกทอดทางเลือดเนื้อและจิตใจของคนไทยที่ต้องการรักษาไว้ ถ้าเราพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า ประเทศประชาธิปไตยที่ไม่ต้องการพระมหากษัตริย์ ก็เพราะประเทศนั้นไม่มีพระมหากษัตริย์ หรือมีกษัตริย์ก็เป็นกษัตรย์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

ประเทศไทยยืนยงอยู่ได้ ก็เพราะพระมหากษัตริย์ไทยทรงมีพระวิญญาณประชาธิปไตย ทรงสละพระราชอำนาจอธิปไตยให้แก่ปวงชน และเมื่อสละไปแล้วมีอำนาจอยู่ในขอบเขตจำกัดของปริมิตตาญาสิทธิราชย์ แต่พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญก็ยังทรงรักษาวิญญาณประชาธิปไตยไว้ แต่มุ่งมั่นสร้างเสริมระบอบประชาธิปไตยของไทย ให้ยืนยงจนตราบเท่าทุกวันนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันของชาวไทย ในฐานะที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ พระองค์ก็ยังทรงบำเพ็ยพระราชกรณียกิจอย่างเต็มที่ มิได้ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยาก เท่าที่ขอบเขตแห่งพระราชอำนาจจะทรงกระทำได้ พระองค์ท่านได้ทรงสร้างสรรค์งานทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมีอยู่มากมาย ดังที่ชาวเราก็ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว อาทิ ในทางเศรษฐกิจพระองค์ก็ได้ทรงรับงานปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุด ในระบอบประชาธิปไตย พระองค์ท่านได้ทรงพระราชทานที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในต่างจังหวัดหลายหมื่นไร่ ให้แก่การปฏิรูปที่ดิน นอกจากนั้นยังมีโครงการที่สำคัญ ๆ อีกหลายโครงการซึ่งสำเร็จเป็นผลดีแก่ประชาชนไปแล้ว เช่นโครงการหุบกระพง โครงการช่วยเหลือชาวนา โครงการชลประทานขนาดย่อมหลายโครงการ นอกจากทรงริเริ่มโครงการแล้ว พระองค์ก็ยังทรงสอดส่องและติดตามอยู่ตลอดเวลา เป็นที่ซาบซึ้งในจิตใจของประชาชนเป็นล้นพ้น

นี่แหละคือเหตุผลว่า ทำไมเราจึงเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ชีวิตจิตใจความเป็นอยู่ของประชาชาติไทย ผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาโดยตลอด ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ชาวไทยรักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยเหตุผล ด้วยความสำนึกในประมหากรุณาธิคุณและด้วยความกตัญญูกตเวที อันเป็นอุปนิสัยของชาติไทย ทำให้ชาติไทยของเราดำรงอยู่เป็นเอกราชมาได้ตลอดทุกยุคทุกสมัย ความรัก เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์คือความรักชาติ และการที่จะรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ได้ ก็ด้วยการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมาหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐให้สมบูรณ์ และรักษาไว้ให้มั่นคงถาวรตลอดไปนั่นเอง

บทความจากรายการ “เสถียรภาพ” ออกอากาศเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2524 คณะผู้จัดทำเห็นว่าบทความนี้จะเป็นประโยชน์ จึงได้ขออนุญาตนำลงตีพิมพ์

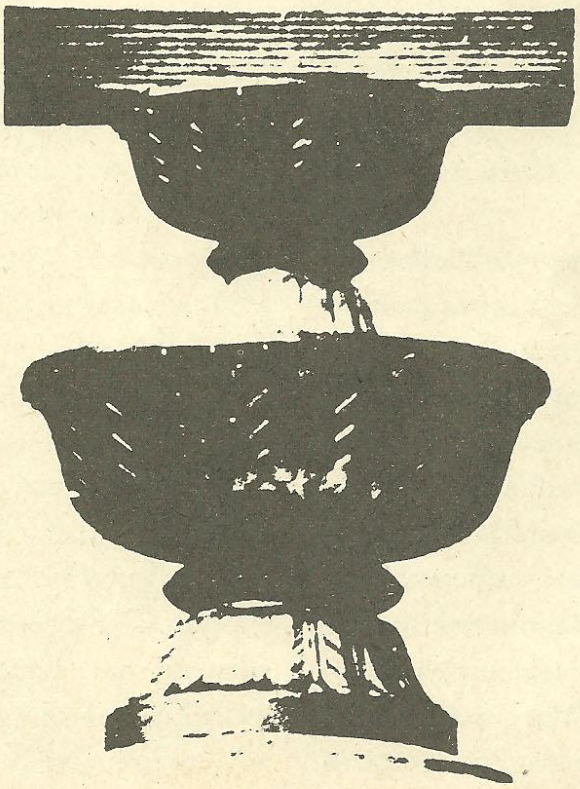

ระวัง จะถูกแย่งที่ดิน

สถิตย์ เล็งไธสง

เมื่อไม่นานมานี้ผมไปบ้านนอก ระหว่างที่ผมกำลังนั่งคุยอยู่กับญาติมิตรใต้ต้นมะขามใหญ่กลางหมู่บ้านตอนกลางวันก่อนเพล มีชายฉกรรจ์ผู้หนึ่งเดินดุ่ม ๆ ฝ่าแสงแดดอันร้อนระอุเข้ามาจากชายทุ่ง เข้ามาใกล้จึงรู้ว่าเป็นทิดสม ตาคนนี้เป็นคนเจ้าปัญหา เป็นพระนักเทศน์เก่า พบกันทีไรผมมักจะถูกถามปัญหากฎหมายหนัก ๆ บางทีถึงกับตอบไม่ได้ หลังจากถามไถ่ถึงสาระทุกข์สุกดิบกันยังไม่ทันจะจบดี พี่ทิดแกก็เริ่มถามปัญหาผม

"น้องมาก็ดีแล้ว พี่มีปัญหาจะถามมันเป็นเรื่องจริงนะน้องนะ คือว่า ตาปุ่นเช่านาตาแพง หลายปีดีดักมาแล้ว น้องก็รู้ ทีนี้ต่อมาตาแพงแกอยากจะทำนาเองบ้าง จึงไปขอนาคืนจากตาปุ่น..."

"อ๋อ ผมรู้แล้ว ตาแพงแกเอานาคืนยังไม่ได้หรอก เพราะว่าเรามีกฎหมายฉบับหนึ่งเรียกว่าพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านาฯ ออกมาเมื่อ พ.ศ. 2517 สมัยท่านนายกสัญญาเรานี้เอง กฎหมายนี้คุ้มครองผู้เช่านาเหลือหลาย ให้ผู้เช่านาซึ่งเช่าอยู่ก่อนมีสิทธิที่จะเช่าต่อไปอีกเป็นเวลาถึง 6 ปี นับแต่กฎหมายนี้ออกมา อย่าว่าแต่ตาแพงแกจะเอานาคืนเลย แม้ตาแพงจะขายนาแปลงที่เช่านั้นให้คนอื่นก็ต้องถามตาปุ่นก่อนว่าจะซื้อไหม ถ้าตาปุ่นจะซื้อต้องขายให้แก ถ้าตาแพงเอานาไปขายให้คนอื่นโดยไม่ได้ถามตาปุ่นก่อน ตาปุ่นมีสิทธิที่จะบังคับซื้อจากผู้ซื้อ ไม่รู้ละใครซื้อไปก็ต้องขายให้ตาปุ่น ในราคาเดียวกับที่ซื้อไปนั้นด้วย" ผมเห็นตาสมแกยิ้มค้าง ทำนองไม่เห็นด้วยจึงย้ำถาม

"สงสัยอะไรพี่ทิด หรือว่าไม่เห็นด้วย"

"พี่ถามยังไม่ทันจะจบดี น้องก็ชิงตอบเป็นอย่างอื่นไปเสียก่อน" ตาสมพูดพลางลูบไล้ขนหน้าแข้งตัวเองขึ้น ๆ ลง ๆ หลังจากกลืนน้ำลายเอื๊อกใหญ่แล้วจึงพูดต่อไปว่า

"คืออย่างนี้น้อง ตาแพงแกเรียกนาคืนแต่ตาปุ่นไม่ยอมคืนให้ ตาแพงแกไปฟ้องศาล ได้ข่าวว่า ตาแพงแพ้คดี พวกพี่ไม่เข้าใจจริง ๆ น้องช่วยอธิบายเอาบุญหน่อยเถอะว่า เป็นไปได้หรือ เช่านาเขาทำอยู่ดี ๆ กลายเป็นเจ้าของขึ้นมาได้"

"มันก็อยู่ที่การต่อสู้คดีนะพี่ทิดนะ แล้วตาปุ่นแกต่อสู้ว่ายังไงล่ะ" ผมถามหาข้อเท็จจริง

ตาสมหันไปรอบ ๆ วง เป็นเชิงถามเอาคำตอบจากคนอื่น แต่ไม่มีใครรู้ ทันใดนั้นตาสมแกเหลือบไปเห็นตาแพงซึ่งกำลังเดินเข้ามายังวงสนทนา จึงร้องขึ้นว่า "โน่นไงเจ้าตัวมาแล้ว น้องถามเอาความจริงจากแกเองก็แล้วกัน"

"คืออย่างนี้นะน้องนะ" ตาแพงเล่าความจริงหลังจากนั่งลงยังไม่ทันจะหายเหนื่อย "เขาสู้ว่าเขาได้ครอบครองปรปักษ์มาแล้วกว่า 1 ปี ศาลเห็นว่าตาปุ่นได้สิทธิเลยตัดสินให้พี่แพ้คดี พี่เองก็ไม่เข้าใจว่าครอบครองปรปักษ์คืออะไร พี่อุทธรณ์ไปแล้วละ ไม่รู้ว่าจะชนะหรือเปล่า"

"ไม่ต้องตกใจดอกนะพี่แพง นะ" ผมปลอบใจ "ถึงไม่ชนะศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาก็ยังมี คดีเกี่ยวกับที่ดินอย่างนี้ แม้ราคาไม่กี่ร้อยก็ฎีกาถึงศาลสูงสุดได้ ไม่เหมือนกับคดีประเภทอื่นต้องราคาว่าห้าหมื่นบาทจึงจะฎีกาได้ กฎหมายเอาใจชาวไร่ชาวนามาก"

"เอาใจมากแล้วทำไมให้ชาวนาเบียดเบียนกันล่ะน้อง ฮึ" ตาแพงพูดกระแทกเสียงด้วยอารมณ์ที่ค้างอยู่ในใจ

"พี่ต้องเข้าใจนะ ว่ากฎหมายย่อมจะมีช่องว่าง" ผมพูดยังไม่ทันจะจบประโยค ทิดแพงแกก็พูดสวนขึ้นด้วยอารมณ์ว่า

"ช่องว่างยังไง กฎหมายมันต้องยุติธรรมซีน้อง ไม่งั้นจะมีรูปตาชั่งไว้ทำพระแสงทำไม เฮอะ"

ผมได้ลุกไปนั่งข้าง ๆ ตาแพง จับแขนแกบีบเบา ๆ จนแกยิ้มแล้วจึงอธิบายต่อไป

"คืออย่างนี้นะพี่ทิด ที่ดินตามกฎหมายเวลานี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือที่ดินมือเปล่าประเภทหนึ่งกับที่ดินมีโฉนดอีกประเภทหนึ่ง ที่ดินมีโฉนดนั้นถือว่าแผ่นดินได้มอบกรรมสิทธิ์ให้แก่ประชาชน ผู้ใดมีที่ดินประเภทนี้ถือว่าผู้นั้นเป็นเจ้าของ เขาเรียกว่า **มีกรรมสิทธิ์** ส่วนที่ดินอีกประเภทหนึ่งนั้นเรียกว่าที่ดินมือเปล่า ที่ดินประเภทหลังนี้ถือกันว่าประชาชนมีเพียง**สิทธิครอบครอง**"

"แล้วมันต่างกันตรงไหนล่ะน้อง ครอบครองปรปักษ์คืออะไรยังไม่เห็นตอบพี่เลย" ตาแพงซัก

"ครอบครองปรปักษ์ หมายความว่าคนอื่นเข้ามาแย่งครอบครองที่ดิน ถ้าเป็นที่

ดินมีโฉนดต้องแย่งครอบครองถึง 10 ปีติดต่อกัน จึงจะได้สิทธิ แต่ถ้าเป็นที่ดินมือเปล่าแย่งเพียงปีเดียว ปีเดียวนะครับ เขาก็ได้สิทธิแล้ว" ผมตอบพร้อมกับจ้องหน้าตาแพงซึ่งขณะนั้นแสดงถึงความกังวลอย่างเห็นได้ชัด

"โฉนดคืออะไร คุณหลาน แถวบ้านเรามีไหม" ลุงอุ่นซึ่งนั่งติด ๆ กับตาแพงถามขึ้น

"โฉนดเป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินชนิดหนึ่ง มีข้อความว่า ผู้มีชื่อในโฉนดนั้นเป็นเจ้าของที่ดินแถว ๆ บ้านเราก็มีเหมือนกัน แต่มีเป็นส่วนน้อยเวลานี้ เพราะทางการยังออกให้ไม่หมด" ผมได้ควักเอาโฉนดที่ดินของผมที่กรุงเทพฯ ซึ่งบังเอิญติดกระเป๋าไปด้วยออกให้ดู ชาวบ้านพากันมาลูบคลำกันใหญ่ บ้างก็ว่าสวย บ้างก็ว่าหนาน่าทนทาน

"แล้วที่ดินมือเปล่าล่ะน้อง มันไม่มีโฉนดอย่างนั้นหรือ" ตามาซึ่งนั่งข้าง ๆ ผมถามขึ้นพร้อมกับยื่นมะพร้าวอ่อนเจาะน้ำแล้วส่งให้ผม หลังจากดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนเข้าไปหนึ่งอึกแล้วผมจึงอธิบายต่อไป

"ที่ดินมือเปล่านี้มันสมชื่อเสียจริง ๆ นะพี่น้องนะ บางคนครอบครองที่ดินโดยไม่มีอะไรเป็นหลักฐานติดมือเลย มีแต่มือเปล่า ๆ คือแกเห็นเป็นที่ว่างไม่มีผู้ใดครอบครองแกก็เข้าไปหักร้างถางพงสับสร้างทำกิน เพราะแกเห็นว่ามันเป็นผืนแผ่นดินของเรา บางรายครอบครองเป็นเวลาสิบ ๆ ปีแน่ะ หลักฐานสักนิดติดมือก็ไม่มี โดยเฉพาะก่อนประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งออกมาเมื่อ พ.ศ. 2497 แต่บางคนอาจจะมีใบนำ บางคนอาจมีแต่ใบจอง และบางคนอาจจะมีใบเสร็จรับเงินเสียภาษีบำรุงท้องที่ พวกนี้ครอบครองกันมานานเหมือนกัน บางรายสืบทอดกันมาเป็นเวลา 70-80 ปี แต่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงถึงการครอบครองเป็นหลักเป็นฐาน เพราะเหตุนั้นตอนใช้ประมวลกฎหมายที่ดินเมื่อ พ.ศ. 2497 ทางการจึงให้เจ้าของที่ดินมือเปล่าเหล่าที่ว่านี้ไปแจ้งการครอบครองไว้กับทางการ ถ้าใครไม่ไปแจ้งจะถือว่าขาดสิทธิ สำหรับคนที่ไปแจ้งนั้นทางการจะให้หนังสือใบหนึ่งเรียกว่าใบแจ้งการครอบครอง หรือ ส.ค. 1 พี่น้องทุกคนก็มี ส.ค. 1 มิใช่หรือ"

หลายคนพูดขึ้นพร้อม ๆ กันว่า "มี"

"แล้วที่ดินที่มี ส.ค. 1 นี้ยังเรียกว่าที่ดินมือเปล่าอยู่นั่นเองจะโอนกันทางทะเบียนก็ไม่ได้เสียด้วย เพราะ ส.ค. 1 นั้นเป็นเพียงใบแจ้งการครอบครอง ไม่ใช่ทะเบียน ไม่มีทะเบียนสำหรับที่ดินประเภทนี้ เวลาชาวบ้านจะซื้อขายกัน ก็ซื้อขายกันแบบง่าย ๆ โดยวิธียื่นหมูยื่นแมว คือเมื่อผู้ขายรับเงินแล้วก็ให้ผู้ซื้อเข้าครอบครองที่ดินต่อ บางรายขายแล้วดูว่าไม่ได้ขายนี่ซิยุ่ง จะโอนกันทางทะเบียนได้ ต้องไปขอหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือ น.ส. 3 เสียก่อน ทางการเห็นความยุ่งยากของราษฎรจึงได้เร่งออก น.ส. 3 ให้ ผมเข้าใจว่ามีกันหมดทุกคนแล้วมั้ง"

ชาวบ้านหลายคนพูดว่า "มีแล้ว มีแล้ว"

"นั่นแหละ บางคนที่ได้รับเมื่อเร็ว ๆ นี้อาจมีตัวย่อว่า น.ส. 2 มันเป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์เหมือนกัน หนังสือรับรองการทำประโยชน์นี้ไม่ใช่โฉนดดอกนะยังเรียกว่าที่ดินมือเปล่าอยู่ ถูกแย่งครอบครองปีเดียวเจ้าของที่ดินก็เสียสิทธิเหมือนกัน"

"น.ส. 3 มันก็เป็นชื่อของพี่ แล้วศาลทำไมจึงว่าพี่ขาดสิทธิ พี่อัศจรรย์ใจจริง ๆ" ตาแพงรำพึง ด้วยน้ำเสียงอันสั่นเครือ

"ก็ผมบอกพี่ทิดแล้วไงว่า ที่ดินประเภทนี้เป็นที่ดินมือเปล่า ตาปุ่นแกแย่งครอบครอง 1 ปี พี่ก็ขาดสิทธิ์ครอบครอง" ผมพูดพร้อมกับลูบหลังตาแพง

"หมายความว่าเอาคืนไม่ได้อย่างนั้นหรือน้อง" ตาแพงถามขึ้น ด้วยความกระสับกระส่ายไม่สบายใจ

"ใช้แล้ว พี่ทิด" ผมยืนยัน

"แล้วที่ดินมีโฉนดล่ะน้อง ต้องถูกแย่งนานเท่าใด เจ้าของจึงจะหมดสิทธิเอาคืน" ทิดสมถามด้วยอาการอยากรู้แกมงง

"ก็ผมบอกแล้วไงว่า 10 ปี" ผมตอบพร้อมกับหันไปรอบ ๆ ดูชาวบ้านฟังผมพูดประโยคนี้ด้วยความตะลึงหลายคนพูดออกมาว่า

"อย่างนี้ก็ไม่ยุติธรรม"

"อย่างนั้นก็พากันไปขอออกโฉนดซะนะพี่น้องนะ จะได้ไม่ถูกแย่งง่าย ๆ" ผมแนะนำชาวบ้าน

"พูดน่ะง่าย" ตาสมสอดขึ้น "แต่ทำน่ะมันไม่ง่ายนัก พี่เห็นครูอมรไปพาเจ้าหน้าที่จากจังหวัดโน่นแน่ะมารังวัด กว่าจะออกได้ก็ลำบากไม่น้อย ต้องเสียค่าป่วยการและค่าเดินทางของเจ้าพนักงานด้วย พวกพี่เองจึงไม่สะดวก เงินก็ไม่ค่อยจะมี" ตาสมจบคำพูดพร้อมกับถอนหายใจ

"แล้วรายของพี่นี้นะ" ทิดแพงเอ่ยขึ้น "เขาเช่าพี่แท้ ๆ จะว่าแย่งครอบครองได้ยังไงน้อง"

"ลำพังแต่เช่าน่ะพี่ทิดนะ" ผมอธิบายต่อ "ผู้เช่าอยู่ในฐานะครอบครองแทนผู้ให้เช่าซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน แม้จะครอบครองนานเท่านานก็ไม่ได้สิทธิ ผู้เช่าต้องแสดงกิริยาอาการอะไรสักอย่างหนึ่งออกมาให้พี่เห็นเสียก่อนว่า เขาจะเอานาของพี่ละแล้วเขาได้แสดงอะไร ออกมาให้พี่เห็นบ้างเหรือเปล่า" ผมย้อนถามตาแพง

"คืออย่างนี้นะน้องนะ เมื่อ 2 ปีก่อนพี่ไปเก็บค่าเช่า เขาไม่ยอมให้ เขาบอกว่าพี่ขายให้เขาแล้ว ความจริงพี่เอาเงินเขามา 2 หมื่น เป็นเงินยืม" ตาแพงพูดด้วยน้ำเสียงที่สั่นและแหบ

"นั่นแหละพี่เอ๊ย ตั้งแต่เขาแสดงตนว่าเขาเป็นเจ้าของที่นาเป็นต้นมาละ เรียกว่าเขาแสดงการครอบครองเป็นปรปักษ์ เพราะนับแต่นั้นมาเขาครอบครองที่นาเพื่อตัวเขาเอง มิได้ครอบครองแทนพี่ เกิน 1 ปี แล้วเรียกคืนไม่ได้" ผมได้งัดเอากฎหมายแพ่งออกมาอ่านมาตรา 1375 ให้ชาวบ้านฟัง เป็นการยืนยันว่า ถูกแย่งครอบครองเกิน 1 ปี แล้วเจ้าของที่ดินเสียสิทธิ พออ่านจบเหลือบไปทางตาแพง เห็นแกกำลังยกชายผ้าเขาม้า

อ้นเก่ามอมแมมของแกขึ้นมาซับน้ำตา แล้วพูดกระท่อนกระแท่นออกมาว่า

"กฎหมายไม่เสมอภาค ทีที่ดินมีโฉนดต้องครอบครอง 10 ปีกว่า ที่ดินเหมือนกัน"

"ไม่ต้องตกใจดอกนะ พี่น้องทั้งหลาย เวลานี้รัฐบาลท่านกำลังแก้กฎหมายอยู่ ให้ที่ดินมือเปล่าที่มีหลักฐานแสดง การครอบครองซึ่งทางราชการออกให้ ต้องแย่งครอบครองถึง 5 ปี จึงจะได้สิทธิ ไม่ช้าก็คงเสร็จใช้ได้เป็นกฎหมาย" ผมปลอบใจชาวบ้าน

"สาธุ" ทุกคนกล่าวอนุโมทนาขึ้นพร้อม ๆ กัน

"ระหว่างนี้ก็ขอให้พากันระวังให้ดี อย่าให้ใครเขาแย่งเอาที่ดินไปก่อนก็แล้วกัน" ผมกล่าวเตือนชาวบ้านพร้อมกับหันไปรอบ ๆ วง "ถ้าเผื่อถูกแย่งล่ะน้อง จะให้พวกพี่ทำยังไง" ทิดสมถาม

"ฟ้องศาลลูกเดียว พี่ทิด ต้องศาลจริง ๆ ที่จังหวัดโน่น ไม่ใช่ที่ว่าการอำเภอหรือแจ้งกำนันผู้ใหญ่บ้านการไปแจ้งตำรวจหรืออำเภอไม่ทำให้อายุความหยุดลงแต่อย่างใด" ผมตอบ

"อะไร...ถูกบุกรุก ยังแจ้งตำรวจไม่ได้หรือน้อง" ทิดสมถามด้วยความสงสัย

"นั่นมันคดีอาญาพี่ทิด อยู่ ๆ มีคนมาบุกรุก เราก็แจ้งตำรวจได้ ตำรวจจับมันก็ออกไปเอง แต่อย่างของพี่แพงนี้เขาเช่าอยู่ก่อน แล้วเขาแสดงความเป็นเจ้าของขึ้นมาทีหลัง อย่างนี้แจ้งตำรวจไม่ได้ ต้องฟ้องศาลลูกเดียว" ผมอธิบาย

"ฟ้องศาลมันต้องมีเงินนะน้องนะ พวกพี่มันเกิดมาจน" ทิดสมพูดพร้อมกับปักมีดตอกปลายแหลมลงไปในดินดังฉึก

"จนก็ฟ้องได้พี่ทิด คือฟ้องอย่างคนอนาถา พี่ต้องไปสาบานตัวต่อศาลว่าไม่มีเงินค่าธรรมเนียมศาล แล้วศาลจะไต่สวนถ้าเห็นว่าไม่มีเงินจริงก็จะอนุญาตให้ดำเนินคดีฟรี ๆ " ผมอธิบายให้เข้าใจวิธีการ

"แล้วค่าทนายล่ะน้อง" ทิดสมพูดทำหน้าเมิน ๆ

"พูดถึงเรื่องทนายแล้วผมก็อ่อนใจพี่ทิด" ผมพูดพร้อมกับถอนหายใจ "เพราะอะไรรู้ไหม เพราะว่าทนายมีอาชีพในทางรับจ้างว่าความ ถ้าไม่ได้เงินหรือไม่มีเงินให้เขาเขาก็ไม่ว่าความให้เรา นี่ว่ากันในเรื่องแพ่งนะพี่นะ สำหรับคดีอาญานั้น ศาลอาจจะตั้งทนายให้จำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือคดีที่ผู้ใหญ่เป็นจำเลย ถ้าโทษสูงก็ตั้งทนายให้ฟรีได้ แต่คดีแพ่งนี้พี่ต้องเสียค่าทนายเอง เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ถ้าไม่มีเงินค่าทนายจริง ๆ นะพี่นะให้เขียนขอความช่วยเหลือไปที่หนึ่งที่ใดดังต่อไปนี้คือ

1) เขียนไปถึงท่านประธานสภาสังคมสงเคราะห์ ขอให้ท่านจ้างทนายให้สักคนหนึ่ง เล่าเรื่องย่อ ๆ ให้ท่านฟังว่าพี่มีเรื่องอะไร มีความจำเป็นอย่างไร ท่านอาจจะช่วยพี่ได้ สภาสังคมสงเคราะห์นี้ตั้งอยู่ที่ถนนราชวิถี กรุงเทพมหานคร เรื่องนี้ผมเคยคุยกับท่านประธานสภาสังคมสงเคราะห์คนปัจจุบันแล้ว

2) แห่งที่สองคือ สำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ตึกสโมสรเนติบัณฑิตยสภา ชั้น 2 ถนนหน้าหับเผย กรุงเทพฯ 2 " ตาสมยกมือขึ้นไหว้ พร้อมกับกล่าวคำขอบใจผม ทันใดนั้นผมรู้สึกมีคนมาจี้ที่สีข้าง ผมหันไปเห็นเป็นตานูกำลังยิ้มแหย ๆ แล้วพูดขึ้นช้า ๆ ว่า

"พี่ขอถามสักนิดได้ไหม"

"ให้อีกคำถามเดียว" ผมตอบพร้อมกับยิ้มให้ทิดนู

"บางคนนะน้องนะ เขาไม่ได้เข้าไปแย่งครอบครองก็มี แต่เขาปลอมใบอำนาจไปโอนเอาที่ดินเลย อย่างนี้จะให้ราษฎรทำยังไง" ทิดนูถามพร้อมกับยื่นบุหรี่ใบตองให้ผมสูบ

"ปัญหานี้ดีมากนะพี่ทิดนะ แต่หนักมาก และเกิดขึ้นบ่อยเสียด้วย ผมขอตอบสั้น ๆ ดังนี้คือ ว่าการปลอมใบมอบอำนาจนั้นมีอยู่ 2 วิธีคือ

1) ปลอมขึ้นทั้งฉบับ อย่างผมปลอมลายมือชื่อพี่ทิดลงในใบมอบอำนาจแล้วทำเป็นขอยืม น.ส. 3 พี่ไปดู พอได้แล้วก็รีบไปทำโอนขายให้คนอื่น โดยกรอกข้อความในใบมอบอำนาจว่าพี่มอบให้ขาย อย่างนี้แล้วละก้อ คนซื้อจะไม่ได้กรรมสิทธิ์ ไม่ว่าจะซื้อด้วยความสุจริตยังไงก็ตาม แต่เขาจะเถียงว่าพี่ลงชื่อในใบมอบอำนาจนะซี มันพิสูจน์กันยาก

2) พี่ลงลายมือชื่อไว้ในใบมอบอำนาจมอบให้เขาไปทำอย่างหนึ่ง เช่นให้ไปแบ่งแยกที่ดินเอยอะไรเอย แล้วเขานำใบมอบอำนาจนั้นไปกรอกข้อความเป็นว่าพี่มอบให้เขาขายที่ดิน อย่างนี้พี่แพ้ไปแล้วครึ่งตัว"

"แพ้ยังไง น้อง" ทิดสมซัก

"คือถ้าผู้ซื้อเขาไม่รู้ความจริงเขาก็ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของพี่ พี่ไม่มีทางเพิกถอนการโอน แต่ในกรณีแรกพี่ฟ้องเพิกถอนได้ การที่จะพิสูจน์ว่าคนภายนอกเขารู้ความจริงนั้นยากมาก เพราะฉะนั้น อย่าได้มอบโฉนดหรือ น.ส. 3 ให้ใคร และอย่าเซ็นชื่อในใบมอบอำนาจมอบให้ใครโดยไม่ได้กรอกข้อความเป็นอันขาด"

ขณะนั้นตะวันกำลังจะลับขอบฟ้า ส่งรัศมีพวยพุ่งเป็นลำแสงจากเบื้องหลังทิวไม้สู่ท้องนภา ต้องปุยเมฆ เป็นสีเหลืองระเรื่อกระจายไปไกลสุดขอบฟ้า ฝูงวิหคนกกาโผผินสู่รวงรัง ส่งเสียงร้องระคนกับเสียงกระดิ่งโปงลางซึ่งแขวนคอวัวควายช่างไพเราะวังเวงยิ่งนัก ผมมีความสุขอย่างบอกไม่ถูก เป็นความสุขที่เกิดจากธรรมชาติในชนบทอันสงบ ระคนกับความอบอุ่นจากมวลญาติมิตร ผู้มีชีวิตอยู่อย่างสันโดษ ปราศจากความวุ่นวายหรือโลภโมโทสัน ผมคิดในใจว่าจะกลับมีชีวิตและฝากเถ้าถ่านเชิงตะกอนของผมไว้ ณ ผืนแผ่นดินอันสงบแห่งนี้อีก จะได้เป็นที่พึ่งแก่ราษฎรผู้ไร้เดียงสา ขาดที่พึ่งทางปัญญา ผมได้ขอโทษญาติมิตรแล้วม่อยหลับไปที่ใต้ต้นไม้แห่งนั้นเอง

ลงแขก

ปราโมทย์ ทัศนาสุวรรณ

ชีวิตในสังคมชนบทของไทยเราแต่ดั้งเดิมมานั้น...

มีความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดกันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในชุมชนระดับหมู่บ้านหรือตำบล แทบจะกล่าวได้ว่า มีความสนิทสนมมักคุ้นกันเหมือนญาติหรือคนในครอบครัวเดียวกัน นี่เป็นลักษณะของสังคมไทยที่น่ารัก แม้กระทั่งรูปแบบการปกครองประเทศก็ใช้หลักการนี้ ที่พูดกันอยู่เสมอว่าเหมือนบิดาปกครองบุตร อย่างสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย เป็นต้น

สังคมลักษณะนี้ทำให้ชุมชนของไทยมีความอบอุ่น มีบรรยากาศของญาติมิตรและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ฝังรากลึกอยู่ในสายเลือดของคนไทยสืบมา

เรามักจะพบอยู่เสมอว่า...

คนไทยในชนบทนั้น มีอะไรก็มักจะแบ่งกันกิน ช่วยกันทำ เช่น บ้านนี้ได้ปลาช่อนตัวใหญ่มาแกงส้มเข้าหม้อหนึ่ง ก็ตักไปเที่ยวแจกจ่ายเพื่อนญาติมิตรข้างบ้าน หรือพอมีงานการอะไรก็ไปช่วยกันทำ โดยมิต้องออกปากขอร้องหรือเสียค่าจ้างแรงงานแต่ประการใดเลย

นี่เองเป็นที่มาของคำไทย ๆ คำหนึ่ง คือคำว่า ลงแขก นั่นเอง

สมัยนี้พอเอ่ยคำว่า ลงแขก ขึ้นมาก็กลายเป็นคำที่มีความหมายไปในทางชั่วร้ายทันที เพราะทุกคนโดยเฉพาะคนในชุมชนใหญ่หรือในเมือง ในเมืองหลวง จะแปลความหมายของคำว่า ลงแขก ไปในทางที่มีผู้ฉุดคร่าหญิงสาวไปร่วมข่มขืนหรือโทรมหญิงนั่นเอง

เมื่อไปเปิดพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ให้ความหมายของคำว่า ลงแขก ไว้ว่า...

ลงแขก ก. บอกเพื่อนบ้านมาช่วยกันทำงาน ; โทรมหญิงโดยชายหลายคนช่วยกัน

จากความหมายนี้วิเคราะห์ได้ว่า เดิมทีเดียวคำว่า ลงแขก เป็นคำชนบทที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชนไทย จากการที่เพื่อนบ้านหลาย ๆ คนมาช่วยกันลงแขกทำงานร่วมกันมากกว่าที่จะมีความหมายเป็นอย่างอื่น แต่ด้วยวิวัฒนาการของสังคมที่เติบใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมติดตามมา ในชุมชนที่มีคนอยู่หนาแน่น อย่างในกรุงเทพมหานครนี้ ความหมายของคำว่า ลงแขก จึงกลายมาเป็นการก่ออาชญากรรมอย่างหนึ่ง คือการรุมโทรมหญิงนั่นเอง

นี่แหละ เมื่อคนในเมืองได้ยินคำว่า ลงแขก จึงไม่คิดถึงความหมายดั้งเดิมที่มาในชนบท แต่จะคิดถึงความหมายในแง่มุมลบกันเป็นส่วนใหญ่

ความจริงแล้วในชนบทไทยของเราทุกวันนี้ คำว่าลงแขกยังมีความหมายต่อชีวิตความเป็นอยู่อย่างยิ่ง อันไม่ผิดกับสังคมไทยเมื่อศตวรรษที่ผ่านมาเลย เราทราบกันดีว่า อาชีพสำคัญของคนไทยเราก็คือ การทำนา และการเกษตรด้านอื่น ๆ อีกมาก อันการทำนานั้นสมัยก่อนใช้แรงงานคนและสัตว์เลี้ยงคือวัวควายทั้งสิ้น ไม่มีเครื่องจักรเครื่องทุ่นแรงมาช่วยเหมือนในทุกวันนี้ งานในไร่นาจึงเป็นงานหนักที่ต้องอาศัยแรงงานจำนวนไม่น้อย

ดังนั้นจึงเกิดประเพณีลงแขกขึ้น นับแต่การไถและหว่าน เพื่อนบ้านจะมาช่วยกันไถหว่านในนาของคนอื่น แล้วหมุนเวียนช่วยกันไปเรื่อยจนถึงนาของตัวเอง เป็นการร่วมมือร่วมจกันทำงาน เพื่อให้งานเสร็จโดยรวดเร็วทันต่อเวลา ดีกว่าต่างคนต่างทำ

แล้วช่วงจังหวะเวลาที่มีการลงแขกอย่างพร้อมเพรียงกันที่สุดก็คือ ตอนเก็บเกี่ยวข้าวนั่นเอง ชาวนาไทยคุ้นเคยกับคำว่า ลงแขกเกี่ยวข้าว มาตลอดชั่วชีวิต ซึ่งหากผ่านท้องนาในยามเก็บเกี่ยว เราก็จะเห็นภาพผู้คนจำนวนมาก ตั้งเป็นแถวเรียงเดี่ยวยาวเหยียด ก้มหน้าก้มตาเกี่ยวข้าว ไล่กันเข้าไปเป็นหน้ากระดาน

นี่แหละคือการ ลงแขกเกี่ยวข้าวซึ่งแต่เดิมมานั้นไม่ต้องเสียค่าจ้างแรงงาน แต่ทุกคนที่มีนาอยู่ติดต่อกัน ต่างมาช่วยกันเก็บเกี่ยวหมุนเวียนกันจนถึงนาของตนเช่นเดียวกันกับตอนไถหว่าน

การลงแขกนั้นไม่ได้มีแต่เฉพาะการเกี่ยวข้าวเท่านั้น แต่ยังหมายถึงงานแทบทุกอย่างที่ต้องอาศัยแรงงานร่วมกัน เช่น การขุดบ่อ ขุดคูคลองชักน้ำเข้านา การทำเหมืองฝาย ถนนทางเข้าหมู่บ้าน จนกระทั่งการลงแขก ช่วยกันสร้างบ้านเรือนใหม่ เป็นต้น

นี่คือการลงแขกในด้านการทำงาน

ทีนี้หากจะลองหันมาพิจารณาถึงชีวิตความ เป็นอยู่ของคนไทย อันนับถือพระพุทธศาสนากันเป็นส่วนใหญ่แล้ว ก็มีงานบุญหลายงานที่กระทำขึ้นในลักษณะการลงแขกเช่นกัน เช่น การร่วมงานบุญหล่อเทียนพรรษา งานเชิงบั้งไฟ งานถวายผ้ากฐิน ผ้าป่า ตลอดจนงานรื่นเริงเช่น การแข่งขันเรือยาว ในลำน้ำหลังงานทอดกฐินหรือผ้าป่า ที่ต้องอาศัยฝีพายร่วมลำเรือเป็นจำนวนสิบ ๆ คน ล้วนแต่เป็นลักษณะของการลงแขก ทั้งสิ้น

สิ่งเหล่านี้สะท้อนออกถึงความสามัคคีของคนไทยอย่างเด่นชัด

ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากลักษณะของความร่วมมือร่วมใจ อันมาจากคำเก่าแก่ว่า ลงแขก ทั้งสิ้น

ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลมีโครงการสร้างงานในชนบท เพื่อพัฒนาประเทศโดยอาศัยแรงงานพื้นฐานของชาวชนบทเป็นสำคัญ

เพื่อกระจายความเจริญไปสู่ชนบท มากกว่า ที่จะให้ความเจริญจำกัดวงอยู่แต่ในเมืองอันเป็นต้นเหตุให้ชาวชนบททิ้งถิ่น มาหาอาชีพใหม่ในเมือง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย

การสร้างงานในชนบท เป็น วิธีที่ถูกต้องในการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นชนบทโดยตรง งานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนี้ย่อมอำนวยประโยชน์สุขแก่ชาวชนบทโดยตรง ผลยิ่งใหญ่ทางด้านจิตใจซึ่งมีคุณค่ามหาศาล ยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดก็คือ การทำให้ชาวชนบทรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ในเมื่อสามารถมี ชีวิตอยู่ตามอัตภาพอันสมควร

สิ่งนี้นอกจากจะทำให้ชาวชนบทมีอาชีพไม่ทิ้งถิ่นของตนแล้ว ยังสามารถป้องกันมิให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่หลายเข้าไปในชุมชนชนบทได้อีกต่อไป เพราะชาวชนบทได้เห็นชัดแล้วว่ารัฐบาลไม่เคยทอดทิ้งเขาเลย

โครงการสร้างงานในชนบทของรัฐบาลหากจะวิเคราะห์ดูแล้วก็จะพบว่า นี่คือการเรียกวิญญาณเก่าแก่ ของชุมชนไทยให้กลับคืนมา วิญญาณแห่งการร่วมลงแขก ช่วยกันทำงานให้แก่ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเคยมีมาในสายเลือดของคนไทยนานนับศตวรรษมาแล้วนั่นเอง

ลงแขกเกี่ยวข้าว ชีวิตไทยอันแท้จริง (ภาพ ท. ท. ท.)

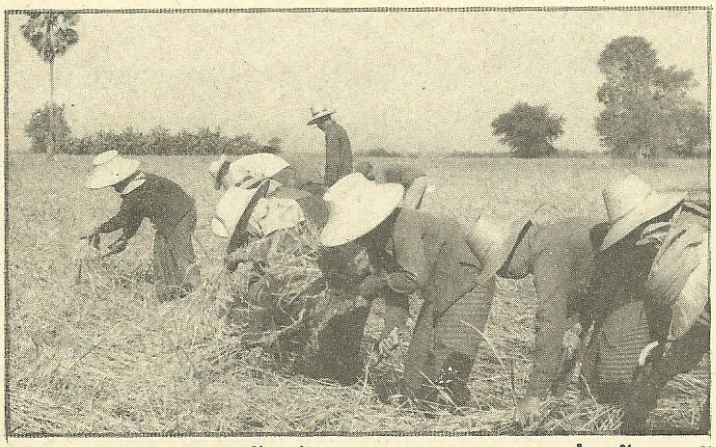

เทศกาลสนุกสนานในท้องน้ำ ยามออกพรรษาผ่านพ้นไปแล้ว นี่คือการแข่งเรือยาวในแม่น้ำที่อยุธยา เป็นลักษณะหนึ่งของการลงแขกร่วมแรงร่วมใจกัน (ภาพ ท. ท. ท.)

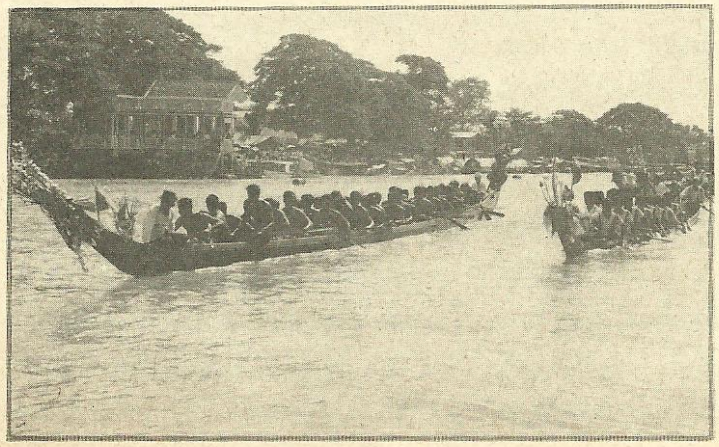

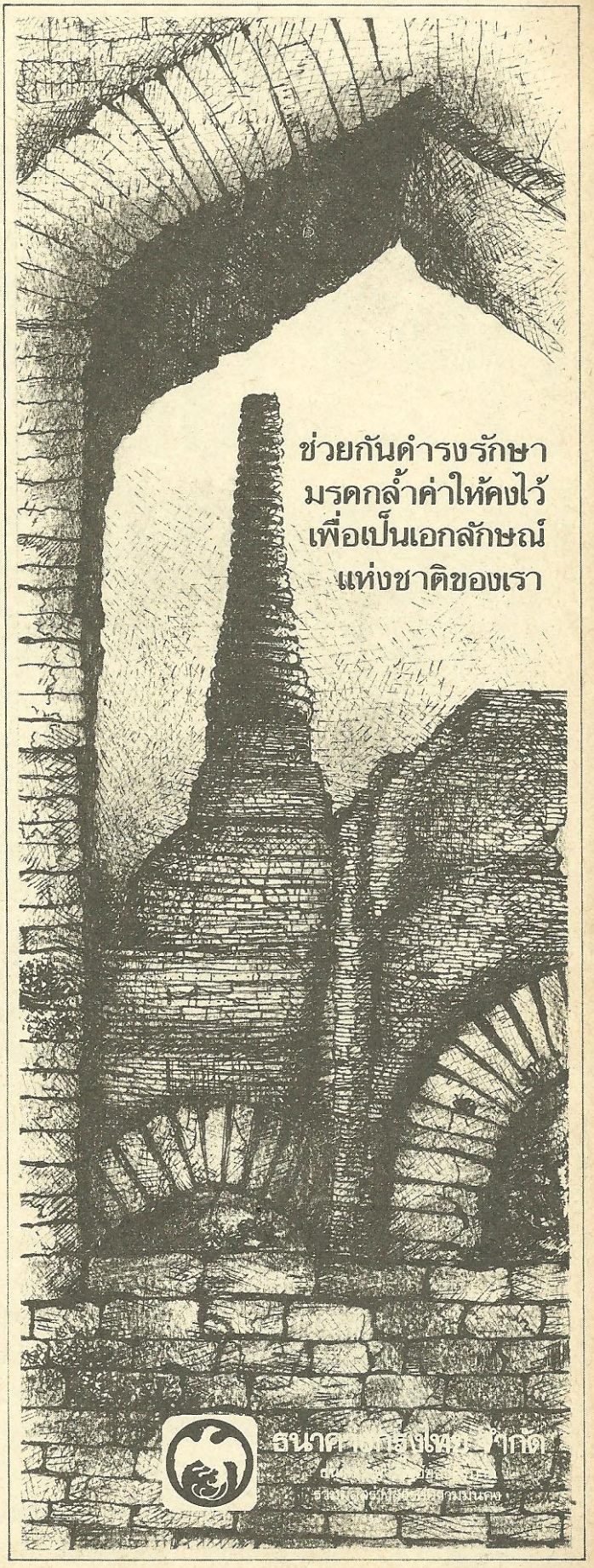

รางวัลที่

สมาคมพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่ง ประกาศชักชวนประชาชนทั่วไปให้ส่งข้อเขียนเรื่อง "ถ้าข้าพเจ้าจะเปิดเผยความปรารถนา หรือคำอธิษฐาน" ไปที่สมาคม ฉบับของใครดีที่สุดจะได้รับรางวัล

แต่รางวัลนั้นก็แปลกอยู่ คือแทนที่จะเป็นเงิน เป็นทองหรือของที่ระลึก กลับเป็นว่า ข้อเขียนของผู้นั้นจะได้รับการพิจารณาจัดพิมพ์ในวารสารของสมาคมที่ออกเป็นประจำนั้นส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะจัดพิมพ์เป็นใบปลิวหรือจุลสารสำหรับแจกแก่ประชาชน เพราะฉะนั้นรางวัล ดังกล่าวนี้ ก็คือการได้มีส่วนช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์แก่คนทั่วไป ซึ่งทางสมาคมถือว่าสูงกว่าการได้เงินทองหรือสิ่งของ

ข้อกำหนดนั้นมีว่า ถ้าท่านจะตั้งความปรารถนาใด ๆ หรืออธิษฐานจิตเพื่ออะไรในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน และถ้าท่านจะเปิดเผยความปรารถนาหรือคำอธิษฐานนั้นให้คนอื่นได้ทราบบ้าง ก็ขอให้เขียนมาเป็นข้อ ๆ ไม่เกิน 10 ข้อ และจะอธิบายเหตุผลประกอบความปรารถนาแต่ละข้อ หรืออธิบาย คลุมทั้งหมดก็ได้ แต่คำอธิบายทั้งหมดนั้นจะต้องไม่ยาวเกิน 1 หน้ากระดาษ

คนที่ได้ทราบประกาศนี้พากันสนใจที่เห็นว่าเป็นการประกวดไม่ซ้ำแบบใคร และมีทีท่าว่าจะเป็นคำสอนไปในตัวของสมาคมพระพุทธศาสนาแห่งนั้นตั้งแต่เริ่มประกาศให้ประชาชนรู้ คือเป็นคำสอนแบบให้คิดเอาเอง ใครคิดเป็นก็ได้รับคำสอนมาก ใครคิดไม่เป็นหรือคิดไม่ออกประกาศนั้นก็ไม่เป็นพิษเป็นภัยอะไร แต่กลับให้สติที่จะช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนด้วยซ้ำ

กรรมการของสมาคมปรึกษากันว่าผู้ส่งข้อความเข้าประกวดถ้ามีถึง 10 คน ก็นับว่ายินดีเป็นอย่างยิ่งแล้ว แต่กลับปรากฏว่ามีผู้ส่งข้อความเข้าประกวดมากมายเกินกว่าที่คาดคิดไว้

คณะกรรมการของสมาคมต้องตรวจข้อเขียนหลายร้อยฉบับ มีอยู่ฉบับหนึ่งที่เขียนส่งมาเฉพาะคำแสดงความปรารถนา หรือคำอธิษฐาน รวม 10 ข้อ ไม่มีคำอธิบายประกอบ ในการนี้ผู้ส่งมากล่าวว่า เห็นว่าคำอธิษฐานเหล่านี้ชัดเจนอยู่ในตัวแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเขียนคำอธิบายเพิ่มเติมอีก เว้นไว้แต่ตอนท้ายคำอธิษฐาน ได้กล่าวสรุปไว้เพื่อให้เห็นว่า ตัวผู้เขียนยังไม่ดีพอ จึงต้องมีหลักไว้เตือนตัวเอง และที่แปลกก็คือเป็นคำอธิษฐานเพื่อคุณธรรม มากกว่าการขอทรัพย์สมบัติใด ๆ

คณะกรรมการมีมติเป็นเอกฉันท์ ตัดสินให้ข้อเขียนของผู้นั้นได้รางวัลที่ 1 แต่ก็ไม่สามารถทราบได้ว่าผู้นั้นเป็นใคร เพราะมิได้ให้ชื่อและที่อยู่กำกับไว้ด้วย

ข้อเขียนที่แสดงถึงความปรารถนาหรือคำอธิษฐาน 10 ประการนั้น มีดังต่อไปนี้

1. ขออย่าให้ข้าพเจ้าเป็นคนคิดจะได้ดีอะไรอย่างลอย ๆ นั่งนอนคอยแต่

หนึ่ง นิรนาม

โชควาสนา โดยไม่ลงมือทำความดี หรือไม่เพียรพยายามสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตน ถ้าข้าพเจ้าจะได้ดีอะไร ก็ขอให้ได้เพราะได้ทำความดีอย่างสมเหตุสมผลเถิด

2. ขออย่าให้ข้าพเจ้าเป็นคนลืมตน ดูหมิ่นเหยียดหยามใคร ๆ ซึ่งอาจด้อยกว่าในทางตำแหน่งฐานะการเงิน หรือในทางวิชาความรู้ ขอให้ข้าพเจ้ามีความเห็นอกเห็นใจคนอื่น ให้เกียรติแก่เขาตามความเหมาะสมในการติดต่อเกี่ยวข้องกันเถิด อย่าแสดงอาการข่มขู่ เยาะเย้ยใคร ๆ ด้วยประการใด ๆ เลย จะติดต่อเกี่ยวข้องกับใคร ๆ ก็ขอให้มีความอ่อนโยนนุ่มนวลสุภาพเรียบร้อยเถิด

3. ถ้าใครพลาดพลั้งลงในการครองชีวิตหรือต้องประสบความทุกข์ ความเดือดร้อน เพราะเหตุใด ๆ ก็ตาม ขออย่าให้ข้าพเจ้าเหยียบย่ำซ้ำเติมคนเหล่านั้น แต่จงมีความกรุณาหาทางช่วยให้เขาลุกขึ้น ช่วยผ่อนคลายความทุกข์ร้อนให้แก่เขาเท่าที่จะสามารถทำได้

4. ใครก็ตามถ้ามีความรู้ความสามารถ ขึ้นมาเท่าเทียมหรือเกือบเท่าเทียมข้าพเจ้าก็ดี มีความรู้ความสามารถ หรือมีผลงานอันปรากฏดีเด่น สูงส่งอย่างน่านิยมยกย่องยิ่งกว่าข้าพเจ้าก็ดี ขออย่าให้ข้าพเจ้ารู้สึกริษยา หรือกังวลใจในความเจริญของผู้นั้นเลยแม้แต่น้อย ขอให้ข้าพเจ้าพลอยยินดีในความดี ความรู้ความสามารถของบุคคลเหล่านั้นด้วยความจริงใจ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนและให้กำลังใจแก่คนเหล่านั้น อันเข้าลักษณะการมีมุทิตาจิต ในพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกันข้ามกับความริษยา ขออย่าให้เป็นอย่างบางคนที่เกรงนักหนาว่าคนอื่นจะดีเท่าเทียมหรือดียิ่งกว่าตน คอยหาทางพูดจาติเตียน ใส่ไคล้ให้คนทั้งหลายเห็นว่าผู้นั้นยังบกพร่องอย่างนั้นอย่างนี้ ขอให้ข้าพเจ้ามีน้ำใจสะอาดพูดส่งเสริมยกย่องผู้อื่นที่ควรยกย่องเถิด

5. ขอให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีน้ำใจเข้มแข็งอดทน อย่าเป็นคนขี้ปบ่นในเมื่อมีความยากลำบากอะไรเกิดขึ้น ขอให้มีกำลังใจต่อสู้กับความยากลำบากนั้น ๆ โดยไม่ต้องอ้อนวอนให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วย ขออย่าเป็นคนอ่อนแอเหลียวหาที่พึ่ง เพราะไม่รู้จักทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเลย ขออย่าให้ข้าพเจ้าเป็นคนชอบได้อภิสิทธิ์ คือสิทธิเหนือคนอื่น เช่นไปตรวจที่โรงพยาบาล ก็ขอให้พอใจนั่งคอยตามลำดับอย่าวุ่นวายจะเข้าตรวจก่อนทั้งที่ตนไปถึงทีหลังเลย ในการสอบแข่งขันเพื่อคัดเลือกใด ๆ ขออย่าให้ข้าพเจ้าคิดหาวิธีลัดหรือวิธีทุจริตใด ๆ รวมทั้งขออย่าได้วิ่งเต้นเข้าหาคนนั้นคนนี้ เพื่อให้เขาช่วยให้ได้ผลดีกว่าคนอื่นทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าอาจมีคะแนนสู้คนอื่นไม่ได้เถิด

6. ถ้าข้าพเจ้าทำงานในที่ใด ขออย่าให้ข้าพเจ้าคิดเอาเปรียบ หรือคิดเอาแต่ได้ในทางส่วนตัว เช่นเถลไถล ไม่ทำงาน รีบเลิกงานก่อนกำหนดเวลา ขอจงมีความขยันหมั่นเพียร พอใจในการทำงานให้ได้ผลดีด้วยความตั้งใจและเต็มใจ เสมือนหนึ่งทำงานให้แก่ตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเองฉะนั้นเถิด อันเนื่องมาแต่ความไม่คิดเอาเปรียบในข้อนี้ ถ้าข้าพเจ้าเผอิญก้ำเกินข้าวของที่ทำงานไปในทางส่วนตัวได้บ้าง เช่นกระดาษ ซอง หรือเครื่องใช้ใด ๆ ขอให้ข้าพเจ้าระลึกอยู่เสมอว่าเป็นหนี้อยู่ และพยายามใช้หนี้คืนด้วยการซื้อใช้ หรือทำงานให้มากกว่าที่กำหนด เพื่อเป็นการชดเชยความก้ำเกินนั้น ข้อนี้รวมทั้งขอให้ข้าพเจ้าจงอย่าเอาเปรียบชาติบ้านเมือง เช่นในเรื่องการเสียภาษีอากร ถ้ารู้อยู่ว่ายังเสียน้อยไปกว่าที่ควร หรือที่กฎหมายกำหนดไว้ ขอให้ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะชดใช้แก่ชาติบ้านเมืองอยู่เสมอ เมื่อมีโอกาสตอบแทนได้เมื่อไร ขอให้รีบตอบแทนโดยทันที เช่นในรูปแห่งการบริจาคบำรุงโรงพยาบาล บำรุงการศึกษา หรือบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์อื่น ๆ แบบบริจาคให้มากกว่าที่รู้สึกว่ายังเป็นหนี้ชาติบ้านเมืองอยู่เสมอ และในทำนองเดียวกันเมื่อข้าพเจ้าปฏิบัติต่อเอกชนใด ๆ ก็ขออย่าให้ข้าพเจ้าคิดเอาเปรียบหรือโกงใครเลยแม้แต่น้อย แม้จะซื้อของ ถ้าเขาทอนเงินเกินมาก็ขอให้ข้าพเจ้ายินดีคืนให้เขากลับไปเถิด อย่ายินดีว่ามีลาภ เพราะเขาทอนเงินเกินมาให้เลย

7. ขออย่าให้ข้าพเจ้ามักใหญ่เป็นโต ขอให้ข้าพเจ้าใฝ่สงบ มีความเป็นอยู่อย่าง

ง่าย ๆ ไม่ต้องเดือดร้อนในเรื่องการแข่งดีกับใคร ๆ ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าพอจะเดาได้ว่า ความมักใหญ่ใฝ่สูงความอยากมีหน้ามีตา ความอยากมีอำนาจ และอยากเป็นใหญ่เป็นโตนั้น มันเผาให้เร่าร้อน ยิ่งต้องแข่งดีกับใคร ๆ ด้วยยิ่งทำให้เกิดความคิดริษยาคิดให้ร้ายคู่แข่งขัน ถ้าอยู่อย่างใฝ่สงบ มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ก็จะเย็นอกเย็นใจไม่ต้องนอนก่ายหน้าผากถอนใจเพราะเกรงคู่แข่งจะชนะ ไม่ต้องทอดถอนใจเพราะไม่สมหวัง ขอให้ข้าพเจ้ามีความเข้าใจซาบซึ้งในพระพุทธภาษิตที่ว่า "ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมอยู่เป็นทุกข์ ละความชนะความแพ้เสียได้ ย่อมอยู่เป็นสุข" ดังนี้เถิด แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเมื่อใฝ่สงบแล้วข้าพเจ้าจะต้องอยู่อย่างเกียจคร้าน ไม่สร้างความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ข้าพเจ้าทราบดีว่าพระพุทธศาสนามิได้สอนให้คนเกียจคร้านงอมืองอเท้าแต่สอนให้ บากบั่นก้าวหน้า โดย ไม่จำเป็นต้องผูกพันอยู่กับความทะยานอยากหรือความมักใหญ่ใฝ่สูงใด ๆคงทำงานไปตามหน้าที่ให้ดีที่สุด ผลดีก็จะ เกิดตามมาเอง

8. ขอให้ข้าพเจ้าหมั่นปลูกฝังความรู้สึกมี เมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น และมีกรุณาคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งพระพุทธเจ้าแนะนำให้ปูพื้นจิตใจด้วยเมตตากรุณาดังกล่าวนี้อยู่เสมอ จนกระทั่งไม่รู้สึกว่ามีใครเป็นศัตรูที่จะคิดกำจัดตัดรอนเขาให้ถึงความพินาศใครไม่ดี ใครทำชั่วทำผิดขอให้เขาคิดได้ กลับตัวได้เสียเถิด อย่าทำผิดทำชั่วอีกเลย ถ้ายังขืนทำต่อไป ก็เป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ เขาจะต้องรับผลแห่งกรรมชั่วของเขาเอง เราไม่ต้องคิดแช่งชักให้เขาพินาศ เขาก็จะต้องถึงความพินาศของเขาอยู่แล้ว จะต้องแช่งให้ใจเราเดือดร้อนทำไม ขอให้ความเมตตาคิดจะให้เป็นสุข และกรุณาคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ซึ่งข้าพเจ้าปลูกฝังขึ้นในจิตนั้น จงอย่าเป็นไปในวงแคบและวงจำกัด ขอจงเป็นไปทั้งในมนุษย์และสัตว์ทุกประเภท รวมทั้งสัตว์เดรัจฉานด้วย เพราะไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เหล่านั้นต่างก็รักสุขเกลียดทุกข์ รู้จักรักตนเองปรารถนาดี ต่อตนด้วยกันทั้งสิ้น

9. ขอให้ข้าพเจ้าเป็นคนโกรธง่าย ต่างว่าจะโกรธบ้าง ก็ขอให้มีสติรู้ตัวโดยเร็ว ว่ากำลังโกรธจะได้สอนใจตัวเองให้บรรเทาความโกรธลงหรือถ้าห้ามใจให้โกรธไม่ได้ ก็ขออย่าให้ถึงกับคิดประทุษร้ายผู้อื่น หรือคิดอยากให้เขาถึงความพินาศ ซึ่งนับเป็นมโนทุจริตเลย ขอจงสามารถควบคุมจิตใจให้เป็นปกติได้โดยรวดเร็ว เมื่อมีความไม่พอใจหรือความโกรธเกิดขึ้นเฉิด และเนื่องมาจากความปรารถนาข้อนี้ ขอให้ข้าพเจ้าอย่าเป็นคนผูกโกรธ จงรู้จักให้อภัย ทำใจให้ปลอดโปร่งจากการผูกอาฆาตจองเวร ขอให้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรู้จักเปรียบเทียบกับตัวข้าพเจ้าเองว่า ข้าพเจ้าเองก็อาจทำผิดพูดผิด คิดผิดหรือ อาจล่วงเกินผู้อื่นได้ทั้งโดยมีเจตนาและไม่เจตนาก็ถ้าข้าพเจ้าเองยังทำผิดได้ เมื่อมีผู้อื่นทำอะไรผิดพลาดล่วงเกินไป บ้าง ก็จงให้อภัยแก่เขาเสียเถิด อย่าผูกใจเจ็บหรือเก็บความรู้สึกไม่พอใจนั้นมา ขังอยู่ในจิตใจให้เป็นพิษเป็นภัยแก่ตัวเองเลย

10. ขอให้ข้าพเจ้า มีความรู้ความเข้าใจและสอนใจตัวเองได้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งทางโลกและทางธรรม กล่าวคือ พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักสร้างความเจริญแก่ตนในทางโลก และสอนให้ประพฤติปฏิบัติยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ให้มีปัญญาเข้าใจปัญหาแห่งชีวิต เพื่อจะได้ไม่ติดไม่ยึดถือมีจิตใจเบาสบายอันเป็นความเจริญในทางธรรม ซึ่งรวมความแล้วสอนให้เข้ากับโลกได้ดีไม่เป็นภัยอันตรายแก่ใคร ๆ แต่กลับเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ และก็ได้สอนในทางธรรมให้เข้ากับธรรมได้ดีด้วย โดยสอนให้รู้จักโลก รู้เท่าทันโลก และขัดเกลานิสัยใจคอให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อบรรลุความดับทุกข์ความพ้นทุกข์ ขอให้ข้าพเจ้ามีความเข้าใจดี ทั้งทางโลกทางธรรม และปฏิบัติตนให้ถูกต้องได้ทั้งสองทาง รวมทั้งสามารถหาความสงบใจได้เองและสามารถแนะนำชักชวนเพื่อนร่วมชาติร่วมโลก ให้ได้ประสบความสุขสงบได้ตามสมควรเถิด

ความปรารถนาหรือคำอธิษฐานรวม 10 ประการของข้าพเจ้านี้ ข้าพเจ้าตั้งไว้เพื่อเป็นแนวทางเตือนใจ หรือสั่งสอนตัวเอง เพราะปรากฏว่า ตัวข้าพเจ้าเองยังมีข้อบกพร่อง ซึ่งจะต้องว่ากล่าวตักเตือน คอยตำหนิตัวเองอยู่เสมอ ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ถ้าได้วางแนวสอนตัวเองขึ้นไว้เช่นนี้เมื่อประพฤติผิดพลาด ก็อาจระลึกได้ หรือมีหลักเตือนตนได้ง่ายกว่าการที่จะนึกว่าข้าพเจ้าดีพร้อมแล้ว หรือเป็นบุคคลที่สมบูรณ์แล้ว ซึ่งนับเป็นความประมาทหรือลืมตัวอย่างยิ่ง

สักวาเอกลักษณ์ไทยศักดิ์สิทธิ์
ความเป็นหนึ่งพึงรู้อยู่ด้วยใจ
ศิลปวัฒนธรรมบำรุงชาติ
เทิดทูนองค์กษัตริย์ขัตติยา

เสริมวิถีชีวิตสบสมัย
แท้เที่ยงจริงยิ่งใหญ่นิตยา
สร้างสรรค์ศาสน์ดำรงคงสุขา
สมบัติไทยทั่วหน้านิรันดร์เอย

นายพยนต์ นุชพันธุ์

รองศาสตราจารย์
พิชิต สกุลพราหมณ์

ก๊าซชีวภาพ พลังงานในยุคประหยัด

การหุงต้มและการประกอบอาหารเป็นภารกิจ ที่สำคัญและจำเป็นมากอย่างหนึ่งของครัวเรือน โดยปกติแล้วครอบครัวในเขตชุมชนหนาแน่นเช่นเขตเมืองหรือเขตเทศบาลซึ่งมักจะมีกระแสไฟฟ้าใช้การหุงต้มและการประกอบอาหารของครัวเรือนจึงอาจจะใช้ความร้อนจากไฟฟ้าและเชื้อเพลิงต่าง ๆ ได้ แต่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทที่ห่างไกล ไม่มีกระแสไฟฟ้าใช้ การหุงต้มของครัวเรือนก็ต้องอาศัยความร้อนจากเชื้อเพลิงที่หาได้ง่าย ๆ ในท้องถิ่น เช่น ไม้ฟืน ถ่านไม้ เป็นต้น

ในระยะ 10 ปีเศษ ๆ มานี้ก๊าซหุงต้ม ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงที่ได้มาจากการกลั่นน้ำมันปิโตรเลี่ยมเริ่มนิยมใช้กันค่อนข้างแพร่หลาย โดยเฉพาะในหมู่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เพราะการใช้ก๊าซหุงต้มเป็นเชื้อเพลิงนั้น มีความสะดวกและสามารถรักษาความสะอาดได้ดีกว่าการใช้เชื้อเพลิงจำพวกไม้ฟืน และถ่านไม้ แต่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีโอกาสที่จะใช้ก๊าซหุงต้มเป็นเชื้อเพลิงได้ ยังคงใช้ไม้ฟืนและถ่านไม้เป็นเชื้อเพลิงหลักของครัวเรือน ดังนั้นการตัดไม้ทำลายป่าก็คงจะป้องกันได้โดยยาก เพราะความต้องการไม้และถ่านเป็นเชื้อเพลิงมีเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ จึงจำเป็นจะต้องหาเชื้อเพลิงชนิดอื่นที่หาได้ง่าย ๆ มาใช้แทนเช่น ก๊าซชีวภาพ

ก๊าซชีวภาพคืออะไร?

ก๊าซชีวภาพเป็นก๊าซที่เกิดขึ้นจากการหมักอินทรีย์วัตถุหรือสารวัตถุที่มาจากสิ่งที่มีชีวิตพวกพืชและสัตว์ เพื่อทำให้เกิดการย่อยสลายเน่าเปื่อยผุพังด้วยปฏิกริยา (หรือการกระทำ)ของเชื้อจุลินทรีย์ (สัตว์เล็ก ๆ

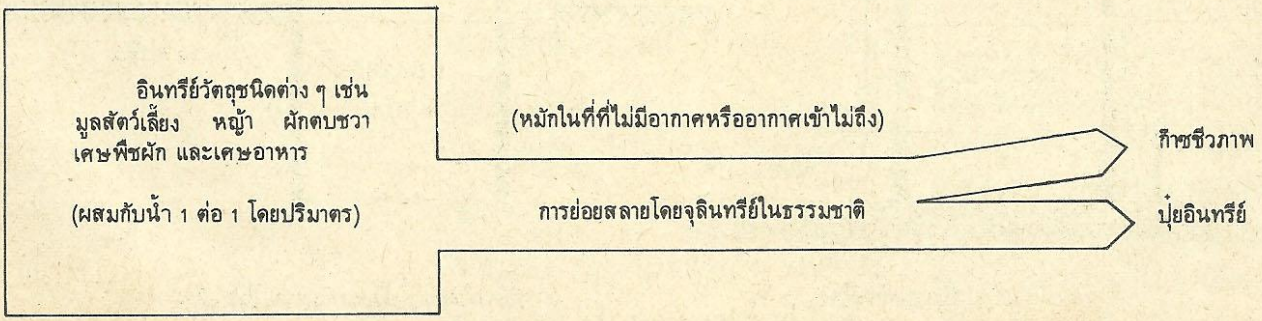

ประเภทเชื้อโรคที่เรามองด้วยตาเปล่าไม่เห็น บางชนิดในธรรมชาติ ภายใต้สภาวะที่ไร้อากาศ ปฏิกริยาการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุของจุลินทรีย์ดังกล่าวนี้จะทำให้มีก๊าซเกิดขึ้นเป็นฟองอากาศเล็ก ๆ อยู่ตลอดเวลา ก๊าซที่เกิดขึ้นจากปฏิกริยานี้เราเรียกว่าก๊าซชีวภาพ หรือ ไบโอก๊าซ ซึ่งพบว่าก๊าซชีวภาพนี้จะประกอบด้วยก๊าซมีเทน(ก๊าซติดไฟได้ชนิดหนึ่ง) เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ก๊าซชีวภาพสามารถนำมาใช้เป็นก๊าซเชื้อเพลิงได้ เราสามารถที่จะทำการผลิตก๊าซชีวภาพสำหรับใช้ในครัวเรือนได้เอง โดยก๊าซชีวภาพที่ผลิตขึ้นได้นี้สามารถนำมาใช้เป็นก๊าซสำหรับการหุงต้มและประกอบอาหารได้เป็นอย่างดีเหมือนก๊าซหุงต้มที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดโดยทั่วไปนั่นเอง

จากแผนภูมิข้างต้นนี้ ถ้าครัวเรือนของเราต้องการที่จะมีก๊าซเชื้อเพลิงใช้สำหรับการหุงต้มก็สามารถผลิตขึ้นใช้ได้เอง เพราะโดยทั่ว ๆ ไปแล้วในครัวเรือนของเราจะมีสิ่งปฏิกูลจำพวกอินทรีย์วัตถุเกิดขึ้น ให้ต้องคอยดูแลทำความสะอาดและต้องกำจัดอยู่เสมอ ๆ เช่น มูลสัตว์เลี้ยง เศษหญ้า เศษพืชผัก เศษอาหาร และถ้าเศษสิ่งปฏิกูลดังกล่าวเหล่านี้มีน้อยไม่พอเพียง การผลิตก๊าซชีวภาพก็อาจจะใช้พวกอินทรีย์วัตถุที่หาได้ง่าย ๆ อย่างอื่นมาแทนก็ได้ผลดีเช่นเดียวกัน เช่น ผักตบชวา เป็นต้น อินทรีย์วัตถุดังกล่าวนี้จะต้องนำมาผสมกับน้ำในอัตราส่วน 1 ต่อ 1 โดยปริมาตรแล้วนำไปหมักในถังหมักที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้เชื้อจุลินทรีย์ในธรรมชาติบางชนิดทำปฏิกริยาย่อยสลายอินทรีย์วัตถุนั้นก๊าซชีวภาพเกิดขึ้น ถ้าเราออกแบบเครื่องหมักให้มีส่วนที่สามารถเก็บและรวบรวมก๊าซที่เกิดขึ้นนั้นไว้ได้ เราก็จะมีก๊าซเชื้อเพลิงไว้ใช้สำหรับครอบครัวได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นแล้วของเหลวและกากของอินทรีย์วัตถุ ที่ได้จากการหมักนั้นยังจะใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์สำหรับการบำรุงดินและเป็นอาหารของพืชได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ที่หมักก๊าซชีวภาพทำได้อย่างไร?

เนื่องจากก๊าซชีวภาพเป็นผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากปฏิกริยาการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุโดยจุลินทรีย์ที่มีอยู่ในธรรมชาติบางชนิด โดยที่ปฏิกริยาการย่อยสลายดังกล่าวนี้จะต้องจัดให้เกิดขึ้นภายในที่ปกปิดหรือที่ที่ไร้อากาศหรืออากาศเข้าไม่ถึง จึงจะได้ก๊าซชีวภาพที่ต้องการดังนั้นที่หมักก๊าซชีวภาพที่จะจัดสร้างขึ้นใช้สำหรับครอบครัวนั้นจะต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 2 ส่วนด้วยกัน คือ ที่สำหรับหมัก และ ที่สำหรับเก็บก๊าซ

ที่สำหรับหมัก หรืออาจจะเรียกเป็นภาษาง่าย ๆ ว่า "บ่อหมัก" หรือ "ถังหมัก" หมายถึงส่วนของภาชนะที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นที่สำหรับบรรจุของเหลวที่จะใช้หมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ ดังนั้นส่วนที่เรียกว่าบ่อหมักหรือถังหมักดังกล่าวนี้จะต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่รั่วหรือซึมน้ำ เช่น การก่ออิฐฉาบปูนซีเมนต์ คอนกรีต โลหะ พลาสติก ไฟเบอร์กล๊าส เป็นต้น รูปร่างลักษณะของบ่อหมักหรือถังหมักนั้นก็มีลักษณะเหมือนภาชนะบรรจุน้ำหรือของเหลวอื่น ๆ นั่นเอง คือ มีทั้งชนิดเป็นแบบถังน้ำสี่เหลี่ยม และถังน้ำทรงกระบอกกลม ชนิดที่ให้ผลดีและนิยมสร้างขึ้นใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดคือแบบถังน้ำทรงกระบอกกลม เพราะเป็นแบบที่ทนทานต่อแรงกดดันที่เกิดขึ้นจากของเหลวและก๊าซภายในถังได้ดี มากกว่าชนิดถังน้ำสี่เหลี่ยม

บ่อหมักหรือถังหมักดังกล่าวนี้อาจจะสร้างขึ้นใช้ได้ทั้งแบบที่สร้างตั้งไว้บนพื้นดินและแบบฝังบางส่วนไว้ในดิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของท้องถิ่นและความประสงค์ของผู้ใช้ ในท้องถิ่นที่มีระดับน้ำใต้ดินอยู่ใกล้ผิวดินและท้องถิ่นที่น้ำท่วมถึง ก็จำเป็นจะต้องสร้างบ่อหมักหรือถังหมักเป็นชนิดที่ตั้งอยู่บนพื้นดิน เพื่อขจัดปัญหาเกี่ยวกับน้ำใต้ดินและน้ำท่วมในฤดูน้ำ และถ้าท้องถิ่นใดไม่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำใต้ดินและน้ำไม่ท่วมในฤดูน้ำ ถ้าต้องการที่จะทำบ่อหมักให้เป็นชนิดฝังบางส่วนของบ่อหมักไว้ในดินก็ย่อมจะทำได้ตามความประสงค์

บ่อหมักหรือถังหมักทั้งแบบตั้งบนพื้นดินและแบบฝังบางส่วนไว้ในดินนิยม

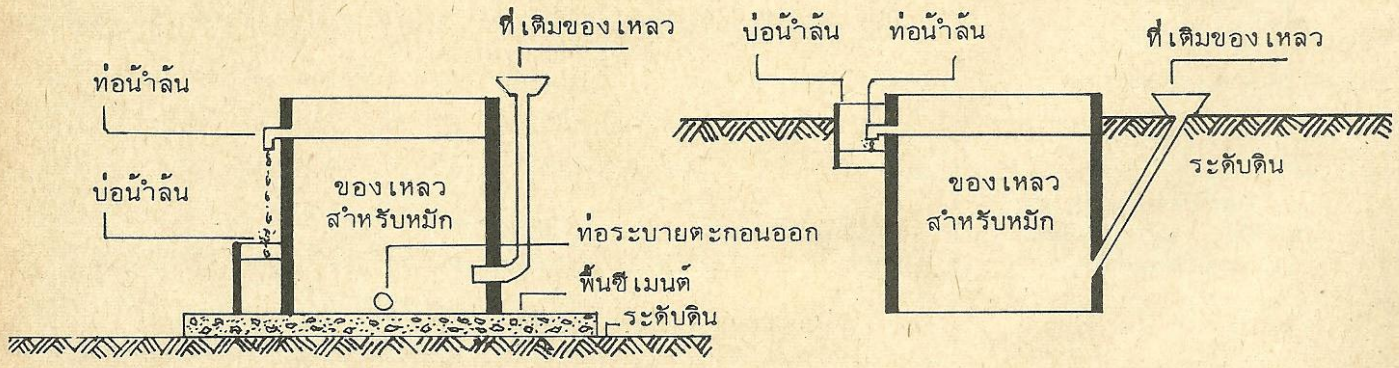

ถังหมักแบบตั้งบนพื้นดิน ถังหมักแบบฝังบางส่วนไว้ในดิน

ทำเป็นถังคอนกรีตหรือก่ออิฐฉาบปูนซีเมนต์ เพราะใช้ได้ทนทานและมีราคาถูกกว่าถังโลหะและถังรูปทรงกระบอกกลมมีความนิยมมากที่สุด ในท้องที่บางแห่งอาจจะใช้วงขอบบ่อน้ำซึ่งผลิตออกจำหน่ายในรูปของผลิตภัณฑ์ สำเร็จรูป ก็อาจใช้วงขอบบ่อน้ำสำเร็จรูปนั้นมาต่อซ้อนกันให้ได้ความสูงตามต้องการและฉาบด้วยปูนซีมนต์ป้องกันน้ำซึม ก็จะใช้เป็นบ่อหมักหรือถังหมักได้เช่นเดียวกัน การหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ สำหรับครอบครัว 5-6 คน ใช้ในการหุงต้มวันละ 2 มื้อ บ่อหมักหรือถังหมักควรจะมีปริมาตร ความจุของเหลวที่ใช้หมักได้อย่างน้อย 2-2½ ลบ.ม. (100-125 ปี๊บ) โดยคิดปริมาตรความจุของเหลวของถังหมักจากก้นถังจนถึงระดับท่อน้ำล้นด้านข้างถัง ควรมีส่วนของปากถังเหนือระดับของเหลวหรือระดับท่อน้ำล้นอีกบ้างประมาณ 30 ซ.ม. หรือ 1 ฟุต เพื่อใช้เป็นส่วนของขอบปากถังส่วนบน ที่ส่วนล่างของปลายท่อน้ำล้นควรทำเป็นถังเพื่อรองรับน้ำที่ล้นออกจากถังหมัก เนื่องจากเมื่อมีการเติมของเหลวที่จะใช้หมักลงยังที่สำหรับเติมของเหลว ของเหลวที่เติมลงไปใหม่นั้นจะไหลผ่านท่อเข้าสู่ภายในถังหมัก ณ บริเวณใกล้ ๆ ก้นถังหมัก ดังนั้นของเหลวเก่าหรือของเหลวที่ผ่านการย่อยสลายของจุลินทรีย์ในถังหมักแล้วก็จะถูกขับดันให้ไหลล้นออก โดยเฉพาะของเหลวส่วนบน ๆ ของถังหมักก็จะไหลออกทางท่อน้ำล้นและไปรวมอยู่ในถังน้ำล้นข้าง ๆ ถังหมักนั่นเอง ของเหลวดังกล่าวนี้จะมีอินทรีย์วัตถุที่เป็นประโยชน์แก่พืชคือปุ๋ยอินทรีย์ปะปนอยู่ด้วย ของเหลวที่ไหลล้นออกมานี้เป็น "น้ำปุ๋ย" ที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ดินและพืช แต่จะช่วยเพิ่มแร่ธาตุและเกลือแร่ที่เป็นประโยชน์อย่างอื่น ๆ แก่พืชได้เป็นอย่างดีอีกด้วย สำหรับถังหมักแบบตั้งบนพื้นดินที่ด้านข้างของถัง ณ ระดับก้นถังหมักนิยมต่อท่อระบายตะกอนออกจากถังไว้ใช้ โดยทำเป็นท่อซึ่งมีประตูน้ำปิด-เปิดไว้สำหรับระบายตะกอนออกจากก้นถังหมักให้ไหลไปรวมกันในบ่อตะกอนซึ่งฝังไว้ในดินบริเวณด้านข้างอีกด้านหนึ่งของถังหมัก เนื่องจากการหมักก๊าซชีวภาพจะต้องมีการเติมอินทรีย์วัตถุผสมน้ำลงไปทุก ๆ วัน กากอินทรีย์วัตถุที่เหลือค้างจากการย่อยสลายก็จะจมลงสู่ก้นถังหมัก ดังนั้นเมื่อทำการหมักไปได้นานพอสมควรเช่น 3-6 เดือน ก็สามารถที่จะเปิดประตูน้ำเพื่อระบายกากตะกอนออกจากก้นถังได้ ซึ่งกากตะกอนนี้ถ้าตักขึ้นจากบ่อตะกอนและนำไปตากแดดให้แห้ง ก็สามารถเก็บไว้ใช้เป็น "เนื้อปุ๋ย" ได้เป็นอย่างดี เพราะกากตะกอนดังกล่าวนี้นอกจากจะมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์แก่พืชอยู่ด้วยแล้ว ยังจะช่วยในการปรับปรุงบำรุงดินได้เป็นอย่างดี จะช่วยทำให้ดินโปร่งมีลักษณะร่วนซุย และไม่ทำให้ดินเป็นกรดเหมือนปุ๋ยเคมีอีกด้วย ส่วนถังหมักแบบฝังบางส่วนไว้ในดินไม่อาจจะทำการระบายตะกอนออกได้ ในขณะที่เติมของเหลวใหม่ลงไป จะมีแต่เพียงกากตะกอนเบา ๆ หลุดลอยปะปนมากับของเหลวที่เรียกว่าน้ำล้นเท่านั้น ดังนั้นเมื่อถังหมักถูกใช้ไปนาน ๆ และปริมาณของก๊าซชีวภาพที่เคยผลิตได้ลดจำนวนลงเนื่องจากเกิดมีการสะสมของกากตะกอนในถังหมักมากขึ้น ก็จำเป็นจะต้องทำการถ่ายของเหลวออกจากถังหมัก ด้วยการตักของเหลวและกากตะกอนออก ซึ่งก็จะต้องหยุดการผลิตก๊าซชีวภาพลงชั่วคราวด้วย

ที่สำหรับเก็บก๊าซ หรืออาจจะเรียกเป็นภาษาง่าย ๆ ว่า "ถังก๊าซ" หมายถึง

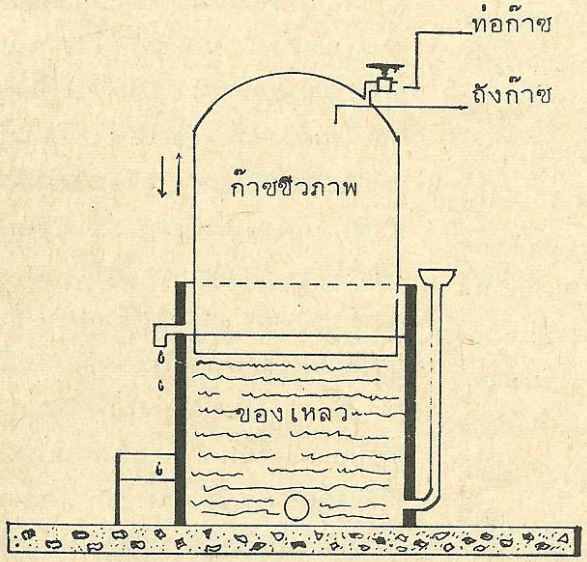

ถังก๊าซชนิดลอยตัวอยู่ในของเหลว

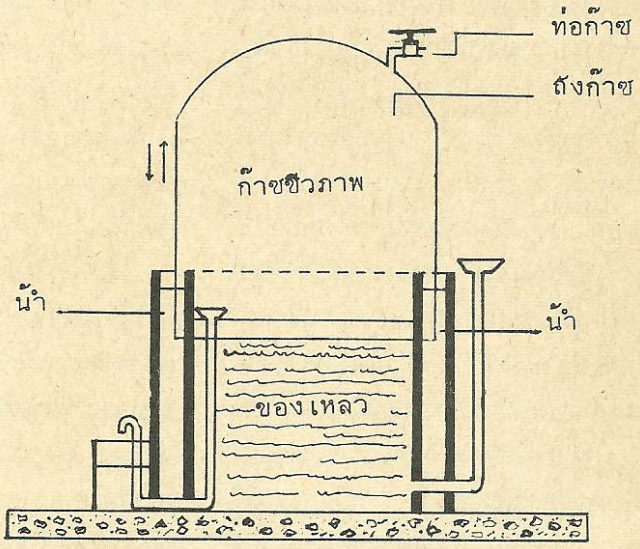

ถังก๊าซชนิดลอยในน้ำ

ส่วนที่ทำขึ้นเพื่อใช้เป็นที่สำหรับเก็บรวบรวมฟองก๊าซที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นทีละน้อย ๆ จากปฏิกริยาของจุลินทรีย์ที่ทำการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุที่อยู่ในรูปของของเหลวในถังหมัก ดังนั้นถังก๊าซจึงจำเป็นจะต้องทำด้วยวัสดุที่สามารถเก็บก๊าซไว้ได้โดยไม่รั่วหรือซึม เช่น เหล็กไร้สนิม เหล็กแผ่นเรียบเหล็กแผ่นชุบสังกะสี พลาสติก ไฟเบอร์กล๊าส และไฟเบอร์กล๊าสซีเมนต์ เป็นต้น ถังก๊าซที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันคือ ถังก๊าซลอยขึ้นลงอยู่ในของเหลวที่ใช้หมักหรือลอยขึ้นลงอยู่ในถังน้ำ โดยทำเป็นถังก้นตันปากเปิด ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับถังหมักแต่มีขนาดเล็กกว่าเล็กน้อยเพื่อให้ลอยขึ้นลงได้สะดวก ถังก๊าซดังกล่าวนี้จะวางคว่ำปากลงเพื่อรอรับก๊าซที่เกิดขึ้นจากภายในถังหมัก ดังนั้นที่ก้นของถังก๊าซจึงจำเป็นจะต้องมีท่อก๊าซพร้อมด้วยก๊อกปิด-เปิดเชื่อมต่อไว้เพื่อใช้เป็นทางระบายก๊าซชีวภาพไปใช้ได้ตามที่ต้องการ

ถังก๊าซที่ทำด้วยเหล็กแผ่นเรียบมีข้อเสียตรงที่เกิดสนิมง่าย ผุเร็ว จึงทำให้มีอายุการใช้ได้ไม่ทนทานเท่าที่ควร โดยเฉพาะถังก๊าซที่ทำด้วยเหล็กชนิดที่ลอยขึ้นลงอยู่ในของเหลวในถังหมัก จะเกิดสนิมและผุได้รวดเร็วมาก การแก้ไขที่ควรกระทำก็คือ ก่อนใช้จะต้องทาด้วยสีป้องกันสนิมหรือสารกันสนิมอย่างอื่น ๆ เช่น ยางมะตอยหรือยางแอสฟัลท์ ควรยกถังก๊าซขึ้นมาล้างทำความสะอาดและทาสีกันสนิมซ้ำทุก ๆ รอบ 1 ปี จะช่วยทำให้ถังก๊าซที่ทำด้วยเหล็กแผ่นเรียบมีอายุการใช้งานทนทานมากยิ่งขึ้น ถังก๊าซที่ทำด้วยเหล็กไร้สนิม มีราคาแพงแต่ใช้ได้ทนทานดี ถังก๊าซที่ทำด้วยเหล็กแผ่นเรียบบาง ๆ ชุบสังกะสี หรือเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อที่มักจะเรียกกันติดปากว่า "แผ่นสังกะสี" นั้น มีความทนทานต่อการเกิดสนิมได้ดีพอควร ซึ่งถ้าได้ทาด้วยสีกันสนิมหรือยางมะตอยด้วยแล้ว ก็จะช่วยให้มีอายุการใช้งานยาวนานมากยิ่งขึ้น ข้อเสียของถังที่ทำด้วยสังกะสีก็คือมีน้ำหนักเบา ดังนั้นเมื่อถูกก๊าซดันให้ลอยขึ้น เมื่อต้องการเปิดก๊าซผ่านท่อก๊าซเพื่อนำก๊าซไปใช้ ก๊าซที่ไหลไปตามเส้นท่อจากถังสังกะสีนั้นก็จะมีแรงดันต่ำหรือน้อยเกินไป ทำให้ก๊าซที่นำไปใช้หุงต้มนั้นแรงไม่พอ เปลวไฟมีน้อยเกินไป จำเป็นจะต้องหาสิ่งของที่มีน้ำหนักมาวางบรรทุกลงบนฝาถังก๊าซให้มากพอที่จะเกิดเป็นแรงขับดันก๊าซจากถังไปตามเส้นท่อได้อย่างพอเพียงตามที่ต้องการ การใช้สิ่งของที่มีน้ำหนักมาใช้เป็นน้ำหนักบรรทุกดังกล่าวนี้นิยมใช้ยางนอกรถยนต์เก่า ๆ ท่อนไม้ ก้อนอิฐ ก้อนหิน ฯลฯ การกระทำดังกล่าวอาจจะทำให้ฝาถังก๊าซเกิดความเสียหายขึ้นได้ จะต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ไว้ด้วย

ในปัจจุบันนี้ได้มีการผลิตถังก๊าซขนาดต่าง ๆ ออกจำหน่าย นอกจากที่ทำด้วยโลหะจำพวกเหล็กไร้สนิม เหล็กแผ่นเรียบและแผ่นสังกะสีแล้ว ก็มีถังก๊าซที่ทำด้วยพลาสติกและไฟเบอร์กล๊าสอยู่ด้วย วัสดุใหม่ที่สุดและดีที่สุดในปัจจุบันคือ "ไฟเบอร์กล๊าสซีเมนต์ จี.อาร์.ซี." มีลักษณะคล้ายกับแอ๊สเบสทอสซีเมนต์ แต่มีความแข็งแรงทนทานดีกว่า ทั้งสามารถทนต่อกรดและด่างได้ดีมากอีกด้วย ดังนั้นจึงทำให้ถังก๊าซที่ทำจากไฟเบอร์กล๊าสซีเมนต์ จี.อาร์.ซี มีอายุการใช้ที่นานมาก ไม่เป็นสนิมและตัวถังก๊าซเองก็มีน้ำหนักมากพอที่จะขับดันก๊าซจากถังให้ไหลไปตามเส้นท่อที่จะนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องใช้น้ำหนักบรรทุกที่ฝาถังก๊าซอีกแต่อย่างใด

เนื่องจากแต่เดิมนั้นถังก๊าซที่มีใช้กันส่วนใหญ่เป็นถังที่ทำด้วย เหล็กแผ่นเรียบและแผ่นสังกะสีเท่านั้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการเกิดเป็นสนิมผุกร่อนเร็ว เพราะถังก๊าซเป็นแบบที่ลอยขึ้นลงในของเหลว จึงได้มีการคิดออกแบบแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าวนั้น โดยทำถังหมักเป็นถังมีผนังสองชั้น (รูปที่ 4) ระหว่างช่องว่างของผนังถังหมักก็ใส่น้ำไว้ ถังก๊าซก็ออกแบบให้โตกว่าถังหมักที่บรรจุของเหลว เพื่อให้ถังก๊าซลอยขึ้นลงอยู่ในน้ำที่ใส่ไว้ในช่องว่างระหว่างผนังทั้งสองของถังหมัก โดยมีน้ำเป็นตัวป้องกันก๊าซที่รวบรวมไว้ได้ในถังก๊าซไม่ให้เกิดการลอดผ่านออกสู่ภายนอกได้ ถังก๊าซแบบนี้มีอายุการใช้ที่ทนทานมากขึ้น แต่ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเนื่องจากต้องทำผนังถังหมักเป็น 2 ชั้น พร้อมทั้งต้องมีการแก้ไขส่วนประกอบอื่น ๆ ให้เหมาะสมอีกเล็กน้อย เช่น ท่อน้ำล้น เป็นต้น ถังหมักดังกล่าวนี้มีลักษณะซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิม จึงไม่ค่อยแพร่หลายนัก

ข้อควรปฏิบัติในการหมักก๊าซชีวภาพ

1. อินทรีย์วัตถุสำหรับใช้หมัก สามารถใช้อินทรีย์วัตถุชนิดต่าง ๆ ได้ หลายชนิดด้วยกัน โดยทั่ว ๆ ไปก็ใช้มูลสัตว์เลี้ยงพวก วัว ควาย ม้า หมู เป็ด ไก่ และใช้มูลสัตว์สด ๆ คือไม่ควรปล่อยให้ทิ้งค้างเกินกว่า 1 วัน หรือปล่อยให้ทิ้งค้างจนแห้งจะทำให้การผลิตก๊าซชีวภาพไม่ได้ผลดี เท่าที่ควร และอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับมีเชื้อราเกิดขึ้นกับมูลสัตว์ก็เป็นได้ ซึ่งเชื้อราบางชนิดทำให้เชื้อแบคทีเรีย (หรือจุลินทรีย์) ที่ใช้ผลิตก๊าซมี เทนหยุดการเจริญและไม่มีก๊าซเชื้อเพลิงเกิดขึ้น ตามที่มุ่งหวังไว้ ก็เป็นได้ ถ้าไม่อาจจะหามูลสัตว์มาใช้หมักได้ ก็อาจจะใช้อินทรีย์วัตถุชนิดอื่นมาหมักแทนก็ได้ผลดีเช่นเดียวกัน เช่น เศษหญ้า เศษพืชผัก เศษอาหาร และผักตบชวา ซึ่งอินทรีย์วัตถุในกลุ่มหลังนี้จะต้องนำมาหั่นแล้วตำหรือบดให้ละเอียดเสียก่อน จะช่วยทำให้สามารถผสมกับน้ำให้มีลักษณะเป็นของเหลวที่จะใช้หมักได้ เช่นเดียวกันกับมูลสัตว์นั่นเอง จากผลของการทดสอบและวิจัยแล้วพบว่า ถ้าใช้มูลสัตว์สองชนิดปนกันทำเป็นของเหลวเพื่อใช้หมัก จะให้ผลผลิตของก๊าซชีวภาพที่มีก๊าซมีเทนเกิดขึ้นในปริมาณสูงกว่าการหมักที่ใช้มูลสัตว์ แต่เพียงชนิดเดียว ดังนั้นการหมักที่ต้องใช้อินทรีย์วัตถุหลายอย่างปนกันจึงสามารถทำได้และให้ผลดีต่อการผลิตก๊าซชีวภาพอีกด้วย

2. อัตราส่วนผสมของของ

เหลวที่ใช้หมัก จากผลของการวิจัยพบว่า การใช้มูลสัตว์สดหรืออินทรีย์วัตถุที่นำมาบดหรือตำละเอียดจนมีลักษณะคล้ายมูลสัตว์สด 1 ส่วนโดยปริมาตร ผสมกับน้ำ 1 ส่วน โดยปริมาตร จะเป็นอัตราส่วนผสมของของเหลวที่นำมาหมักแล้วจะให้ผลผลิตก๊าซชีวภาพที่ดีที่สุด อัตราส่วนผสมที่ดีรองลงไปก็คือ มูลสัตว์หรืออินทรีย์วัตถุ 3 ส่วน โดยปริมาตร ผสมกับน้ำ 2 ส่วน โดยปริมาตร ส่วนผสมของของเหลวที่เข้มข้นหรือเจือจางมากไปกว่าอัตราส่วนที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ไม่ให้ผลดีต่อการหมักก๊าซชีวภาพเท่าที่ควร

3. การเริ่มต้นหมัก ดังได้กล่าวมาแล้วว่าบ่อหมักสำหรับครอบครัวอย่างน้อยควรจะมีความจุของเหลวที่จะใช้หมักได้ไม่น้อยกว่า 2-$2\frac{1}{2}$ ลบ.ม. ดังนั้นการรวบรวมมูลสัตว์สดหรืออินทรีย์วัตถุที่จะใช้หมักให้มีจำนวนมากพอในวันแรกทีเดียวนั้น มักจะทำไม่ได้ เพราะมีจำนวนสัตว์เลี้ยงอยู่น้อย แม้จะใช้หญ้าและพืชผักร่วมด้วยบางทีก็ไม่อาจจะทำให้เพียงพอในวันเดียว จึงจำเป็นจะต้องใช้เวลาในการรวบรวมอินทรีย์วัตถุสำหรับใช้หมัก ในทางปฏิบัติควรทำดังนี้คือ ทำการรวบรวมมูลสัตว์สดหรืออินทรีย์วัตถุที่จะใช้หมักในปริมาณที่รวบรวมได้ในวันแรกนำมาใส่ลงในบ่อหมัก แล้วใช้น้ำเทราดปนลงไปพอให้มูลสัตว์หรืออินทรีย์วัตถุที่อยู่ในบ่อหมักนั้นเปียกและมากพอสมควรโดยไม่ทำให้ผิวหน้าของมูลสัตว์สดหรืออินทรีย์วัตถุที่รอการหมักอยู่ในบ่อหมักนั้นแห้ง เพราะจะทำให้เชื้อราเกิดและเจริญเพิ่มจำนวนมากขึ้นได้อย่างรวดเร็ว มูลสัตว์สดหรืออินทรีย์วัตถุที่รวบรวมได้ในวันต่อมาก็นำมาใส่ลงในบ่อหมักและผสมน้ำลงไปจนเปียกแฉะเช่นเดียวกับการปฏิบัติในวันแรก เมื่อทำการรวบรวมมูลสัตว์สดหรืออินทรีย์วัตถุจนได้ประมาณครึ่งหนึ่งของความจุของบ่อหมักที่จะใช้หมักของเหลวแล้ว จึงเติมน้ำลงไปผสมอีกหนึ่งเท่าตัว ทำการคนให้อินทรีย์วัตถุผสมเข้ากับน้ำให้ดี ก็จะได้ของเหลวที่มีอัตราส่วนผสมตามที่ต้องการสำหรับการใช้หมักก๊าซชีวภาพ หลังจากนั้นก็พร้อมที่จะนำถังก๊าซลงมาคว่ำครอบลงไปเพื่อที่รอรับก๊าซชีวภาพที่จะมีเกิดขึ้นภายหลัง เปิดก๊อกท่อก๊าซบนฝาถังก๊าซ เพื่อไล่อากาศที่อยู่ภายในถังก๊าซออกทางท่อก๊าซในขณะที่ถังก๊าซค่อย ๆ จมลงสู่ก้นถังหมักด้วยน้ำหนักของถังก๊าซเอง เมื่อฝาถังก๊าซจมลงอยู่เหนือระดับของของเหลวในถังหมักประมาณ $2\frac{1}{2}$ ซ.ม. หรือ 1 นิ้ว ก็ปิดก๊อกท่อก๊าซจะทำให้ถังก๊าซอยู่ในลักษณะพร้อมที่จะรอรับเพื่อเก็บรวบรวมก๊าซชีวภาพที่จะเกิดมีขึ้นจากของเหลวในถังหมัก ซึ่งในวันต่อ ๆ มาก็จะพบว่าถังก๊าซถูกดันให้ลอยตัวสูงขึ้น เพราะก๊าซชีวภาพที่เกิดขึ้นนั้นจะสะสมอยู่ในถังก๊าซโดยการแทนที่ของเหลว จึงทำให้ถังก๊าซลอยตัวสูงขึ้นตามปริมาตรของก๊าซที่เกิดขึ้นนั้น การที่ถังก๊าซลอยตัวสูงมากขึ้น ๆ นั้น ควรจะทำคานไม้วางขวางไว้เหนือถังก๊าซ เพื่อใช้เป็นที่ป้องกันไม่ให้ถังก๊าซลอยสูงเกินกว่าระดับที่ต้องการ จะช่วยทำให้สามารถบังคับถังก๊าซให้อยู่ ณ ระดับความสูงตามที่ต้องการได้

4. การทดสอบก๊าซครั้งแรก หลังจากสังเกตเห็นว่ามีก๊าซเกิดขึ้นโดยสังเกตได้จาก ถังก๊าซลอยตัวสูงขึ้น การทดสอบก๊าซชีวภาพที่มีอยู่ในถังก๊าซนั้นว่าจะใช้เป็นเชื้อเพลิงได้หรือไม่จะสามารถทำได้โดยใช้ท่อน้ำพลาสติกชนิดโปร่งใสต่อนำก๊าซจากปลายท่อก๊าซ ไปใช้เป็นเชื้อเพลิงที่เตาก๊าซ หรือจะใช้การจุดไฟเพื่อการทดสอบที่ปลายท่อพลาสติกโปร่งใสนั้นเลยก็ได้ ทั้งนี้จะต้องใช้ท่อพลาสติกโปร่งใสนั้น ให้มีความยาวมากพอ เมื่อจุดไฟทดสอบที่ปลายท่อพลาสติกโปร่งใสแล้ว ถังก๊าซนั้นติดไฟได้แล้วเปลวไฟไม่อาจลุกไหม้และไหลกลับเข้าสู่ถังก๊าซทางปลายท่อก๊าซได้ เพื่อความปลอดภัยควรทำการทดสอบการลุกไหม้จะเหมาะสมมากกว่า ถ้าการทดสอบครั้งแรกได้ก๊าซที่ติดไฟได้ไม่สู้ดีมากนัก ควรเปิดก๊อกไล่ก๊าซในถังออกทิ้งไปก่อน เพราะก๊าซชีวภาพที่ได้ในครั้งแรกนั้นยังมีปริมาณของก๊าซมีเทนอยู่น้อยเกินไปนั่นเอง ทำให้ติดไฟไม่ดี จึงควรรอใช้ก๊าซที่จะเกิดขึ้นใหม่ในระยะต่อไป ซึ่งโดยปกติแล้วก๊าซชีวภาพที่เกิดขึ้นในระยะหลังจะมีปริมาณของก๊าซมีเทนสูงขึ้นสามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงได้โดยไม่มีปัญหา

5. การเติมของเหลว ในระยะแรก ๆ ของการหมักคือประมาณ 15-20 วันนับตั้งแต่เริ่มต้นหมัก ไม่จำเป็นจะต้องเติมของเหลวลงในถังหมัก เพราะอินทรีย์วัตถุที่มีอยู่ในถังหมักยังมีปริมาณมากเกินพอ ในระยะนี้อาจจะเติมน้ำลงบ้างเพียงเล็กน้อย เพื่อช่วยทำให้รักษาระดับของของเหลวไว้ที่ระดับของท่อน้ำล้น หลังจากระยะนี้แล้วจึงควรเติมของเหลวลงในถังหมักทุก ๆ วัน เพื่อที่จะช่วยทำให้ได้ก๊าซเกิดขึ้นอย่างพอเพียงและมีปริมาณที่สม่ำเสมอ ปริมาตรของเหลวที่ต้องเติมลงในถังหมักแต่ละวันนั้น ควรจะให้เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับปริมาตรของของเหลวในถังหมักโดยควรเติมวันละประมาณ 2-4 % ของปริมาตรทั้งหมดของของเหลว เช่น ถังหมักจุของเหลวได้ 2-$2\frac{1}{2}$ ลบ.ม. หรือเท่ากับ 100-125 ปี๊บ ดังนั้นการเติมของเหลวควรเติม 2-4 ปี๊บ/วัน การเติมของเหลวตามปริมาตรดังกล่าวนี้ โดยปกติแล้วจะมีก๊าซชีวภาพเกิดขึ้น 1-3 ลบ.ม./วัน หรือเท่ากับ ก๊าซ 50-150 ปี๊บ/วัน โดยสม่ำเสมอ

6. การใช้ก๊าซชีวภาพเป็นเชื้อเพลิง ก๊าซชีวภาพที่ได้จากการหมักนั้นสามารถนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงได้ทันทีโดยไม่ต้องทำให้เกิดความบริสุทธิ์มากขึ้นอีกแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าจะมีก๊าซอื่น ๆ ปะปนอยู่ด้วยก็ไม่ทำให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด ตามปกติแล้วก็นำมาใช้เพื่อการหุงต้มและการประกอบอาหาร ก๊าซชีวภาพที่ได้จะติดไฟได้ดีให้เปลวไฟสีฟ้าที่มีความร้อนแรงไม่แตกต่างกับก๊าซหุงต้มที่ผลิตจำหน่ายในท้อง

ตลาด การลุกไหม้ของก๊าซชีวภาพจะไม่มีควันหรือละอองเขม่า ไม่มีกลิ่น นอกจากนั้นแล้วก๊าซชีวภาพที่ได้ก็สามารถนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงจุดตะเกียงไส้เจ้าพายุเพื่อให้แสงสว่างได้ดีมาก ใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนน้ำมันก๊าดสำหรับตู้เย็นน้ำมันก๊าดได้ดี โดยตู้เย็นจะให้ความเย็นได้เร็วกว่าการใช้น้ำมันก๊าดเป็นเชื้อเพลิง ไม่ก่อให้เกิดความสกปรกเนื่องจากไม่มีควันและเขม่า จากผลของการทดลองและวิจัยพบว่าก๊าซชีวภาพที่ผลิตขึ้นได้ด้วยวิธีหมักนี้สามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงก๊าซเดินเครื่องยนต์แทนน้ำมันเบนซินได้โดยไม่ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของก๊าซให้บริสุทธิ์มากขึ้นอีกแต่อย่างใด

6.1 เตาหุงต้ม ก๊าซชีวภาพสามารถใช้กับหัวเตาก๊าซที่ผลิตขึ้นจำหน่ายในท้องตลาดได้แต่ต้องถอดนมหนูของเตาก๊าซออก เพราะแรงดันของก๊าซชีวภาพในถังเก็บก๊าซมีไม่มากเหมือนแรงดันของก๊าซหุงต้มที่อัดบรรจุในถังเหล็ก ถ้าต้องการจะประหยัดการซื้อเตาก๊าซ ก็สามารถทำเตาก๊าซแบบง่าย ๆ ขึ้นใช้ได้เองโดยใช้กระป๋องนมหรือกระป๋องผลไม้ โดยท่อโลหะขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง $\frac{1}{4}$ นิ้ว มางอปลายขึ้นเล็กน้อยและวางให้ปลายที่งอนั้นอยู่ภายในกระป๋องเปล่าที่คว่ำปากลงใช้ปูนซีเมนต์ 1 ส่วนผสมกับทราย 3 ส่วน และผสมน้ำบ้างเล็กน้อยแล้วคลุกเคล้าให้เข้ากันให้ดี แล้วจึงใช้ซีเมนต์ผสมทรายดังกล่าวนี้หุ้มปากกระป๋อง โดยใช้เป็นตัวเชื่อมต่อกระป๋องให้ติดกับท่อโลหะปล่อยทิ้งไว้ 8-12 ช.ม. ก็จะแข็งตัวดี ทำให้ใช้เป็นหัวเตาก๊าซแบบประหยัดได้ โดยเมื่อเจาะรูเล็ก ๆ ขนาด $\frac{1}{2}$ หุน ที่กันกระป๋องประมาณ 15-30 รู เพื่อใช้เป็นรูสำหรับกระจายก๊าซให้ผสมกับอากาศและเกิดการลุกไหม้เป็นเปลวไฟขึ้น นำเอาหัวเตากระป๋องดังกล่าวนี้ไปวางแทนตะแกรงเตาของเตาถ่าน ก็จะใช้เป็นเตาก๊าซแบบประหยัดได้เป็นอย่างดี

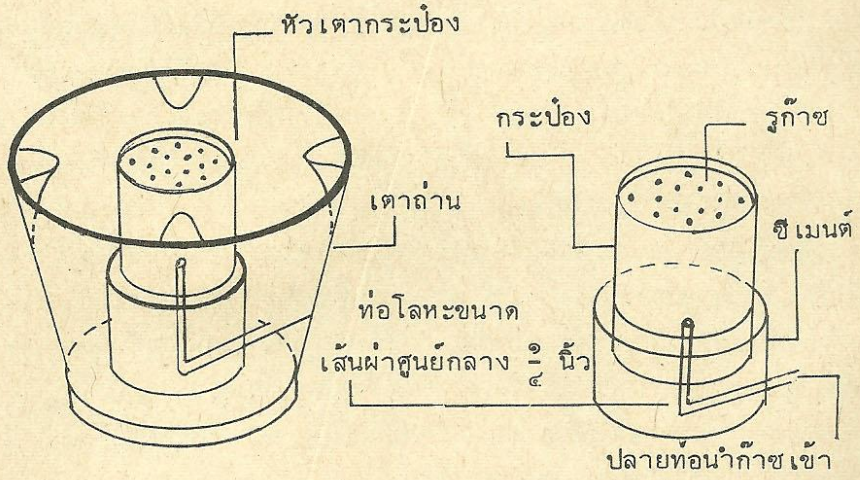

เตาก๊าซแบบประหยัด

หัวเตากระป๋อง

6.2 ตะเกียงก๊าซชีวภาพ ก๊าซชีวภาพสามารถนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนน้ำมันก๊าดสำหรับจุดตะเกียงเพื่อให้แสงสว่างได้ โดยตะเกียงที่จะใช้กับก๊าซชีวภาพนั้นจะต้องใช้กับไส้ตะเกียงเจ้าพายุ จึงจะเกิดการลุกไหม้และเกิดเรืองแสงให้ความสว่างขึ้นได้ ดังนั้นถ้าเป็นตะเกียงเจ้าพายุด้วยแล้ว เพียงแต่เจาะรูนมหนูที่ปลายหลักของท่อส่งน้ำมันก๊าดให้รูนมหนูโตขึ้นเป็น 1-2 หุน โดยมีท่อโลหะเชื่อมต่อที่ปลายท่อเพื่อส่งก๊าซไปเผาไหม้ที่ไส้ตะเกียงได้โดยสะดวก ตะเกียงเจ้าพายุนั้นก็สามารถใช้กับก๊าซชีวภาพได้ทันที ซึ่งถ้าใช้น้ำหนักบรรทุกถังก๊าซช่วยให้เกิดแรงขับดันก๊าซสูงขึ้น ก็จะช่วยทำให้ตะเกียงเจ้าพายุที่ใช้ก๊าซชีวภาพเป็นเชื้อเพลิงนั้นให้แสงสว่างได้มากถึง 60-100 แรงเทียนได้

6.3 ตะเกียงตู้เย็น โดยเฉพาะตู้เย็นน้ำมันก๊าด แทนที่จะใช้น้ำมันก๊าดเป็นเชื้อเพลิงเพื่อให้เกิดความร้อนสำหรับระบบทำความเย็นของตู้เย็น ก็สามารถเปลี่ยนแปลงมาใช้ก๊าซชีวภาพแทนได้ ตะเกียงตู้เย็นที่ดัดแปลงใช้ก๊าซชีวภาพแทนน้ำมันก๊าดนี้จะให้ความร้อนสูงมากกว่าตะเกียงน้ำมันก๊าด ดังนั้นตู้เย็นที่ใช้ก๊าซชีวภาพเป็นเชื้อเพลิงจึงเย็นรวดเร็วกว่า สะอาดมากกว่าเพราะไม่มีควันและเขม่าดำ ๆ เกิดขึ้นที่ปลายปล่องระบายควันหลังตู้เย็น

6.4 การใช้ก๊าซชีวภาพเป็นเชื้อเพลิงเครื่องยนต์ จากผลของการทดลองในโครงการวิจัยพบว่า เครื่องยนต์ที่ใช้น้ำมันเบนซินเป็นเชื้อเพลิงขนาด 1,300 ซี.ซี. สี่สูบ สี่จังหวะเมื่อเปลี่ยนคาร์บิวเรตเตอร์ จากคาร์บิวเรตเตอร์เบนซินมาใช้คาร์บิวเรตเตอร์ที่ใช้กับก๊าซหุงต้ม ที่ได้จากการกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม และใช้ก๊าซชีวภาพที่ผลิตขึ้นได้จากการหมัก (โดยไม่ทำให้ก๊าซมีความบริสุทธิ์มากขึ้นแต่อย่างใด) ก็สามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงของเครื่องยนต์ได้เป็นอย่างดี สามารถใช้เครื่องยนต์ดังกล่าวเป็นเครื่องยนต์ต้นกำเนิดพลังงานหมุนสูบน้ำได้ 10 ลบ.ม./ชั่วโมง พร้อม ๆ กับปั่นเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาด 2 กิโลวัตต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ชุดเครื่องหมักก๊าซชีวภาพสำหรับครอบครัว แบบที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับศูนย์สุขาภิบาลเขต 1 กรมอนามัย สร้างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับใช้ในกิจการของโรงโคนมสวนจิตรลดา เมื่อ เมษายน พ.ศ. 2521 และเป็นต้นแบบที่นำไปดัดแปลงสร้างขึ้นใช้ในชนบท คือ แบบสาธารณสุข 1 (แบบ ส.ส.1) และแบบสาธารณสุข 2 (แบบ ส.ส.2) ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

7.1 แบบ ส.ส. 1 เป็นชุดเครื่องหมักก๊าซชีวภาพที่สามารถสร้าง

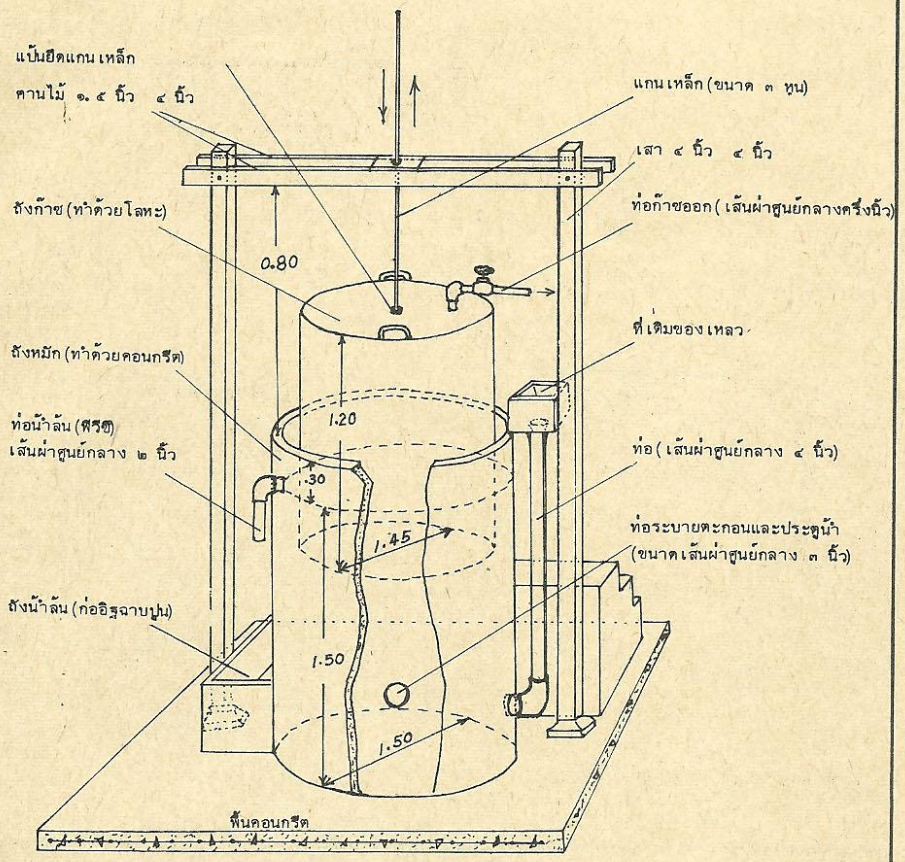

ถังหมักก๊าซชีวภาพแบบ ส.ส.1

ขึ้นใช้ได้ทั้งแบบตั้งบนพื้นดินและแบบฝังบางส่วนไว้ในดิน ถังหมักหรือบ่อหมักเป็นถังคอนกรีตทรงกระบอกกลมเช่นเดียวกับถังน้ำฝน เส้นผ่าศูนย์กลางภายใน 1.50 เมตร ความลึก 1.80 เมตร ระดับท่อน้ำล้นหรือระดับของของเหลวอยู่ต่ำจากปากถังหมัก 30 ซ.ม. จุของเหลวที่ใช้หมักได้ 2.5 ลบ.ม. ท่อน้ำล้นเป็นท่อพลาสติก พี.วี.ซี. ขนาด 2 นิ้ว มีถังรองรับน้ำล้นเป็นถังก่ออิฐฉาบปูนซีเมนต์อยู่ด้านข้างของถังหมัก ด้านข้างด้านบนของปากถังหมักมีที่เติมของเหลวโดยมีท่อซีเมนต์ขนาด 4 นิ้วต่อนำของเหลวเข้าสู่บริเวณใกล้ ๆ ก้นถังหมัก ก้นถังหมักด้านข้างมีท่อพร้อมด้วยประตูสำหรับระบายตะกอนออกจากก้นถังหมักไปยังบ่อตะกอนได้เมื่อต้องการ ถังก๊าซเป็นถังทรงกระบอกกลมทำด้วยโลหะหรือไฟเบอร์กล๊าสซีเมนต์ จี.อาร์.ซี. มีขนาดเส้นผ้าศูนย์กลาง 1.45 เมตร สูง 1.20 เมตร สามารถเก็บรวบรวมก๊าซได้ 2.0 ลบ.ม. ที่ฝาของถังก๊าซมีท่อระบายก๊าซออกไปใช้พร้อมด้วยก๊อกขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้วเชื่อมต่ออยู่เหนือถังก๊าซนี้จะมีคานไม้วางขวางอยู่เพื่อทำหน้าที่บังคับและป้องกันการลอยตัวของถังก๊าซไม่ให้ลอยพ้นระดับของของเหลวในถังหมัก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรั่วไหลของก๊าซออกจากถังนั้นเอง

7.2 แบบ ส.ส. 2

เป็นชุดเครื่องหมักก๊าซชีวภาพที่ออกแบบให้แยกถังก๊าซออกจากถังหมัก โดยมุ่งที่จะให้ถังหมักไว้ใต้คอกสัตว์หรืออยู่ใกล้ ๆ คอกสัตว์และสามารถเก็บถังก๊าซไว้ภายในที่พักอาศัยได้ ถังหมักออกแบบเป็นถังรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ เพื่อให้สามารถทำถังหมักเพิ่มเติมโดยใช้ผนังด้านหนึ่งร่วมกันได้ ถังหมักนี้ก่อด้วยอิฐฉาบปูนซีเมนต์ป้องกันน้ำซึม ด้านกว้างและด้านยาวของถังหมักมีความยาวด้านละ 1.00 เมตร ความลึก 1.20 เมตร ณ ระดับต่ำจากปากถังหมัก 20 ซ.ม. ภายในถังหมักโดยรอบทำเป็นผนังกั้นก๊าซมีลักษณะเป็นปีกยื่นออกมา 5 ซ.ม. จากผนังของถังหมัก โดยด้านล่างทำเป็นมุมเอียงลาดเพื่อให้ช่วยหักเหทิศทางของฟองก๊าซไปสู่บริเวณส่วนกลางของฝาถังหมัก ช่วยทำให้สามารถรวบรวมก๊าซที่เกิดขึ้นภายในถังหมักทั้งหมดได้ ระบายผ่านฝาถังหมักไปเก็บยังถังเก็บก๊าซได้ ตรงกึ่งกลางด้านข้างของถังหมักที่ระดับต่ำกว่าปากถังหมัก 5 ซ.ม. มีท่อน้ำล้นเป็นท่อพลาสติก พี.วี.ซี. ขนาด 2 นิ้ววางไว้สำหรับระบายน้ำล้นออกจากถังหมักไปเก็บไว้ยังบ่อน้ำล้นด้านข้างของถังหมัก ฝาถังหมักแบบ ส.ส. 2 นี้ เป็นฝาสี่เหลี่ยมซึ่งออกแบบให้มีส่วนยื่นลงแช่อยู่ภายในของเหลวในถังหมักเพื่อใช้เป็นที่รับก๊าซและระบายออกผ่านท่อก๊าซไปสู่ถังเก็บก๊าซส่วนที่ยื่นเป็นปีกแช่อยู่ในของเหลวนี้มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมจตุรัสมีความยาวด้านละ 95 ซ.ม. ปีกที่ยื่นลึกลงไปในของเหลวมีขนาด 17.5 ซ.ม. ที่เติมของเหลวทำเป็นกรวยต่อติดกับท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 ซ.ม. โดยมีส่วนล่างสุดเป็นข้องอโค้ง 90 องศา ติดอยู่ที่ปลาย ทำหน้าที่ป้องกันก๊าซลอยขึ้นมาตามบ่อ ฝาปิดถังหมักส่วนล่างทั้งหมดแช่อยู่ในของเหลวในถังหมัก

ชุดเครื่องหมักแบบ ส.ส. 2 นี้มีชุดเก็บก๊าซซึ่งประกอบด้วยถังก๊าซลอยขึ้นลงอยู่ในถังน้ำโดยถังน้ำและถังก๊าซดังกล่าวนี้เป็นถัง ทรงกระบอกกลมทำด้วยแผ่นสังกะสี ถังน้ำมีเส้นผ่าศูนย์กลางภายใน 1.02 เมตร สูง 1.30 เมตร ถังก๊าซเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.00 เมตร สูง 1.35 เมตร ด้านข้างของถังก๊าซมีโซ่ยึดกันถังก๊าซลอยพ้นระดับที่กำหนด บนฝาถังมีท่อก๊าซพร้อมด้วยก๊อกขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้วเชื่อมติดอยู่ 2 ชุด โดยใช้เป็นท่อนำก๊าซจากฝาถังหมักเข้าเก็บในถังก๊าซ

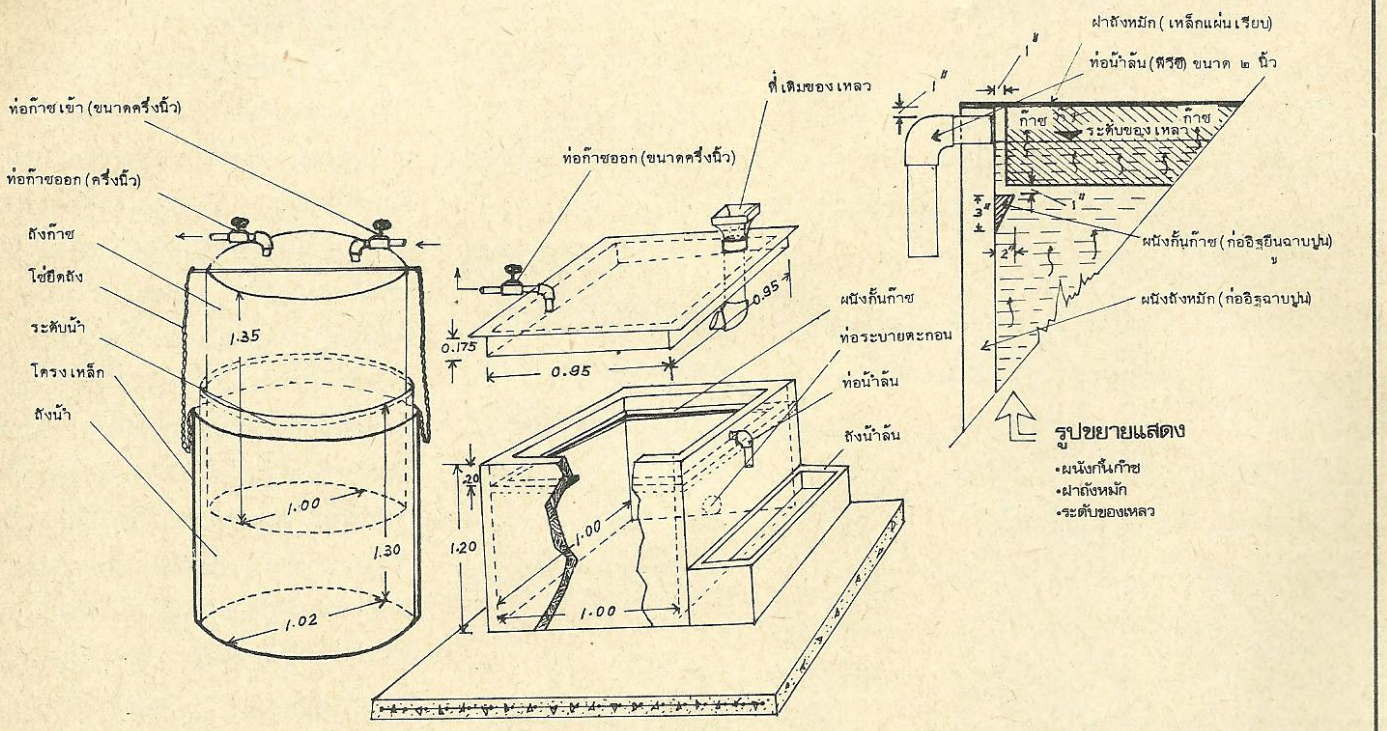

ถังหมักก๊าซชีวภาพแบบ ส.ส.2

ชุดหนึ่ง ส่วนอีกชุดหนึ่งนั้นใช้เป็นท่อระบายก๊าซออกจากถังก๊าซเพื่อนำไปใช้

8. หน่วยงานที่สนับสนุนการสร้างชุดเครื่องหมักก๊าซชีวภาพ

ผู้ที่สนใจและมีความต้องการที่จะสร้างชุดเครื่องหมักก๊าซชีวภาพขึ้นใช้สำหรับครอบครัวจะขอความช่วยเหลือได้จากหน่วยงานใดและได้รับความช่วยเหลืออย่างไร?

ในปัจจุบันนี้มีหน่วยงานของทางราชการ ให้ความช่วยเหลือผู้ที่สนใจจะสร้างชุดเครื่องหมักก๊าซชีวภาพขึ้นใช้อยู่แล้วทั่วประเทศ คือ

1. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุกอำเภอ
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด
3. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 1 อ. พระพุทธบาท จ. สระบุรี
4. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 2 อ.เมือง จ. ชลบุรี
5. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 3 อ. เมือง จ. นครราชสีมา
6. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 4 อ. เมือง จ. ขอนแก่น
7. ศูนย์สุขาภิบาล เขต 5 อ. เมือง จ. ลำปาง
8. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 6 อ. เมือง จ. พิษณุโลก
9. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 7 อ. เมือง จ. ราชบุรี
10. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 8 อ. เมือง จ. สุราษฎร์ธานี
11. ศูนย์สุขาภิบาลเขต 9 อ. เมือง จ. สงขลา
12. กองสุขาภิบาล กรมอนามัย กทม.
13. สมาคมพัฒนาประชากร สุขุมวิท ซอย 12 กทม.
14. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กทม.
15. กรมวิชาการเกษตร บางเขน กทม.
16. กรมส่งเสริมการเกษตร บางเขน กทม.
17. การพลังงานแห่งชาติ กทม.

ความช่วยเหลือที่จะได้รับได้แก่ ความรู้พื้นฐานทางด้านวิชาการ การจัดส่งเจ้าหน้าที่พร้อมด้วยเครื่องมือที่จำเป็นบางอย่างสำหรับ การก่อสร้างชุดหมักก๊าซชีวภาพ เช่น แม่แบบวงขอบเหล็กสำหรับใช้สร้างบ่อหมักก๊าซชีวภาพคอนกรีต พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะให้คำแนะนำต่าง ๆ ด้วย

ผู้สนใจอาจติดต่อขอรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ก๊าซชีวภาพ ได้โดยตรงจาก รองศาสตราจารย์ พิชิต สกุลพราหมณ์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 420/1 ถนนราชวิถี พญาไท กรุงเทพฯ 4

เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น

ชาคริต จุลกะเสวี

โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว คนเรามีความต้องการน้ำมาก การดำรงชีวิตประจำวันก็จำเป็นจะต้องมีน้ำกินน้ำใช้ให้เพียงพอชีวิตจึงจะมีความสุขสมบูรณ์ มีพลานามัยแข็งแรงพอที่จะทำมาหากินต่อสู้เอาชนะภาวะเศรษฐกิจที่ตกสะเก็ด เกิดความทุกข์ยากกันอยู่ในขณะนี้ได้ดีที่สุดดังนั้นการพัฒนาบ้านเมืองของเรา จึงจำเป็นต้องเร่งรัดดำเนินการพัฒนาในเรื่องแหล่งน้ำ ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งในเมืองและในชนบทโดยทั่วไปด้วย

สาเหตุที่ทำให้ดินขาดความชุ่มชื้นหรือแห้งแล้งเพราะขาดน้ำก็ดี หรือการเกิดน้ำท่วมเสียหายอย่างรุนแรงก็ดีเหล่านี้ ถ้าลองไปถามใคร ๆ ดู ก็คงจะพากันกล่าวโทษเอากับการที่มีผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธาร เป็นสาเหตุสำคัญกันทั้งนั้น ซึ่งก็จริงอย่างว่านั่นแหละ ลองไปฟังรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดูสักนิดเป็นอย่างไร

สำหรับปัญหาที่ว่าพื้นที่ป่าไม้ลดน้อยลงนั้น ก็เนื่องจากว่ามีอัตราเพิ่มของประชากรไทยเราถึงร้อยละ 3 ต่อปี ทำให้ความต้องการในเรื่องที่ทำกินและที่อยู่อาศัย มีเพิ่มขึ้น จึงมีการขยายที่ทำกินเข้าไปในพื้นที่ป่าสงวนมากขึ้น ทำให้ป่าสงวนแห่งชาติถูกบุกรุกทำลายลงเป็นจำนวนมาก ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ถูกบุกรุกทำลายไปประมาณ 12 ล้านไร่ ทำให้ยังมีป่าเหลืออยู่ในปัจจุบัน ประมาณ 16 ล้านไร่ ในภาคใต้ก็ถูกบุกรุกทำลายราบไปอีกแล้ว ประมาณ 5 ล้านไร่ ทำให้มีป่าเหลืออยู่ประมาณ 8 ล้านไร่ ภาคกลางและภาคตะวันออกถูกบุกรุกทำลายไปประมาณ 6 ล้านไร่ เหลืออยู่ประมาณ 13 ล้านไร่ และภาคเหนือถูกบุกรุกทำลายลงอีกประมาณ 8 ล้านไร่ ทำให้เหลือพื้นที่ป่าสงวนประมาณ 42 ล้านไร่ เมื่อลองบวกเลขดูก็จะเห็นว่า ในขณะนี้ทั่วประเทศไทยของเรายังมีป่าไม้ที่คงสภาพป่าอยู่จริงเพียงประมาณ 79 ล้านไร่ เท่านั้นเอง น่าวิตกเหลือเกิน

ด้วยนั้น เราจึงไม่ควรจะปล่อยให้มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า กันอย่างไม่ถูกต้องนี้อีกต่อไปอย่างเด็ดขาด ถึงเวลาแล้วที่ประชาชนทุกท่าน จะต้องช่วยกันด้วยอย่างเต็มที่ ทางราชการกรมป่าไม้ยุคใหม่นี้ ก็ได้ลงมือดำเนินการอย่างจริงจังดีขึ้นมากแล้ว ในการปราบปรามการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่านี้อย่างแข็งขัน และรัฐบาลนี้ก็ได้มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ในการที่จะกวาดล้างอิทธิพลมืดเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้นี้ ให้หมดสิ้นไปให้จงได้อยู่ด้วยแล้ว

ในช่วงต่อไปนี้ หากท่านพี่น้องประชาชนผู้ใดได้พบเห็น หรือรู้เบาะแสของผู้กระทำผิดในเรื่องการทำลายป่าไม้ ก็ขอความร่วมมือให้รีบแจ้งต่อทางการจังหวัดนั้น ๆ จะเป็นทางผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ

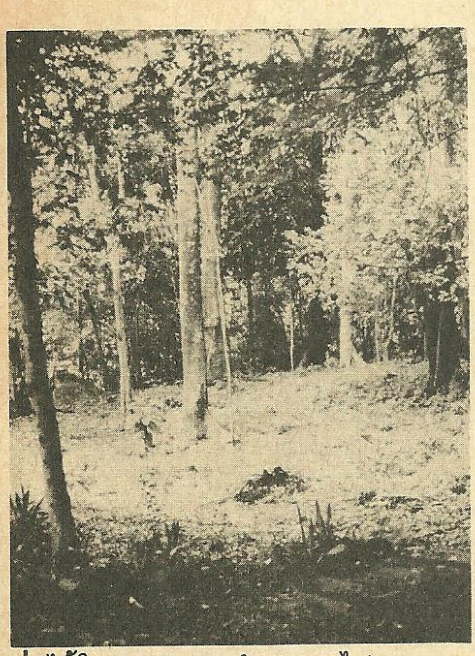

ป่าไม้ในปัจจุบันถูกทำลายลงไปมาก และก่อให้เกิดปัญหาอุทกภัยเป็นประจำทุกปี

หน่วยงานฝ่ายปราบปรามในจังหวัดของท่าน หรือจะแจ้งตรงไปยังหน่วยปราบของกรมป่าไม้ก็ได้เสมอ ต้องขอให้ช่วยกันอย่างเต็มที่ด้วย เพื่อยับยั้งการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าให้มีลดน้อยลงให้จงได้ และพร้อมกันนั้นก็จะต้องช่วยกันโหมการปลูกสร้างป่าไม้ทดแทนในทุกรูปแบบขึ้น อย่างจริงจังและรวดเร็วทั่วประเทศด้วย ก็จะช่วยแก้ปัญหาบางประการที่ร้ายแรง ซึ่งเรากำลังประสบกันอยู่ในปัจจุบันนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากความแห้งแล้งหรือภัยจากน้ำท่วม ตลอดจนภัยจากการเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ของผิวหน้าดินเพื่อการเกษตรทั้งหลายนั้นด้วย ซึ่งทุกอย่างก็คงจะผ่อนคลายไปในทางที่ดีขึ้นได้ ยังไม่สายเกินไป ถ้าพี่น้องประชาชนทั้งหลาย รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชนด้วย จะได้ช่วยร่วมมือกับทางราชการ ในการนี้ด้วยอย่างจริงจัง ความหวังที่แจ่มใสย่อมจะยังมีเป็นของพวกเราชาวไทยได้อยู่เสมอ

ท่านผู้อ่านคงจะยังไม่ทราบว่า จากผลของการศึกษาทรัพยากรที่ดินเพื่อการเกษตรของประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยของสมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย พบว่าที่ดินประมาณ 32.7 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 52 ของที่ดินทั้งประเทศ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการกสิกรรมส่วนที่ดินที่เหลือมีเพียงร้อยละ 15 ไม่ค่อยเหมาะสมในการทำกสิกรรม แต่ก็อาจนำมาพิจารณาศึกษาหามาตรการบางประการ ในการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อว่าเมื่อนำไปใช้ในการกสิกรรมแล้วอาจคุ้มกับการลงทุนได้ หรืออาจนำมาใช้ในการปลูกหญ้าสำหรับกิจการปศุสัตว์ได้ ส่วนพื้นที่ที่เหลือนอกจากนี้ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ป่าไม้ชายเลนบ้างเล็กน้อย

ตามความเป็นจริงนั้น ถึงแม้เป็นที่ดินเหมาะสมในการกสิกรรม แต่ก็ยังจำเป็นจะต้องเร่งทำการพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะคุณภาพพื้นที่ดินแต่ละแห่งแตกต่างกันไป เช่น ดินนาของภาคกลางและในบางแห่งของที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาของภาคเหนือ จัดว่าเป็นนาที่ดีที่สุดของประเทศ ที่ดินนาของภาคใต้หรือภาคตะวันออก มีความอุดมสมบูรณ์รองลงไปส่วนที่มีคุณภาพต่ำสุดได้แก่ที่ดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้น เราควรพัฒนาโดยการหาทางเพิ่มรายได้ให้แก่บรรดาเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีอยู่ประมาณ 28 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งประเทศ โดยการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การที่เราพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่ยึดด้านการเกษตรเป็นหลัก จะทำให้เกษตรกรของเรายากจนลงทุกที ในขณะที่ประเทศอื่นเขาได้พัฒนาไปตามแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้ส่งผลถึงเศรษฐกิจโดยส่วนรวมดีขึ้น และเกษตรกรก็จะดีขึ้นด้วย

ทางด้านสังคมนั้น ปัจจุบันพวกเรามักจะมัวหลงไปนิยมชมชื่น กับวัฒนธรรมของต่างประเทศ โดยไม่ได้ดูพื้นฐานของคนส่วนใหญ่ คือเกษตรกรหรือประชาชนในชนบททั้งหลาย จึงมักทำให้การพัฒนาด้านต่าง ๆ มักมีปัญหาเกิดขึ้นได้เสมอ เป็นไปในทำนองหัวมงกุฎท้ายมังกร ก็คล้าย ๆ กับการพัฒนาทางด้านการเมืองของเรานั่นแหละ ซึ่งปัญหาทั้งหลายเหล่านี้ยังไม่สายเกินไป ถ้าหากพวกเราพร้อมใจกันทำการแก้ไขอย่างจริงจัง การส่งเสริมและกระตุ้นยั่วยุสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง ให้เขาเหล่านั้นได้มีโอกาสรวมกลุ่ม และมีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนงานต่าง ๆ กันเองได้ ตั้งแต่ในระดับชุมชนหมู่บ้าน คือในระดับล่างขึ้นมาสู่ระดับบนซึ่งเป็นฝ่ายบริหารราชการโดยตรงต่อไป ไม่ช้าพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่น้องเกษตรกรซึ่งเป็นกำลังที่สำคัญยิ่งของชาติ ก็จะมีความมั่นคงแข็งแรงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ทั้งทางด้าน

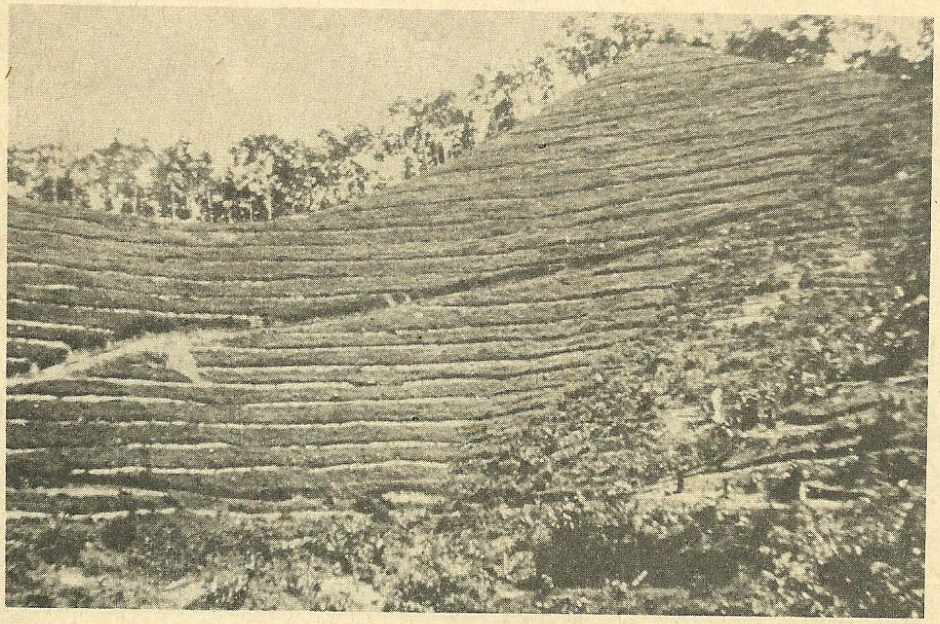

การอนุรักษ์ดินโดยวิธีปลูกพืชแบบขั้นบันได

เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ของบ้านเมืองเราเป็นผลสำเร็จด้วยดียิ่ง ๆ ขึ้นได้แน่นอน

พูดถึงเรื่องเกษตรกรแล้ว ในยุคที่น้ำมันแพงอย่างปัจจุบันนี้ คอลัมน์ "เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น" ของวารสารไทย ก็ใคร่ขอเสนอแนะไว้ด้วยสักนิดหนึ่งด้วยว่า ในยามน้ำมันแพงอย่างนี้ แทนที่จะมัวบ่นพึมพัมกันไปตามเรื่อง ลองหันหน้ามาช่วยกันคิดหาทางกันไว้บ้างว่า ในปีนี้ครอบครัวของท่านควรจะปรับปรุงการทำมาหากินอย่างไรได้บ้าง จะดีไหมครับ

สำหรับพี่น้องประชาชนในชนบทนั้น ตามปกติก็มีความสามารถดีเด่นเป็นพิเศษในการใช้ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ดังนั้นถ้าได้รู้จักใช้กลวิธีต่าง ๆ มาช่วยเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพและรู้จักปรับปรุงกิจการในด้านต่าง ๆ ช่วยด้วย เป็นต้นว่าควรจะรู้จักเลือกงานเกษตร ที่ให้ผลิตผลซึ่งไม่ต้องพึ่งพาอาศัยโรงงานโดยตรงมากนัก การขยายผลิตผลทางการเกษตรก็คงจะรวมกันดำเนินการ เพื่อที่จะทำให้ทางด้านโรงงานลดอำนาจการต่อรอง และผ่อนคลายการกดราคาพืชผลที่จะขายเหล่านั้นลงไปบ้าง จะช่วยให้ได้รับความเป็นธรรมดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอ้อย สับปะรด ลำไย หรือผลไม้ต่าง ๆ และปาล์มน้ำมัน ซึ่งจะเก็บไว้นานไม่ได้นั้น เมื่อถึงเวลาขายก็ต้องขาย เก็บไว้ไม่ได้นาน เพราะพืชผลเหล่านั้นเสื่อมคุณภาพลงไปได้รวดเร็วมาก จะเกิดเสียหายได้ง่าย

อีกเรื่องหนึ่งที่ใคร่ขอเสนอแนะให้พิจารณากันด้วย ก็คือว่าอยากจะให้พี่น้องเกษตรกร ได้รู้จักเลือกทำงานเกษตรที่มีผลผลิตเก็บไว้ได้นาน ๆ หรือนำเอาไปแปรรูปรอการจำหน่ายได้โดยไม่เสียหาย เช่น พวกมะพร้าว หรือผลไม้บางชนิดที่เก็บไว้ได้นาน ๆ หน่อย หรือส่งขายตลาดต่างประเทศได้ง่าย ก็จะได้ผลดีกว่า

เกษตรกรในปัจจุบันนี้ จำเป็นจะต้องรู้จักประมาณการ กำหนดนโยบาย ของตัวเองให้เหมาะสม พืชผลหรือสัตว์เลี้ยงชนิดใดที่ทำแล้วออกจะเสี่ยงต่อการหาตลาดหรือหมิ่นเหม่ ต่อการถูกบังคับกดราคาทางด้านการตลาด ก็ควรจะหลีกเลี่ยงงดเสียเถอะอย่าปลูกอย่าเลี้ยงให้มากขึ้นไปอีกเลย

ถ้าเกษตรกรรู้จักหาทางปรับลักษณะของงานที่จะทำ ให้เหมาะสมกับการใช้แรงงานในครอบครัวของตนเองได้ด้วยก็จะเป็นการดีมาก ควรใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ได้มากที่สุด อย่างการปลูกพืชผลอะไรที่ต้องใช้แรงงานมากในเพียงช่วงเดียวเฉพาะฤดูแล้วก็ว่างไปอีกนาน ๆ นั้น ก็ควรลองเปลี่ยนแปลงหางานที่ทำกันได้สม่ำเสมอตลอดไป ไม่มีว่างเปล่า หาทางใช้แรงงานทุกคนในครอบครัว ให้เป็นประโยชน์ที่สุดได้ด้วยก็จะยิ่งดี จะปล่อยให้เป็นระบบตัวใครตัวมันนั้นจะไหวหรือ ก็ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเข้าไว้จึงจะไปรอด

วิธีการที่จะแก้ไขได้ดีอีกทางหนึ่งนั้น ก็อยากจะให้พี่น้องเกษตรกรทั้งหลาย ได้หันมาให้ความสนใจในการทำไร่นาสวนผสม คือทำการปลูกพืชผลควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์กันให้มาก ๆ ขึ้น ทุกครอบครัวจะได้มีทางใช้แรงงานได้เต็มที่ มีประโยชน์ได้มากยิ่ง ๆ ขึ้นด้วย ทั้งปลูกพืช ทั้งเลี้ยงสัตว์ จัดให้เหมาะสมดี แล้วก็จะมีประโยชน์มากทุกด้าน ช่วยกระจายการใช้แรงงานในครอบครัวได้ดีมาก

เรื่องการจับจ่ายใช้สอยในยุคที่มีรายรับฝืดเคืองเช่นนี้ ยิ่งจำเป็นต้องประหยัดรัดเข็มขัดกันให้แน่น ๆ หน่อย ของอะไรที่ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ ควรหาทางลดรายจ่ายลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากทุกครอบครัวได้ช่วยกันทำสวนครัว ปลูกผักเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่กันไว้บ้าง ก็จะได้ไม่ต้องควักกระเป๋าจ่ายหยุมหยิมโดยไม่จำเป็นต่อไปอีก และถ้าหากท่านผู้ใดพอจะสะดวกและมีเวลา ก็ควรจะหาทางเรียนรู้วิชาการเกษตรแผนใหม่กันไว้บ้าง จะฟังเอาเองจากรายการเกษตรของวิทยุสถานีต่าง ๆซึ่งก็มีการเสนออยู่หรือจะฟังจากสถานีวิทยุ ม.ก. ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งจัดรายการให้บริการเป็นประจำอยู่แล้วนั้นก็ได้ ยิ่งถ้าได้มีความรู้ทางด้านการแปรรูปผลิตผลเหลือใช้ทางการเกษตร ดัดแปลงช่วยให้ขายได้ราคาสูง ๆ ขึ้น ก็จะเป็นการดียิ่ง เช่น แทนที่จะปลูกข้าวโพด ข้าวฟ่าง หรือมันสำปะหลังขายให้เมืองนอกเขาเอาไปทำเป็นอาหารสัตว์ส่งกลับมาขายให้เมืองไทยเราอีกในราคาแพง ๆ ต่อไปนี้เราจึงควรเปลี่ยนผลิตผลทางเกษตรนั้นไปเป็นอาหารสัตว์ ใช้อาหารนั้นเปลี่ยนให้เป็นนม เป็นเนื้อสัตว์ ส่งออกไปขายเมืองนอกเขาเพิ่มขึ้น ก็จะเพิ่มผล

กำไรทำเงินรายได้เข้าประเทศเราได้ดีขึ้นไม่น้อยเลย

อีกเรื่องหนึ่งที่มักจะปล่อยปละละเลยกันอยู่ก็คือว่า จะเพาะจะปลูกอะไรลงไปแล้วจำเป็นจะต้องหมั่นเอาใจใส่ดูแลตรวจตราโดยใกล้ชิดด้วย อย่าทำแบบฝากเทวดาเลี้ยงปลูกทิ้งปลูกขว้างไว้อีกเลย เพราะความเอาใจใส่นั่นเอง เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะนำความสำเร็จมาให้ท่านได้ แต่ความสำเร็จจะมีมากหรือน้อยเพียงใด ก็อยู่ที่ความเอาใจใส่ปฏิบัติให้ถูกต้องนี่ด้วย ถ้าเอาใจใส่ใกล้ชิดดี พืชผลก็จะงอกงามสมบูรณ์ให้ผลกำไรตอบแทนท่านได้เป็นที่น่าพอใจยิ่ง สำหรับพี่น้องเกษตรกรทั้งหลาย ควรจะยึดถือสุภาษิตของไทยเราที่ว่า "กันไว้ดีกว่าแก้" นั้นไว้ให้ดีเถิด เพราะถึงอย่างไรก็ยังปฏิบัติได้ทันสมัยเสมอ

ปกติแล้วความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีเป็นคุณธรรมที่ดีเลิศของพี่น้องประชาชนในชนบท ซึ่งถ้าจะว่ากันไปแล้วชาวเมืองเสียอีกที่น่าจะได้พัฒนาคุณธรรมข้อนี้ ให้ได้ดีเด่นเหมือนกับชาวชนบททั้งหลายนั้นบ้าง การดำรงชีวิตในปัจจุบันนี้ คงจะต้องบำเพ็ญตนเป็นผู้มีความตระหนี่ถี่ถ้วนพอสมควร ก็ไม่ได้แปลว่าถึงกับจะให้เป็นผู้ตระหนี่ถี่เหนียวจนถึงกับเด็มราวกับเกลือ เอาแค่เพียงมีความละเอียดถี่ถ้วนไว้บ้างก็คงจะพอดี

สิ่งที่จะช่วยให้กิจการในไร่นาของท่านได้รับผลสำเร็จดีที่สุดอีกส่วนหนึ่ง และพวกเรามักจะละเลยกันมาก นั่นก็คือการบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงอยากขอเสนอแนะให้ลองหัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายของไร่นาดูเองบ้างอย่างง่าย ๆ รายรับ-รายจ่าย ต้องระวังอย่าให้ติดลบ ขาดทุน เกษตรกรควรจะพยายามติดตามข่าวความเคลื่อนไหวของราคาน้ำมัน ปุ๋ย ผลผลิตทางการเกษตร และภาวะการตลาดเอาไว้บ้าง จะได้ไม่ถูกใครหลอกต้มได้ง่าย ๆ การทำอาชีพอะไรจะให้เจริญนั้น ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ทุกอย่างในแขนงอาชีพที่เราเกี่ยวข้อง ถ้าขืนไม่รับรู้

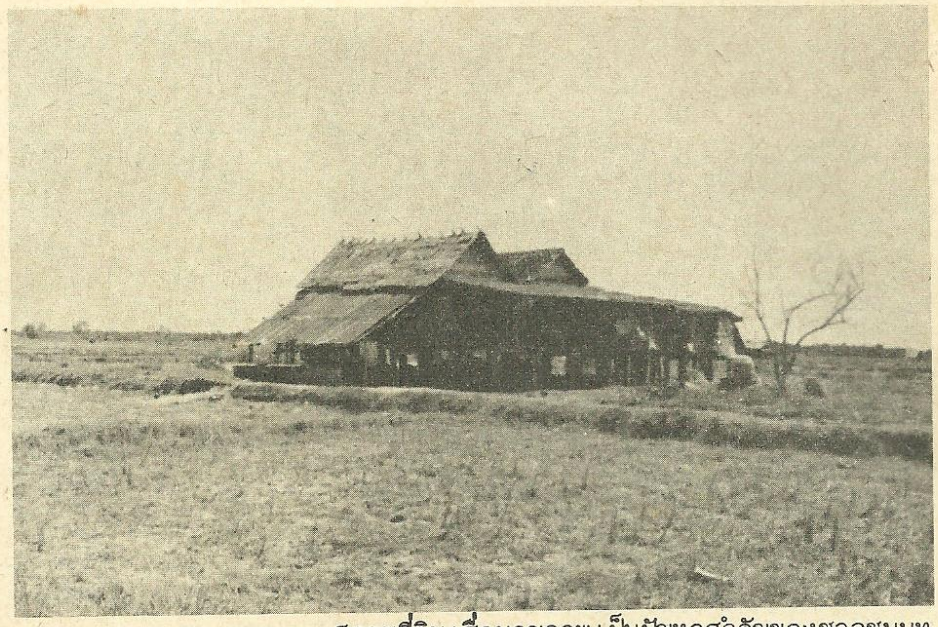

สภาพที่ดินเสื่อมคุณภาพเป็นปัญหาสำคัญของชาวชนบท

อะไร นอกจากจะปลูกจะเลี้ยง ความซื่อบริสุทธิ์อย่างนั้น อาจทำให้เสียรู้พวกเด็มราวกับกรดได้ง่าย ๆ เราไม่อยากเอาเปรียบใคร และไม่อยากให้ใครมาเอาเปรียบเราจริงไหมครับ

ในบ้านเมืองของเรานั้น ผู้คนบางส่วนยังมีความทุกข์ยาก ขาดแคลนในหลายสิ่งหลายอย่าง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความสุขสบาย ดังนั้นถ้ามีผู้มีฐานะดีจะยอมเสียผลประโยชน์ และเสียสละความสุขลงบ้างเอาไปเฉลี่ยให้แก่ผู้มีฐานะด้อยกว่า ด้วยความเมตตา มีความสำนึก เข้าใจและเห็นใจในความทุกข์ยากของพี่น้องร่วมชาติส่วนใหญ่แล้ว การแก้ปัญหาของชาติในทุก ๆ ด้าน จะทำได้สะดวกและราบรื่นยิ่งขึ้น

ไหน ๆ ก็พูดถึงเรื่องการปรับปรุงในส่วนของตัวพี่น้องเกษตรกรส่วนใหญ่มาแล้ว จึงอยากขอแถมสำหรับพี่น้องชาวนาให้เป็นพิเศษด้วยสักนิดหนึ่ง เกี่ยวกับว่าเรามีวิธีที่จะเพิ่มรายได้ให้กับนาข้าวของเราได้อย่างไรบ้าง เป็นวิธีง่าย ๆ ซึ่งพอจะปฏิบัติตามได้ไม่ยากเลย แต่ผลที่ได้จะคุ้มเกินค่าเป็นไหน ๆ ก็เพื่อจะให้ได้มีชีวิตที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกนั่นเอง ท่านพี่น้องชาวนาจึงน่าจะลองพิจารณานำไปดัดแปลงพัฒนาอาชีพการทำนาของท่านดูบ้าง ก็คงจะมีประโยชน์ช่วยให้ได้ผลกำไรเพิ่มขึ้นไม่น้อยเลย

แต่การที่จะให้ได้รับเงินมากขึ้นนั้น ตามหลักการแล้ว พี่น้องชาวนารวมทั้งเกษตรกรทั้งหลาย ไม่ควรจะหวังจากราคาพืชผลหรือข้าวนั้นให้สูงขึ้นแต่เพียงอย่างเดียว เราควรจะหาทางเพิ่มรายได้โดยการเพิ่มผลผลิตและอุดรูรั่วการใช้จ่ายต่าง ๆ ของเราเองอย่าให้ต้องมีอะไรสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปโดยไม่สมควรนั้นด้วย วิธีนี้ก็คงจะช่วยทำให้เรามีกำไรหรือเงินเหลือเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างและวิธีการที่จะกล่าวเสนอแนะในวันนี้ ถ้าหากผู้สนใจได้ทบทวน และนำไปพิจารณาดัดแปลงปฏิบัติกันอย่างจริงจังแล้วละก็คงจะช่วยลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มผลผลิต ให้กำไรทวีเพิ่มขึ้นได้อย่างแน่นอน

ประการแรกนั้น ดินที่เพาะปลูกข้าวปัจจุบันนี้ออกจะเสื่อมโทรมลงมากแล้ว ขืนใส่ปุ๋ยกันลงไปมาก ๆ ตามคำโฆษณาของนักขายปุ๋ยแต่อย่างเดียว โดยไม่มีการพักดินและปลูกพืชสลับหมุนเวียนลงช่วยบ้างเลย จะทำให้ดินขาดอินทรีย์วัตถุ แข็งกระด้าง และดินจะมีความเป็นกรดมากขึ้นทุกที จึงต้องหาวิธีแก้ไขให้ประหยัดที่สุดด้วยจึงจะดี

การใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยมูลสัตว์ ปุ๋ยหมักอะไรเหล่านี้ จะช่วยให้ดินมีคุณสมบัติดีขึ้นได้มาก แต่เดี๋ยวนี้ขี้หมู ขี้วัว ขี้ควายก็มีราคา

แพงขึ้นทั้งนั้น ชาวนาที่ไม่อาจจะซื้อหาปุ๋ยมูลสัตว์นี้ได้สะดวก ก็ควรจะได้ทำการเลี้ยงสัตว์ไว้เองบ้างก็จะดี และควรรู้จักใช้เศษใบไม้ใบหญ้า มาทำปุ๋ยหมักใส่นากันให้มากขึ้นด้วยก็จะดี มีชาวนาพัฒนาบางรายที่มีทุนรอนดีหน่อย พอมีเงินซื้อยาฆ่าหญ้ามาใช้ได้ ก็มักจะใช้วิธีปล่อยให้มีต้นหญ้าอ่อน ๆ ขึ้นจนเต็มแปลงนา แล้วจึงใช้ยาฆ่าหญ้า ซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิด เช่นพวกกรัมม็อกโซน หรือพวกน็อกโซน หรือแพลนโซน ฉีดฆ่าหญ้านั้นทิ้งไว้สัก 4-5 วัน แล้วจึงทำการไถกลบให้หญ้ากลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์วัตถุกลับลงไปในดินนั้นต่อไป หรือจะเลือกใช้วิธีปล่อยน้ำเข้านาให้ท่วมหญ้า พอดินอ่อนได้ที่แล้วก็เอาอีขลุกติดเครื่องยนต์ลากเข้าทับให้เละ ก็ใช้การได้ดีเหมือนกัน พอหญ้าตายก็ไถกลบได้พอดี ค่าใช้จ่ายเรื่องยาที่ใช้นี้จะตกในราวไร่ละ 30-50 บาท ก็คงยังพอไหว

ประการที่ 2 ที่อยากจะแนะนำก็คือว่า ควรหาทางลดค่าดำนาลงบ้าง โดยใช้วิธีทำนาหว่านหรือทำนาน้ำตมกันให้มากขึ้น เพราะค่าดำนานั้นไร่หนึ่ง ๆ จะต้องเสียเงินประมาณไม่ต่ำกว่า 100 บาท การทำนาหว่านจะช่วยให้เก็บเกี่ยวข้าวได้เร็วกว่าปกติด้วย ถ้าป้องกันอย่าให้หญ้าขึ้นรบกวนได้ ก็จะใช้น้ำน้อยกว่านาดำถึงประมาณ 10-15 วัน ประหยัดน้ำได้มาก ส่วนค่ายาป้องกันและปราบแมลงศัตรูพืชในนานั้น ๆ ก็จะลดน้อยลงด้วย มีผลกำไรทวีขึ้นอีกมาก การทำนาหว่านจะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น ถ้ารู้จักทำให้ถูกวิธีแล้วละก็ จะได้ผลดีมากอย่างแน่นอน

ประการที่ 3 ก็ใคร่ขอเสนอแนะว่า การใช้ปุ๋ยต้องใช้ให้ถูกสูตร และถูกช่วงเวลาที่ข้าวต้องการด้วยจึงจะดี เช่นควรใช้ปุ๋ยเอ็น-พี-เค N-P-K สูตร 16-20-0 สำหรับที่ดินนาซึ่งเป็นดินเหนียวน้ำท่วมถึง ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 สำหรับที่นาดอน และนาดินปนทราย หรือนาส่วนใหญ่ทางภาคอีสาน ใช้ปุ๋ยสูตรดังกล่าวเหล่านี้เป็นหลัก จำนวนการใช้ก็อยู่ในอัตรา 10-15 กก. ต่อไร่ ครั้งแรกใส่ขณะเตรียมดินก่อนหว่านข้าวงอก ครั้งที่สองควรใส่ในระยะที่ต้นข้าวแตกกอ หรือมีอายุประมาณ 25 วัน และครั้งที่สามควรใส่ระยะที่ต้นข้าวตั้งท้องเป็นต้นกลมก่อนออกดอก หรือมีอายุได้ประมาณ 50 วัน โดยทั้ง 2 ครั้งหลังนี้ ควรใช้ปุ๋ย 21-0-0 หรือใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตใช้จำนวน 20 กก.ต่อไร่ หรืออาจจะใช้ปุ๋ยยูเรีย สูตร 45-0-0 จำนวน 10 กก.ต่อไร่ก็ได้ผลดีพอใช้ สำหรับที่นาดินเลว ๆ ทั่ว ๆ ไปพอดัดแปลงจากสูตรปุ๋ยเหล่านี้ได้

ประการที่4 ควรจะรู้จักเลือกใช้ยาให้เหมาะสมกับสภาพของต้นข้าวหรือพื้นที่นาจะใช้ยาน้ำ ยาฝุ่นหรือยาเม็ดเหล่านี้ ก็ต้องรู้จักเลือกให้ดีจึงจะได้ผลและประหยัด อย่างเช่นจะปราบหนอนกอในขณะที่ต้นข้าวยังเล็ก ๆ อยู่ ก็ควรใช้น้ำยาฉีดให้จะได้ผลดีกว่าและจะประหยัดดีด้วย ฉีดได้ทั่วถึงและจะเสียค่าใช้จ่ายประมาณไร่ละ 20 บาท เท่านั้นเอง แต่ถ้าเราใช้ยาเม็ดที่มีคุณภาพสูง ๆ หว่านให้ ก็จะต้องเสียค่ายาถึงไร่ละประมาณ 60 บาท แพงกว่ากันตั้งหลายสิบบาท หลายไร่ก็เป็นพันเหมือนกันนะครับ จึงควรประหยัดให้ดีหน่อย การปราบเพลี้ยจั๊กจั่นของต้นข้าวก็เช่นกัน ถ้าต้นข้าวยังเล็กลำต้นยังห่าง ๆ กันอยู่ก็ใช้ยาน้ำฉีดดีกว่า แต่ถ้าต้นโตชิดกันแตกกอแน่นแล้ว ควรเปลี่ยนมาใช้ยาฝุ่นจะได้ผลดีและประหยัดกว่ายาน้ำเหล่านี้ เป็นต้น

ประการที่ 5 ควรเอาใจใส่กับต้นข้าวในนาที่เราปลูกและควรฉีดยาให้แบบป้องกันจะดีกว่าการแก้ไข คือควรฉีดยาป้องกันโรคหรือแมลงให้ในช่วงที่จำเป็น ก่อนที่เกิดการระบาดรุนแรง ควรเริ่มจากยาอ่อน ๆ ก่อนก็ได้ อย่าโหมใช้ยาแรง ๆ ตั้งแต่แรก จะทำให้หนอนหรือแมลงเหล่านั้นเกิดมีความดื้อยาได้เร็ว ต่อไปจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปราบมากขึ้น จึงควรเอาใจใส่ข้อนี้ให้มากขึ้นด้วยเป็นดีแน่

ประการที่ 6 ควรจะต้องรู้จักให้น้ำตามความจำเป็น ในช่วงที่ยังไม่จำเป็นนักถ้าน้ำมีน้อยงวดลงเต็มที่ ก็อาจปล่อยให้แห้งไปก่อนสัก 6-7 วันก็ได้ แล้วจึงค่อยสูบน้ำหรือปล่อยน้ำเข้านานั้นให้สูงประมาณ 1 ฝ่ามือก็พอ ไม่จำเป็นต้องให้น้ำมากมายอย่างที่พบในนาทั่ว ๆ ไปนั่นเลย พอน้ำงวดลงก็ค่อยสูบเพิ่มเข้าให้อีก วิธีนี้จะช่วยให้ท่านประหยัดได้ทั้งน้ำและน้ำมันที่ใช้กับเครื่องสูบน้ำนั้นด้วย ลองทำนาแบบใช้น้ำน้อย ตามที่ทางกระทรวงเกษตรฯ พยายามเผยแพร่อยู่ในทุกวันนี้กันดีกว่า เพราะว่าได้ผลดีจริง ๆ และจะช่วยลดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าวได้ดีขึ้นด้วย

ประการที่ 7 ควรทำการเก็บเกี่ยวให้ทันเวลา เรื่องนี้เราจะต้องรู้นิสัยของพันธุ์ข้าวที่ปลูกด้วย เช่น เมล็ดข้าวพันธุ์ กข.7 จะร่วงง่ายกว่าข้าวพันธุ์อื่น ๆ จะปล่อยให้แห้งคานานานักไม่ดีแน่จะต้องรีบเกี่ยว มิฉะนั้นถ้าช้าเมล็ดข้าวจะร่วงหล่นเสียหายขาดทุนไปเปล่า ๆ

ประการสุดท้าย เรื่องนก เรื่องหนู นี่ก็เป็นศัตรูที่สำคัญของข้าวในนา ถ้าเราปลูกข้าวนอกฤดู จะต้องพบกับปัญหาศัตรูพิเศษเหล่านี้มากกว่าปกติ จึงควรปลูกข้าวของท่านพร้อม ๆ กับของเพื่อนบ้านอื่น ๆ เขาด้วย ต้องชักชวนนัดหมายกันให้ดี มิฉะนั้นแล้วถ้าปลูกก่อนหรือปลูกหลัง ๆ ข้าวของเราสุกแก่ก่อนหรือหล้งนาของเพื่อนบ้าน เจ้านกหนูมันก็จะเฮมาทำลายข้าวของเราเสียหายได้ ดังนั้นถ้าไม่อยากให้เสียหายก็ควรเลี่ยงเสียเถอะ ปลูกพร้อมกับคนอื่นเขาดีกว่า เพราะข้าวไม่ใช่ผลไม้ ซึ่งถ้าออกก่อนฤดูแล้ว ผลไม้จะมีราคาสูง จึงขอให้ระวังให้ดีด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ปฏิบัติได้ไม่ยากเลย ลองทบทวนดูแล้วปฏิบัติให้ถูกต้อง จะได้รับผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ค่าใช้จ่ายการลงทุนก็ลดลง จะมีกำไรให้ชื่นชมได้มากขึ้น ช่วยให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

จากผู้อ่าน

เนื่องจากมีเนื้อที่น้อย จึงจำเป็นต้องตัดทอนข้อความที่ไม่จำเป็นจากจดหมายของท่านผู้อ่านเสียบ้างเพื่อให้สามารถตอบได้หลายฉบับ

คุณวิศาล ลิมปกพันธ์ สงขลา

เรื่อง "เมื่อเป็นความควรทำอย่างไร" ผมจะพิมพ์ดีดแจกเพื่อน ๆ เลย ดูบันทึก "จากบรรณาธิการ" ตอนท้ายที่ว่า "สิ่งที่เราทุกคนจะช่วยกันทำได้ ๆ คือการประหยัดพลังงาน" ผมชื่นใจจริง ๆ ครับ แต่คนไทยเราถือเสรีมาหลายร้อยปีแล้ว แม้จะกราบกรานแทบท่านท้าวบาทาเขาก็เมินเฉยนี่ครับ ประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งใกล้ประเทศไทยมีพลเมืองไม่เกิน 3 ล้านคน เขาขอร้องให้พลเมืองไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงบนถนน ไม่มีใครปฏิบัติ เขาปรับสูงเป็นขั้น ๆ จนเดี๋ยวนี้เรียบร้อย ใครไปเห็นใครขมว่าประเทศนั้นสะอาด เราทำบ้างเป็นไงครับ

ขอบคุณครับที่ช่วยเผยแพร่เรื่องที่เป็นประโยชน์ไปยังผู้อื่น ถ้าช่วยกันบ่อย ๆ แบบนี้ประเทศชาติเจริญแน่ครับ ผมเชื่อว่าคนไทยจำนวนมากเป็นพลเมืองดีและรับผิดชอบเหมือนคุณ เมื่อทราบปัญหาและข้อเท็จจริงแล้วคงร่วมมือกันประหยัดพลังงาน โดยไม่ต้องกราบไหว้อ้อนวอนสำหรับพวกที่เมินเฉยก็ขอให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลคิดหามาตรการ ที่เหมาะสมมาดำเนินการต่อไป

บรรณาธิการ

คุณสุวัฒน์ คชแสง บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ "เสียงไทย" อ่างทอง

กระผมขออนุญาตนำเอาบทความ ข้อเขียนบางเรื่องลงในหนังสือพิมพ์เสียงไทย ตามอุดมการณ์ที่กระผมและคณะตั้งใจจะทำประโยชน์ให้กับประชาชนและทางราชการให้มากที่สุด โปรดแจ้งให้ทราบว่าอนุญาตหรือไม่

เป็นนโยบายของคณะผู้จัดทำวารสารไทยที่จะสนับสนุนการนำเรื่องราวที่ได้ลงพิมพ์ในวารสารนี้ไปเผยแพร่ต่อไปให้กว้างขวางที่สุด แต่ถ้าผู้เผยแพร่จะช่วยหมายเหตุไว้สักนิดว่า เรื่องดังกล่าวได้มาจาก "วารสารไทย" ก็จะเป็นการช่วยกันรักษาจรรยาบรรณของการจัดทำหนังสือของคนไทยให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ผมขอสนับสนุนอุดมการณ์อันน่าเลื่อมใสของคุณสุวัฒน์และคณะครับ

บรรณาธิการ

คุณเริ่ม แสงสีเงิน อำเภอยะรัง ปัตตานี

ข้าพเจ้าคิดว่าถ้า "หนังสือวารสารไทย" ฉบับต่อ ๆ ไปได้ลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของแต่ละภาคในประเทศไทยของเรานี้ ซึ่งนับวัน จะหาดูได้ยากมากแล้วในยุคปัจจุบันนี้

ถ้ามีใครจะช่วยเขียนเรื่องทำนองนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายของคณะผู้จัดทำวารสารพอดี เราจะพยายามจัดหาเรื่องเช่นนี้มาลงพิมพ์ในฉบับต่อ ๆ ไป

บรรณาธิการ

คุณทองดี ไชยณรงค์ นายทะเบียนตำบลด่านขุนทด นครราชสีมา

ท่านได้จัดทำวารสารไทยของท่านยอดเยี่ยมจริง ๆ มองเห็นรูปเล่มภาพปกก็น่าหยิบ พอเปิดข้างในแล้วผมขอชมเชยว่าอ่านแล้วได้ความรู้ มีแต่สาระทั้งเล่ม โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านควรอ่านทุกคน และควรมีประดับตู้หนังสือ เล่ม 1 ผมไม่ได้รับ จะกรุณาส่งไปให้ผมได้ไหมครับ ค่าใช้จ่ายยินดีส่งเก็บเงินปลายทาง หนังสือสาระอย่างนี้ท่านจะคิดราคาช่วยบ้างเล่มละ 10 หรือกว่านั้นผมก็ยินดี สามเดือนออกครั้ง ปีหนึ่ง 4 เล่มน้อยไปครับ ควรออกเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย งบประมาณมีน้อยก็เรียกเก็บจากสมาชิก ๆ ทุกคนก็ยินดี วันหลังจะส่งเรื่องต่าง ๆ มาให้ท่านพิจารณาดูบ้าง

ป.ล. ผมขอสมัครเป็นสมาชิก กรุณาส่งหนังสือให้ผมด้วย

ชื่นใจจริง ๆ ครับที่ให้กำลังใจ เราพยายามอย่างดีที่สุดที่จะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพเป็นของขวัญแก่ประชาชน แต่เราก็ประสบกับปัญหาและมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงอีกมาก เราได้รับงบประมาณประจำปี 2524 จัดพิมพ์ได้ปีละ 4 ฉบับ ๆ ละ 5,000 เล่ม ต้นทุนงบประมาณเล่มละ 10 บาท และได้รับบริจาคจากเอกชนเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย พิมพ์ได้อีกฉบับละ 2,000–3,000 เล่ม ไม่พอแจกครับ ต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ครั้นจะจำหน่ายหรือสมาชิกก็กระทำมิได้ เพราะขาดกำลังคน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ประจำ เพราะสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติกำลังรออัตราที่จะบรรจุเจ้าหน้าที่อยู่

บรรณาธิการ

รักป่าไม้ รักชนบทไทย
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

"วารสารไทย" เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูล ความรู้เชิงสารคดี ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา
นายกระมล ทองธรรมชาติ
ร.ท. สุวิทย์ ยอดมณี
นายชาคริต จุลกะเสวี
นายวิจิตร อาวะกุล

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา
นายเย็นใจ เลาหวณิช

บรรณาธิการผู้ช่วย
นายกำพล แกล้วทนงค์

คณะผู้จัดทำ

นายเย็นใจ เลาหวณิช	นายวิจิตร อาวะกุล
นายชาคริต จุลกะเสวี	นายสถิตย์ เล็งไธสง
นายวิชัย สุวรรณรัตน์	นายบุรีรักข์ นามวัฒน์
นายสมบูรณ์ สุขสำราญ	นายบุญญรักษ์ นิงสานนท์
นายปราโมทย์ ทัศนาสุวรรณ	นายทอม เชื้อวิวัฒน์
นายสภา ปาลเสถียร	น.ส.อนงค์ ณ บางช้าง
นายชลินทร์ มิลินทสูต	นางศิริวัลย์ เหมะจันทร
นางปรารถนา สุทิน	นางจิตรลดา หัชชะวณิช
นายกำพล แกล้วทนงค์	นางดวงกมล จันทร์สม

ฝ่ายศิลป์ ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ
นายไตร อิสรากำพต นายศิริชัย สมศิริธรรม

ฝ่ายจัดการ
นางดวงกมล จันทร์สม
น.ส.สุรีพร พุทธสุวรรณ
น.ส.ปัทมา พรรณโรจน์

เจ้าของ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักงานวารสารไทย
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ตึกบัญชาการชั้น 2
ทำเนียบรัฐบาล โทร. 2816706, 2829546

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป

ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ

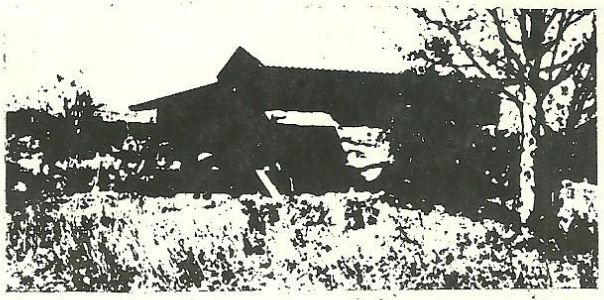

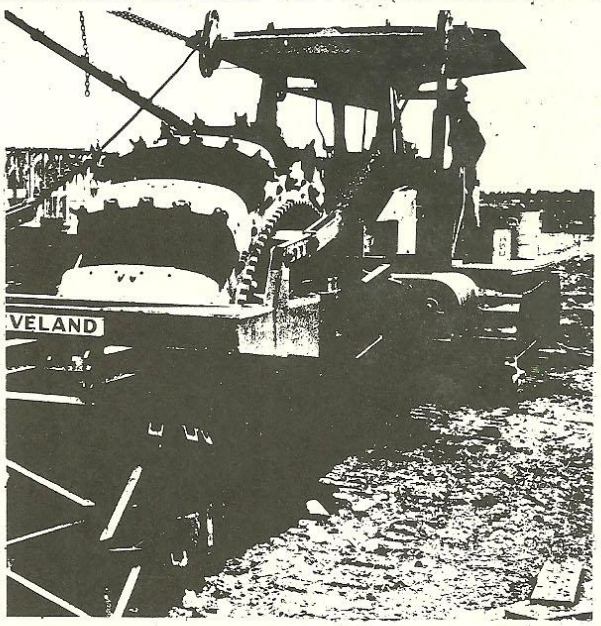

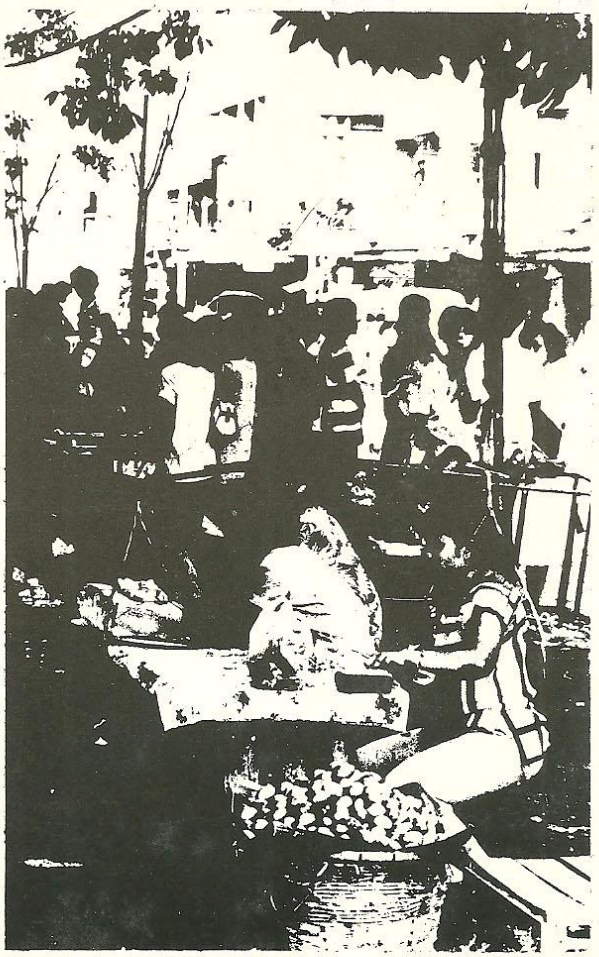

พิมพ์ที่ บริษัท ประชาชน จำกัด (แผนกการพิมพ์) ๓๕ ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม กรุงเทพฯ
นายนิรันดร์ เหตระกูล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๔ โทร. ๒๓๔-๒๐๖๒

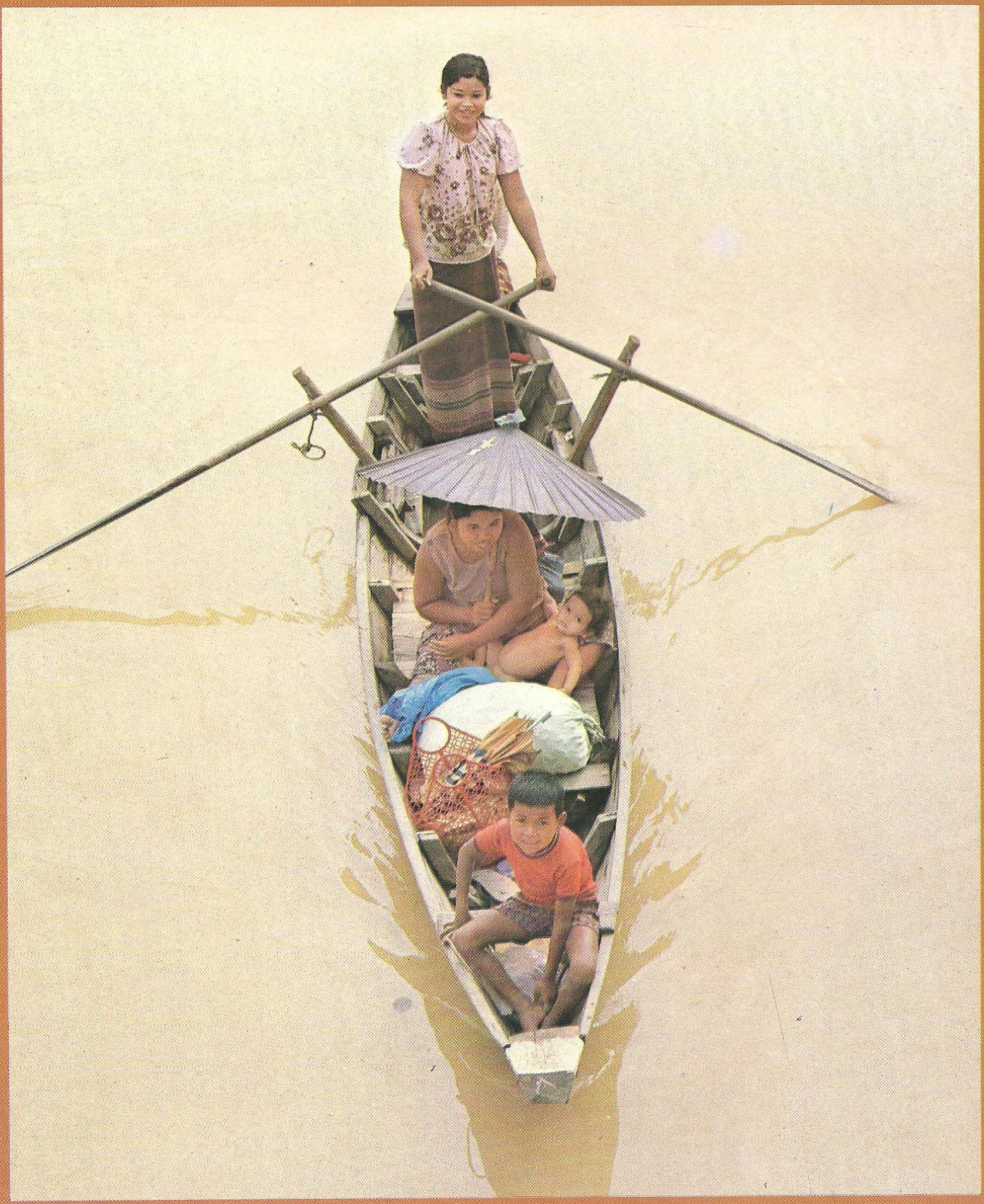

ชนบทไทย คือหัวใจของชาติ
ถ้าชนบทอยู่ไม่ได้ ประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้